

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2562 Vol.25 No.4 October-December 2019

ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรม เผยแพร่แก่นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

จัดพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์สุวิทย์ วงษ์บุญมาก อธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวนทอง เขาวงกิตพิงค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ศาสตราจารย์ ดร.อารี วิบูลย์พงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรขา อรัญวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
อาจารย์ ดร.ชยันต์ วรรณะภูติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Dr.William James	Kasem Bundit University
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดา วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจิรีย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประคองชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ กีก้อง
 อาจารย์ประภัศรา ห่อทอง
 นายทวิช ปิ่นวิเศษ
 นางสาวนิสาชล จันทะระ

ผู้จัดทำและเผยแพร่ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

สำนักงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000
 โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 4231
http://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือ
 ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
 ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)
The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)
ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2562 Vol.25 No.4 October-December 2019
ISSN 2408-0845 (Print) ISSN 2651-1487 (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
○ บรรณาธิการแถลง.....	ก
○ บทความวิจัย	
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร : กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกเพื่อสื่อสารพระราชดำริ คณิตา หอมทรัพย์ The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej : Technique of Jataka Structure Adaptation for Communicate the Thoughts of the King Kanita Homsab.....	1
การปรากฏใหม่ภายใต้การรับรู้เดิมของวรรณกรรมไทยในบทเพลงไทยสากล ภาคภูมิ สุขเจริญ The New Appearances under the Old Perception of Thai Literature in Thai Songs Pakpoom Sookcharoen.....	12
การพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการให้กับ นักเรียนในศตวรรษที่ 21 วิภารัตน์ แสงจันทร์ Development of the Electronic Books for Teachers to Manage Integrative Thinking Instruction for 21 st Century Students Wiparat Sangjun.....	22
การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย เลห์ล่า ตริเอกานุกูล Cultural Surveillance of People in Chiang Rai Province Lelar Treeaekanukul.....	36
การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยกิจกรรมสะเต็ม สำหรับนักศึกษาสาขา วิทยาศาสตร์ทั่วไป (ค.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อภิชาติ พยัคฆิน The Development of Critical Thinking Skills through the STEM Activities for the General Science Pre-service Teacher of Phranakhon Rajabhat University Apichart Payakkhin.....	43

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การศึกษาการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ ปีพุทธศักราช 2489-2558 สัญญา ชีระเดชอุบลมภ์, สมพร ประกอบชาติ, โฉมยง โต๊ะทอง, ปิยวรรณ कुสินธุ์ และอภิรัตน์ วงศ์ศุภชาติ The Proceeds of the Late King Bhumibol Adulyadej and the Royal Family Members to Phetchaburi Province Sunya Theeradetaupatam, Somporn Prakobchart, Chomyong Toatong, Piyawan Khusin and Apirat Wongsupachart.....	51
การศึกษานักศึกษาตามแนวคิดของไมเยอร์เบิร์กของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธัญญา ชีระอนันท์ A Study of Personality Basedon the Concept of Myers Briggs of First Year Students Faculty of Education of the Rajabhat University of Upper North-Eastern Regionof Thailand Thanunya Theeraakanit.....	60
สภาพและปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเค็ง อำเภอยิ้มผาง จังหวัดตาก ธีรศิลป์ กันธา, อังคณา ตาเสนา, มัลลิกา ทองอม และวิชานนท์ ผ่องจิต Condition and Obstacles of Border Trade at a Border Crossing Station of Puengklueng Village, Umphang District, Tak Province Teerasin Kanta, Angkana Tasena, Manliga Thong-em and Wichanon Phongjit.....	67
แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ราตรี โพธิ์ระวัช Developmental Guidelines for Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province Ratree Phorawat.....	76
แนวทางปรับปรุง หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิตสาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน อิสริย์ ด่อนคร้าม The study for Business Administration Program in Marketing improvement approach to ASEAN Economic Community : AEC Itsaree Donkram.....	86

เรื่อง	สารบัญ (ต่อ)	หน้า
	การพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิด นอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี วิชา เลียมสกุล, ทรงศักดิ์ สองสนิท และพงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์ The development of blended learning using activity-based to think out of the box techniques for encourage creativity at the undergraduate level Wicha Leamsakul Songsak Songsanit and Pongthon Photpoolsak.....	98
	การพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย อาวุธ อมรวิสิน, ภัทรธิรา ผลงาม, จุลดิษฐ์ อุปฮาด และนัยนา อรรถนาร Development of Strategies to Promote Quality of Life for the aging in Loei Province Avut Amornthaweesin, Patthira Phon-ngam, Julladit Uppahart and Naiyana Atchanathon.....	111
	การพัฒนาแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ศรวาส ศรี, พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข และณัฐนันท์ พรหมณังษ์ The Development Management Model Toward Excellence of Small-Size Schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 Sorawat Siri, Pitsamai Robchanachai Poolsuk and Nuttinun Pramsung.....	125
	การพัฒนาแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนใน มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เลเกีย เขียวดี, พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข และพชรไพ ประภัสสร Model to Enhancement the Performance of University Employers (Support Line) in Northern Rajabhat Universities, Thailand Lakia Khieodi, Pitsamai Robchanachai Poolsuk and Phathuramphai Prapassorn.....	138
	ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชั่นที่มีต่อมโนคติ เรื่องแสงและการมองเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ฐิตติคม์ เชนย, เดชา ศุภพิทยาภรณ์ และนิคม พงษ์ประเสริฐ Effect of Inquiry Approach Embedded with Peer Instruction on Light and Vision Concepts of Grade 11 Students Thitikom Khanoie, Decha Suppapittayaporn and Nikom Pongprasert.....	151
	การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ ธีรวัฒน์ ปิตกัทราก, อาทิตย์ อาจหาญ และพงศกร พิมพะนิตย์ Evaluating the Supplementary Food Project (Milk) of Schools under Local Administration, Bueangkarn Province Thirawat Pitokprathakorn, Arthit Archarn and Pongsakorn Pimpanit.....	163

- คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....
- แบบฟอร์มการส่งบทความ.....
- แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....
- จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....
- ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....

บรรณาธิการแถลง

วารสาร สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 4
ตุลาคม-ธันวาคม 2562 ประกอบด้วย บทความวิจัยเกี่ยวกับ 1) พระราชานิพนธ์เรื่อง
พระมหาชนก : กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกเพื่อสื่อสารพระราชดำริ 2) การ
ปรากฏใหม่ภายใต้การรับรู้เดิมของวรรณกรรมไทย 3) ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูเพื่อการ
จัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการ 4) การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชน 5) การพัฒนา
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยกิจกรรมสะเต็ม 6) การเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรี
7) บุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ 8) การค้าขายแดนบริเวณจุดผ่านแดนช่องทาง
บ้านเป็งเค็ง 9) การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 10) หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตสาขาวิชา
การตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 11) รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้
กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบ 12) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
13) รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก 14) รูปแบบการเสริมสร้าง
สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน 15) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้
ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชันที่มีต่อมโนคติ 16) การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน

กองบรรณาธิการวารสาร สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หวังเป็น
อย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงานทางวิชาการของอาจารย์และ
นักศึกษาได้เป็นอย่างดี และคาดหวังว่าสาระของบทความในวารสารฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่อการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่าง
ยั่งยืนต่อไป

บรรณาธิการ

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร : กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกเพื่อสื่อสารพระราชดำริ

The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej :
Technique of Jataka Structure Adaptation for Communicate the Thoughts of
the King

คณิดา หอมทรัพย์*

Kanita Homsab

Received : May 5, 2018

Revised : December 3, 2018

Accepted : December 15, 2018

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก และศึกษาพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ที่เกิดจากกลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก ผู้วิจัยใช้ลักษณะของโครงสร้างนิทานชาดก แนวคิดในวรรณกรรมตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง และแนวคิดเรื่องสหพท เป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีกลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก ได้แก่ 1) การตัดปัจจุบันวัตถุและสมอฐาน 2) การดัดแปลงเนื้อเรื่องหรืออดีตวัตถุ โดยการตัดเนื้อเรื่อง การตัดรายละเอียดของเรื่อง การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง การเพิ่มเนื้อเรื่อง และการคงคาถาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและการอธิบายความภาษาบาลี กลวิธีดังกล่าวได้สื่อถึงพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้แก่ 1) ศาสตร์พระราชา คือ แนวคิดวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทย 2) การสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงมีเอกลักษณ์แตกต่างจากอรรถกถาพระมหาชนกชาดกและเรื่องพระมหาชนกสำนวนอื่น ๆ ของไทยที่เคยมีมาก่อน อีกทั้งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เรื่องพระมหาชนกรูปแบบต่าง ๆ ต่อมาในสังคมไทย ทำให้นิทานชาดกมีคุณค่าและบทบาทในสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ : พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร / โครงสร้างของนิทานชาดก / พระราชดำริ

*อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer at the Department of Thai Language Faculty of Humanities Naresuan University

ABSTRACT

The objectives of this study were to study the techniques of Jataka structure adaptation in The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej, and to explore the thoughts of His Majesty through this adaptation. The researcher analyzed the story according to the concepts of Jataka writing focusing on its structure, the literary concepts of narrative writing and concepts of Intertextuality. The findings revealed that the techniques comprised: 1) the omission of the reasons why Lord Buddha told a group of disciples stories and the identification of characters in Jataka telling who was who during the Lord Buddha era, and 2) adaptation of the content by omitting, changing and adding some details. However, the original major sections of the story which were written in Bali were kept and these sections were also translated in Thai. These techniques communicated the thoughts of His Majesty King Bhumibol Adulyadej as follows: 1) His Majesty's Philosophy regarding persistence, intellect and the development of Thai society, and 2) the creation of the contemporary Jataka story. This story, as a result, is uniquely different from the original story and other versions of the same story. In addition, it influenced the creation of various genres of Mahajanaka in Thai society. The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej has made Thai people realize the importance of Jataka stories and their roles in society.

Keywords : The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej / Jataka Structures / The Thoughts of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej

ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

พระมหากษัตริย์เป็นพระราชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่สังคมไทยรู้จักอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากรูปแบบการครองราชย์ที่เรียบง่ายแต่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและความเพียรพยายามที่จะนำพาคนไทยไปสู่ความสำเร็จในชีวิตผ่านเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ผู้ไม่เคยความเพียร วายน้ำอยู่ในมหาสมุทรด้วยความมุ่งมั่นเป็นเวลาถึง 7 วัน 7 คืน จนนางมณีนีละมาหาและมาอุ้มพาพระองค์ไปขึ้นฝั่งที่เมืองมิลินดา ต่อมาพระมหากษัตริย์ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองมิลินดาตามความประสงค์ พระองค์ได้ฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ชาวเมืองทำลายและก่อตั้งพุทธะเลียมหาวิทยาลัยหรือโพธิยาเลียมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันทางการศึกษา

Sujjapun. (2009, pp.75-85) กล่าวถึงที่มาของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ สรุปลงได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงนำเนื้อเรื่องมาจากอรรถกถาของพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ในพระไตรปิฎก แต่ทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องให้แตกต่างออกไปเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และแสดงถึงพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2539 รวมระยะเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งสิ้น 19 ปี (พ.ศ. 2520-2539)

นับตั้งแต่พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์พิมพ์เผยแพร่ มีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษากลวิธีในการสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ พบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถ

บพิตร ทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องที่แตกต่างออกไปจากมหานกชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎก ทำให้พระราชนิพนธ์อ่านเข้าใจง่ายและมีความร่วมสมัย เช่น

Bamrungthai. (2003, pp.1-12) เขียนบทความวิจารณ์เรื่อง “พระมหานกพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ความงดงามแห่งวรรณกรรมสยาม ความงดงามแห่งน้ำพระราชนิพนธ์” สรุปได้ว่า หนังสือพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องที่แตกต่างไปจากอรรถกถาชาดก ทรงเสนอแนวสร้างสรรค์การเล่าเรื่องชาดกแปลกไปจากรูปแบบเดิม ภายใต้รูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ตามแบบฉบับนิทานชาดก ยังมีความนัยลึกซึ้งหลายประการที่สัมพันธ์กับผู้ทรงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ ความสนพระทัยในการเกษตรกรรม ทรงโปรดงานแผนที่และการพยากรณ์อากาศ ทรงสนพระทัยและมีพระปรีชาสามารถ ทรงสนพระทัยการศึกษามาโดยตลอด และทรงถือภารกิจของแผ่นดินเป็นพระราชภาระอันสำคัญยิ่งใหญ่อื่นใด

Chongstitvatana. (1999, pp.185-201) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระมหานก : โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย” เพื่อให้เข้าใจสารและการดัดแปลงสร้างเสริมบทพระราชนิพนธ์จากมหานกชาดกในพระไตรปิฎกพบว่าเรื่องพระมหานกมีการดัดแปลงต้นเรื่อง ได้แก่ การเพิ่มเติมคาถาที่ไม่มีในชุดทกนิยายอีก 1 บท การดำเนินเรื่องตามมหานกชาดกในส่วนของเนื้อหาที่ว่าด้วยวิริยบารมีย่างครบถ้วน แต่ได้ตัดเนื้อหาที่เหลือทั้งหมดอันเกี่ยวข้องกับมหากนิเทศกรรมของพระมหานกออกไป การเปลี่ยนแปลงเรื่องเกี่ยวกับต้นมะม่วง โดยการดัดแปลงเนื้อเรื่องมหานกชาดกให้จบลงด้วยการสถาปนาสถาบันแห่งปัญญาแทนการสละโลกออกผนวชตามขนบเดิมในมหานกชาดกนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนที่สำคัญยิ่ง การดัดแปลงดังกล่าวทำให้พระมหานกเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาร่วมสมัยที่สื่อสารแตกต่างไปจากวรรณคดีพุทธศาสนาในขนบเดิม คือ เป็นการเน้นวิริยบารมียกย่องให้ชัดเจนเหมาะสมแก่ยุคสมัย พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญของโมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย อันหมายถึงการดำรงอยู่ “ในโลก” เพื่อบำเพ็ญหน้าที่ด้วยวิริยะและปัญญา เพื่อเกื้อกูลชาวโลกทั้งปวง

Sujapun. (2009, pp.73-109) เขียนบทความเรื่อง “พระมหานก: คำสอนจากพ่อ” สรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงรักษาแบบแผนของเดิมในด้านเนื้อเรื่อง การเล่าเรื่อง สำนวนภาษา และหลักธรรมคำสอน แต่ในขณะเดียวกัน พระองค์ทรง “ปรุง” ขึ้นใหม่ โดยทรงดัดเติม และดัดแปลงเนื้อหา และสำนวนภาษาให้เหมาะสมแก่ผู้อ่านร่วมสมัย และทรงเพิ่มเติมข้อคิดคำสอนอื่น ๆ อันสะท้อนให้เห็นพระราชจริยวัตรและพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

การศึกษาข้างต้นพบว่า การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกมีการดัดแปลงเนื้อหาจากอรรถกถาชาดก แต่ยังไม่ได้อธิบายวิเคราะห์เทียบกับโครงสร้างของนิทานชาดกครอบคลุมทั้งหมด จำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบกลวิธีการสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกจากวรรณกรรมชาดกและทราบพระราชดำริที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ต้องการสื่อสารอันจะทำให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกในสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานก
2. เพื่อศึกษาพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) จะแสดงผลการศึกษาวิจัยที่มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา และในการรายงานผลการวิจัยใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โครงสร้างของนิทานชาดกและแนวคิดในวรรณกรรม
3. วิเคราะห์การดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
4. วิเคราะห์พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีจุดมุ่งเน้นในการแสดงถึงคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องวิริยะและปัญญาที่จะเป็นเครื่องนำบุคคลไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จทั้งในระดับปัจเจกและสังคมส่วนรวมผ่านเรื่องราวของพระมหาชนก จุดเน้นดังกล่าวของเรื่องเกิดจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกจากต้นเรื่องเดิมในอรรถกถา กลวิธีการดัดแปลงดังกล่าวนี้ได้สื่อสารถึงพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ที่ทรงคุณค่าต่อคนและสังคมไทยร่วมสมัย

1. กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ การตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน และการดัดแปลงเนื้อเรื่องหรืออดีตวัตถุ ทำให้พระราชนิพนธ์มีเอกลักษณ์แตกต่างจากเรื่องมหาชนกในอรรถกถาชาดกและสำนวนอื่นๆ อีกทั้งเพื่อสื่อสารพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ดังนี้

- 1.1 การตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกไม่เปิดเรื่องด้วยปัจจุบันวัตถุตามขนบของการเล่านิทานชาดก กล่าวคือ ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสเล่าเรื่อง แต่เปิดเรื่องด้วยการเล่าเรื่องราวหรืออดีตวัตถุของเรื่องพระมหาชนกทันที ดังนั้นข้อความว่า “ในอดีตกาลอันพันคนนวิสัยครั้งหนึ่ง พระราชาพระนามว่า มหาชนกครองราชสมบัติอยู่ในกรุงมิถิลาแคว้นวิเทหะ” (Aduyadej B, His Majesty the Late King., 2014, p.1) การตัดปัจจุบันวัตถุออกทำให้ดำเนินเรื่องได้รวดเร็วและผู้อ่านเห็นว่า ผู้เล่าเรื่องพระมหาชนกไม่ใช่พระพุทธเจ้าอีกต่อไป แต่น่าจะเป็นผู้ทรงพระราชนิพนธ์

อีกทั้งพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังดัดสโมธานหรือประสมชาดกออกไป ซึ่งเป็นส่วนนำเสนอแนวคิดเรื่องผลของกรรมในนิทานชาดกจากการที่ตัวละครในนิทานได้มาเกิดเป็นบุคคลต่างๆ ในสมัยพุทธกาลตามผลของการกระทำที่ได้ทำมา เช่น พระโพธิสัตว์ที่ได้ประกอบบุญกุศลได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การดัดสโมธานออกเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกไม่ได้ต้องการเน้นย้ำเพียงความคิดเรื่องผลของกรรมหรือแสดงเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์เท่านั้น แต่ต้องการแสดงแนวคิดอื่นๆ ด้วย

1.2 การดัดแปลงเนื้อเรื่องหรือดีวีตฤ เนื้อเรื่องของเรื่องพระมหากษัตริย์คือส่วนดีวีตฤ พบว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ดัดแปลงเนื้อเรื่องจนมีเอกลักษณ์แตกต่างจากอรรถกถาหาชนกชาดกและเรื่องพระมหากษัตริย์อื่น ๆ ของไทยที่เคยมีมาก่อน ได้แก่ การดัดเนื้อเรื่อง การดัดรายละเอียดของเรื่อง การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง การเพิ่มเนื้อเรื่อง และการคงคาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและการอธิบายความภาษาบาลี ดังนี้

1) การดัดเนื้อเรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงค้นหาของเรื่องพระมหากษัตริย์นับตั้งแต่ต้นเรื่องจนถึงพระมหากษัตริย์พระเนตรประชาชนทำลายต้นมะม่วงไว้ตามอรรถกถาหาชนกชาดก เนื้อเรื่องต่อจากนั้นซึ่งกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ออกบวช และนางสีวลี คร่ำครวญไม่เห็นด้วยต่อการออกบวชของพระมหากษัตริย์ กระทั่งนางสีวลีเข้าพระทัยและยอมรับในเวลาต่อมา ทรงตัดออกพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์จบในตอนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงปรารถนาจะก่อตั้งปูเทเลียมหาวิทยาลัยเพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษา การดัดเนื้อเรื่องเช่นนี้ทำให้เนื้อเรื่องพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มีความยาวไม่มาก ผู้อ่านจึงอ่านจบได้อย่างรวดเร็ว ดังเนื้อความว่า

พระราชดำรัสว่า: “เป็นพระคุณของท่านอาจารย์ เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้ว เป็นสังฆะว่าควรตั้งมานานแล้ว...พราหมณ์มหาศาลเห็นพ้องกับพระราชดำริ และกล่าวว่า “พระราชอาเป็นผู้เป็นบัณฑิต ข้าพระองค์ยังมีศิษย์ที่ดีไว้ใจได้ และจะประดิษฐาน ‘ปูเทเลียมหาวิทยาลัย’ ได้แน่นอน มิถิลา ยังไม่สิ้นคนดี!” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.140)

2) การดัดรายละเอียดของเรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเน้นการนำเสนอเรื่องพระมหากษัตริย์อย่างกระชับ มุ่งนำเสนอสาระของเรื่อง และง่ายต่อการอ่าน ดังนั้น รายละเอียดของเรื่องตามที่ปรากฏในอรรถกถาหาชนกชาดกที่ทรงเห็นว่า “ไม่สำคัญก็จะตัดรายละเอียดออก เช่น เหตุการณ์พระชนกทรงแก้อุบายพระโปลชนก เหตุการณ์พระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชสมบัติที่เมืองมิถิลา ซึ่งในอรรถกถาหาชนกมีการบรรยายเหตุการณ์ตอนนี้อาไว้อย่างละเอียดและยืดเยื้อ แต่เรื่องพระมหากษัตริย์นางพระราชนิพนธ์จะบรรยายไว้เพียงสั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ชุมทรัพย์ใหญ่สิบหกหมื่นเหล่านี้ คือ ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก ชุมทรัพย์ภายใน ชุมทรัพย์ภายนอก ชุมทรัพย์ไม่ใช่น้ำภายในไม่ใช่น้ำภายนอก ชุมทรัพย์ขาขึ้น ชุมทรัพย์ ขาลง ชุมทรัพย์ที่ไม่รุ่งใหญ่ทั้งสี่ ชุมทรัพย์ในที่โยชน์หนึ่งโดยรอบ ชุมทรัพย์ใหญ่ที่ปลายขนหาง ชุมทรัพย์ที่น้ำ ชุมทรัพย์ที่ยอดไม้ และธนูหนักพันแรงคนยก บัลลังก์สี่เหลี่ยมหัวนอนอยู่เหลี่ยมไหน และยังสี่สิริราชเทวีให้อยินดี (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p. 103)

3) การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องตอนท้ายของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ไม่ได้ออกบวช หากแต่พระมหากษัตริย์ปรารถนาที่จะก่อตั้งปูเทเลียมหาวิทยาลัย ด้วยทรงตระหนักถึงความไม่รู้จริงจะเป็นภัยของมหาชน พระมหากษัตริย์จึงบำเพ็ญบารมีด้วยการมีชีวิตอยู่ในโลกของฆราวาสและทำประโยชน์เพื่อมหาชน การเปลี่ยนเนื้อเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเอกลักษณ์ของพระราชนิพนธ์ที่แตกต่างจากเรื่องพระมหากษัตริย์ในอรรถกถาและสำนวนอื่น ๆ ของไทย รวมทั้งเรื่องพระมหากษัตริย์ต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชอธิบายถึงการเปลี่ยนเนื้อหาของเรื่องพระมหากษัตริย์ไว้ว่า “พระมหากษัตริย์จะบรรลุโมกขธรรมได้ง่ายกว่า หากได้ประกอบพระราชกรณียกิจในโลกให้ครบถ้วนก่อน” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014) นับว่าการเปลี่ยนเนื้อเรื่องใน

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนี้เป็นจุดดึงดูดความน่าสนใจจากผู้อ่านได้ดี เพราะมีความแปลกใหม่จากเรื่องพระมหาชนกที่คนทั่วไปเคยรับรู้กันมาก่อน

4) การเพิ่มเนื้อเรื่อง ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีการเพิ่มเนื้อเรื่องที่ไม่ปรากฏในอรรถกถาพระมหาชนก ได้แก่ การใช้เครื่องยันตกลทำลายและฟื้นฟูต้นมะม่วง การฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี และพระมหาชนกปรารถนาตั้งปฐะเลียมหาวิทยาลัย การเพิ่มเนื้อเรื่องดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านเทคโนโลยีและการเกษตร รวมถึงพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ในการพัฒนาคนด้วยการทำให้มีความรู้ ดังตอนพระมหาชนกพระราชทานแนวทางการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี ความว่า

เรามีวิธีเก้าอย่างที่อาจใช้ได้ หนึ่ง เพาะเมล็ดมะม่วง สอง ถนอมรากที่ยังมีอยู่ให้งอกใหม่ สาม ปักชำกิ่งที่เหมาะสมแก่การปักชำ สี่ เอากิ่งดีมาเสียบยอดของต้นที่ไม่มีผลให้มีผล ห้า เอาตามาต่อกิ่งของอีกต้น หก เอากิ่งมาทาบกิ่งเจ็ด ตอนกิ่งให้ออกราก แปด รมควันต้นที่ไม่มีผลให้ออกผล เก้า ทำชีวาณูสูงเคราะห์ (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.132)

การเพิ่มเนื้อเรื่องวิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี นับว่าสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพในการพระราชนิพนธ์วรรณกรรมที่สื่อถึงผู้ทรงพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ โดยเฉพาะวิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วงวิธีที่ 9 คือ การทำชีวาณูสูงเคราะห์ หรือ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพในการบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ ทรงเลือกใช้คำสูงเหมาะกับเนื้อเรื่อง ในขณะเดียวกันก็สะท้อนพระอัจฉริยภาพด้านเทคโนโลยี

5) การคงคาถาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและอธิบายความภาษาบาลี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงคัดคาถาภาษาบาลีมาจากขุททกนิกายชาดก 10 บท และทรงเติมอีก 1 บท (Chongstitvatana., 1999, p.187) เนื้อเรื่องบางตอนในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจะปรากฏคาถาภาษาบาลีเฉพาะตอนพระมหาชนกสนทนากับนางมณีนชลาเท่านั้น การคัดคาถาภาษาบาลีมาจากอรรถกถา ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีลักษณะเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาตามความเชื่อที่ว่าชาดกคือพระพุทธพจน์ ได้สร้างเสริมเนื้อเรื่องให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเน้นให้เห็นแนวคิดสำคัญเรื่องวิริยบารมีจากการปรากฏคาถาภาษาบาลีเพียงบางตอนเท่านั้น

ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ยังได้อธิบายความภาษาบาลีเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถสื่อความตามพระราชประสงค์ของผู้ทรงพระราชนิพนธ์มาซึ่งผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง “บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อปสสันติริ แปลว่า แลไม่เห็นฝั่งเลย บทว่า อาหุเห ได้แก่ กระทำความเพียร” (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.68) การอธิบายความภาษาบาลีดังกล่าวนี้ ช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านพระราชนิพนธ์ได้เข้าใจ ผู้ที่ไม่มีความรู้ในภาษาบาลีก็จะรู้ความหมายของคำ การที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงเลือกที่จะอธิบายความภาษาบาลีจึงทำให้การสื่อสารสาระของเรื่องบรรลู่พระราชประสงค์ที่จะทำให้ผู้อ่านอ่านพระราชนิพนธ์ได้ง่ายขึ้น

“บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อนโน ความว่า ดูก่อนเทวดา บุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ย่อมไม่เป็นหนี้ คือ ไม่ถูกติเตียนในระหว่างญาติทั้งหลาย เทวดาทั้งหลาย พรหมทั้งหลาย” (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.79) จะเห็นได้ว่า ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงอธิบายถึง “การไม่เป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดา และบิดามารดา” คือ การไม่ถูกติเตียนทั้งจากญาติ เทวดา และพรหม นับว่าได้สร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่านที่อาจจะเกิดความสงสัย

นอกจากนี้ หากผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงเห็นว่ามีความสำคัญในการสื่อสารจะทรงอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ด้วย ดังที่ทรงอธิบายความหมายของคำ โพธิยาถัมมหาวิชชาลัย ความว่า “คำว่า โพธิยาถัมหมายความว่า ที่อาศัยแห่งแสงสว่าง คำว่า มหาวิชชาลัย หมายความว่า ที่อาศัยแห่งความรู้อันยิ่งใหญ่” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.96) ตัวอย่างนี้ นอกจาก ทำให้ผู้อ่านอ่านพระราชนิพนธ์ได้ง่ายและเกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดแล้ว ยังสะท้อนพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์ ทรงมีความรู้ภาษาบาลีและสันสกฤต อันทำให้ทรงสามารถสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้อย่างงดงาม

2. พระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้สื่อถึงพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้แก่ ศาสตร์พระราชาและการสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย ดังนี้

2.1 ศาสตร์พระราชา พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้นำเสนอแนวคิดวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรได้อย่างสง่างาม ทรงคุณค่า และสามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตของผู้นับในสังคมร่วมสมัยได้อย่างแท้จริง

การดัดแปลงเรื่องพระมหาชนกได้แสดงถึงแนวคิดเรื่อง “ความเพียรแท้” และ “ปัญญา” ที่ทุกคนพึงมีเป็นพื้นฐานของชีวิตอย่างชัดเจน ได้แก่ ความเพียรอย่างต่อเนื่องจนถึงที่สุดแม้จะยังไม่เห็นจุดหมาย โดยวิริยะและปัญญาเป็นคุณธรรมที่ต้องกระทำควบคู่กัน ดังเช่น การกระทำความเพียรของพระมหาชนกที่ทรงมีเป้าหมาย คือ การไปให้ถึงฝั่งของมหาสมุทร อีกทั้งทุกคนพึงมีปัญญา คือ การละความเห็นแก่ตัว ไม่ลุ่มหลงในอวิชชา เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ซึ่งปัญญาลักษณะหนึ่งที่สะท้อนผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผล ดังเนื้อความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ ความว่า “พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.140) ด้วยบทดังกล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การกระทำที่ขาดการไตร่ตรอง ปราศจากความเป็นเหตุเป็นผล ก่อให้เกิดผลเสียตามมามากกว่าจะเกิดประโยชน์ ดังนั้น สิ่งที่ทุกคนพึงมีในตน คือ การรู้จักพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อนลงมือทำกิจใดๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง การดัดแปลงเนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์ที่แตกต่างออกไปจากอรรถกถาชาดก จึงได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความเพียรและปัญญาให้โดดเด่นอันเป็นคุณธรรมที่จำเป็นในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย มิใช่แนวคิดเรื่องวิริยะและเนกขัมมะ (การออกบวช) ตามอย่างต้นเรื่องในอรรถกถาชาดก

นอกจากนี้ เหตุการณ์การใช้เครื่องยนต์กลและวิธี 9 วิธีในการฟื้นฟูต้นมะม่วง แสดงถึงพระราชดำริการบูรณาการความรู้เดิมกับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาในโลกของสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักประยุกต์ความรู้ที่มีแต่ดั้งเดิมเข้ากับสทวิทยาการใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์และถูกต้อง ดังที่วิธีการในการฟื้นฟูต้นมะม่วงนั้น มีทั้งวิธีการดั้งเดิม เช่น การเพาะเมล็ด และวิธีการแบบใหม่ เช่น การทำชีวภูมิลินสวเคราะห์ ส่วนการใช้เครื่องยนต์กลซึ่งสามารถทั้งทำลายและฟื้นฟูต้นมะม่วง สะท้อนพระราชดำริว่าหากใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสมอาจจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมาให้รอบคอบ

ส่วนการเพิ่มเหตุการณ์พระมหาชนกปรารถนาก่อตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นพระราชดำริว่า ความรู้เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งนับว่าเป็นพระราชวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยอย่างมาก ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกทุกวันนี้ ที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวัตถุและวิทยาการต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องก้าวให้ทัน เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาใช้ในการ

ดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งที่ พระราชนิพนธ์ต้องการสื่อสารผ่านการเพิ่มเหตุการณ์ พระมหากษัตริย์จะก่อตั้งปูทะเลย์ มหาวิทยาลัย คือ ความรู้ทั่วไปและความรู้ทางธรรมล้วนเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการพัฒนาคนและสังคม

แนวคิดเรื่องวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งนำเสนอผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระราชปณิธานสำคัญ คือ การธำรงความสุขของมหาชนชาวไทยด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวคิดสำคัญ คือ “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน” (Boonak., et al., 2011, p.22) ซึ่งเป็นพระราชดำริหลักในการพัฒนาคนและสังคมไทยในทุกๆ ด้าน

2.2 การสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย การดัดแปลงเนื้อเรื่องที่แสดงแนวคิดการบรรลุโมกขธรรมโดยการไม่ออกบวชเป็นสิ่งที่กระทำได้ในโลกปัจจุบัน นั่นคือ เนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์แสดงถึงความจริงและความเป็นไปได้จริงตามลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรมร่วมสมัย และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมร่วมสมัย แสดงถึง “การอธิบายวิถีแห่งการบรรลุโมกขธรรมในบริบทของปัจจุบันสมัย คือ การบำเพ็ญวิริยบารมี โดยหวังช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งปวงนั้น ยังจำเป็นต้องอยู่ ‘กับโลก’ และทำ ‘หน้าที่’ ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากกว่าการ ‘สละโลก’” (Chongstitvatana., 1999, p.195)

แม้ต้นเรื่องเดิมนั้นจะเป็นนิทานชาดกซึ่งเชื่อว่าเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้าในตอนที่ยังทรงเวียนว่ายตายเกิดเพื่อสั่งสมบารมี หากแต่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ก็ทรงเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์เรื่องได้อย่างน่าสนใจและน่าประทับใจ สอดคล้องและสัมพันธ์กับยุคสมัย ดังที่ Rodhetbhai. (2002, p.300) กล่าวว่า

การจบเรื่องลักษณะนี้ นับว่าน่าสนใจ แปลกใหม่ เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้ แม้ว่าเรื่องจะได้จบลงอย่างสมบูรณ์แต่ก็มีรสชาติเพราะทั้งสาระสำคัญ คือ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาความวิกฤตของสังคมว่าจะสำเร็จได้อย่างไร เป็นการจบเรื่องชนิดให้คนอ่านคิดเอาเองตามแบบนิยมของเรื่องสมัยใหม่

นอกจากนี้ การเพิ่มเติมเนื้อหาเรื่องเครื่องยันตกล วิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี ทำให้เนื้อเรื่องมีความทันสมัยจากการกล่าวถึงวิทยาการของโลกยุคปัจจุบัน นับว่าทำให้นิทานชาดกมีสีสันและน่าสนใจ แสดงความเป็นวรรณกรรมแห่งยุคสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการดัดเนื้อเรื่องและรายละเอียดของเรื่องที่ไม่จำเป็นออกไปทำให้ดำเนินเรื่องได้อย่างกระชับ สัมพันธ์กับรสนิยมการอ่านของคนในสังคมร่วมสมัยที่ต้องการทราบเนื้อหาสาระหลักของเรื่องทันที

ส่วนการตัดปัจจุบันวัตถุและสมณฐาน รวมทั้งการแทรกคาถาบาลีไม่มาก ปรากฏเฉพาะบางตอนเท่านั้น ช่วยลดความรู้สึกของผู้อ่านต่อชาดกว่าเป็นเรื่องโบราณ เก๋ไก๋ และมีขนบการเล่าเรื่องแบบเดิมที่เคยพบเห็นมา ชาดกความแปลกใหม่ ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มีการดำเนินเรื่องที่ทันสมัยและมีตอนจบที่กระตุ้นให้ผู้อ่านได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองเพื่อค้นหาสาร เนื้อหาของเรื่องจึงน่าค้นหา และท้าทายความคิดของคนในสังคมร่วมสมัยไม่น้อย ดังเนื้อความท้ายเรื่องว่า “มิถิลาไม่สิ้นคนดี” ซึ่งหมายถึงคนไทยทุกคนที่ต้องช่วยพัฒนาสังคมให้เป็น “สังคมอุดมปัญญา” ด้วยการชี้แนะแนวทางที่ถูกที่ควรด้วย “ศาสตร์พระราชา” สอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า มิได้มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนคิดว่าพระองค์คือพระมหากษัตริย์ หากแต่มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนทุกคนเป็นดังพระมหากษัตริย์ (Sujapun., 2009, p. 51) และการเล่าเรื่องด้วยภาษาร้อยแก้ว ยังทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มีลักษณะเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่นิยมการใช้ภาษาร้อยแก้ว และเป็นรสนิยมการอ่านในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกกับเอกลักษณ์ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก การดัดแปลงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากโครงสร้างของนิทานชาดกทำให้พระมหาชนกสำนวนนี้แตกต่างจากอรรถกถาชาดกและเรื่องมหาชนกของไทยสำนวนอื่นๆ มีเอกลักษณ์ทางด้านเนื้อเรื่อง แนวคิด และวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เรื่องพระมหาชนกรูปแบบอื่นๆ ในสังคมไทย การดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกจึงได้ทำให้เกิดเป็นพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมแพร่หลาย ซึ่งมีเพียงในรูปแบบหนังสือพระราชนิพนธ์เท่านั้น หากยังมีรูปแบบอื่นๆ ด้วย ได้แก่ หนังสือการ์ตูน การ์ตูนแอนิเมชัน ละครเวทีและนาฏยลีลา บทเพลง ดังที่ Mahavarakorn. (2013, pp.139-163) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “นาฏยลีลาพระมหาชนก : การสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอชาดกในสังคมไทย” พบว่า นาฏยลีลาเรื่องพระมหาชนกดำเนินเรื่องตามบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก อีกทั้งสะท้อนให้เห็นพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ว่าทรงมีความเข้าใจพระราชนิพนธ์ในนิทานชาดกเป็นอย่างดี การพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงได้ทรงปรับเปลี่ยนเรื่องพระมหาชนกตามโครงสร้างหรือองค์ประกอบของนิทานชาดกในแต่ละส่วน นับว่ามีความสร้างสรรค์เพราะยังสามารถคงลักษณะเดิมของความเป็นนิทานชาดก ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอความ “ใหม่” ได้อย่างกลมกลืนและน่าชื่นชม ส่วน Ratchatakorntrakoon. (2018, pp.70-90) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าที่ดัดแปลงจากบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ” พบว่า เรื่องเล่าที่เกิดจากการผลิตซ้ำบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนก ได้แก่ บทอ่านเรื่อง “บทสำหรับแสดงและบทสำหรับอ่านเรื่องพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2541 ลิเกเรื่อง “ลิเกการกุศลเรื่องพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2543 ละครเวที เรื่อง “พระมหาชนกมหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติ” เผยแพร่เมื่อปี 2549 สื่อผสม เรื่อง “ละครเทิดพระเกียรติพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2556 การแสดงวงออเคสตราประกอบการวาดทราย เรื่อง “ซิมโฟนีอุปรากรพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2556 การแสดงประกอบแสง สี เสียง เรื่อง “พระมหาชนกเดอะพีโนมันอลไลฟ์โชว์” เผยแพร่เมื่อปี 2557 และการ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง “การ์ตูนแอนิเมชันมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2557

2. พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับการสื่อสารพระราชดำริ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนำเสนอแนวคิดสำคัญตามหลักพระพุทธศาสนาเรื่องวิริยะและปัญญา และแนวพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งเป็นความคิดที่ทันสมัยและเหมาะกับยุคสมัย ทำให้นิทานชาดกยังมีบทบาทและคุณค่าในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรง “ปลุก” ให้ชาดกกลับฟื้นมี “ชีวิต” อยู่ในสังคมวัฒนธรรมไทยอีกครั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Naknuan. (2017, pp. 73-97) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระราชนิพนธ์ ‘พระมหาชนก’ การสืบทอดและการสร้างสรรค์วรรณคดีชาดกในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” พบว่า พระราชนิพนธ์พระมหาชนกเป็นวรรณคดีชาดกสมัยใหม่อันยืนยันการดำรงอยู่ของทศชาติชาดกได้อย่างชัดเจน

พระราชดำริที่สื่อสารผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความเพียรและปัญญา นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นในสังคมร่วมสมัย ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งอย่างรวดเร็ว ทุกคนปรารถนาความสำเร็จ จนละเลยคุณธรรม ไม่สนใจคนรอบข้าง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของจักรวาล และมักง่าย ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและค่านิยมของคนยุคใหม่ นับว่าเป็นสภาวะการณ์ที่น่าห่วงกังวล เพราะคนจะแปลกแยกจากสังคม เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงศีลธรรม และขาดการพัฒนาตนเองเพื่อเผชิญกับอุปสรรคปัญหาต่างๆ อย่างกล้าหาญ เรื่องราวของพระมหาชนกที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

บรมนาถบพิตร ได้ทรงสื่อสารมายังประชาชน จึงนับว่าได้เป็นการแสดงให้เห็นแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จที่เชื่อมั่นในศักยภาพความเป็นมนุษย์ของตนเองโดยมีคุณธรรมเป็นเข็มทิศนำทางชีวิต และมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะไปถึงเป้าหมายได้เช่นเดียวกับพระมหาชนก สอดคล้องกับที่ Chongstitvatana. (1999, pp.89-190) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระมหาชนก : โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย” กล่าวว่า

การที่บทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกล่าวเน้นเรื่องการอยู่ในโลกเพื่อบำเพ็ญวิริยบารมีและประโยชน์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์แทนการออกผนวชนั้น นับว่าสอดคล้องกับอุดมคติของสังคมปัจจุบันมากกว่า ...เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน คือ สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน ทั้งสังคมระดับชาติและระดับโลกอยู่ในสภาพที่ถูกกรุมเร้าด้วยปัญหาต่างๆ อันเป็นอันตรายต่อมนุษยชาติอย่างยิ่ง ปัญหาทั้งด้านสภาพแวดล้อมและสภาพจิตใจของมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤติ ดังนั้นจึงเป็นสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมกันแก้ปัญหาจากผู้มีปัญญาด้วยความกล้าหาญและเสียสละเพื่อส่วนรวม วิริยบารมีอันบริสุทธิ์ และประกอบด้วยปัญญาดังที่พระมหาชนกประพุดติมาตลอดแล้วนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลสมัยอย่างยิ่ง

ชาดกเรื่องพระมหาชนกที่ถูกปลูกให้มีชีวิตอีกครั้งในสังคมวัฒนธรรมไทย จึงแสดงถึงพระราชดำริอันแท้จริงและเปี่ยมด้วยความบริสุทธิ์แก่มหาชนในการปลูกสำนึกทั่วไปและสำนึกภูมิจิตธรรมให้เกิดมีขึ้นในคนไทย สามารถเป็นบุคคลที่พัฒนาตนและสามารถพัฒนา ขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติได้ต่อไป

อนึ่ง การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทต้นเรื่อง คือ อรรถกถามหาชนกในคัมภีร์พระไตรปิฎก ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ยังคงเนื้อเรื่องและแนวคิดบางส่วนตามมหาชนกชาดก ในขณะเดียวกัน บริบทของสังคมไทยร่วมสมัยก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการดัดแปลงตัวบทต้นเรื่องเพื่อสื่อ “สาร” ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการปรับแปลงตัวบทให้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่อ่านได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการนำเสนอพระราชดำริที่เหมาะสมและนำไปใช้ได้จริงในการเผชิญปัญหาต่างๆ ของคนยุคใหม่ ส่งผลให้พระราชนิพนธ์เผยแพร่ในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวางและได้รับความนิยม แม้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีที่มาจากต้นเรื่องในพระไตรปิฎก หากได้ประกอบสร้างความหมายของตัวบทใหม่ โดยการเชื่อมโยงตัวบทกับบริบททางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในประเด็นภาษาวรรณศิลป์ การศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครเวที หนังสือการ์ตูน และการ์ตูนแอนิเมชัน และการศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องพระมหาชนกสำนวนของต่างประเทศ
2. การใช้ประโยชน์ด้านการวิจัยและการเรียนการสอน นักวิชาการหรือนักวิจัยนำผลการวิจัยไปพัฒนาหัวข้อวิจัยเรื่องใหม่ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก หรือ นำไปใช้อ้างอิง และครูหรืออาจารย์สามารถนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

References

- Adulyadej, B, His Majesty the Late King. (2014). *The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej*. (6 th ed.). Bangkok : Amarin Printing & Publishing Public Company Limited.

- Bamrungthai, V. (2003, January-June). The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The beauty of Siam literature The beauty of kindness of King. **Journal of Humanities Naresuan University**, 7(1), 1-12.
- Boonkhajon, T. (2006). **Comparative Literature: Paradigms and Methods**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Boonak, P., et al. (2011). **His Majesty King Bhumibol Adulyadej : The Prodigious Ability of Management**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Chongstitvatana, S. (1999, December). The Story of Mahajanaka: Nirvana of Modernity. **Journal of Thai Language and Literature**, 16, 185-201.
- Mahavarakorn, S. (2013, February-July). The Performance of Mahajanaka creativity of Jatakas in Thai society. In **Journal of Thai Studies**, 9(1), 139-163.
- Naknuan, N. (2017, July-December). The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej : The Transmission and Creativity of Jataka Literature in Contemporary Thai Society. **Journal of Thai Studies**, 13(2), 73-97.
- Pengpala, P. (1992). **The Jataka and Thai literary works**. (3 rd ed.). Bangkok : Ramkhamhaeng University Press.
- Prachakun, N. (2009). Intertextuality. In **Buried in the alphabet Return to the mind volume 1 Literature** (pp. 329-336). Bangkok : Read and speak.
- Ratchakorntarakoon, R. (2018, May-August) Narratives Adapted from the Story of Mahajanaka of King Bhumibol : A Study as Panegyric Literature. **Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University**, 26(51), 70-90.
- Rodhetbhai, C. (2002). **The Prodigious Ability of Thai Kings in the Creation of Language and Literature**. Nakhon Pathom : Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Sujjapun, R. (2009). The Story of Mahajanaka : Teachings from the father. In **From old to new Thai Literature Not Ending** (pp. 73-109). Bangkok : Srinakharinwirot University Press.
- Tailangkha, E. (2003). **Science and art of Narrative**. (2 nd ed.). Bangkok : Kasetsart University Press.

การปรากฏใหม่ภายใต้การรับรู้เดิมของวรรณกรรมไทยในบทเพลงไทยสากล
The New Appearances under the Old Perception of Thai Literature
in Thai Songs

ภาคภูมิ สุขเจริญ*

Pakpoom Sookcharoen

Received : October 11, 2018

Revised : December 3, 2018

Accepted : December 21, 2018

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการปรากฏใหม่ภายใต้เรื่องราวของวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่ ช่วงปี พ.ศ. 2556-2560 จำนวน 14 บทเพลง คือ ทศกัณฐ์มานะ, ตัวร้ายที่รักเธอ, ขุนช้าง (Loser man), คนหน้าตาไม่ดี ที่เธอยังรัก เงาะป่า, ในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดำ), พระราม (ขอโทษที่ทุเบา), มัจฉานุ (ขาดความอบอุ่น), รอ (นางเงือก), สีดา (I'm Sorry), ชันหมากล่อม (Fail), ไม่ใช่พระเอก (Foe), วันทอง, หนูมาน และ หัวใจทศกัณฐ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรากฏของตัวละครจากวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่ และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลยุคใหม่จากวรรณกรรมไทยยุคอดีต ด้วยวิธีวิเคราะห์ด้วยบทจากเนื้อเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับ ตัวละครของวรรณกรรมไทยยุคอดีต ผลจากการศึกษาพบว่า เพลงไทยสากลยุคใหม่สร้างสรรค์เนื้อเพลงโดยได้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจมาจากตัวละครในวรรณกรรมไทยยุคอดีต 4 เรื่องหลัก คือ รามเกียรติ์ เศภาเรื่องขุนช้างขุนแผน สังข์ทอง และพระอภัยมณี และลักษณะการปรากฏใหม่ของตัวละครจากเรื่องดังกล่าวปรากฏได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ปรากฏกับตัวละครฝ่ายร้าย โดยการใช้ภาษาสื่ออารมณ์โน้มน้าวให้เห็นใจและมีอารมณ์คล้ายตาม และลักษณะที่สองปรากฏกับตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายดี โดยใช้ภาษาสื่ออารมณ์ตอกย้ำความน่าสงสารและแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่ รันทด และการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลยุคใหม่นั้นปรากฏ 2 ลักษณะ คือ การใช้สุนทรียภาพแบบเลือกเน้นจุดสนใจ (Emphasis or Centre of Interest) และลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบสร้างความแตกต่าง (Contrast) ซึ่งมีความแตกต่างจากเพลงไทยในอดีตที่มุ่งสื่อสารเรื่องความรักของตัวละครสองฝ่ายโดยเน้นจุดจบแบบสุขนานุกรม หรือการเล่าเรื่องราวความกล้าหาญของตัวละครนั้นๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาอย่างชัดเจน จึงกล่าวได้ว่าการปรากฏใหม่ของวรรณกรรมไทยยุคเก่านี้ได้ผสมผสานแนวคิดและค่านิยมผ่านการรับรู้เดิมให้กับเพลงไทยสากลยุคใหม่ได้อย่างสมบูรณ์และลงตัว

คำสำคัญ : เพลงไทยสากล / วรรณกรรมไทย / การปรากฏใหม่

*อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer at the Department of Thai Language Faculty of Humanities Naresuan University

ABSTRACT

This research is a study of the new appearance under the old knowledge of Thai literature in 14 modern Thai songs among 2013-2017 year, namely, Thotsakan Mana, Tuarai Thee Ruk Thur, Khun Chang (Loser man), Khon Nata MaiDee Thee Thur Yang Ruk, Ngor Par, Nai Jai Mee Nueng Deaw (Jak Jai Seeda), Phra Ram (Khor Thot Thee Hoo Bao), Matchanu (Khat Kwam Oboon), Ror (Nang Nguek), Seeda (I'm Sorry), Khan Mark Lom (Fail), Maichai Phra Ek (Foe), Wanthong, Hanuman and Huajai Thotsakan. The objective of this research is to study the presence of the Thai literature characters in the former times and to study the change of the main concepts of modern Thai songs from the past Thai literature by analyzing the 14 Thai song lyrics which are related to the characters of the past Thai literature. The findings show that the modern Thai songs create the lyrics by expressing ideas or inspirations from the characters in four main of Thai literature works Ramayana, Khun Chang Khun Phaen, Sung-Thong and Phra Abhaimani; moreover, there are two types of the characters appear in the songs. First is the appearance of the antagonist by using language to convince to sympathy mood. Second is the appearance with the protagonist by using language to express poor mood and difficult life. Besides, the change of the main concept of modern Thai songs classify in two kinds: Emphasis or Center of Interest and the used of contrasting artistic aesthetics which are different from Thai song in the past, because it aims to communicate the love of the two sides of characters by focusing on the tragedy ending or narrate the story of the bravery of the character to achieve confidence and faith. In addition, the new appearance of old Thai literature perfectly combines the concept and values through the old perception of modern Thai music.

Keywords : Thai Music / Modern Thai Song / Thai Literature / New Appearances

ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันเพลงถือเป็นวรรณกรรมยอดนิยมประเภทหนึ่งที่คนทุกเพศทุกวัยให้ความสนใจไม่น้อยไปกว่าวรรณกรรมประเภทอื่นๆ (Thippana., 2017) นอกจากวัตถุประสงค์หลักเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและสร้างความบันเทิงให้กับตนเองแล้วนั้น สิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามคือความหมายที่แฝงไว้ในเนื้อเพลงซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้แต่งมุ่งนำเสนอด้วยการใช้สัญลักษณ์ ในบางบทเพลงผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงสุนทรียะและความงดงามแห่งภาษา ที่เติมเต็มไปด้วยความหมายและสื่อได้ถึงอารมณ์ของผู้แต่ง (Thaiwannasri., 1986) โดยเฉพาะบทเพลงไทยสากลปัจจุบันจำพวกหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลหรือแรงบันดาลใจมาจากเรื่องราวของวรรณกรรมในสมัยอดีต แม้ว่ายุคสมัยและแนวคิดในการสร้างสรรค์เพลงจะเปลี่ยนแปลงไป แต่เนื้อหาในเพลงไทยสากลปัจจุบันยังคงมีกลิ่นอายของวรรณกรรมยุคเก่าผสมผสานอยู่ด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นการนำเนื้อหาจากวรรณกรรมไทยยุคเก่ามานำเสนออีกครั้งเพื่อแสดงถึงมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิมของผู้คนสมัยใหม่ถือว่าเป็น “การปรากฏใหม่” ของวรรณกรรมยุคเก่า ซึ่งกระแสนิยมบทเพลงลักษณะนี้ได้เริ่มต้นขึ้นจากนักฟังเพลงกลุ่มหนึ่ง และ

เมื่อได้รับการยอมรับจึงทำให้เกิดความนิยมอย่างแพร่หลาย และบทเพลงลักษณะดังกล่าวเริ่มปรากฏออกสู่ตลาดนักฟังเพลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา

จากการปรากฏของเนื้อหาเพลงไทยสากลยุคใหม่ที่ยังอิงเรื่องราวหรือกล่าวถึงตัวละครต่างๆ ในวรรณกรรมยุคอดีตนี้เอง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยเลือกจะศึกษาการปรากฏของตัวละครจากวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่ และศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลยุคใหม่จากวรรณกรรมไทยยุคอดีต โดยเก็บข้อมูลจากบทเพลงที่เริ่มต้นและได้รับความนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2556-2560 จำนวน 14 บทเพลง (spokedark.tv, 2017) ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างดีจากผู้ฟังผ่านเว็บไซต์ Youtube โดยมีจำนวนผู้เข้าชม (ยอดวิว) จำนวนมากอันเป็นสิ่งที่แสดงความนิยมในบทเพลงดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรากฏของตัวละครจากวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลยุคใหม่จากวรรณกรรมไทยในอดีต

วิธีดำเนินการวิจัย

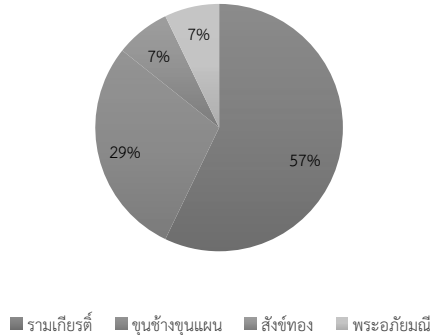
1. ศึกษาและรวบรวมเพลงไทยสากลยุคปัจจุบันสมัย พ.ศ. 2556-2560 จำนวน 14 บทเพลง
2. ศึกษาวิจัย ตำรา บทความวิชาการ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณกรรม
3. ศึกษาประวัติและเนื้อเรื่องของวรรณกรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสากล
4. ศึกษาอัตลักษณ์ของตัวละครจากวรรณกรรมไทยในเพลงไทยสากลเทียบกับเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยในอดีต
5. ศึกษาการปรากฏของตัวละครจากวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่
6. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลจากวรรณกรรมไทยเทียบกับเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยในอดีต
7. นำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การปรากฏของตัวละครจากวรรณกรรมไทยยุคอดีตในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่

จากการศึกษาวรรณกรรมไทยในเพลงไทยสากลช่วงปี พ.ศ. 2556-2560 จำนวน 14 บทเพลง พบว่าเพลงไทยสากลที่นำมาศึกษาทุกเพลงมีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมไทยอย่างลึกซึ้งในมิติลักษณะการสร้าง คือ เพลงไทยสากลที่ศึกษาทุกเพลงแต่งเนื้อเพลงขึ้นใหม่โดยได้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจมาจากวรรณกรรมไทย 4 เรื่องหลัก คือ รามเกียรติ์ พบมากที่สุดถึง 8 บทเพลง เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน พบ 4 บทเพลง สังข์ทอง และ พระอภัยมณี พบเรื่องละ 1 บทเพลง คิดเป็นร้อยละได้ดังนี้

อัตราส่วนความสัมพันธ์เพลงไทยสากลกับวรรณกรรมไทย

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่าบทเพลงที่ได้รับแนวคิดในการสร้างสรรค์มาจากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พบอัตราส่วนมากที่สุด ถึงร้อยละ 57 จากการปรากฏของวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ในอัตราส่วนมากที่สุดนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ การยอมรับ ซึ่งอยู่คู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน ดังที่ Satchaphan. (2011, p.40) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมที่มีความสัมพันธ์กับคนไทยมาเป็นเวลานาน ได้รับการบอกเล่าผ่านบทเรียนและผู้คนบ่อยครั้ง มีเรื่องราวที่สนุกสนานประทับใจ และมีตัวละครที่มีบทบาทโดดเด่นหลายตัวละคร เช่น พระราม ทศกัณฐ์ หนุมาน นางสีดา เป็นต้น จึงทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ยังคงได้รับความนิยมอยู่ทุกยุคสมัย ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้สร้างสรรค์บทเพลงก็ยังคงเลือกนำเสนอตัวละครจากในวรรณกรรมเรื่องนี้ และเมื่อบทเพลงนำเสนอออกมา ก็ได้รับความนิยมจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 1 ตัวละครจากวรรณกรรมไทยในอดีตที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่

ลำดับ	รายชื่อเพลง	ปีที่เผยแพร่	จากวรรณกรรมไทย	ตัวละครที่นำมาสร้างในบทเพลง
1	ทศกัณฐ์มานะ	2556	รามเกียรติ์	ทศกัณฐ์
2	ตัวร้ายที่รักเธอ	2559	รามเกียรติ์	ทศกัณฐ์
3	ขุนช้าง (Loser man)		เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	ขุนช้าง
4	คนหน้าตาไม่ดี ที่เธอยังรัก เงาะป่า		สังข์ทอง	สังข์ทองในรูปเงาะป่า
5	ในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดา)		รามเกียรติ์	สีดา
6	พระราม (ขอโทษที่ทุเบา)		รามเกียรติ์	พระราม
7	มัจฉานู (ขาดความอบอุ่น)		รามเกียรติ์	มัจฉานู
8	รอ (นางเงือก)		พระอภัยมณี	นางเงือก
9	สีดา (I'm Sorry)		รามเกียรติ์	พระราม
10	ชั้นหมากล่ม (Fail)	2560	บทเสภาขุนช้างขุนแผน	ขุนช้าง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อเพลง	ปีที่เผยแพร่	จากวรรณกรรมไทย	ตัวละครที่นำมาสร้างในบทเพลง
11	ไม่ใช่พระเอก (Foe)		บทเสภาขุนช้างขุนแผน	ขุนช้าง
12	วันทอง		บทเสภาขุนช้างขุนแผน	ขุนช้าง
13	หนุมาน		รามเกียรติ์	หนุมาน
14	หัวใจทศกัณฐ์		รามเกียรติ์	ทศกัณฐ์

จากตารางที่ 1 แสดงตัวละครจากวรรณกรรมไทยในอดีตที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลยุคใหม่ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การนำวรรณกรรมไทยยุคอดีตมาสร้างเพลงไทยสากลในปัจจุบันนิยมนำตัวละครเอกที่โดดเด่นในวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มาสร้างผลงานเพื่อสื่ออารมณ์ของผู้แต่ง ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการปรากฏใหม่ของตัวละครได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ปรากฏกับตัวละครฝ่ายร้าย และลักษณะที่ปรากฏกับตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายดี

1. ลักษณะที่ปรากฏกับตัวละครฝ่ายร้าย การปรากฏในลักษณะนี้จะนิยมใช้ตัวละครฝ่ายร้ายหรือตรงข้ามกับตัวละครเอกมานำเสนอโดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการเพื่อให้ผู้ฟังเกิดมุมมองใหม่ คือ การนำเสนอความรู้สึกเศร้าที่เกิดจากความผิดหวัง และความน่าสงสารอันเกิดจากโชคชะตาที่ลิขิตให้เกิดเป็นตัวร้ายจึงต้องพบกับความผิดหวังในความรัก โดยมีกลวิธีการใช้ภาษาที่สื่ออารมณ์เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความเห็นคล้อยตามหรือเพื่อสนับสนุนความรักของตัวร้าย ตัวละครที่ปรากฏในลักษณะนี้ได้แก่ ทศกัณฐ์ และขุนช้าง ดังตัวอย่างจากเพลงหัวใจทศกัณฐ์ (Pratumwam., 2017) ที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการจากตัวบทวรรณคดีเดิมที่บอกเพียงว่าทศกัณฐ์มีความรักต่อนางสีดามาก เมื่อถูกทหารฝ่ายพระรามมาชิงตัวนางคืนไปก็ทำให้ตนรู้สึกคับแค้นใจมากจนถึงขั้นกินไม้ไผ่จนไม่เหลือ แต่เนื้อหาที่ผู้แต่งเพลงดัดแปลงมานำเสนอแสดงให้เห็นในมุมมองของทศกัณฐ์ที่แม้จะเป็นตัวละครฝ่ายร้ายแต่ถึงอย่างไรทศกัณฐ์ก็มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนตัวละครฝ่ายดีหรือผู้คนปกติทั่วไป โดยเฉพาะเมื่อนางสีดาจากไปทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนถูกทิ้งจึงรู้สึกเสียใจ ดังเนื้อเพลง

บทละครเรื่องรามเกียรติ์	เพลงหัวใจทศกัณฐ์
ความรักเจ้าเยาวเรศ เปรียบปานดวงเนตรก็เปรียบได้ ขอเชิญพวยยอดอรไท มาไปเป็นศรีเมืองมาร... ความรักรุ่งโรจน์จริงจิต คิดใคร่ร่วมรสสงสาร ราคร้อนดังหนึ่งเพลิงกาล พญามารร้ายจวนป่วนใจ... ลตองคลั่งเหวอบรรจถรณ์ พระกรกายพักตรัยักษ์ ให้คั่งแค้นแน่นในอุรา กายาร้อนรุ่มดังสุไฟ คิดอวยเทวสุรารักษ์ พญายักษ์ทอดถอนใจใหญ่ อกเอ๋ยครั้งนี้ไม่เห็นใคร จะเป็นที่พึ่งได้ก็ไม่มี (บทละครเรื่องรามเกียรติ์, รัชกาลที่ 1)	“...ฉันก็มีหัวใจ ที่เหมือนเหมือนคนทั่วไป วันที่ถูกทิ้งก็มีน้ำตา และยังหวนไหวกับคำรำลา มีหัวใจที่เหมือนเหมือนคนทั่วไป ยิ่งคิดถึงยิ่งทำให้เพื่อ ยิ่งพบเจอยิ่งทำให้มีน้ำตา อันตัวเรานั้นคือทศกัณฐ์ พระราชาแห่งกรุงลงกา...” (Pratumwam., 2017)

อีกตัวละครหนึ่ง คือ ตัวละครขุนช้างซึ่งเป็นตัวละครที่ผู้อ่านมักไม่ค่อยชื่นชอบเนื่องจากเป็นตัวละครที่มีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ไม่เหมือนกับตัวละครเอกที่มีรูปร่างงามอย่างขุนแผน ในบทเพลงไม่ใช่พระเอก (Hemawong., 2017) ผู้แต่งได้ปรับเปลี่ยนเนื้อความจากเดิมคือตอนที่ขุนแผนมาชิงตัวนางวันทองไป ทำให้ขุนช้างรู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถช่วยเหลือนางไว้ได้ ผู้สร้างสรรค์เพลงได้ปรับเปลี่ยนเนื้อความบางประการเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกของขุนช้างที่มีความอึดอัดและเสียใจต่อการกระทำของนางวันทองที่ยังมีความรักต่อขุนแผน แต่ด้วยความรักที่มีต่อนางวันทองขุนช้างก็ยังคงต้องอดกลั้นฝืนใจไว้ ดังเนื้อเพลง

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	เพลงไม่ใช่พระเอก
เที่ยวค้นหาวันทองลงมองคลาน เห็นพวงพานเกลื่อนกลาด ประหลาดใจ เปิดหีบผ้าหยาไปหลายผืน ยิ่งสะอื้นไม่สมประดีได้ ทั้งแหวนหวัก็หายไปหลายใบ แลไปเห็นหนังสือที่ฝาฟั่น ในใจความนั้นว่าเจ้าวันทอง มัวหมองวิโยคโศกศัลย์ ให้เร่งติดตามไปในไพรวัน เมื่อได้ขุนแผนแสนศักดา สะกดขึ้นเรือนเข้ามาในห้อง น้องได้ปลุกปลักเป็นหนักหนา ได้ตัดทานเขาไว้เป็นหลายครา เขาเจือดาบจะฆ่าเสียให้ตาย เป็นหญิงจนจริงจึงไปด้วย เพราะไม่มีใครช่วยไช้หนีน่าย (เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)	“...แอบเห็นเธอไปกับใคร แต่ฉันนั้นก็เข้าใจ ว่าฉันไม่ใช่คนใดแค่นั้นเก่า แต่เห็นแล้วมันขัดตา หัวใจมันเริ่มจะชา อยากจะเห็นเขาและเธอเลิกรา กันสักที ไม่ใช่พระเอก ฉันทนไม่ไหว ฉันมีหัวใจ อย่าทำอะไรให้มันเกินทน...” (Hemawong, S., 2017)

จะเห็นได้ว่า จากบทเพลงทั้งสองเพลง ผู้แต่งได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการเพื่อนำเสนอมุมมองของตัวละครฝ่ายร้ายหรือฝ่ายตรงข้ามกับฝ่ายดีในอีกแง่มุมหนึ่ง โดยใช้ภาษาที่โน้มน้าวใจ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกสงสาร เห็นใจตัวละครนั้นตามเจตนาที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ

2. ลักษณะที่ปรากฏกับตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายดี การปรากฏในลักษณะนี้ เป็นการนำตัวละครเอกที่ไม่ใช่ฝ่ายร้ายมานำเสนอ ผู้สร้างสรรค์จึงใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นภาพความรันทนน่าสงสารหรือความผิดหวังของตัวละครที่เกิดจากความรัก มานำเสนอผ่านใจความหลักของบทเพลง ดังตัวอย่างในบทเพลงมัจฉานุ (ขาดความอบอุ่น) (Bigbite., 2016) ในเพลงนี้ ผู้แต่งได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากเดิมที่มัจฉานุได้ตอบไมยราพว่า ตนคือมัจฉานุเป็นบุตรของนางสุพรรณมัจฉา โดยนางสุพรรณมัจฉาสารอกตนไว้ที่ริมหาดทรายแล้วไม่กลับมาอีกเลย ซึ่งผู้แต่งได้สอดแทรกเนื้อหาบางประการด้วยถ้อยคำที่สื่ออารมณ์ให้ผู้ฟังเกิดความสงสาร เห็นใจในตัวละครมัจฉานุ ที่ถูกพอกับแม่ทั้งไป ดังเนื้อเพลง

บทละครเรื่องรามเกียรติ์	เพลงมัจฉานุ (ขาดความอบอุ่น)
๑ บัดนั้น จิ่งหลานพระพายใจหาญ ได้ฟังอสุราบัญชาการ กราบกับบาทมลายด้วยยินดี แล้วทูลว่าอันตัวข้า ชื่อมัจฉานุกระปีศรี นางสุพรรณมัจฉานารี เทวีเป็นพระมารดร มาคลอดข้าไว้ที่หาดทราย ชายฝั่งริมเชิงสิงขร แล้วคืนไปยังสาคร บังอรมิได้กลับมา ฯ (บทละครเรื่องรามเกียรติ์, รัชกาลที่ 1)	“...มัจฉานุ ไม่มีที่ติตรงไหน พวกท่านถึงทิ้งกันไป ไม่เหลือเยื่อใยให้ฉัน ฉันคนนี้ อยากเข้าอกเข้าใจ ผิดพลั้งประการใด ช่วยบอกฉันที่ได้ไหม...” (Bigbite., 2016)

จากเนื้อเพลงจะเห็นว่าผู้แต่งได้รับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการจากตัวบทวรรณคดี เพื่อให้เพลงที่สร้างสรรค์สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในวรรณคดีได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผิด ความเศร้าโศกเสียใจของตัวละคร ทำให้ผู้ฟังเกิดมุมมองใหม่ เข้าใจความรู้สึกของตัวละครนั้นๆ เกิดความสงสาร และมีความเห็นตรงตามนัยยะที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในบทเพลง

การเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดหลักของเพลงไทยสากลจากวรรณกรรมไทย

จากการศึกษาวรรณกรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในเพลงสากลช่วง พ.ศ. 2556-2560 ทั้ง 14 เพลง พบว่าแนวคิดหลักส่วนใหญ่ของวรรณกรรมไทยที่นำมาสร้างเพลงไทยสากลในปัจจุบันนิยมนำเสนอมุมมองเรื่องความรักที่ไม่สมหวังใน 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ ลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบเลือกเน้นจุดสนใจ (Emphasis or Centre of Interest) และลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบสร้างความแตกต่าง (Contrast) (Thinnaboot., 1990)

1. ลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบเลือกเน้นจุดสนใจ (Emphasis or Centre of Interest) คือการมุ่งพรรณนาอารมณ์เศร้าไม่สมหวังในความรัก หรือรู้สึกผิดเพราะความรัก รำพึงรำพัน ทั้งในรูปแบบหนุ่มสาวและความสัมพันธ์ครอบครัว เช่น ในบทเพลงรอ (นางเงือก) (Khanitsorn., 2016) ดังเนื้อเพลงที่ว่า

...เธออยู่ไหน ปานนี้เป็นเช่นไร
รู้ไหมคนรอใจจะขาด
ตั้งนางเงิกน้อยรอคอยพระอภัย...

จากเนื้อเพลงข้างต้นเป็นลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบเน้นจุดสนใจที่มุ่งแสดงให้เห็นถึงอารมณ์เศร้าโศกเสียใจจากการรอคอยคนรักด้วยความเป็นห่วงอย่างมากจนแทบจะขาดใจ เหมือนกับนางเงือกที่รอคอยพระอภัยมณี

จากการศึกษาพบลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบเลือกเน้นจุดสนใจนี้ในบทเพลงรอ (นางเงือก), พระราม (ขอโทษที่หุบเขา), ในหนึ่งใจมีหนึ่งเดียว (จากใจสีดำ), มัจฉานุ (ขาดความอบอุ่น), สีดา (I'm Sorry), ชนหมากล่อม (Fail), ไม่ใช่พระเอก (Foe), วันทอง และหัวใจทศกัณฐ์

2. ลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบสร้างความแตกต่าง (Contrast) คือ นำเสนอการเปรียบเทียบตัวละครสองตัวให้แตกต่างกันเพื่อตอกย้ำความรันทดน่าสงสารของตัวละครหลักที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ เช่น ในบทเพลงตัวร้ายที่รักเธอ (Wongmanit., 2016) ดัง เนื้อเพลง

...ดั่งทศกัณฐ์ที่แพ้พระรามทุกที
ให้ตีแค่ไหนก็ไม่ได้ใจสีดำ
ถึงกูจะร้าย กูก็รักไม่น้อยกว่าเขา
แล้วเหตุใดเล่า จึงเป็นตัวเราที่แพ้เสมอ...

จากเนื้อเพลงจะเห็นว่าผู้แต่งมีการเปรียบเทียบระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์แม้จะมีความพยายามในการแสดงความรักต่อนางสีดามากเพียงใด ท้ายที่สุดก็ยังไม่สามารถได้ใจจากนางสีดา ซึ่งต่างจากพระรามอย่างเห็นได้ชัด

พบลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบสร้างความแตกต่าง (Contrast) ในบทเพลงตัวร้ายที่รักเธอ, ขุนช้าง (Loserman), ชนหมากล่อม (Fail) และไม่ใช่พระเอก (Foe)

จะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้สุนทรียภาพทั้ง 2 ลักษณะข้างต้นพบ 2 บทเพลงที่ปรากฏทั้งสองลักษณะพร้อมกันคือบทเพลงขันหมากล้ม (Fail) และบทเพลงไม่ใช่พระเอก (Foe) ซึ่งแสดงให้เห็นการใช้สุนทรียภาพเพื่อนำเสนอมุมมองเรื่องความรักที่ไม่สมหวังให้ปรากฏอย่างชัดเจนและเข้าถึงอารมณ์ผู้ฟังมากยิ่งขึ้น

ไม่พบการปรากฏลักษณะการใช้สุนทรียภาพทั้ง 2 ลักษณะในบทเพลงทศกัณฐ์มานะ เนื่องจากเนื้อหามุ่งเน้นเพียงการเกี่ยวพาราสีโดยพรรณนาถึงความรักของทศกัณฐ์ที่เชิญชวนให้นางสีดาร์บรัก, บทเพลงคนหน้าตาไม่ดี ที่เธอยังรักเงาะป่า (สังข์ทอง) ปรากฏเนื้อหาเชิงขอบคุณที่ไม่ได้เลือกรักบุคคลเพียงเห็นแค่เปลือกนอก และบทเพลงทูลมาน ปรากฏเนื้อหาแสดงความจงรักภักดีต่อพระราม

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสรรคเพลงไทยสากลที่มีเนื้อหาจากวรรณกรรมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2556-2560 แสดงให้เห็นถึงการปรากฏใหม่ของวรรณกรรมไทยยุคอดีต ผ่านเนื้อเพลงซึ่งแต่งขึ้นใหม่โดยได้รับแนวคิดหรือแรงบันดาลใจมาจากวรรณกรรมไทยยุคอดีต ซึ่งเพลงไทยสากลยุคใหม่นี้แตกต่างจากเพลงไทยในอดีตที่มีการนำเนื้อหาจากวรรณกรรมไทยโดยตรงแล้วนำมาแต่งขยายเพิ่มเติมหรือดัดแปลงเนื้อหาในบางตอน แต่บทเพลงที่นำมาศึกษาจะพบการแต่งเนื้อหาขึ้นใหม่โดยอาศัยเค้าโครงจากวรรณกรรมไทยและใส่ทำนองแบบเพลงไทยสากลสมัยใหม่เข้าไปอย่างลงตัว นับว่าเป็นการสร้างสรรควรรณกรรมเพลงแบบสื่อผสมอย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ในการนำเสนอตัวละคร มิได้นำเสนอเพียงตัวละครฝ่ายดีหรือที่มีความสัมพันธ์กับฝ่ายดีเท่านั้น แต่ยังนำเสนอตัวละครฝ่ายร้ายหรือตรงข้ามกับฝ่ายดีด้วยการแสดงให้เห็นถึงความน่าสงสาร ความรินทร์ และข้อดีของตัวละครฝ่ายร้ายได้อย่างลงตัวและน่าสนใจ

จะเห็นได้ว่า เพลงไทยสากลทั้ง 14 เพลงนี้ ผู้สร้างสรรคด้านศิลปะบทเพลงมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่ออารมณ์ให้ผู้ฟังมีความรู้สึกร่วมและคล้อยตามซึ่งเป็นกลวิธีทางสุนทรียภาพทางศิลปะของเพลงไทยสากลในยุคปัจจุบันที่ประกอบไปด้วยลักษณะการใช้สุนทรียภาพแบบเน้นจุดสนใจและแบบความแตกต่าง นอกจากนั้นยังแฝงการเสียดสีค่านิยมที่มองคนจากรูปลักษณ์ภายนอก และสะท้อนปัญหาครอบครัวในยุคปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้วรรณกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือสะท้อนภาพสังคมและเพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังได้ร่วมคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องด้วยหน้าที่หลักของวรรณกรรมและศิลปะคือการช่วยจรรโลงจิตใจของคนสังคมเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แนวคิดเหล่านี้แตกต่างจากแนวคิดของเพลงไทยในอดีตที่มุ่งสื่อสารเรื่องความรักของตัวละครสองฝ่ายโดยเน้นจุดจบแบบสุณากรรม หรือแสดงเรื่องราวความกล้าหาญของตัวละครนั้นๆ เพื่อสร้างความศรัทธา จึงกล่าวได้ว่าการปรากฏใหม่ของวรรณกรรมไทยยุคเก่านี้ได้ผสมผสานแนวคิดและค่านิยมผ่านการรับรู้เดิมให้กับเพลงไทยสากลยุคใหม่ได้อย่างสมบูรณ์และลงตัว

การศึกษาพลวัตของวรรณกรรมไทยในเพลงไทยสากลตามแนวสุนทรียศาสตร์ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลความนิยมเพลงไทยจากวรรณกรรมในปัจจุบันก่อให้เกิด “วัฒนธรรมประชานิยม” รูปแบบหนึ่ง Senakham. (2006, pp.129-130) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมประชานิยม หมายถึง วัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับของผู้คนจำนวนมากในสังคม เช่น เสื้อผ้า ดนตรี กีฬา เป็นต้น ทั้งนี้ Oudmuangkarn. (2008) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมประชานิยมเรื่องสังข์ทองฉบับต่างๆ พบว่า วรรณกรรมเรื่องสังข์ทองเป็นวรรณกรรมที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปตามวัฒนธรรมประชานิยม โดยนำมาผลิตซ้ำให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แทรกเรื่องราวใหม่ๆ ให้ตรงตามความต้องการของผู้ชมในปัจจุบันเช่นเดียวกันกับการนำวรรณกรรมไทยในสมัยก่อนมาปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์เป็นบทเพลง ซึ่งการสร้างสรรคบทเพลงที่ผสมผสานความคิดจากวรรณกรรมไทยในอดีตนี้ นับเป็นการผลิตวรรณกรรมซ้ำในรูปแบบใหม่ซึ่งมีการ

ปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่เกิดปรากฏการณ์โยกย้ายของผู้อพยพในยุคนี้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ar-reesiri. (2011) ที่ได้ศึกษาบทละครโทรทัศน์ของไทยที่ออกอากาศในช่วง พ.ศ. 2531-2551 ซึ่งการนำบทละครโทรทัศน์มาผลิตซ้ำสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์ทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้นๆ อีกด้วย บทเพลงไทยสากลยุคใหม่ที่สร้างสรรค์จากวรรณกรรมไทยยุคอดีตทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงเสน่ห์ของเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างแท้จริงและมีความเป็นสากลร่วมสมัยน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง นับเป็นการสร้างค่านิยมร่วมสมัยที่ช่วยเผยแพร่และอนุรักษ์วรรณกรรมไทยอันเป็นมรดกของชาติผ่านบทเพลงไทยสากลในปัจจุบันที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณกรรมไทย การศึกษาพลวัตของการปรากฏใหม่ภายใต้การรับรู้เดิมของวรรณกรรมไทยในบทเพลงไทยสากลจึงทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับเพลงไทยสากลอย่างลึกซึ้งและน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถนำลักษณะการศึกษานี้ไปใช้ศึกษาบทเพลงที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อทำความเข้าใจและเปรียบเทียบความนิยมของการนำวรรณกรรมไทยมาประกอบบทเพลงไทยสากล
2. สามารถนำเพลงไทยสากลและเพลงลูกทุ่งยุคใหม่ที่มีการปรากฏของวรรณกรรมไทยยุคเก่ามาศึกษาเพื่อเปรียบเทียบแนวคิดและลักษณะการนำเสนอตัวละครหลักได้

References

- Ar-reesiri, N. (2011). *Analyzing social ideology appearing in reproduced Thai drama series*. Master's thesis, ChiangMai University, ChiangMai.
- Bigbite. (2016). *Matchanu (Khat-KhwamOpOun)*. [Online]. Available : <https://www.facebook.com/notes/bp-furious/เนื้อเพลง-มังกร-ชาติความอบอุ่น/1107608182652392> [2016, September 1].
- Fine Arts Department. (2545). *KhunChang KhunPhaen*. (17th edition). Bangkok : Bannakhan.
- Hemawong, S. (2016). *Mai Chai Pra Eek (Foe)*. [Online]. Available : <https://www.siamzone.com/music/thailyrical/12198> [2016, September 1].
- Khanitsorn, N. (2016). *Ror songs (Mermaid)*. [Online]. Available : http://lyricry.blogspot.com/2016/07/blog-post_920.html [2017, September 1].
- King Rama I. (2554). *Ramayana*. (2 nd ed.). Bangkok : Phetkarat.
- Oudmuangkam R. (2008). *A Study of the Sangthong as popular cultural literature*. Master's thesis, Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Pratumwan, T. (2017). *Hua jai Tossakan (Devil's Heart)*. [Online]. Available : <https://www.siamzone.com/music/thailyrical/13025> [2016, September 1].
- Satchaphan, R. (2011). *Nomenclature Dictionary of Ramayana*. Bangkok : Satapornbooks.
- Senakham, T. (2006). *Leaw Nah Lae Lang POP Cultural*. Bangkok : Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).

- spokedark.tv. (2017). **ชวนฟัง! 10 เพลงไทยยุคใหม่ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากตัวละครในวรรณคดีไทย**. [Online]. Available : <https://www.spokedark.tv/posts/song-inspire-by-literature/> [2016, September 1].
- Thaiwannasri, P. (1986). **Thai Literature from Soontharaporn songs**. Master's thesis, Srinakarinvirot Pitsanuloke, Pitsanuloke.
- Thinnaboot, P. (1990). Art & Emotional Expression. **Journal of Khuruparithat**, 15(1), 86-91.
- Thippana, S. (2017, January-April). Creative Discourse in songs, August 7, Referendum democratic stability by Office of the Election of Thailand (OECT). **Journal of Phraewakalasin Kalasin University**, 4(1), 113-117.
- Wongmanit, K. (2016). **Tua rai thi rak ter songs (Tossakan)**. [Online]. Available : <https://www.siamzone.com/music/thailyric/11246> [2016, September 1].

การพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการ ให้กับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

Development of the Electronic Books for Teachers to Manage Integrative Thinking Instruction for 21st Century Students

วิภารัตน์ แสงจันทร์*

Wiparat Sangjun

Received : September 25, 2019

Revised : November 28, 2019

Accepted : December 8, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความคิดเห็นของครูด้านทักษะการคิดที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 2) พัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการ 3) ศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้านความรู้และการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู ความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผลการประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ครูผู้สอน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และภาษาไทย จำนวน 24 คน ได้มาจากการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูอย่างง่ายในโรงเรียนมากลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 6 คน และ 2) นักเรียนจำนวน 8 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มห้องเรียนจากชั้นเรียนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 2 ห้องเรียน เป็นจำนวนทั้งหมด 275 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น 2) ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 3) แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 4) แบบประเมินความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการ และ 5) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการ 6) แบบประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน 7) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for Dependent Sample และ Z-test ผลการวิจัย 1) ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์ จำนวน 3 เล่ม คือ ทักษะการคิดพื้นฐานสู่การเป็นนักคิดเชิงบูรณาการ การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบูรณาการ และการประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการ 2) ความรู้ของครูทางการสอนคิดเชิงบูรณาการหลังการเรียนรู้จากชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สูงกว่าก่อนเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ครูผ่านเกณฑ์การประเมินด้านความรู้และการออกแบบ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

Lecturer in the program curriculum and teaching Faculty of Education Kasetsart University, Bang Khen

แผนการสอนคิดเชิงบูรณาการไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จำนวน 24 คน (100%) ครูมีความคิดเห็นต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.34) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.45) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการคิดเชิงบูรณาการสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการคิดเชิงบูรณาการ ร้อยละ 70 จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 76.23

คำสำคัญ : หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ / การคิดเชิงบูรณาการ / นักเรียนในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This research and development aimed to 1) explore teachers' opinions towards thinking skills required for managing integrative thinking instruction for 21st century students; 2) develop the electronic books for teachers to manage integrative thinking instruction; and 3) investigate the effectiveness of the developed electronic books in terms of knowledge and design of integrative thinking lesson plans, teachers' opinions towards the developed electronic books, evaluation of students' integrative thinking, and students' opinions towards integrative thinking instruction. The samples were 1) 24 teachers from 4 learning areas: science, mathematics, foreign languages, and Thai language; the school were selected purposively and 6 teachers from each learning area were selected using a simple random sampling method; 2) students from 8 classes, randomly selected from classes of the teacher sampling group, 2 classes from each learning area, totaling 275 students. The research instruments included 1) the opinion questionnaires, 2) the electronic books, 3) the content validity checklist (IOC), 4) the cognitive assessment form for integrative thinking instruction, and 5) the assessment form for the ability to design integrative thinking lesson plans, 6) the assessment form for students' integrative thinking, 7) the structure interview. Statistics used in this research were the percentage, IOC, mean scores, standard deviation, t-test for dependent samples, and z-test. The findings revealed that 1) the electronic books consisted of 3 sets of interactive books including fundamental thinking skills leading to integrative thinkers, development of integrative thinking skills, and evaluation of integrative thinking; 2) the average posttest scores of teachers' knowledge concerning integrative thinking instruction after learning from the electronic books were significantly higher than those pretest scores at 0.05 level. Twenty-four teachers (100%) passed the set criteria of not less than 70% concerning knowledge and design of integrative thinking lesson plans. The level of teachers' opinions towards the electronic books was at the highest level ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.34). The level of students' opinions towards integrative thinking instruction was at the highest level ($\bar{X}=3.49$, S.D.=0.33). The average scores of students' integrative thinking were higher than the criteria of 70% at the 0.05 significance level. There were 210 students, which accounted for 76.23%, passing the set criteria at 70% on integrative thinking evaluation.

Keywords : The Electronic Book / Integrative Thinking / 21st Century Student

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะ (Skill) ดังที่ Panich. (2012) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ถูกต้องสำหรับศตวรรษใหม่ที่จะต้องเรียนรู้ให้บรรลุถึงทักษะ จากวิชาไปสู่ทักษะในการดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับฐานคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills) ที่พัฒนาโดยองค์กรภาคีแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2007) ประกอบด้วย 3 ทักษะที่สำคัญคือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะชีวิตและอาชีพ 3) ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยี

ทักษะการคิดเป็นทักษะหนึ่งที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้ในโลกเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างรวดเร็วในยุคศตวรรษที่ 21 (Caroline, 2007) และเป็นทักษะที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 24 (2) ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมาตรา 24 (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ทักษะการคิดมีหลายอย่างแต่ในชีวิตจริงนักเรียนไม่ได้ใช้ทักษะการคิดแต่ละอย่างแยกจากกันโดดๆ ชีวิตจริงจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดแบบบูรณาการ เพราะว่าการจะเข้าใจหรือแก้ปัญหาใดๆ ผู้เรียนจะไม่สามารถใช้แค่ทักษะใดทักษะหนึ่งมาแก้ปัญหา แต่ต้องใช้ทักษะหลายทักษะมารวมกัน จึงจะค้นพบคำตอบที่ถูกต้องและหลากหลาย นอกจากนี้ทักษะการคิดเชิงบูรณาการยังช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้เป็นอย่างดี ช่วยลดความผิดพลาดจากการคิดไม่ครบ ทำให้พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่มีความขัดแย้งทางสังคม (Khammanee, 2009. & Charoenwongsak, 2011)

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ครูต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อให้เป็น “ครูในศตวรรษที่ 21” ครูต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 (Panich, 2013) ดังนั้นการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น คือการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ให้เกิดขึ้น และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

จากการประชุมวิชาการ “อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย” เรื่องการยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 (2014) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์และการพัฒนาครูไทยในศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์ที่ 2) คือ การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยุทธศาสตร์ที่ 3) คือ การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ Sinlarat. (2013) ได้กล่าวถึงบทบาทครูไทยยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ว่า ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวก ปัจจุบันเริ่มมีการพูดถึงทักษะของเด็กในศตวรรษที่ 21 แต่ยังไม่มีความครอบคลุมแนวทางการพัฒนาครูให้พร้อมต่อการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ ครูไทยจำนวนมากจึงเหมือนถูกปล่อยอยู่อย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

จากเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย” (Quality Learning Foundation., 2014) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การสอนทักษะกระบวนการขาดประสิทธิภาพคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในสาระสำคัญของทักษะกระบวนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทักษะกระบวนการคิด และสิ่งหนึ่งที่จะแก้ปัญหาเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถสอนและฝึกทักษะกระบวนการคิดที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ คือ การจัดระบบการให้คำปรึกษาและ

ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครูผู้สอน เช่น การให้คำแนะนำและการจัดบริการเกี่ยวกับที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร ผู้รู้ ผู้ชำนาญหรือการจัดบริการผ่าน internet หรือสื่ออื่นๆ

ความสำคัญของหนังสือกับการเรียนรู้นั้น ถือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญตลอดมาจนเข้าสู่สังคมแห่งเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ นำมาสู่แนวคิดของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ซึ่งหมายถึงหนังสือที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ และสามารถดาวน์โหลดลงมาใช้ได้บนเครื่องคอมพิวเตอร์หรือในรูป CD ที่สามารถติดตั้งได้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ (Ruansuwan, 2008., Srifa, 2008 & Ruangrong, 2014) ด้วยคุณสมบัติเด่นของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามอัตราการเรียนรู้ของตนเอง (Self-Paced Learning) จึงอาจกล่าวได้ว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Klaisang, 2012)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด งานวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะทำการพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครู ที่ไม่ได้สอนเนื้อหาสาระวิชา แต่เป็นสื่อหนังสือการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองสำหรับครูในการฝึกคิดเชิงบูรณาการและออกแบบการจัดการเรียนรู้การคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาครูไทยและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการสอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการให้มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการสอนทักษะการคิด ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของนักเรียน อันเป็นการนำมาซึ่งการช่วยแก้สภาพการศึกษาของนักเรียนที่ขาดเครื่องมือช่วยคิดระหว่างการเรียนรู้ ทั้งยังช่วยฝึกการคิดให้นักเรียนเป็นคนคิดเป็นและคิดอย่างรอบคอบอันนำมาซึ่งการแก้ปัญหาต่างๆ ที่นับวันจะเกิดมากขึ้นในเยาวชนไทยในยุคศตวรรษที่ 21 และนำมาซึ่งความสงบสุขและความก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจความคิดเห็นของครูด้านทักษะการคิดที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21
2. พัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการ
3. ศึกษาผลการพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้านความรู้และการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู ความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผลการประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูมีความรู้ด้านการสอนคิดเชิงบูรณาการหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. ครูมีความรู้ด้านการสอนคิดเชิงบูรณาการผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70
3. ครูสามารถออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70
4. ครูมีความคิดเห็นต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับดี
5. นักเรียนร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์การประเมินการคิดเชิงบูรณาการร้อยละ 70
6. การคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนหลังการเรียนรู้จากครูกมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
7. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูอยู่ในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เป็น ครูในระดับมัธยมศึกษา จาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และภาษาไทย และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2561 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

1. สำนวความความคิดเห็นครูด้านทักษะการคิดที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการ สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มตัวอย่างครูระดับมัธยมศึกษา 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 20 คน เป็นครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 10 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 10 คน รวมทั้งหมด 80 คน ได้มาจากการเลือกแบบโควตา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ และร้อยละของระดับความคิดเห็น

2. พัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และประเมินคุณภาพของชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีขั้นตอนดังนี้

- 2.1 นำข้อมูลจากการสำวความความคิดเห็นครูในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นทักษะพื้นฐาน สำหรับการสอนคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียนในหนังสือเล่มที่ 1 โดยเลือกทักษะจากการตอบแบบสอบถามที่อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก

- 2.2 พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive e-book) พัฒนาโดยใช้โปรแกรม Adobe Captivate ซึ่งเป็นโปรแกรมที่มีลิขสิทธิ์จำนวน 3 เล่ม ใช้หลักการออกแบบตามแนวคิดของ Klaisang (2012) ตรวจสอบคุณภาพของชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและด้านการวัดและประเมินผลจำนวนทั้งหมด 3 คน โดยแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ได้ผลความคิดเห็นโดยรวมต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=0.34$) ผู้วิจัยปรับปรุงชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ออกแบบทดสอบวัดความรู้ของครูทางการสอนคิดเชิงบูรณาการ แบบสอบถามความคิดเห็นครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู ได้แบบทดสอบเป็นแบบปรนัยแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ แบบสอบถามความคิดเห็นครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ เล่มละ 1 แบบสอบถาม รวมทั้งหมด 3 แบบสอบถาม และได้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบทดสอบและแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งของครูและนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทั้งหมด 3 คน ได้ข้อสอบที่มีคุณภาพ IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 จำนวน 13 ข้อ ได้แบบสอบถามความคิดเห็นครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 เล่มที่ 1 และเล่มที่ 2 มีรายการประเมิน 13 ข้อ เล่มที่ 3 มีรายการประเมิน 12 ข้อ และได้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู 1 ชุด มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 มีรายการประเมิน 10 ข้อ

- 2.3 นำชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปทดลองนำร่อง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างครูระดับมัธยมศึกษา ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการวิจัยที่ 1 จาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 8 คน เป็นครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายอย่างละ 4 คน รวมทั้งหมด 32 คน ทดสอบความรู้ของครูทางการสอนคิดเชิงบูรณาการหลังจากได้ศึกษาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบรายข้อด้านความยากง่าย (p) และด้านอำนาจจำแนก (r) ได้แบบทดสอบที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ

จำนวน 10 ข้อ (p ตั้งแต่ 0.32-0.57, r ตั้งแต่ 0.67-0.93) เก็บไว้ใช้เป็นข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) หลังจากนั้นผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็น

3. การทดลองใช้ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และปรับปรุงแก้ไข กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสารวิทยา เป็นโรงเรียนที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพียงพอสำหรับให้ครูทดลองชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สุ่มกลุ่มตัวอย่างครูอย่างง่ายจาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 4 คน เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายอย่างละ 2 คน รวมทั้งหมด 16 คน และนักเรียนในชั้นเรียนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สุ่มอย่างง่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 2 ห้องเรียนเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายอย่างละ 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 8 ห้องเรียน ผู้วิจัยทดสอบความรู้ของครูทางการสอนคิดเชิงบูรณาการก่อนเรียน หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างครูศึกษาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แล้วทดสอบความรู้ของครูทางการสอนคิดเชิงบูรณาการหลังเรียน และให้ครูออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการที่ประกอบด้วยแบบทดสอบอัตนัยสำหรับประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทางหลักสูตรและการสอนอีก 3 คน ประเมินความสามารถของครูในการออกแบบแผนการสอนด้วยเกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ (Rubrics) มี 4 ระดับคุณภาพ ให้ครูนำกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่ผ่านการประเมินไปสอนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนด้วยแบบทดสอบแบบอัตนัย และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนของครู ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสัมภาษณ์เพิ่มเติมบางประเด็นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมาช่วยในการแปลผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การนำชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี เป็นโรงเรียนที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพียงพอสำหรับให้ครูทดลองใช้ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และนักเรียนมีผลการเรียนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในชั้นตอนที่ 3 สุ่มกลุ่มตัวอย่างครูอย่างง่ายจาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 6 คนเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายอย่างละ 3 คน รวมทั้งหมด 24 คน และนักเรียนในชั้นเรียนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สุ่มแบบกลุ่มห้องเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 2 ห้องเรียน เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายอย่างละ 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 8 ห้องเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการก่อนเรียนและหลังการเรียน ด้านการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู ความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

1. เปรียบเทียบความรู้ด้านการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูก่อนและหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้สถิติ t -test for Dependent Sample (Leekijwattana, 2010)

2. แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แปลความหมายโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Srisaard, 2003) ดังนี้

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

ค่าเฉลี่ย 3.26-4.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.25	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 1.76-2.50	หมายถึง	น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75	หมายถึง	น้อยที่สุด
แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ		
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51- 4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 0.00-1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.แปลความหมายคุณภาพของแบบทดสอบแบบปรนัย โดยใช้สูตรของ Ritjaroon (2013) ในการคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ มีค่าความยาก ตั้งแต่ 0.2 -0.8 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

4.วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาในการนำเสนอข้อมูลข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

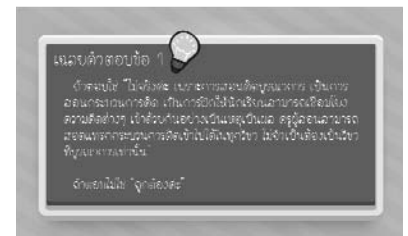
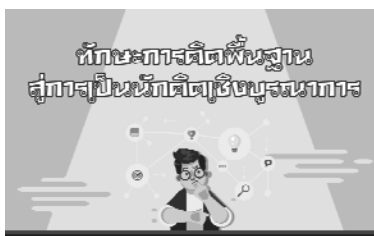
5.เปรียบเทียบการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้จากครูเทียบกับเกณฑ์ 70% โดยใช้ z-test (Harmongkolpopat, 2017)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูด้านทักษะการคิดที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์ และทักษะการตัดสินใจมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก คิดเป็นร้อยละ 55,52.50 และ 51.25

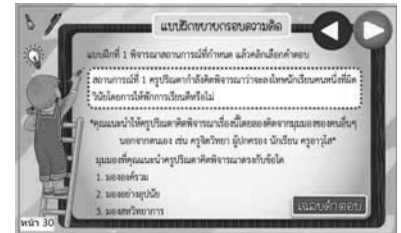
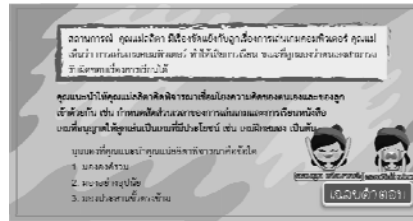
2. ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นหนังสือสำหรับเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่ยึดติดกับเนื้อหา จัดนำเสนอไว้ในรูปของแผ่นซีดีรอมแบบออฟไลน์ มีจำนวนทั้งหมด 3 เล่ม แต่ละเล่มมีโครงสร้างหลักของหนังสือ ประกอบด้วย คำแนะนำการใช้ชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วัตถุประสงค์ เนื้อหาและแบบฝึกหัดแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ในลักษณะการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์ หลังจากที่คุณเรียนส่งคำตอบจะมีข้อมูลสะท้อนกลับและแรงเสริมกลับไปยังผู้เรียน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง รายละเอียดของแต่ละเล่มดังนี้

เล่มที่ 1 ทักษะการคิดพื้นฐานสู่การเป็นนักคิดเชิงบูรณาการ มีจำนวน 2 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1) ทำความรู้จักการคิดเชิงบูรณาการ ประกอบด้วยบทอ่านสั้นๆ และแบบฝึกหัดคิดเรียนรู้จากคำถาม 2) ทักษะการคิดพื้นฐานสำหรับคิดเชิงบูรณาการ มีจำนวน 3 ทักษะ นำเสนอไปที่ละทักษะ มีบทอ่านสั้นๆ ฝึกคิดตามทักษะ และสรุปประเด็นความรู้ที่สำคัญจากการทำแบบฝึกหัด ตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังภาพที่ 1

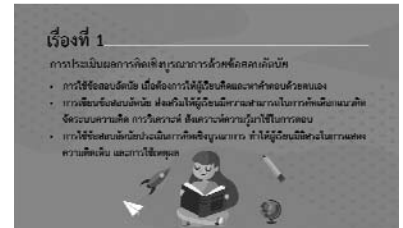
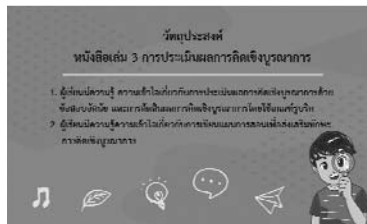
ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เล่มที่ 1 ทักษะการคิดพื้นฐานสู่การเป็นนักคิดเชิงบูรณาการ

เล่มที่ 2 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบูรณาการ มีทั้งหมด 4 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1) นักคิดเชิงบูรณาการมีลักษณะอย่างไร 2) คิดเชิงบูรณาการเป็นอย่างไร 3) ผึกคิดเชิงบูรณาการ 4) ผึกนักเรียนคิดเชิงบูรณาการได้อย่างไร ภาพรวมของเล่มประกอบด้วยบทอ่านสั้นๆ แบบทดสอบความคิดของตนเอง แบบฝึกคิดตามลักษณะของการคิดเชิงบูรณาการแต่ละขั้นตอน และแบบฝึกคิดรวบยอด สรุปประเด็นความรู้ที่สำคัญจากการทำแบบฝึกหัด และความรู้ที่สำคัญในตอนท้ายของแต่ละเรื่อง ตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เล่มที่ 2 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบูรณาการ

เล่มที่ 3 การประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการ มีทั้งหมด 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1) การประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการด้วยข้อสอบอัตนัย 2) การตัดสินผลการคิดเชิงบูรณาการโดยใช้เกณฑ์รูบริค 3) ตัวอย่างแผนการสอนส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบูรณาการ ภาพรวมของเล่ม ประกอบด้วย บทอ่านสั้นๆ แบบฝึกหัดคิดเรียนรู้จากคำถามและสรุปประเด็นความรู้จากแบบฝึกหัด ตัวอย่างแผนการสอนส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบูรณาการที่มีตัวอย่างการประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการโดยใช้เกณฑ์รูบริคแบบต่างๆ ตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างหน้าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เล่มที่ 3 การประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการ

3. ผลการการนำชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

3.1 ผลการประเมินความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการและการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู แสดงดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูก่อนและหลังการเรียนรู้จากชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	24	2.75	0.90	-34.340*	23	0.000
หลังเรียน	24	7.33	0.64			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ข้อมูลในตารางแสดงให้เห็นว่าความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการที่ครูได้รับเกิดจากการเรียนรู้จากชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพราะก่อนที่จะได้เรียนรู้จากชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างครูมีความรู้เกี่ยวกับการสอนคิดเชิงบูรณาการไม่ถึง 50% ($\bar{X}=2.75$)

ตารางที่ 2 ความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการและความสามารถในการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ

กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวนทั้งหมด	จำนวนครูผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70			
		ความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการ		ความสามารถในการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการ	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วิทยาศาสตร์	6	6	100.00	6	100.00
คณิตศาสตร์	6	6	100.00	6	100.00
ภาษาต่างประเทศ	6	6	100.00	6	100.00
ภาษาไทย	6	6	100.00	6	100.00
รวม	24	24	100.00	24	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 24 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้การสอนคิดเชิงบูรณาการและการประเมินความสามารถในการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 ผลความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

รายการ	จำนวน (คน)	$\bar{X}$	S.D	การแปลความ
เล่ม 1 ทักษะการคิดพื้นฐานสู่การเป็นนักคิดเชิงบูรณาการ	24	3.53	0.39	มากที่สุด
เล่ม 2 การพัฒนาทักษะการคิดเชิงบูรณาการ	24	3.61	0.30	มากที่สุด
เล่ม 3 การประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการ	24	3.59	0.33	มากที่สุด
รวม		3.58	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมทั้ง 3 เล่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.34) และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพความคิดเห็นครูสรุปโดยรวมได้ว่าการสอนคิดในแต่ละรูปแบบมีการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายน่าสนใจ มีการเพิ่มเติมข้อคิดหรือข้อเสนอแนะหลังจากเรียน การประเมินผลการคิดเชิงบูรณาการโดยใช้เกณฑ์รูบรีค ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะสามารถวัดได้ตามเกณฑ์ที่ต้องการ

3.3 ผลการประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน แสดงดังตารางที่ 4 และ 5

ตารางที่ 4 การคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนหลังการเรียนรู้จากครูเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
	275	7.35	0.35	3.661	0.000

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่าการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนหลังจากได้เรียนรู้จากครูกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เทียบเป็นร้อยละ

วิชา	จำนวนนักเรียน	ผลการสอบ	
		จำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 70 %	ร้อยละ
วิทยาศาสตร์	65	49	75.38
คณิตศาสตร์	65	47	72.31
ภาษาอังกฤษ	65	51	78.46
ภาษาไทย	80	63	78.75
รวม	275	210	76.23

จากตารางที่ 5 พบว่าโดยรวมนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินการคิดเชิงบูรณาการ 70% จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 76.23 โดยวิชาที่นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินการคิดเชิงบูรณาการ 70% มากที่สุดคือ วิชาภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 78.75 และวิชาที่นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินการคิดเชิงบูรณาการ 70% น้อยที่สุดคือวิชาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 72.31

3.4 ผลความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู

วิชา	จำนวนนักเรียน	$\bar{X}$	S.D	การแปลความ
วิทยาศาสตร์	65	4.70	0.42	มากที่สุด
คณิตศาสตร์	65	4.63	0.46	มากที่สุด
ภาษาอังกฤษ	65	4.72	0.46	มากที่สุด
ภาษาไทย	80	4.75	0.44	มากที่สุด
รวม	275	4.70	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า โดยรวมนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.45) และถ้าพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นจะพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูในวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.75$, S.D.=0.44)

และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูในวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.46)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการและการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครู และความคิดเห็นของครูต่อชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ครูทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้ทางการสอนคิดเชิงบูรณาการและการออกแบบแผนการสอนคิดเชิงบูรณาการที่ระดับไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ทุกคน และครูมีความคิดเห็นต่อการสอนคิดเชิงบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก ผู้วิจัยพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้หลักการออกแบบการเรียนรู้การสอนความรู้ประเภทกระบวนการผสมผสานกับหลักการออกแบบและพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กล่าวคือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการจัดวางขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องภายในเล่มเดียวกัน และต่อเนื่องกันทั้ง 3 เล่ม ในแต่ละเล่มมีการบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนทราบความคาดหวังล่วงหน้า ทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นตามความคาดหวัง มีการนำเสนอเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดและตามด้วยแบบฝึกหัดที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้การคิดทั้งจากภาพ ข้อเรื่องราว สถานการณ์ใกล้ตัวและใกล้ตัวตามลำดับ รวมทั้งมีแบบฝึกหัดที่มีลักษณะเป็นแบบปฏิสัมพันธ์ให้ผู้เรียนทำพร้อมกับให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนหลังจากทำแบบฝึกหัด ทำให้ผู้เรียนทราบผลทันทีว่าสิ่งที่ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดถูกต้องหรือไม่ ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น มีการสรุปและเสนอแนะแนวทางการนำความรู้ไปใช้สอดคล้องกับหลักการสอนกระบวนการตามแนวคิดของ Khammanee. (2015) ที่กล่าวถึงการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจสาระความรู้ประเภทกระบวนการ (Procedural Knowledge) ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจในลำดับขั้นตอนของกระบวนการสอนนั้น ดำเนินการสอนโดยการให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการนั้น และได้ลองปฏิบัติตามกระบวนการนั้นและสอดคล้องกับหลักการออกแบบการเรียนรู้การสอนในขั้นตอนต่อไปนี้ตามแนวคิดของ Gagne. (n.d., cited in Songkram, 2010) คือ ขั้นตอนการบอกวัตถุประสงค์ (Specific Objective) วัตถุประสงค์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้ทราบถึงความคาดหวังของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และเป็นการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าถึงประเด็นสำคัญของเนื้อหา รวมทั้งเค้าโครงสร้างของเนื้อหาด้วย ขั้นตอนการกระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) คืออนุญาตให้ผู้สอนได้มีโอกาสทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ตนกำลังสอนอยู่หรือไม่การกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองนี้ มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและการปฏิบัติในเชิงโต้ตอบ ขั้นตอนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) ควรให้ผลป้อนกลับหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้องและระดับความถูกต้องของคำตอบนั้นๆ การให้ผลป้อนกลับถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนขั้นตอนการสรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) ขั้นตอนสุดท้ายคือการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการจำและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonamnouy. (2014) พบว่าการหาค่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของหนังสือได้ออกแบบและพัฒนาโดยให้ความสำคัญในด้านการออกแบบบทเรียนตามหลักการและขั้นตอนการออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากที่สุด ทั้งด้านการวางแผนการจัดองค์ประกอบ เนื้อหาที่เข้าใจและทันสมัยไม่ซ้ำซ้อนเป็นปัจจุบัน และคำนึงถึงวัยกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ จึงทำให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนตลอดเวลา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการออกแบบฝึก

ดังที่ Susaorat. (2013) กล่าวถึงแบบฝึก สรุปได้ว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนให้สามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบบฝึกจะต้องมีความทันสมัย น่าสนใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนได้อย่าง

สนุกสนานตลอดเวลา สามารถประยุกต์จากสถานการณ์ต่างๆและบทเรียนมาใช้ในการฝึก อันเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมตามระดับการศึกษา อันจะทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถทางการคิดที่เหมาะสม

ผลการประเมินการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนพบว่า นักเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย มากกว่าร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์การประเมินการคิดเชิงบูรณาการที่ 70% ทุกวิชา การคิดเชิงบูรณาการของนักเรียนหลังจากเรียนรู้จากครุมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนการคิดเชิงบูรณาการของครูทุกวิชาอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากครูผู้สอนทุกคนได้ผ่านการเรียนรู้และได้ฝึกคิดเชิงบูรณาการมาแล้วก่อนที่จะมาสอนคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียน สอดคล้องกับที่ Sinthapanon., et al. (2012) กล่าวถึงครูผู้รอบรู้ (Thinking Teacher) สรุปได้ว่า การจะสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้ ครูผู้สอนต้องสร้างตนเองให้เป็นผู้รอบรู้เสียก่อน นอกจากนี้ครูผู้สอนมีการวางแผนการสอนมาเป็นอย่างดี มีการออกแบบแผนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิดเชิงบูรณาการ แผนการสอนผ่านการตรวจสอบและให้คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญทางหลักสูตรและการสอน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Jaithiang. (2010) ได้กล่าวถึงการวางแผนการสอน สรุปได้ว่า การวางแผนการสอน เป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การวางแผนการสอนเป็นงานสำคัญของครูผู้สอน การสอนจะประสบความสำเร็จด้วยดีหรือไม่ก็น้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนเป็นสำคัญประการหนึ่ง ถ้าผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ดีก็เท่ากับบรรลุจุดหมายปลายทางไปแล้วครึ่งหนึ่ง และถ้าผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทาง มีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินการคิดเชิงบูรณาการในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน พบว่ามีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 70% น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับวิชาอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนบางคนไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตประจำวันได้ เพราะการคิดเชิงบูรณาการในที่นี้ เป็นการคิดผ่านการเรียนรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนมาคิดบูรณาการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ดังนั้นถ้านักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนถ่องแท้ นักเรียนจะไม่สามารถคิดบูรณาการได้ดี จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บทบาทของครูต้องอธิบายสิ่งที่ เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง หรือคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่สามารถสอดแทรกทักษะการคิดเชิงบูรณาการได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละเล่ม ควรศึกษาคำแนะนำการใช้และวัตถุประสงค์ของหนังสือให้เข้าใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ตามวัตถุประสงค์
2. ครูผู้สอนที่ไม่มีพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนการคิดควรเริ่มศึกษาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่เล่มที่ 1 ต่อเนื่องไปจนถึงเล่มที่ 3 เพื่อเป็นการง่ายต่อความเข้าใจ

3. แบบฝึกหัดการฝึกคิดในชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออกแบบมาสำหรับผู้เรียนที่เป็นครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนคิดเชิงบูรณาการเป็นและได้เห็นตัวอย่างการสร้างแบบฝึกหัดหรือสื่อใบงานการฝึกคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียน การจะนำแบบฝึกหัดในชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปสอนนักเรียน ครูต้องเปลี่ยนบริบทหรือสถานการณ์ให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับชั้นที่สอน

4. การสอนการคิดเชิงบูรณาการเป็นการสอนความรู้ประเภททักษะกระบวนการ (Process Skills) การจะให้ผู้เรียนใช้การคิดได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญ ครูผู้สอนต้องให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดบ่อยๆ ในสถานการณ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย ดังนั้นควรมีงานวิจัยที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆนอกเหนือจาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าว

2. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการของครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นควรมีงานวิจัยที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนคิดเชิงบูรณาการในระดับชั้นอื่นๆ

3. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปอาจเป็นการศึกษาการนำชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น การใช้เป็นชุดฝึกอบรม การใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อศึกษาหาวิธีการใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Style) และศึกษาผลการใช้ตามรูปแบบนั้นๆ

4. งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาชุดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ครูได้ศึกษาเพื่อนำไปสร้างแผนการสอนฝึกการคิดเชิงบูรณาการให้กับนักเรียนและศึกษาผลการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน ดังนั้นควรมีงานวิจัยต่อยอดศึกษาพัฒนาการ การออกแบบแผนการสอนส่งเสริมการคิดเชิงบูรณาการของครู และศึกษาพัฒนาการการคิดเชิงบูรณาการของนักเรียน

References

- Boonamnouy, P. (2014). **Construction of the Electronic Book Entitled Final Consonants System for Prathom Suksa 2 Students**. Master of Education in Curriculum, Teaching, and Learning Technology, Chiang Mai University.
- Charoenwongsak, K. (2011). **Integrative Thinking**. Bangkok : Success Media.
- Harnmongkolpipat, P. (2017). **Principles of Statistics 1**. (7 th ed.). Bangkok : Kasetart University Press.
- Jaithiang, A. (2010). **Principles of Teaching**. (5 th ed.). Bangkok : O.S. Printing House.
- Klaisang, J. (2012). **Publishing for E-book: Enhancement of Quest for Knowledge for Digital Learners**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Khammanee, T. (2009). **Science of Teaching : Knowledge for Effective Learning Management**. (3 rd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Khammanee, T. (2015). **Unlocking the Philosophy of Sufficiency Economy to the Teaching of Thinking Process**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.

- Leekijwattana, P. (2010). **Research Methods in Education**. (6 th ed.). Bangkok : Mean Service Supply.
- Ministry of Education. (2007). **The National Education Act B.E. 2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E. 2545 (2002) and Amendments (Third National Education Act B.E. 2553 (2010)**. Bangkok : Prikwarn Graphic.
- Panich, V. (2012). **Ways to Cultivate Learning for Learners in the 21st Century**. Bangkok : Sodsri-Saritwong Foundation.
- Panich, V. (2013). **Cultivating Learning for the 21st Century**. Bangkok : SCB Foundation.
- Partnership for 21st Century Skills. (2007). **Framework for 21 Century Learning**. [Online]. Available : <http://www.p21.org/our-work/p21-framework> [2017, July 10].
- Quality Learning Foundation. (2014). Classroom for the New Century. In **Paper on the National Conference titled “Learning Revolution...Thailand’s Turning Point”, 6-8 May 2014**. Bangkok : Quality Learning Foundation.
- _____. (2014). Elevating Thai Teachers’ Quality in the 21st Century. In **Paper on the National Conference titled “Learning Revolution...Thailand’s Turning Point”, 6-8 May 2014**. Bangkok : Quality Learning Foundation.
- Ritjaroon, P. (2013). **Measurement and Evaluation in Education**. (8 th ed.). Bangkok : House of Kermyst.
- Ruangrong, P. (2014). **Development of E-book on Laptop and E-book on Tablet PC**. Bangkok : Pornthicha Printing.
- Ruangsuwan, C. (2008). **Development of Courseware and Web-based Instruction**. (12 th ed.). Mahasarakham : Faculty of Education, Mahasarakham University.
- Sheffield, C.C. (2007). **Technology and the Gifted Adolescent : Higher Order Thinking, 21st Century Literacy, and the Digital Native**. [Online]. Available : <http://www.ncsu.edu/meridian/sum2007/gifed/02.htm> [2017, July 12].
- Sinlarat, P. (2013). **Six Obstacles of Thai Teachers**. [Online]. Available : www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1358828993 [2017, November 10].
- Sinthapanon, S., et al. (2012). **Development of Thinking Based on the Education Reform**. Bangkok : 9119 Technic Printing.
- Songkram, N. (2010). **Multimedia for Learning : Design and Development**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Srifa, P. (2008). **Talking E-book**. Bangkok : Than Printing Company Limited.
- Srisaard, B. (2003). **Research for Teachers**. Bangkok : Suviriyasarn.
- Susaorat, P. (2013). **Thinking Development**. (5 th ed.). Bangkok : 9119 Technic Printing.

การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย Cultural Surveillance of People in Chiang Rai Province

เลห์ล่า ตรีเอکانุกูล*
Lelar Treeaekanukul

Received : October 4, 2018

Revised : November 7, 2018

Accepted : December 19, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วัฒนธรรมสำคัญที่ต้องเฝ้าระวัง และวิธีการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ที่ทำงานและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดเชียงรายที่ต้องเฝ้าระวัง 12 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย การเคารพผู้อาวุโส การใช้ภาษาคำเมือง และวรรณกรรม อาหารพื้นบ้าน ความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรม การใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ ดนตรีพื้นเมือง และการฟ้อนรำ คุณธรรมจริยธรรม ศิลปะ การประดิษฐ์ และการแสดง การละเล่น สถาปัตยกรรมล้านนา และด้านประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ กลุ่มที่ต้องให้ความรู้ด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมมากที่สุดคือกับกลุ่มเด็กและเยาวชน รองลงมาคือ กลุ่มผู้สูงอายุ โดยให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานด้านการศึกษา องค์กรศาสนา องค์กรชุมชน รวมถึงผู้ผลิตสื่อทุกรูปแบบ เข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของชาติ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นให้เฝ้าระวังอย่างเข้มข้นเพื่อป้องกันวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติไม่ให้เกิดการสูญเสียและสูญหายไป ในที่สุด ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมทั้งด้านการสอน การอบรมสัมมนา การถ่ายทอด การอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมไว้ การฟื้นฟู การสังคายนา และจัดพื้นที่เพื่อการแสดง ด้วยความร่วมมือกันของหน่วยงานทุกฝ่ายและประชาชนในจังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ : วัฒนธรรม / การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม / จังหวัดเชียงราย

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Lecturer in the Department of Sociology and Anthropology School of Social Sciences Chiang Rai
Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed to study important culture for surveillance, and activities of surveillance, of people in Chiang Rai Province. Qualitative methods were used to collect data for example interviews and group discussions of the key informants including representatives of government agencies and private sectors who involved with the cultural surveillance in Chiang Rai Province. The findings revealed that the 12 significant culture for surveillance included costume; respect to seniors; local language and literature; folk food; beliefs, religion and ritual; using traditional wisdom in the occupation; indigenous music and dance; virtue and ethics; arts; invention and role play; Lanna architecture; and traditions associated with Buddhism. The most important group to educate cultural surveillance showed that children and youth should be the top priority, then the elders. Engagement of government agencies, educational organizations, religious organizations, community organizations, as well as all media producers in cultural surveillance together with the cultural owners would achieve the sustainability. More important, roots of the nation culture must be urged for close observation in order to protect the magnificent culture of the nation, not lost and disappeared. The proposed activities such as teaching, seminar on traditional conservation relaying, rehabilitation, and arranging space to display should be involved all parties and the people in Chiang Rai Province.

Keywords : Culture / Cultural Surveillance / Chiang Rai Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม ต่อมาวัฒนธรรมได้ทำให้มนุษย์สร้างชีวิตของตน จนขยายกลายเป็นสังคมชุมชนของตนเอง ทำให้แต่ละสังคมแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไป เมื่อสังคม ชุมชนขยายใหญ่โตขึ้น จนถึงระดับชาติ วัฒนธรรมประจำชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นรัฐ ความเป็นเอกราชและอธิปไตยที่ไม่ถูกใครครอบงำ ดังนั้น หากชาติใดไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ถูกกลืนหรือผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมอื่นจนไม่หลงเหลือวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน นั่นคือการสิ้นชาติ สิ้นความภาคภูมิใจทำให้ชาดการเรียนรู้ การถ่ายทอดความเป็นตัวตนของตนเองต่อไป

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระราชกระแสดำรัสไว้ว่า “การรักษาวัฒนธรรม คือ การรักษาชาติ” กระทรวงวัฒนธรรมผู้ที่มีหน้าที่หลักได้มีนโยบายให้ทุกภาคส่วนในสังคมตามแนวความคิดที่ว่า ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม การรักษาหรือสืบทอดวัฒนธรรม โดยเจ้าของวัฒนธรรมเองจะทำให้เกิดความยั่งยืนถาวรตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เพื่อที่จะช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงให้กับสังคม และที่สำคัญจะได้ช่วยกันป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและยั่งยืน

การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ ให้ความหมายทางวัฒนธรรม รวมถึงการนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการเพื่อป้องกัน แก้ไข หรือบรรเทาปัญหาทางวัฒนธรรม Plipat. Sensation. & Chumthong. (2009) ในสภาพสังคมปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างก้าวกระโดด ทำให้สังคมไทยเข้าสู่กระแสของการเปลี่ยนแปลงตามสภาพของโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมต่างประเทศได้เข้ามาอย่างมากผ่านทางสื่อต่างๆ เข้าถึงทุกพื้นที่ของประเทศไทย นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีปฏิบัติที่ดี หรือเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นความงาม ความเป็นเฉพาะตัวของความเป็นไทยไปอย่างน่าเสียดาย งานด้านวัฒนธรรมที่เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีภารกิจหลักในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาระบบ กลไกในการเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวตั้งแต่ระดับ วัฒนธรรมตำบล วัฒนธรรมอำเภอ และวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อให้สังคมรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำไปสู่การรักษาประเพณีและวัฒนธรรมอันงดงามของประเทศไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไว้ให้สืบเนื่องต่อไป แต่งานดังกล่าวไม่สามารถสำเร็จได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเฝ้าระวังดังกล่าวเป็นไปอย่างสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสภาพของวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นๆ

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง จากการเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดในสยาม การมีชายแดนเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ คือประเทศเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้เป็นเป้าหมายที่มิจฉาทิพย์เข้ามาเยือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในทุกๆ ด้าน จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา วัฒนธรรมสำคัญที่ต้องเฝ้าระวัง รูปแบบ และวิธีการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงรายว่าเป็น เช่นไร ผลการศึกษาจะนำมาซึ่งการสร้างความรู้ความตระหนัก สร้างความรักความหวงแหนให้เกิดขึ้นกับประชาชนในจังหวัดเชียงราย ที่จะส่งผลต่อการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์วัฒนธรรมสำคัญที่ต้องเฝ้าระวังของประชาชนในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาวิธีการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย เป็นตัวแทนหน่วยงานด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สภาวัฒนธรรม 18 อำเภอในจังหวัดเชียงราย ศูนย์บริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พัฒนาการจังหวัดเชียงราย สำนักงาน ททท. ภาคเหนือเขต 2 สมาคมสื่อมวลชนและประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงราย เครือข่าย OTOP จังหวัดเชียงราย และสาขาวิชาการจัดการภูมิปัญญาวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย รวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และหอการค้าจังหวัดเชียงราย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวประเด็นคำถามและวิธีการให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและ ไม่มีโครงสร้าง และประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านวัฒนธรรมที่พบเห็นในพื้นที่ศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์ จัดการสนทนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็นและเสนอข้อเท็จจริงด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมในทุกๆ ด้าน การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการจัดกระทำกับข้อมูลและมีการตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ด้วยการจัดเวทีเพื่อวิพากษ์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลาในระหว่างการทำวิจัย ประมวลผลข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย นำเสนอผลด้วยการบรรยาย หรือ พรรณนา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์วัฒนธรรมสำคัญที่ต้องเฝ้าระวังของประชาชนในจังหวัดเชียงราย พบว่ามีวัฒนธรรมสำคัญ 12 ด้านที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย การเคารพผู้อาวุโส การใช้ภาษาและวรรณกรรมคำเมือง อาหารพื้นบ้าน ความเชื่อศาสนาและพิธีกรรม การใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ ดนตรีพื้นเมืองและการฟ้อนรำ คุณธรรมจริยธรรม ศิลปะการประดิษฐ์และการแสดง การละเล่น สถาปัตยกรรมล้านนา และด้านประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ

2. วิธีการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

2.1 วิธีการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมในระดับอำเภอ เนื่องจากจังหวัดเชียงราย แบ่งพื้นที่ การปกครองออกเป็น 18 อำเภอ การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจึงเป็นนโยบายที่ทุกอำเภอได้มีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนได้ให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งที่ ปรากฏพบเห็นในชีวิตประจำวันและ วัฒนธรรมบางอย่างที่เริ่มจางหายไป กิจกรรมที่จัดจึงขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละอำเภอ ในรูปแบบแตกต่างกันไป ปรากฏในกิจกรรมในแต่ละอำเภอที่จัดขึ้น ดังนี้

- 1) อำเภอเมือง จัดกิจกรรมงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขงที่จัดเป็นประจำทุกปี
- 2) อำเภอเวียงชัย มีศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ที่เปิดให้ผู้สนใจเข้าไป
- 3) อำเภอเชียงของ มีภาคกองเก่าที่นำอาหารพื้นถิ่นมาจัดจำหน่ายในทุกวันศุกร์
- 4) อำเภอเทิง จัดประเพณีแข่งเรือพายเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมและสร้างความสามัคคี

ในชุมชน

5) อำเภอพาน จัดงานกินปลาที่สอดคล้องกับพื้นที่ ที่เป็นแหล่งเลี้ยงปลาของ จังหวัดเชียงราย

6) อำเภอป่าแดด จัดงานเทศกาลข้าวหอมและของดีที่มีอยู่ในอำเภอ เพื่อการ ฟื้นฟูวัฒนธรรมข้าวในหลากหลายรูปแบบ

7) อำเภอแม่จัน จัดงานเพื่อนุรักษ์ พื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่อาศัย อยู่อย่างหลากหลาย

8) อำเภอเชียงแสน จัดงานมหกรรมวัฒนธรรม 4 แผ่นดินเพื่อนำเสนอวัฒนธรรม ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน เมียนมาร์ สปป.ลาว และ ไทย

9) อำเภอแม่สาย จัดงานมหัศจรรย์ 10 ชาติพันธุ์แม่สายประจำปีเพื่อเป็นพื้นที่ นำเสนอวัฒนธรรมของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

10) อำเภอแม่สรวย ดินแดนแห่งชาและกาแพที่เลื่องชื่อ จัดงานวัฒนธรรมเพื่อ ส่งเสริมการผลิตและการท่องเที่ยวตามรูปแบบวัฒนธรรมของพื้นที่

11) อำเภอเวียงป่าเป้า จัดงานของดีเวียงป่าเป้าเพื่อนำเสนอของดีที่มีอยู่ในชุมชน

- 12) อำเภอพญาเม็งราย จัดกิจกรรมไหว้สาพญามังรายที่เป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรม
ดั้งเดิม
- 13) อำเภอเวียงแก่น จัดงานสัสมโอเวียงแก่นและการนำเสนอของดีที่มีอยู่ในอำเภอ
- 14) อำเภอขุนตาล มีการรณรงค์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่อย่างหลากหลาย
ให้เป็นที่รู้จัก
- 15) อำเภอแม่ฟ้าหลวง จัดงานประเพณีผีตาโชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำเสนอวัฒนธรรม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ
- 16) อำเภอแม่ลาว มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิมด้าน มวย รำวง ซอ และการละเล่นเพื่อ
การอนุรักษ์ให้คงอยู่
- 17) อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อนำวัฒนธรรมของชาวอีสานออกมา
ให้ปรากฏและร่วมกันฟื้นฟูอนุรักษ์

18) อำเภอดอยหลวง จัดงานประเพณีเพื่อนำเสนอวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลีเล่ที่
อาศัยอยู่ได้แก่ กระเหรี่ยง เมียนหรือเย้า ลาวและคนไทยพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักและเกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์

2.2 กลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ควรให้ความรู้ด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมมากที่สุด คือกลุ่ม
เด็กและเยาวชนเพราะเป็นกลุ่มพื้นฐานสำคัญที่มีความอ่อนไหว คือจุดเริ่มต้นของการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต เหมาะ
แก่การปลูกฝังสร้างจิตสำนึกและการปรับทัศนคติที่ดี การให้ความรู้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและให้เกิดจิตสำนึกรัก
หวงแหนอยากเรียนรู้เพื่อสืบสานวัฒนธรรม และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่ไม่ควรละเลยเนื่องจากเป็นผู้รู้ทาง
วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนมากที่สุด ด้วยวัยวุฒิ คุณวุฒิ จึงเป็นผู้อาวุโสที่ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อ่อนวัยกว่า
จึงควรให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ด้านวัฒนธรรม

2.3 การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต้องดำเนินการทั้งเชิงรุกและ
เชิงรับ สรุปได้ดังนี้

2.3.1 การดำเนินการเชิงรุก ควรมีการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมกิจกรรมหรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรืองานประเพณีต่างๆ ให้
เป็นที่รับรู้ในวงกว้างเพื่อให้ทุกคนในท้องถิ่นทราบถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพื่อรับรู้และ
ช่วยกันรักษาไว้

2) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าของวัฒนธรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชุมชนมี
ส่วนร่วม

3) การเข้าไปมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนเพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจ

4) สร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่รักและสืบสานวัฒนธรรมพื้นเมือง

2.3.2 การดำเนินการเชิงรับ ควรมีการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมให้ความรู้กับเยาวชนรับรู้ถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านสถานศึกษา

2) ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสืบทอดองค์ความรู้สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยส่งเสริมเป็น

2 กลุ่ม คือกลุ่มเจ้าของภูมิปัญญาที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมด้วยการถ่ายทอดกับคนรุ่นหลัง และกลุ่มผู้นำ
องค์ความรู้ไปต่อยอดให้สามารถรักษาอัตลักษณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดไว้

3) ปรับกิจกรรมให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

4) ออกนโยบายการเฝ้าระวัง การสืบสาน ให้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีระบบเพื่อทำให้
เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2.4 วิธีการเฝ้าระวังไม่ให้วัฒนธรรมสูญหายไป ด้วยการมีกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านการสอน การอบรมสัมมนา การถ่ายทอด การอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมไว้ การฟื้นฟู การสังคายนา การจัดพื้นที่เพื่อแสดง เป็นกิจกรรมที่จัดโดยทุกฝ่ายร่วมกับประชาชนในจังหวัดเชียงรายทุกคนให้ความร่วมมือกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่นำมาสู่การอภิปรายผล ดังนี้ จากการศึกษา บทบาทของวัฒนธรรมจังหวัดต่อการเฝ้าระวังวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ได้ส่งเสริมด้วยการสร้างจิตสำนึกความเป็นวัฒนธรรมของตนเอง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเป็นของทุกๆ คนและเฉพาะพื้นที่การสร้างภูมิคุ้มกัน รักษาความเป็นรากเหง้า หากวัฒนธรรมมีการเบี่ยงเบน ต้องเร่งสร้างการรับรู้และทำความเข้าใจ อยู่บนพื้นฐานแบบแผน 4 ด้านนี้คือ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การสืบสาน และการสร้างสรรค์ โดยหลักการดังกล่าวนี้ ได้สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลางสำนักเฝ้าระวังวัฒนธรรม ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อเป็นการป้องกันแก้ไขปัญห และพัฒนาสังคมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสมดุลพร้อมๆ กัน ตามวิสัยทัศน์ของกระทรวงวัฒนธรรม และคำอธิบายของ กลุ่มเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย คือ “เป็นองค์กรหลักในการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลุกฝังค่านิยมอันดีงาม บนพื้นฐานคุณธรรม นำสังคมอยู่เย็นเป็นสุข” (Loei Provincial Cultural Office, n.d.) ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนตระหนักถึงการเข้าร่วมการพัฒนา เพื่อให้มีการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การตัดสินใจแก้ปัญหา ตามแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981, p.6)

จากการที่วัฒนธรรมได้รับผลกระทบจากความเป็นโลกาภิวัตน์และการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ๆ ผ่านเทคโนโลยีที่เข้าถึงคนทุกกลุ่มวัยอย่างไม่สามารถต้านกระแสความทันสมัยไว้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ความหวงแหนวัฒนธรรมเดิมยังคงต้องการให้วัฒนธรรมเหล่านี้คงอยู่คู่กับจังหวัดเชียงรายนำมาสู่การเฝ้าระวัง เนื่องจากว่าหากวัฒนธรรมเหล่านี้ถูกกลืนกลายหรือสูญหายไปแล้ว ความเป็นเอกลักษณ์ ตัวตนของคนเชียงรายที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองเหนือจะไม่มีปรากฏอีกต่อไป คนรุ่นใหม่จะไม่รับรู้ถึงสิ่งดีงาม หรือแก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังที่ วิสเลอร์ (Wissler, 1923) กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมมีผลต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม รูปแบบของสังคมและความรักสามัคคีที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ดังนั้นเพื่อป้องกันเฝ้าระวังไม่ให้วัฒนธรรมสูญหายไป การจัดกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายร่วมกับประชาชนในจังหวัดเชียงราย ทุกคนให้ความร่วมมือกัน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชน ที่อยู่ในวัยเรียนรู้จะมีโอกาสซึมซับ รับรู้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรมใกล้ตัวของตนและมีความตระหนักในการร่วมอนุรักษ์สืบสาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Lalitmongkol. (2014) เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมด้านภาษาตามการรับรู้ของตนเองสอดคล้องกับระดับที่สังคมยอมรับได้ การเรียนรู้แบบเป็นระบบและต่อเนื่องมีประสิทธิภาพมากที่สุด การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม โดยบูรณาการ เรื่องภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมเข้ากับเนื้อหาวิชาเรียนในทุกกลุ่มสาระ พัฒนาบุคลากรในการให้ความรู้และจัดกิจกรรม ปรับปรุงสื่อและกิจกรรม จัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และได้ประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงวัฒนธรรม ควรมีนโยบายในการนำวัฒนธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยมีการเลือกสรรเพื่อรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ และ มีการประยุกต์วัฒนธรรมบางส่วน นำมาผลิตสำหรับนักท่องเที่ยวได้มีความตื่นตาตื่นใจในลักษณะนำเสนอประเพณีให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากขึ้นจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้
2. วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย นำผลการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมไปใช้ในการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการใช้อำนาจของประชาชนในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ด้วยความร่วมมือจาก ภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการท้องถิ่น
3. วัฒนธรรมอำเภอควรมีการรณรงค์หรือจัดกิจกรรมเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ๆ ด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ให้เยาวชนหรือประชาชนทั่วไปหันมาสนใจและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมในระดับตำบล เนื่องจากบางพื้นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ควรศึกษาในรายละเอียดด้านการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมแต่ละด้าน
2. ควรศึกษาผลกระทบรูปแบบการนำเสนอวัฒนธรรมสู่สินค้าเพื่อการท่องเที่ยวให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม

References

- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Lalitmongkol, C. (2014). The learning process of youth to strengthen the cultural immunity. **An Online Journal of Education OJED**, 9(2), 683-694.
- Loei Provincial Cultural Office. (n.d.). Loei Cultural Surveillance Approach : Strategy Group and Cultural Surveillance of Loei Province.
- Plipat, T., Sensatien, S. & Chumthong, S. (2009). **Cultural Surveillance**. [Online]. Available : <http://province.mculture.go.th/mahasarakham/surveillance/surveillance.php?id=1>. [2018, June 25].
- Wissler, Clark. (1923). **Man and culture**. New York : MacMillan.

การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยกิจกรรมสะเต็ม สำหรับนักศึกษาสาขา
วิทยาศาสตร์ทั่วไป (ค.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

The Development of Critical Thinking Skills through the STEM Activities for
the General Science Pre-service Teacher of Phranakhon Rajabhat University

อภิชาติ พยัคฆิน*

Apichart Payakkhin

Received : November 10, 2018

Revised : November 20, 2018

Accepted : December 19, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไปในชั้นปีที่ 4 ที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ก่อนจะออกไปฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา ด้วยการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม โดยผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรม สะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณออกมา 8 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้วัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการทำการกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดัดแปลงมาจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับ Z ของคอร์เนล เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ทำการกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณครบทั้ง 8 แผนกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยก็วัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งด้วยแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดัดแปลงมาจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณระดับ Z ของคอร์เนล วัดทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มด้วยแบบวัดทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็ม และวัดความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำการกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ T-test แบบไม่เป็นอิสระ ผลการวิจัย พบว่า 1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างรายด้านและภาพรวมหลังจากฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กิจกรรมสะเต็มสูงกว่าก่อนฝึกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2. ทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มอยู่ในระดับดี 3. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ : ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ / กิจกรรมสะเต็ม / ทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็ม

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Lecturer in General Science Program College of Teacher Training Phranakhon Rajabhat University

ABSTRACT

The purpose of this study was to enhance fourth year general science pre-service students' critical thinking skills that studying in college of teacher education at Phranakhon Rajabhat University by using STEM activities before practicing profession in the schools. The samples used in the study were general science pre-service students studying in academic year 2016 at college of teacher education at Phranakhon Rajabhat University. The researcher created 8 STEM activities plans for enhancing critical thinking skills. The researcher measured samples' critical thinking skills before and after using STEM activities to develop critical thinking skills by using the critical thinking skills test adapted from Cornell Critical Thinking Test Level Z. The researcher measured samples' STEM activity organized skills by using STEM activity organized skills evaluate form and measured samples' satisfaction toward learning with the STEM activities by using satisfaction evaluate form. The data were analyzed by using mean, standard deviation and T-test dependent. The research results revealed that: 1. The samples' scores of each critical thinking skill and in total mean scores after using STEM activities were statistically higher than the samples' scores before using STEM activities at the 0.05 level of significance. 2. The samples' STEM activity organized skills were good. 3. The samples' satisfaction toward learning with the STEM activities was high.

Keywords : Critical Thinking Skills / STEM Activities / STEM Activity Organized Skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกในขณะนี้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนถ่ายทอดข้อมูลใหม่ๆ หมุนเวียนอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การไหลบ่าของข่าวสารข้อมูล วิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมเจริญก้าวหน้า เกิดการค้ำที่แข่งขันกันทั่วโลก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเตรียมผู้เรียนในวันนี้ให้มีความรู้ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ สามารถและพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในอนาคต การตื่นตัวและเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะในปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้จากมี อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยอำนวยความสะดวก เช่น ไอแพด สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสะดวกขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและสามารถสืบค้น ข้อมูลได้ด้วยตนเองและสะดวกรวดเร็ว และได้ข้อมูลที่ทันสมัย ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ผู้สอนต้อง เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้เป็นผู้โค้ช (Panich., 2012, p.17)

จากผลการประเมินที่ปรากฏในรายงานประจำปี ของ World Economic Forum ต่างก็พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้เรียนขาดทักษะการคิด เพราะการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นเพียงแต่การให้ความรู้ ความจำ มากๆ เพื่อใช้ในการสอบแต่ไม่สอนให้นักเรียนได้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง ไม่มีการเชื่อมโยงความรู้ที่มีไปใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน (Ektrakul., 2015, p.1) ดังนั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน

ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ มีการเน้นคุณภาพ ความสามารถของผู้สอน ลดปริมาณความซ้ำซ้อนของเนื้อหา มีการนำผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ด้านสมองและจิตวิทยาการเรียนรู้ของมนุษย์มาปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาทุกระดับทั้งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา มีการศึกษาวิจัยและนำผลการวิจัยมาปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีการจัดการประชุมเชิงวิชาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นให้นักการศึกษาได้เห็นความสำคัญและนำไปใช้เพื่อขับเคลื่อนนโยบายทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การแก้ปัญหาระบบการจัดการศึกษานั้นอยู่ที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) Core Subjects and 21st ซึ่งเป็นความรู้ในวิชาหลัก และเนื้อหาประเด็นที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะในการใช้ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและการปกครอง 2) Learning and innovation Skills ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ 3) Information, Media and Technology Skills ได้แก่ การรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) Life and Career Skills ได้แก่ ทักษะชีวิตและการทำงาน (The Partnership for 21st Century Skills, 2009) มากกว่าการสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skill) เป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษา หรือพฤติกรรมที่คาดหวังด้านหนึ่งที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล โดยเป็นความคิดซึ่งดำเนินการตามหลักของการประเมินอย่างรอบคอบต่อข้ออ้างและหลักฐานเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นไปได้อย่างแท้จริง ตลอดจนการพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและการใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงมีความสำคัญต่อชีวิต โดยเฉพาะในสังคมระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการให้พลเมืองมีความสามารถในการวิเคราะห์ และหาคำตอบหรือลงสรุปสถานการณ์ต่างๆ ที่พบในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ตลอดจนยอมรับ หรือปฏิเสธข้อสรุปนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง (Dressel., 1955, p.419)

สะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ 4 สาขา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ซึ่งในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียน คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง (Pooranachot., 2001, p.1-2; Chetsadaviroj., 2005, p.22-23; Wongyai., 2011, p.136-137; The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2014, p.6)

จุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งของสะเต็มศึกษาที่นอกเหนือจากการออกแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน และการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากบทเรียนในห้องเรียนเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว สะเต็มศึกษายังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดขั้นสูง (Higher-ordered thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) (Phonchiya., 2014, p.7) โดยเฉพาะทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นทักษะหนึ่ง

ในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ประการหนึ่งของการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่หลั่งไหลมาจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อดั้งเดิม เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือแม้แต่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ในปัจจุบัน ผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษาต่างตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ความคิดเพื่อกลั่นกรองข้อมูลเหล่านี้

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม สำหรับนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป โดยนักศึกษาจะได้นำความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมสะเต็มที่พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม
2. เพื่อศึกษาทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็ม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กิจกรรมสะเต็มของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยการฝึกหัดครู และในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการทดลองด้วยตนเอง และดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็ม แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบวัดทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็ม และแบบวัดเจตคติต่อการทำกิจกรรมสะเต็ม

ขั้นที่ 2 ทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนการทำกิจกรรมสะเต็ม

ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็ม เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และฝึกการจัดกิจกรรมสะเต็ม

ขั้นที่ 4 ทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วัดทักษะการทำกิจกรรมสะเต็ม และวัดความพึงพอใจต่อการทำกิจกรรมสะเต็มหลังทำกิจกรรม

ขั้นที่ 5 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการทำกิจกรรมสะเต็มหลังทำกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไปทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็มนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งก่อนทำการศึกษาและหลังทำการศึกษา และได้เสนอข้อมูลเปรียบเทียบดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ก่อนเรียนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมสะเต็ม

ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	คะแนนเต็ม	ก่อนการใช้แผนการจัดกิจกรรมสะเต็ม		หลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมสะเต็ม		ร้อยละ ที่ เพิ่มขึ้น	t	α
		Mean	S.D.	Mean	S.D.			
1. ความสามารถในการ อุปนัย	23	9.50	2.71	18.42	1.37	38.78	6.62	0.05
2. ความสามารถในการ พิจารณาความน่าเชื่อถือ ของแหล่งข้อมูล และการ สังเกต	24	10.03	2.85	18.92	1.58	37.04	4.32	0.05
3. ความสามารถในการ นิรนัย	14	5.34	1.63	9.82	1.00	32.00	2.91	0.05
4. ความสามารถในการ ระบุข้อตกลงเบื้องต้น	10	3.34	1.44	7.53	0.89	41.90	6.00	0.05
รวม	71	28.21	4.34	54.68	2.75	36.54	3.63	0.05

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังจากเรียนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมสะเต็มของนักศึกษามีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนในทุกด้านของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีร้อยละการเพิ่มขึ้นมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้น ด้านความสามารถในการอุปนัย ด้านความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และการสังเกต และด้านความสามารถในการนิรนัย ตามลำดับ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้กับนักศึกษาและเก็บข้อมูลวิจัยเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ฝึกให้นักศึกษาจัดกิจกรรมสะเต็มต่างๆ ด้วยตัวเองก่อนที่จะลงปฏิบัติการฝึกสอนในชั้นปีที่ 5 ซึ่งนักศึกษาจะได้รับการอบรมและฝึกฝนการจัดกิจกรรมสะเต็มทุกกิจกรรมเพื่อให้สามารถมีทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มได้ ซึ่งเมื่อนักศึกษาได้ลงปฏิบัติการฝึกสอนแล้ว ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลความสามารถด้านทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่ใช้กับนักเรียนจำนวน 3 ครั้ง แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเป็นรายบุคคล สรุปได้ว่านักศึกษามีความสามารถด้านทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในมาตรฐานในการจัดกิจกรรมสะเต็มที่ดี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 58.98 และอยู่ในมาตรฐานในการจัดกิจกรรมสะเต็มพอใช้ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 41.02 และค่าเฉลี่ยความสามารถด้านทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณรวมทุกคน เท่ากับ 17.29 ซึ่งมีมาตรฐานในการจัดกิจกรรมสะเต็มที่ดี

ผู้วิจัยก็ได้วัดความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบ่งเป็นความพึงพอใจออกเป็น 18 ข้อ เมื่อวัดความพึงพอใจหลังการทำกิจกรรมแล้ว ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมสะเต็ม เท่ากับ 4.46 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเมื่อเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็มของนักศึกษาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 39 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rosson & Carroll (2009, p.160) ที่รายงานว่า สะเต็มศึกษาช่วยเพิ่มความสนใจให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา นอกจากนี้ สถานการณ์ปัญหาที่ปรากฏกับผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเรียนจดจำและวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนต้องสื่อสารกันเพื่อให้เห็นภาพของปัญหา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ผ่านสะเต็มศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมี วิจารณญาณ (Phonchiya., 2014, p.8) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anwari., et al. (2015, p.131) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาได้ให้ความรู้และหลักการที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดผ่านกระบวนการออกแบบวิศวกรรมบนพื้นฐานของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งความรู้และประสบการณ์ต่างๆ เป็นส่วนสำคัญมากในการหาทางแก้ปัญหา และ Jindanurak. (2016, p.165) ยังได้กล่าวอีกว่า “นอกจาก STEM จะเป็นการบูรณาการศาสตร์ทั้ง 4 สาขาแล้ว ยังเป็นการบูรณาการด้านบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอีกด้วย ซึ่งจะทำให้การสอนนั้นมีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนนั้นๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเพิ่มโอกาสทำงาน การเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานและสามารถสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศด้านเศรษฐกิจได้ เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับแนวการพัฒนาคนให้มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21” ซึ่งหนึ่งในพัฒนาการด้านต่างๆ ดังกล่าวคือทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถด้านทักษะการจัดกิจกรรมสะเต็มเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณรวมทุกคนเท่ากับ 17.29 ซึ่งมีมาตรฐานในการจัดกิจกรรมสะเต็มที่ดี เพราะนักศึกษาวิทยาศาสตร์ทั่วไปมีพื้นฐานในการจัดกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ในระหว่างเรียนในมหาวิทยาลัยและได้ออกไปจัดกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยด้วย ทำให้นักศึกษามีทักษะในการจัดกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ในเบื้องต้น ประกอบกับนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็มอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความสนใจที่จะเรียนรู้และมีความกระตือรือร้นที่จะฝึกการจัดกิจกรรมสะเต็มจนมีความชำนาญที่จะจัดกิจกรรมสะเต็มให้กับนักเรียนในโรงเรียนได้ นอกจากนี้สิ่งที่ได้เพิ่มเติมคือกระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการทำงานภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดเพื่อออกแบบสร้างชิ้นงานให้เกิดการทำงานอย่างเหมาะสมที่สุด โดยใช้ความรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็นฐานในการคิด และคิดตามความเป็นจริงของการใช้งาน การจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษา มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทในชั้นเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษามุ่งกับด้านเนื้อหาวิชา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระ ประกอบกับการออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน และท้าทายความสามารถของผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ผู้เรียนมีความเพลิดเพลินไปกับการลงมือปฏิบัติจนไม่รู้สีกว่ากำลังเรียนอยู่ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ปรึกษาหารือ วางแผน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงการมีส่วนร่วม และไม่รู้สีกเบื่อ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thananuwong. (2015, p.2) ที่ว่าการเน้นให้มีการเรียนรู้เนื้อหาวิชาวิศวกรรมศาสตร์มากยิ่งขึ้น นอกจากจะส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้ว ผู้เรียนยังได้ฝึกฝนทักษะการนำเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง และทำให้การเรียนรู้ตาม

แนวสะเต็มศึกษาสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น อีกทั้งยังรู้สึกตื่นเต้น และพึงพอใจกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำโครงงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นักศึกษาควรมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมสะเต็มที่มีความหลากหลายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณตั้งแต่การออกแบบกิจกรรมไปจนเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมสะเต็ม
2. ควรจัดงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมสะเต็มให้เพียงพอเพื่อให้การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ครบถ้วนและมากพอในการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายในด้านความรู้ต่าง ๆ มากขึ้น คือ ให้มีกิจกรรมสะเต็มที่อิงเนื้อหาทั้งฟิสิกส์ เคมี ชีวะวิทยา และโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ ที่หลายหลายครบถ้วน เนื่องจากทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นหนึ่งในทักษะการคิดขั้นสูงซึ่งมีทักษะย่อยจำนวนมาก หากกิจกรรมสะเต็มที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่มีความหลากหลาย อาจจะทำให้พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังกล่าวได้ไม่มากนัก
2. ควรเพิ่มสถานการณ์ หรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตจริงของผู้เรียนให้มากขึ้นที่ส่งผลการจัดการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในรูปของแบบจำลองตามสถานการณ์จริง หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นได้รอบตัว

References

- Anwari, I., et al. (2015). Implementation of authentic learning and assessment through STEM education approach to Improve students metacognitive skills. *K-12 STEM Education*, 1(3), 123-136.
- Dressel, P.L. & Mayhew, L.B. (1957). *General Education: Explorations In Evaluation*. (2 nd ed.). Washington, D.C. : American Council on Education.
- Nongnuch, E. (2015). The study of learning achievement and ability to solve scientific Problems of Prathomsuksa 6 students who receive STEM Education learning management. [Online]. Available : http://swis.act.ac.th/html_edu/act/temp_emp_research/2204.pdf [2016, November 18].
- Raksapol, T. (2015). STEM Education Workshop Summary Report. [Online]. Available : <http://slidshare.net/focusphysics/stem-workshop-summary> [2017, July 1].
- Rosson, M. & Carroll, J. (2009). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Science*, 4(2), 155-169.
- Siripat, C. (2005). *Integrated learning management*. Bangkok : Book Point.
- Sonthi, P. (2014). STEM Education and Higher Order Thinking. *M1agazines of IPST*, 42(189), 7-10
- Taweesak, J. (2016). Professional Science Teacher. *Sukhothai Thammathirat Open University*, 6(1), 159-173.

- Teerachai, P. (2001). **Science Project : Basic of Science Research, Child Center : Concept, Method and Teaching Technic 1**. Bangkok : The Master Group Management Co., Ltd.
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2015). **Science Technology Engineer and Mathematics Education, Primary 4-6**. Business Organization of the Office of the welfare Promotion commission for teachers and educational personnel.
- Vicharn, P. (2012). **Way of making learning for leaner in 21th century**. Bangkok : Sodsri-Saridwongso Foundation
- Wichai, W. (2011). **Innovation of Curriculum and Learning To Be Citizen**. Bangkok : R and Print.

การศึกษาการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ ปีพุทธศักราช 2489-2558

The Proceeds of the Late King Bhumibol Adulyadej and the Royal Family Members to Phetchaburi Province

สัญญา ธีระเดชอุปถัมภ์*

Sunya Theeradetaupatam

สมพร ประกอบชาติ**

Somporn Prakobchart

โฉมยง โต๊ะทอง**

Chomyong Toatong

ปิยวรรณ คุสินธุ์***

Piyawan Khusin

อภิรัตน์ วงศ์สุภาชาติ****

Apirat Wongsupachart

Received : October 4, 2018

Revised : November 7, 2018

Accepted : December 19, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และพระราชวงศ์ 2) เพื่อวิเคราะห์การเสด็จ พระดำเนิน และพระราชกรณียกิจในจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯและพระราชวงศ์ เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการ และ 3) เพื่อสังเคราะห์การเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ยังจังหวัดเพชรบุรี ในรูปแบบสมุดภาพ การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ๐๘๑-๒๕๐๒๓๕๙ sunya.th@mail.pbru.ac.th , asunyath@gmail.com

Lecturer in the Department of Information Science and Library Science Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchaburi Rajabhat University

**ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Pensioner Phetchaburi Rajabhat University

***อาจารย์ประจำสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Lecturer in the Department of Information Science and Library Science Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchaburi Rajabhat University

****อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Lecturer at the Faculty of Industrial Technology Phetchaburi Rajabhat University

ทำการเก็บข้อมูลหลายวิธี ทั้งการรวบรวมเอกสาร การสัมภาษณ์ การจัดประชุม การลงพื้นที่จริงเพื่อสัมภาษณ์ ข้อมูลเพิ่มเติมและเก็บภาพพระบรมฉายาลักษณ์ ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและการ จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์ผลการศึกษา และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการสังเคราะห์เนื้อหาและพรรณนา เชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ในพื้นที่รายอำเภอทั้ง 8 อำเภอตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489-2558 มีจำนวนทั้งสิ้น 293 วันและ 304 ครั้ง เนื่องจากบางวันเสด็จพระราชดำเนิน 2 พื้นที่ พระราชวงศ์ได้เสด็จมายังจังหวัดเพชรบุรี รวม 18 พระองค์ ที่มีทั้งโดยเสด็จฯ และเสด็จแทนพระองค์ การวิเคราะห์การเสด็จพระราชดำเนินพบว่าได้พัฒนา โครงการต่างๆ เป็นจำนวน 109 โครงการ จัดกลุ่มออกได้เป็น 8 ประเภทตามที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกำหนด ในส่วนการสังเคราะห์การเสด็จพระราชดำเนิน ได้ จัดทำสมุดภาพในรูปแบบกาลานุกรมพิมพ์ 4 สี มีจำนวนไม่น้อยกว่า 500 ภาพและมีขนาด 360 หน้า

คำสำคัญ : การเสด็จพระราชดำเนิน / พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช / พระราชวงศ์ / จังหวัดเพชรบุรี

ABSTRACT

The study had 3 objectives which were 1) to study the proceeds of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej and the royal family members to Phetchaburi Province ; 2) to analyze the proceeds of the Late King and the Royal Family on royal duties in the Province in order to conduct academic database and 3) to synthesize the proceeds of His Majesty the Late King Bhumibol in the form of time series photo book. Varieties of qualitative methods were applied according to the situations. Starting with documentary study, interviewing with academic and community people, meetings were conducted with specialists as well as community people in order to recheck the data. The final phase was home visit to the community which involved snowball sampling method. The data were analyzed by content analysis and analytic and synthetic description The study revealed that starting from 1946 to 2013, His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej has paid his visit to all 8 Amphoes in the province. There were 293 days but 304 times as sometimes the royal duties were found occurring in 2 places. During the time, there were 18 Royal Family membered that visited the province. Some were the retinues and some performed the royal duties. In analyzing the proceeds, it was found that there were 109 royal initiative projects in the province. The projects can be divided into 8 categories according to the specification of the Office of the Royal Development Project Board. In synthesizing the proceeds of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej to the province, a photo book in the form of time series were published in 4 color printing with not less than 500 pictures and it was 360 pages.

Keywords : The Proceeds / The Late King Bhumibol Adulyadej / The Royal Family Members / Phetchaburi Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยดำรงความเป็นเอกราชมาได้อย่างมั่นคง เพราะมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักให้กับคนไทยมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในห้วงเวลาที่ชาวไทยจะต้องรำลึกจดจำ คือห้วงเวลาแห่งการครองราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ที่ทรงรับพระราชภาระในการเป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อจากพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 8) ซึ่งสวรรคตอย่างกะทันหันด้วยต้องพระแสงปืน (Thiamchan., 2007, p.20) นับจากปี พ.ศ. 2489 ถึงปี พ.ศ. 2559 ที่ พสกนิกรชาวไทยอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารอย่างมีความสุขสงบและเจริญรุ่งเรืองยาวนานถึง 70 ปี

ซึ่งตลอดห้วงเวลาแห่งการดำรงพระชนม์ชีพจนถึงเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 จะเห็นได้ว่า มีการเสด็จพระราชดำเนินไปในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ อย่างมิได้ว่างวัน ก็ยังทรงเสด็จประพาสไปในภูมิภาคต่างๆ ครบทั้ง 4 ภาคเป็นประจำพระองค์ เสด็จฯ ออกเยี่ยมราษฎรและโครงการต่างๆ เกือบวันเว้นวัน บางวันเสด็จฯ ออกยามบ่าย และเสด็จฯ กลับที่ประทับยามดึกแก่ๆ ทุกวัน เสด็จฯ แปรพระราชฐานที่หัวหินก็เจออากาศร้อน เสด็จฯ ใต้เงอฝน อีสานร้อน สลับหนาวและภาคเหนือก็หนาว มิได้ทรงบ่นอะไรเลยแม้แต่น้อย (Tantivejkul., 1994, p.123) เรียกได้ว่า แทบทุกตารางนิ้วบนผืนแผ่นดินไทยที่สามารถก้าวย่างไปได้ พระองค์ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินไปแล้วทั้งสิ้น

หัวหินเป็นแห่งแรกที่ทรงเริ่มสำรวจพื้นที่ ดิน น้ำ อาชีพ การกินอยู่ของราษฎร เพราะเป็นสถานที่ที่เสด็จฯ ไปแทบทุกปี เพราะอยู่ใกล้กรุงเทพฯ และมีพระตำหนักในการประทับอยู่แล้ว การเสด็จทุกครั้งต้องเสด็จผ่านจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเมื่อกว่า 40 ปีก่อนต้องถือว่าเป็นการบุกป่าฝ่าดงจริง...ระยะนั้นทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ออกแทบทุกวัน ทรงตระเวนไปแทบทุกตำบล จากหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี (Sanitwong Na Ayutthaya., 1999, p.99) สมัยยังทรงพระเยาว์จะตามเสด็จพระบรมเชษฐาธิราชเพื่อทอดพระเนตรบ้านเมืองและพักผ่อนพระอิริยาบถ จากการที่ทรงประทับวังไกลกังวลเป็นระยะเวลายาวนาน (Bhangsba., 1996, p.153-154)

การเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาอย่างใหญ่หลวง คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498-2558 ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีเป็นจำนวนเท่าไร เสด็จฯ ไปยังที่ใดบ้างและอย่างไร หลังการเสด็จพระราชดำเนินแล้ว เกิดผลตามมาอย่างไรทั้งแก่พื้นที่และประชาชนในภาพรวมของจังหวัดเพชรบุรีปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์
2. เพื่อวิเคราะห์ผลการเสด็จพระราชดำเนินและพระราชกรณียกิจในจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ เพื่อสร้างฐานข้อมูลเชิงวิชาการ
3. เพื่อสังเคราะห์การเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรกับจังหวัดเพชรบุรี ในรูปแบบสมุดภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลการเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ที่โดยเสด็จ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489-2558
2. นำองค์ความรู้ซึ่งได้จากค้นคว้ามาจัดระบบเป็นฐานข้อมูลเชิงวิชาการ
3. ลงพื้นที่สำรวจสถานที่จริงรายอำเภอเพื่อตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในฐานข้อมูลที่จัดระบบไว้แล้ว
4. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพื้นที่ เพื่อทวนสอบข้อมูล
5. เชิญประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทวนสอบข้อมูล และวิพากษ์ ปรับปรุงข้อมูล
6. วิเคราะห์องค์ความรู้และฐานข้อมูลเชิงวิชาการการเสด็จพระราชดำเนินและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ที่โดยเสด็จ
7. สังเคราะห์การเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตรกับจังหวัดเพชรบุรี ในรูปแบบสมุดภาพ

สรุปผลการวิจัย

การเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีตลอดรัชสมัยตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2558 จะพบว่าการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีเป็นส่วนหนึ่งของการเสด็จแปรพระราชฐานมาประทับที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มต้นครั้งแรกในช่วงเวลา 17 กุมภาพันธ์-8 มีนาคม พ.ศ. 2489 ซึ่งพระองค์โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 มาประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถในระหว่างการเสด็จนิวัติประเทศไทยครั้งที่สอง เสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งมาตามถนนเพชรเกษม (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2479-พ.ศ. 2483) ระยะนั้นยังเป็นเส้นทางวิบากจากผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เส้นทางคมนาคมถูกทำลายโดยเฉพาะสะพานและทางรถไฟ ร้อยละ 75 ของการพื้นถนนเป็นลูกรัง การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปหัวหินตามถนนเพชรเกษมใช้เวลาเกือบ 8 ชั่วโมง ผ่านเข้ากลางเมืองเพชรบุรีทางเขาวังข้ามสะพานจอมเกล้าฯ ผ่านตัวเมือง ออกไปทางอำเภอบ้านลาด ท่ายาง ชะอำ และหัวหินตามลำดับได้

ภายหลังการประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส เมื่อ พ.ศ.2493 พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จแปรพระราชฐานมาประทับวังไกลกังวลเกือบทุกปีระยะแรกทั้งสองพระองค์เสด็จฯ ออกแทบทุกวันจากอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรีและราชบุรี จึงทำให้ทรงรับรู้ถึงสภาพเกษตรกรในชนบททางไกล คือ ความยากจนแร้นแค้น การเสด็จแปรพระราชฐานมายังวังไกลกังวลเป็นประจำทุกปี เป็นเวลา 35 ปี ต่อเนื่องกันจนถึงปี พ.ศ. 2529 วังไกลกังวลจึงไม่เป็นแต่เพียงที่ประทับ เพื่อทรงพระสำราญพระราชอิริยาบถเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่ทรงงานแผ่นดินของทั้งสองพระองค์ โดยเฉพาะในภาคกลางตอนล่างและภาคใต้ตอนบน ในการเสด็จแปรพระราชฐานทุกครั้งจะต้องเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีทุกปีอย่างต่อเนื่อง ภายหลังปี พ.ศ. 2532 การเสด็จแปรพระราชฐานวังไกลกังวลไม่เสด็จฯ ต่อเนื่องเพราะทรงเริ่มปรากฏอาการประชวรอันเป็นผลจากการที่ทรงงานอย่างหนักโดยเฉพาะการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดาร และต่อมาเมื่อทรงมีพระพลานามัยสูงวัยมากขึ้น จึงได้เสด็จฯ มาฟื้นฟูพระวรกาย ณ วังไกลกังวลในช่วงปลายพระชนม์ชีพและยังปรากฏการเสด็จฯ มายังจังหวัดเพชรบุรีอีกหลายครั้ง จวบจนเสด็จฯ ผ่านครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 เพื่อไปประทับที่โรงพยาบาลศิริราชจนเสด็จสู่สวรรคต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์อันเป็นประวัติศาสตร์ทางการเมืองในช่วงเวลาเดียวกันของรัฐบาลในยุคนั้นเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ด้วย

พระชนมายุเพียง 18 พรรษา และเสด็จกลับจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์มาประทับในประเทศไทยเป็นการถาวร เมื่อพระชนมายุ 24 พรรษา จึงไม่ทรงสามารถมีอิทธิพลเหนือคณะรัฐมนตรีหรือกิจกรรมการเมืองโดยทั่วไป สถานการณ์ทางการเมืองปรากฏสัญญาณความไม่ปลอดภัย รัฐบาลในยุคนั้นคือจอมพล ป. พิบูลสงครามก็มีให้ทรงมีอิทธิพลเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองและจำกัดการเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์ด้วยการตัดงบประมาณในการเสด็จฯ ซึ่งด้วยเกรงว่าจะเป็นที่รักใคร่ของประชาชน (Sanitwong Na Ayutthaya., 1999, p.99)

การเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีตลอดรัชสมัยปรากฏพบว่ามีจำนวน การเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีถึง 53 ปี ซึ่งจากการศึกษาจึงพบว่าการเสด็จพระราชดำเนินในพื้นที่รายอำเภอทั้ง 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 293 วันและ 304 ครั้ง เนื่องจากบางวันเสด็จฯ มากกว่า 1 อำเภอ เรียงลำดับจากมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน 127 ครั้ง รองลงมา ได้แก่ อำเภอชะอำ จำนวน 122 ครั้ง อำเภอท่ายาง จำนวน 39 ครั้ง อำเภอเขาย้อย จำนวน 5 ครั้ง อำเภอแก่งกระจาน จำนวน 7 ครั้ง อำเภอบ้านลาดจำนวน 2 ครั้ง และอำเภอบ้านแหลม จำนวน 2 ครั้ง ในส่วนของอำเภอหนองหญ้าปล้อง สมัยนั้นยังขึ้นกับอำเภอเขาย้อย

สำหรับพระราชวงศ์โดยเสด็จฯ หรือเสด็จฯ มาจังหวัดเพชรบุรีหลายพระองค์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนได้เห็นเป็นตัวอย่างถึงครอบครัวที่อบอุ่น รักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทย ที่ครอบครัวรักใคร่ ดูแลกัน ไม่ทอดทิ้งกัน การเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่แห่งใด จึงมักไปเป็นครอบครัว พระราชวงศ์ที่เสด็จจังหวัดเพชรบุรีระหว่างปี พ.ศ. 2489-พ.ศ. 2558 มีจำนวน 18 พระองค์ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มพระราชวงศ์อาวโส มีจำนวนทั้งสิ้น 5 พระองค์ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

2) กลุ่มครอบครัวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจำนวน 6 พระองค์ ประกอบด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรฉนวดิ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

3) กลุ่มพระเจ้าหลานเธอ มีจำนวน 7 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าหลานเธอในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ 3 พระองค์ พระเจ้าหลานเธอในสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ 1 พระองค์ และพระเจ้าหลานเธอในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาฯ 3 ท่าน ประกอบด้วย คุณพลอยไพลิน เจนเซน คุณพุ่ม เจนเซน และคุณสิริกิติยา เจนเซน

ลักษณะของพระราชกรณียกิจที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวเพชรบุรีมีโครงการหลากหลาย โดยเฉพาะด้านการพัฒนาชนบท ด้านเกษตรกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดหาแหล่งน้ำให้กับเกษตรกร และการกิจด้านความมั่นคง เป็นต้น พระมหากษัตริย์คุณดังกล่าวปรากฏเป็นรูปธรรมจากการเริ่มต้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริพระราชทานแก่จังหวัดต่างๆ ในภูมิภาคตะวันตก รวมทั้งจังหวัดเพชรบุรี ในช่วงที่ทรงประทับแรมอยู่ที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเสด็จฯ ประกอบในพระราชพิธีน้อมเกล้าฯ ถวายช้างสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ทรงเปิดตึกให้กับโรงพยาบาลเพชรบุรีและอาคารของโรงเรียน

เบญจมาเทศพหุทิศจังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น ซึ่ง พระราชกรณียกิจต่างๆ รวมทั้งโครงการที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวเพชรบุรีนั้น สามารถจัดกลุ่มออกได้เป็น พระราชกรณียกิจ 7 ด้านและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ชัดเจนแล้ว 5 โครงการ รวม 12 กลุ่มงาน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ที่ได้ประมวลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไว้ 8 ประเภท ได้แก่ โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ด้านการเกษตร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านสาธารณสุข ด้านคมนาคมและการสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคมและการศึกษา และโครงการแบบบูรณาการ/ด้านอื่นๆ (Office of the Royal Development Projects Board (ORDPB), 2015) คณะวิจัยได้สังเคราะห์จากเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 และได้ลงพื้นที่ศึกษาโดยการตามรอยเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทุกอำเภอ ทุกพื้นที่ ในจังหวัดเพชรบุรี บันทึกภาพถ่ายจากชุมชน หน่วยงาน และ องค์กรต่างๆ แล้วนำภาพที่ได้มาจัดทำในรูปแบบสมุดภาพ โดยเรียงลำดับตามกาลเวลา เรียกว่าสมุดภาพแบบกาลานุกรม สามารถรวบรวมภาพได้มากกว่าจำนวน 500 ภาพ จัดทำเป็นรูปเล่ม พิมพ์โดยใช้กระดาษอาร์ต 4 สี มีจำนวนหน้า 360 หน้า โดยใช้ชื่อสมุดภาพว่า “รอยเสด็จฯ เพชรบุรี...เหนือกว่ารัก ยิ่งกว่าภักดี”

อภิปรายผลการวิจัย

การเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระบรมวงศานุวงศ์นั้นยังประโยชน์และนำมาซึ่งความภาคภูมิใจอย่างใหญ่หลวงต่อพสกนิกรชาวเพชรบุรี แม้ว่าการเสด็จพระราชดำเนินในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์อาจจะเป็นเพียงการตามเสด็จ สมเด็จพระเชษฐาธิราช ซึ่งในเบื้องต้นอาจจะเป็นการเสด็จทอดพระเนตรบ้านเมืองและพักผ่อนพระอริยาบถจากการที่ทรงประทับอยู่ที่วังไกลกังวลเป็นระยะเวลานานในแต่ละครั้งซึ่งสอดคล้องกับข้อเขียนของ (Bhongsbha., 1996, p.153-154)

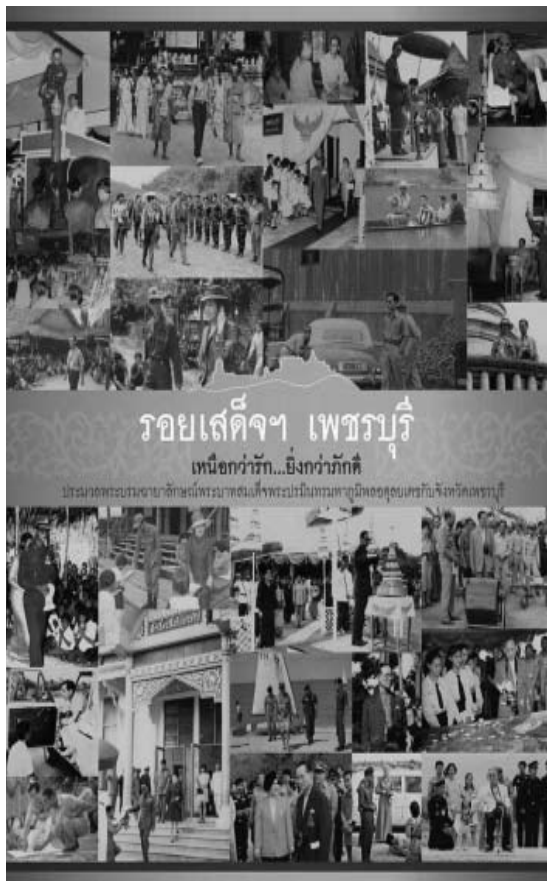
ต่อมาเมื่อพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จยังจังหวัดเพชรบุรีบ่อยครั้งขึ้น ได้ทรงทราบถึงความยากลำบาก แค้นแค้นของประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรที่ไร้ที่ทำกิน ไร้วิชาความรู้ และได้ตระหนักถึงความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อราชวงศ์จักรี ย่อมเป็นที่เชื่อได้ว่าพระองค์ได้ทรงคิดหาวิธีที่จะช่วยให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในช่วงต้นรัชกาลนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ จะเสด็จประทับที่วังไกลกังวลเป็นเวลานาน เชื่อได้ว่าจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดใกล้เคียง จึงเป็นพื้นที่ที่ทั้งสองพระองค์ทรงเริ่มสำรวจพื้นที่ ดิน น้ำ อาชีพ การกินอยู่ของราษฎรระยะนั้นทั้งสองพระองค์เสด็จออกแทบทุกวัน ทรงตระเวนไปแทบทุกตำบล...” (Sanitwong Na Ayutthaya., 1999, p.99)

อย่างไรก็ตามในช่วงต้นรัชกาลนั้นพระองค์ไม่มีอิสรภาพพอที่จะออกปฏิบัติภารกิจใดๆ โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเขียนของ (Sanitwong Na Ayutthaya., 1999, p.493-495) ที่กล่าวว่า การเสด็จแปรพระราชฐานประทับแรมที่วังไกลกังวลในช่วงต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประทับแรมเป็นเวลานานต่อเนื่องกันเป็นเดือนๆ และในหลายคราวที่เสด็จประกอบพระราชกรณียกิจที่จังหวัดพระนครจะเสด็จฯ ไปและกลับในวันเดียวกัน จำเป็นต้องเข้าใจเหตุการณ์อันเป็นประวัติศาสตร์ทางการเมืองในช่วงเวลาเดียวกันของรัฐบาลในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

ต่อมาเมื่อมีเหตุการณ์รัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงนำอุดมการณ์กษัตริย์นิยมมาเป็นฐานการเมือง รื้อฟื้นพระราชพิธีตามแนวคิดกษัตริย์-เกษตร ย่อม

เป็นโอกาสให้พระเจ้าอยู่หัวได้ประกอบพระราชภารกิจด้านการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ (Chitbundit., 2002, p.60-61, quoted in Chaloeontiarana., 1983, p.410) ที่ได้เขียนไว้ว่า จอมพลสฤษดิ์ดำรงบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติตามนโยบายการปกครอง ในฐานะรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีการรื้อฟื้นพระราชพิธี “จรดพระนังคัล” ร่วมกับพิธี “พืชมงคล” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในเชิงสัญลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเกษตรกร อันเป็นราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ จากจุดนี้จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า เหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีโครงการมากมายเกี่ยวกับเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นโครงการฝนหลวง โครงการเกี่ยวกับดินและน้ำและโครงการอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือพสกนิกรทั้งประเทศ และเพื่อประชาชนชาว จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นเสมือนห้องทดลองให้พระองค์ได้ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และแนวทางการทำมาหากินของประชาชนชาวไทย

ในการจัดทำสมุดภาพนั้น คณะวิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยหลายรูปแบบ ส่วนหนึ่งรวบรวมจากเอกสารสิ่งพิมพ์โดยเรียงลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 และอีกส่วนหนึ่งได้จากการเก็บข้อมูลแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) คือการติดตามจากการบอกต่อ ซึ่งคณะวิจัยได้ใช้เวลาลงพื้นที่เพื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลการเสด็จฯ จากบุคคลที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าหรืออยู่เหตุการณ์ รวมทั้งภาพถ่ายที่อยู่ในพื้นที่ของการเสด็จฯ ของจังหวัดเพชรบุรี ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2489-พ.ศ. 2558 การเก็บข้อมูลของคณะวิจัยจึงได้มาทั้งเรื่องราวการเสด็จฯ และพระบรมฉายาลักษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวเพชรบุรีได้รับพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ ทั้งการเสด็จฯ ส่วนพระองค์และการเสด็จประกอบพระราชกรณียกิจหลากหลายลักษณะให้กับจังหวัดเพชรบุรีตลอดระยะเวลา 53 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้พสกนิกรชาวเพชรบุรีได้รับพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่สำนักงานกปร.รวบรวมไว้ในปี พ.ศ. 2558 เป็นจำนวนถึง 109 โครงการ ซึ่งมากที่สุดในภาคกลางของประเทศ

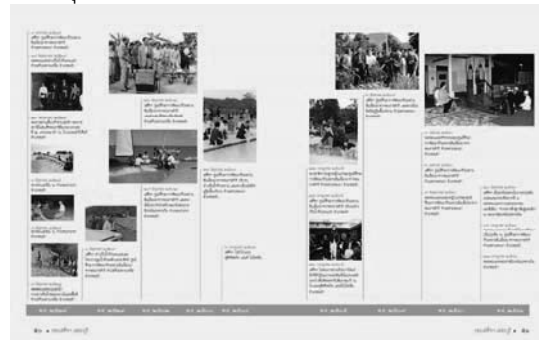

ตัวอย่างปก

ภาพที่ 1 ตัวอย่างหน้าปก รอยเสด็จฯ เพชรบุรี และตัวอย่างกาลานุกรม

รายละเอียดเกี่ยวกับสมุดภาพ ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

๑. ปฐมบทบูชาพระมหากษัตริย์คุณ
๒. พระราชประวัติ
๓. กาลานุกรรมการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรี
๔. ประมวลภาพเหตุการณ์ในสถานที่และพระฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ อุดมเดช บรมนาถบพิตรและพระราชวงศ์ (ตามวัน เดือน ปี พ.ศ.) จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๘ ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

ตัวอย่างกาลานุกรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารของหน่วยงานทั้งในส่วนภาครัฐ และองค์กรเอกชนทุกระดับ สามารถนำแนวทางการดำเนินงานของพระองค์ท่านไปต่อยอด ขยายผล เพื่อให้การพัฒนาและผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานนั้น
2. ผู้บริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับในจังหวัดเพชรบุรีหรือจังหวัดอื่นสามารถนำไปแนวทางการพัฒนาของพระองค์ท่านไปขยายผลในการจัดการเรียนรู้และจัดการศึกษาในทุกระดับ
3. หน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มบุคคล สามารถสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน “ศาสตร์พระราชา” และสนองงานแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นำประเด็นการพัฒนาแต่ละประเด็น/เชิงพื้นที่ไปศึกษาเชิงลึกเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน
2. ศึกษากระบวนการเชิงพื้นที่ที่พระองค์ได้ทรงพัฒนาแล้วว่าส่งผลอย่างไรต่อชุมชนอย่างเป็นระบบ
3. ศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน “ศาสตร์พระราชา”

Reference

- Bhangsbha, S. (1996). **Starry night in Hua Hin**. Bangkok : Sarakadee.
- Chaloemtiarana, T. (1983). **Thailand : The Politics of Despotic Paternalism**. Bangkok : Thammasat University.
- Chitbundit, C. (2002). **Alternative : The royally-Initiated Projects : the making of royal hegemony (B.E. 2494-2546)**. Master of Arts Program in Anthropology Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.
- Office of the Royal Development Projects Board (ORDPB). (2015). **Summary of The Royal Development Projects**. [Online]. Available : <http://www.rdpb.go.th/rdpb/projectData/index.htm> [2560, January 3].
- Sanitwong Na Ayutthaya, K. (1999). **Make is dharma**. (2 nd ed.). Bangkok : Amarin Printing and Publishing Public.
- Tantivejkul, S. (1994). **His Majesty under his thumb**. Bangkok : MatichonBook.
- Thiamchan, B. (2007). **The history of the assassination of King Rama VIII, the final judgment of the Supreme Court**. Bangkok : Animate Group.

การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Study of Personality Based on the Concept of Myers Briggs of First Year
Students Faculty of Education of the Rajabhat University of Upper
North-Eastern Region of Thailand

ธัญญา ธีระกานิช*
 Thanunya Theeraakanit

Received : October 5, 2018

Revised : October 31, 2018

Accepted : December 19, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือการวิจัยครั้งนี้เพื่อบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มตัวอย่างเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 602 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดบุคลิกภาพ Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ การวิเคราะห์บุคลิกภาพจากแบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิด Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) โดยภาพรวมและรายด้านประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้ร้อยละเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามลำดับสรุปผลการวิจัย ว่า การศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีดังต่อไปนี้ส่วนใหญ่เป็น (ISTJ) นักศึกษาที่มีเป็นคนจริงจังจริงจังใช้สมาธิและการไตร่ตรองเพื่อหาคำตอบเน้นการทำได้จริงยึดข้อเท็จจริงและการจัดลำดับใช้หลักของเหตุผลความจริงและสามารถพึ่งพาได้ ลำดับต่อไปนักปฏิบัติ (SP) พบว่า ส่วนใหญ่เป็น (ISFP) นักศึกษา เป็นคนที่เหนียวแน่นมีความเป็นมิตรอยู่เงียบๆ อ่อนไหวง่ายอ่อนไหวง่ายไม่เร่ร่อนหรือไม่เครียด) ถัดไปผู้รู้ (NT) พบว่า ส่วนใหญ่เป็น (ENTJ) นักศึกษาเป็นคนอบอุ่นมีมิตรจิตจริงใจเรียนเก่งเป็นผู้นำ มีความสามารถสูงในด้านกิจกรรม ใช้ความคิดหรือเหตุผลเฉลียวฉลาดเป็นคนทันโลกและชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียน) และสุดท้ายผู้ค้นหาตัวเอง (NF) พบว่า ส่วนใหญ่เป็น (INFP) นักศึกษาเป็นคนที่เต็มไปด้วยความเลื่อมศรัทธาและจงรักภักดีใส่ใจต่อการเรียนรู้ด้านความคิด และภาษาความสามารถทางสังคมพร้อมที่จะปรับตัวยืดหยุ่นมีความเป็นมิตร)

คำสำคัญ : บุคลิกภาพ / ไมเยอร์บริกซ์

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตนและจิตวิทยาพัฒนาตนในสังคมยุคใหม่สำนักวิชาศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer in Human Behavior Program for Self Development and Psychology Develop in Modern
Society Institute of General Education Udonthani Rajabhat University

ABSTRACT

A study of Personality based on the concept of Myers Briggs of 1st year student faculty of education of The Rajabhat Universities of Upper North-eastern Region of Thailand. Purposes of the study of Personality based on the concept of Myers Briggs of 1st year student faculty of education of The Rajabhat Universities of Upper North-eastern Region of Thailand. The sample group of the study was 1st year students of Faculty of Education, Rajabhat Universities of Upper North-eastern Region of Thailand., the total of 602 students. Research Instruments for data collection consisted of The Myers-Briggs Type Indicator (MBTI). The data analysis and statistics used for data analysis are as follows: Personality Analysis of Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) as a whole. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, respectively. The results of this study suggest that the Meyer Brigde (MBTI) personality trait of the first year students of the Faculty of Education, Northeastern Rajabhat University. The following are the most common (ISTJ) students who are serious, calm, meditators, and pondered for answers. Focus on practicality, based on facts and sequencing. The core of truth and dependability.) Next The most common practice (SP) found was that (ISFP students were shy. Have a friendly, quiet, sensitive, modest, not fast or stressful.) Next, the educator (NT) found that most of them (ENTJ students are warm, cordial, sincere, well-educated, highly capable leaders in the field of activities. Use mindfulness and reason to be a world-class person and like to learn the lesson. Lastly, the searcher (NF) found that most (INFP students are full of faith and loyalty. Pay attention to learning. Ideas and Language Social skills are adaptable, flexible, friendly.

Keywords : Personality / Myers-Briggs

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่ต้องการของสถานศึกษาหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆในการรับเข้าศึกษาต่อหรือเข้าทำงานอาจกล่าวได้ว่าบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่สำคัญอย่างหนึ่งอันจะส่งผลต่อความสำเร็จทางการเรียนการเลือกอาชีพอีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของบุคคลทั่วไปและบุคลิกภาพก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล (Surasak., 1996) โดยเฉพาะสังคมคาดหวังว่า นักศึกษาสาขาการศึกษา คณะครุศาสตร์ บุคคลที่จะเป็นครูเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ เป็นผู้สร้างสมาชิกใหม่ของสังคมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ธรรมชาติของครูเป็นอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมผัสกับบุคคลอื่นอยู่เสมอฉะนั้น ผู้ดำเนินอาชีพครูจึงต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง The characteristics of a good teacher. (n.d.) เพื่อบุคคลที่จะเข้ามาประกอบอาชีพครูควรมีศึกษาบุคลิกภาพให้เหมาะสมต่อวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแบบวัดบุคลิกภาพMBTI (Myers-Briggs Type Indicator) เป็นแบบวัดที่ใช้ในการจัดประเภทและอธิบายลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลสร้างและพัฒนาขึ้นโดย Isabel Briggs Myers (1896-1980) และ Katharine Cook Briggs (1875-1968) ที่มีความสนใจและพยายามทำความเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลตามแนวคิดของ Carl G. Jung (1875-1961) จิตแพทย์และนักจิตวิเคราะห์ชาวสวิสเจ้าของทฤษฎี Perception and Judgment ซึ่งเป็นทฤษฎีบุคลิกภาพแบบจัดประเภท

(Psychological Type) (Manatan. & Suphachai., 2004)

เริ่มสนใจทฤษฎีบุคลิกภาพโดย Isabel B. Myers และKatharine C. Briggs (Center for Applications of Psychological Type: CAPT) ให้ความสนใจพฤติกรรมและความแตกต่างของแต่ละบุคคล Isabel นำทฤษฎีบุคลิกภาพของ Jung มาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบวัดบุคลิกภาพเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้คนได้รู้จักตนเองและจะได้เลือกงานที่ตรงตามความสามารถของตนเองพื้นฐานทฤษฎีที่นำมาสร้างMBTI นั้นมาจากทฤษฎี Psychological Type ของ Jung ซึ่งมีสาระสำคัญว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดูเหมือนจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันแท้จริงแล้วพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและมีความคงที่(Consistent) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ Perception หรือการรับรู้และ Judgment หรือการตัดสินใจของแต่ละบุคคล(Myers, 1980, pp.2-4)

องค์ประกอบตามโครงสร้างบุคลิกภาพของ Jung อีกประการคือ เจตคติ(Attitudes) หรือการมุ่งความสนใจและการให้ความสำคัญกล่าวคือ Jung ได้แบ่งองค์ประกอบนี้เป็น 2 ประเภทคือ Extraversion หรือการมุ่งความสนใจไปยังโลกภายนอก(Outer World) และ Introversion หรือการมุ่งความสนใจเข้าสู่โลกภายใน (Inner World) คุณลักษณะทั้ง 2 นี้จะอยู่ในบุคคลทุกคนเพียงแต่ลักษณะไหนจะเด่นกว่าถ้าส่วนไหนเด่นอีกส่วนก็จะไม่เด่น (Nopphamat., 1977, pp.30-34) และส่วนนี้จึงเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน

จากแนวคิดดังกล่าวการสร้างข้อคำถามและการพัฒนาแบบวัด MBTI จึงสร้างขึ้นตามเหตุผลของทฤษฎีและเป็นการพิสูจน์เพื่อรับรองทฤษฎีดังกล่าวซึ่งลักษณะการให้คะแนนและการแปลผล MBTI จึงเป็นลักษณะของบุคลิกภาพ 4 มิติแต่ละมิติ(Dimension) จะมีความโน้มเอียงของความพึงพอใจ (Preference) 2 ลักษณะที่ตรงข้ามกันดังนี้ (Srisuchat, 1997, pp.5-7, 34-36)

1. มิติด้านการมองโลกที่มีลักษณะหันออกจากตัวมุ่งสนใจโลกภายนอกตนเอง (Extraverts-E) กับลักษณะที่หันเข้าหาตนเองมุ่งสนใจโลกภายในตนเอง (Introverts-I)
2. มิติด้านการรับรู้ข้อมูลเป็นลักษณะการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยตรงมักอยู่ในโลกของความเป็นจริงในปัจจุบัน (Sensing-S) กับลักษณะการรับรู้ที่ใช้การคาดการณ์อนาคตหรือจากประสบการณ์ในอดีตมาเชื่อมโยงมักอยู่ในโลกของความฝันและจินตนาการ (Intuition-N)
3. มิติด้านการตัดสินใจเป็นลักษณะการให้คุณค่าต่อหลักการและเหตุผลเป็นหลัก (Thinking-T) กับลักษณะการให้คุณค่าต่อความรู้สึกเป็นหลัก (Feeling-F)
4. มิติด้านการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะของการกระทำที่มีแบบแผนกฎเกณฑ์ชอบที่จะกำหนดเตรียมการล่วงหน้า (Judgment-J) กับลักษณะของการกระทำที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เปิดกว้างรับรู้ข้อมูลไม่ชอบถูกควบคุม (Perception-P)

แนวคิดบุคลิกภาพตามแบบของไมเยอร์ บริกจ์ (Myers Briggs) (Tharinee, 1999) มีแนวคิดที่ว่าแต่ละบุคคลจะมีตัวเลือกที่พึงพอใจในแต่ละมิติและเมื่อนำตัวเลือกของแต่ละมิติมารวมกันก็จะได้ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละบุคคลได้แก่ บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion)และเก็บตัว (Introversion) บุคลิกภาพแบบหาข้อมูลตามความเป็นจริง (Sensing) และการหยั่งรู้ (Intuition) บุคลิกภาพแบบตัดสินใจโดยใช้เหตุผล (Thinking) และโดยใช้ความรู้สึก (Feeling) บุคลิกภาพแบบทำงานโดยใช้แผน (Judgment) และโดยใช้ความยืดหยุ่น (Perception) ดังนั้นการผสมของบุคลิกภาพในมิติต่างๆจะทำให้ได้รูปแบบบุคลิกภาพ 16 รูปแบบ (16 Type) ซึ่งเป็นความแตกต่างของบุคคลทางด้านเจตคติการรับรู้การตัดสินใจและวิธีการดำเนินชีวิต คุณลักษณะของ MBTI อีกประการคือเป็นแบบวัดที่มีข้อคำถามที่เข้าใจง่ายไม่สลับซับซ้อนข้อคำถามส่วนใหญ่ในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกเพียง 2 ตัวเลือกให้เลือกตอบ1 ตัวเลือกจากจำนวนข้อคำถาม 40 ข้อจึงใช้เวลาตอบ

ประมาณ 25-30 นาทีซึ่งสะดวกแก่การทำแบบวัดประโยชน์ที่ได้จากการทำแบบวัด MBTI สามารถแบ่งได้เป็น3 ด้านได้แก่ด้านการศึกษา MBTIด้านการให้การปรึกษาทางอาชีพ MBTI และด้านการบริหารองค์กร MBTI

ฉะนั้นแล้วผู้วิจัยสอนวิชาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตนสำนักวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นหน่วยงานที่พัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถประกอบอาชีพรับใช้สังคมจึงตระหนักและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาด้านบุคลิกภาพของนักศึกษาในสาขาการศึกษา โดยเฉพาะคณะครุศาสตร์ และเป็น การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในอนาคตเพื่อให้นักศึกษามีคุณสมบัติที่พร้อมที่จะเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเยาวชนรุ่นหลังต่อไปจากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีข้อมูลไปพิจารณาให้ความช่วยเหลือและพัฒนาให้นักศึกษาให้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 526 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำนวน 660 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 740 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 390 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 460 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ จำนวน 380 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 850 คน รวมจำนวนทั้งหมด 4,006 คน Registration work of Northeastern Rajabhat University. (2015)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง (Yamane, 1960) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Suwimon, 2003) ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่าร้อยละ15 ของประชากรจากนั้นจะทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย(Simple random sampling)ซึ่งจะทำการสุ่มนักศึกษาชายและ นักศึกษาหญิงจากทุกสาขาวิชามีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้สุ่มนักศึกษาชั้นปีที่1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีจำนวน 79 คนมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยจำนวน98 คนมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจำนวน111 คนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจำนวน 59 คนมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดจำนวน 70 คนมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์จำนวน 57 คนจำนวนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจำนวน 128 คนจำนวนนักศึกษาทั้งหมด602 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้แบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) โดยศึกษานิยามทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) ปรับปรุงจาก www.quotev.com. และนำแบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์บริกซ์ (Myers Briggs) จากที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน3ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรง

เชิงเนื้อหา (content validity) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96 และนำแบบวัดบุคลิกภาพดังกล่าวที่ได้ไป try out กลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างและนำมาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากแบบวัดบุคลิกภาพ Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธาณมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวโดยใช้การหาความถี่และร้อยละ จำแนกตามสาขาวิชาการวิเคราะห์บุคลิกภาพเป็นการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดบุคลิกภาพ Myers-Briggs Type Indicator (MBTI) โดยภาพรวมและรายด้าน

สรุปผลการวิจัย

บุคลิกภาพ 16 รูปแบบตามแนวคิดของไมเยอร์บริกส์ (Myers Briggs) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่อุดรธาณเลยสกลนครมหาสารคามร้อยเอ็ดกาฬสินธุ์ นครราชสีมาติดต่อกันส่วนใหญ่เป็น (ISTJ) นักศึกษาที่มีเป็นคนจริงจังจริงจังสนใจใช้สมาธิและการไตร่ตรองเพื่อหาคำตอบเน้นการทำได้จริงยึดข้อเท็จจริงและการจัดลำดับใช้หลักของเหตุผลความจริงและสามารถพึ่งพาได้มองว่าทุกสิ่งทุกอย่างลงตัวดีอยู่แล้วตัดสินใจด้วยตนเองว่าควรทำอะไรแล้วทำอย่างมุ่งมั่นโดยไม่หวั่นไหวมีความรับผิดชอบแม้มีคนไม่เห็นด้วยหรือท้วงติงก็ตามมีความสุขที่ได้จัดระเบียบชีวิตงานและครอบครัวยึดค่านิยมเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและความกตัญญู ลำดับต่อไปนักปฏิบัติ (SP) พบว่าส่วนใหญ่เป็น (ISFP) นักศึกษาเป็นคนที่ไม่เห็นใจมีความเป็นมิตรอยู่เฉยๆ อ่อนไหวง่ายอ่อนไหวเกี่ยวกับความสามารถของตนมักหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ชอบบีบบังคับให้คนอื่นเห็นด้วยหรือเชื่อเหมือนตนปกติไม่สนใจที่จะเป็นผู้นำใครแต่จะผูกพันต่อลูกน้องไม่เร่งรัดหรือเคร่งเครียดเมื่อต้องทำงานให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมายด้วยเหตุผลคือไม่ชอบทำลายบรรยากาศดีๆ ฉะนั้นเพราะงานเร่งรีบมากกดดันหรือต้องออกแรงมากกว่าปกติไม่ชอบความขัดแย้งหรือแตกแยกไม่ชอบใช้ความเห็นหรือค่านิยมของตนไปบีบบังคับผู้อื่น ถัดไปผู้รู้ (NT) พบว่าส่วนใหญ่เป็น (ENTJ) นักศึกษาเป็นคนอบอุ่นมีไมตรีจิตจริงใจเรียนเก่งเป็นผู้นำกิจกรรมมีความสามารถสูงในด้านกิจกรรมประเภทใช้ความคิดหรือเหตุผลเฉลียวฉลาดในการเจรจาต่างๆ เป็นคนทันโลกและชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่ตลอดเวลาบางครั้งมักมองสิ่งต่างๆ เชิงบวกและมั่นใจมากเกินไปกว่าความเป็นจริงมักกดดันผู้อื่นให้ยอมรับความคิดเห็นของตน) และสุดท้ายผู้ค้นหาตัวเอง (NF) พบว่าส่วนใหญ่เป็น (INFP) นักศึกษาเป็นคนที่เต็มไปด้วยความเลื่อมศรัทธาและจงรักภักดีแต่ก็ปิดปากเงียบจนกว่าจะคุ้นเคยกันอย่างดีแล้วใส่ใจต่อการเรียนรู้ด้านความคิดและภาษาขอปรับโครงสร้างการอิสระของตนเองมักรับงานมากเกินตัวที่จะทำได้หมดมีความเป็นมิตรโดยพยายามแสดงออกถึงความสามารถทางสังคมของตนพร้อมที่จะปรับตัวยืดหยุ่นและให้การยอมรับการกระทำหรืองานเกินตัวที่จะทำได้หมดมีความเป็นมิตรโดยพยายามแสดงออกถึงความสามารถทางสังคมของตนพร้อมที่จะปรับตัวยืดหยุ่นและให้การยอมรับการกระทำหรืองานใดๆ ที่มีใช้เป็นการบีบบังคับ)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้นมีข้อสังเกตจากบุคลิกภาพ 16 รูปแบบตามแนวคิดของไมเยอร์บริกส์ (Myers Briggs) โดยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพแบบคุณลักษณะ (Trait Personality Theory) กล่าว

ว่าบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจและระบุคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่ทำให้เกิดพฤติกรรมมนุษย์และนับรวมไปถึงองค์ประกอบของพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความอดทนพื้นฐานจิตใจและรวมถึงพฤติกรรมในสภาวะเหตุการณ์ต่างๆซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ (ISTJ) นักศึกษามีเป็นคนที่จริงจังสงบนิ่งใช้สมาธิและการไตร่ตรองเพื่อหาคำตอบเน้นการทำได้จริงยึดข้อเท็จจริงลำดับต่อไป (ISFP) นักศึกษาเป็นคนที่เหนียวอายมีความเป็นมิตรอยู่เงียบๆอ่อนไหวง่ายถ่อมตัวถดไป (ENTJ) นักศึกษาเป็นคนอบอุ่นมีเมตตาริจิตใจจริงใจเรียนเก่งเป็นผู้นำกิจกรรมมีความสามารถสูงและสุดท้าย (INFP) นักศึกษาเป็นคนที่เต็มไปด้วยความเลื่อมศรัทธาและจงรักภักดีเป็นต้น โดยสรุปบุคลิกภาพ อันได้แก่ ISTJ, ISFP, ENTJ, INFP บุคลิกภาพที่กล่าวมานี้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาสาขาการศึกษา คณะครุศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะเกิดบุคลิกภาพได้มีความเชื่อมโยงกับหลักการทฤษฎีบุคลิกภาพการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) กล่าวถึงการศึกษาบุคลิกภาพโดยใช้วิธีการเรียนรู้ทางสังคมเน้นตัวบุคคลสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมล้วนแต่เป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญพฤติกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ชักการตัดสินใจโดยอาศัยสภาพการณ์ที่มีตัวบุคคลอยู่ในสภาพการณ์นั้นกระบวนการความเข้าใจประสบการณ์ที่เคยผ่านมาแล้วและบุคคลอื่นจะช่วยทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีส่วนช่วยให้แต่ละบุคคลเกิดแนวทางปรับปรุงพฤติกรรมตามสภาพการณ์นั้นนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพบว่าพฤติกรรมคือการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างคุณลักษณะเฉพาะบุคคลของแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวซึ่งตรงกับทฤษฎีบุคลิกภาพของแอตเลอร์มีความเชื่อว่าความรู้สึกของตนเองจะแสดงบทบาทที่สำคัญในการสร้างรูปแบบของบุคลิกภาพการเรียนรู้จักสร้างตนเองและบุคลิกภาพแบบที่รู้จักตนเองก่อให้เกิดความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งหลายและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เพราะว่าศักยภาพนี้เป็นลักษณะพิเศษที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลโดยลักษณะพิเศษที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลที่เรียกว่า “พฤติกรรม (Baanjomyut. (n.d.)

คาร์ล จุง (Carl G. Jung) มีความคิดที่เชื่อว่าจิตได้สำนึกทำหน้าที่บันทึกความจำและแรงกระตุ้นทั้งหลายไว้และทำหน้าที่ถ่ายทอดสิ่งที่จิตได้สำนึกมีการเก็บสะสมไว้ซึ่งจะเป็นการสะท้อนกลับให้เป็นโมโนภาพเรื่องราวในอดีตที่นำตื่นเด่นของมนุษย์ได้ (Praew, 2013) จุงแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 แบบคือแบบที่ 1 บุคลิกภาพแบบปกปิด (Introvert) เป็นลักษณะบุคคลที่ไม่ชอบการเข้าสังคมมีเพื่อนมากยึดมั่นในความรู้สึกของตนเองไม่ชอบคบเพื่อนมากบางขณะจะมีความรู้สึกว่าเหวชอบอยู่ตามลำพังสันโดษชอบอ่านหนังสือเหงาจิตใจไม่มีความมั่นคงอารมณ์หงุดหงิดและไม่ชอบการก้าวร้าวรุนแรงแบบที่ 2 บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extrovert) เป็นลักษณะบุคคลที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลจากสิ่งภายนอกมีเป้าหมายที่เป็นจริงมากชอบมีประสบการณ์ด้วยตนเองชอบเข้าสังคมชอบมีเพื่อนมากชอบพูดมากกว่าฟังช่างพูดจิตใจมั่นคงร่าเริงแจ่มใสปรับตัวเองได้ค่อนข้างดีและสามารถที่จะแสดงความก้าวร้าวรุนแรงได้โดยขาดการควบคุมอารมณ์ดังนั้นบุคลิกภาพทั้งแบบปกปิดและแบบเปิดเผยจะมีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์

จากการศึกษาต่อมาพบว่าบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัวหรือแสดงตัวอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวพบน้อยในสังคมบุคคลส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่กำกวม (Ambiverts) คือมีลักษณะทั้งสองแบบถ่วงดุลกันในคนหนึ่งๆแต่อาจมีแบบไหนมากกว่ากันแล้วจึงมีความคิดว่าบุคลิกภาพเป็นผลมาจากการวางเป้าหมายอนาคตและประสบการณ์ปัจจุบันมากกว่าจึงกล่าวว่าชีวิตมนุษย์เป็นการพยายามบากบั่นที่จะบรรลุเป้าหมายในอนาคตคือความมีเอกภาพและบูรณภาพ (unity and perfection) โดยที่ระบบต่างๆของบุคลิกภาพสามารถทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องและสมดุลสามารถแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตอย่างมีวุฒิภาวะและปรับตัวได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์เบิร์ก (Myers Briggs) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพและการทำงาน

2. นำองค์ความรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์เบิร์ก (Myers Briggs) ปรับใช้ในการคัดเลือกบุคลากรวิชาชีพครูได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์เบิร์ก (Myers Briggs) ในชั้นปีอื่นๆหรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ

2. การศึกษาบุคลิกภาพควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในบริบทที่เฉพาะเจาะจง

References

- Baanjomyut. (n.d.). **Adler's personality theory**. [Online]. Available : <http://www.baanjomyut.com/library/personality/04.html> [2018, October 30].
- Blogger. (n.d.). **The Characteristics of a Good Teacher**. [Online]. Available : <http://tn-sumittano4.blogspot.com> [2018, October 30].
- Manatsanan, H. & Supachai, I. (2004). **A study of personality of university students Bangkok, according to the Myers Briggs personality test (MBTI)**. Bangkok : Kasetsart University.
- Nopphamat, T. (1997). **Theory of Personality and Adaptation**. Bangkok : Thammasat University.
- Praew, S. (2013). **Personality of the primary school administrators under the Kamphaeng Phet Primary Education Area 2**. Phitsanulok : Naresuan University.
- Rawiwan, S. (1997). **The development of personality gauges for the Thai version of Myers Briggs for g to compare the personality of the school counselor and other professional counseling service providers**. Bangkok : Ramkhamhaeng University.
- Registration work of Northeastern Rajabhat University. (2015). **Registration job**. [Online]. Available : <https://www.udru.ac.th> <https://www.lru.ac.th> <https://www.snru.ac.th> [2018, October 30].
- Surasak, K. (1996). **A study of personality, self-introductions of college students in Sirindhorn Public Health Khon Kaen Province by using the MCTI Personality Test**. Khon Kaen : Khon Kaen University.
- Suthep, P. (n.d.). **Myers Briggs Leadership Characteristics Test (MBTI)**. [Online]. Available : <http://suthetp.ricr.ac.th/suthep.cru.in.th/leader17.doc> [2018, October 30].
- Tharinee, S. (1999). **Effects of Myers Brige Personality on Sales Engineer Performance**. Bangkok : Thammasat University.
- Tirakanan, S. (2003). **The use of statistics in social sciences: guidelines**. Bangkok : Printing of Chulalongkorn University.

สภาพและปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

Condition and Obstacles of Border Trade at a Border Crossing Station of
Pueng klueng Village, Umphang District, Tak Province

ธีรศิลป์ กันธา*

Teerasin Kanta

อังคณา ตาเสนา*

Angkana Tasena

มัลลิกา ทองเฒ*

Manliga Thong-em

วิชานนท์ ผ่องจิตร*

Wichanon Phongjit

Received : February 5, 2018

Revised : July 18, 2018

Accepted : November 8, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มผู้นำเข้าและผู้ส่งออก สินค้าผ่านช่องทางบ้านเป็งเคล็ง รวมทั้งตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจและสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่าสภาพทั่วไปของการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็งนั้น เป็นการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา โดยที่จุดผ่านแดนนั้นเป็นช่องทางการค้าแบบธรรมชาติ สินค้าส่งออกที่สำคัญได้แก่ เครื่องจักรทางการเกษตร อุปกรณ์ก่อสร้าง และสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ โคกระบือมีชีวิต ผลผลิตทางการเกษตร เช่น หนาก มะพร้าว พริกแห้ง และแรพลวง สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนนั้นพบว่าปัญหาที่สำคัญคือเรื่องของเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก

คำสำคัญ : บ้านเป็งเคล็ง / อำเภออุ้มผาง / การค้าชายแดน

*อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

Lecturer at Kamphaeng Phet Rajabhat University, Mae Sot

ABSTRACT

The research studied condition and obstacles of border trade at a border crossing station of Puengklueng village, Umphang district, Tak province. Groups of informants were import-export merchants using Puengklueng border crossing station and representatives from related state agencies. The data is collected by conducting surveys and interviews. The obtained data were analyzed by Content Analysis. The findings found that general condition of the border trade is trade between Thailand and Myanmar. The border crossing station is a natural trade channel. Major export items includes agricultural machinery, construction equipment, and consumer goods. Major import items includes cattle, and agricultural products such as betel nuts, coconuts, dry chillies and antimony ore. The main problem and obstacles of the border trade is inconvenient transportation.

Keywords : Pueng Klueng Village / Umphang District / Border Trade

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเมียนมา โดยเฉพาะฝั่งตะวันตกซึ่งมีแนวเขตที่ติดกับประเทศเมียนมา 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง และอำเภออุ้มผาง มีมูลค่าการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนอำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนที่ผ่านด่านศุลกากรแม่สอด มีมูลค่าสูงสุดเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ โดยในช่วงปี 2557-2558 มีมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.5 ซึ่งในปี 2558 มีมูลค่าการค้า 69,061 ล้านบาท และในปี 2557-2558 นี้การส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.3 มีสินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาลทราย โทรศัพท์มือถือพร้อมอุปกรณ์ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนสินค้านำเข้าลดลงร้อยละ 97.6 สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ถั่วลิสง โคและกระบือมีชีวิต และแร่พลวง ซึ่งทำให้ประเทศไทยได้ดุลการค้า 68,933 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.6 (Office of The National Economic and Social Development Board, 2015) นอกจากจังหวัดตากจะมีด่านศุลกากรแม่สอด ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนที่ถือว่าเป็นจุดผ่านแดนถาวร ระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาแล้ว จังหวัดตากก็ยังเป็นจุดผ่านแดนที่เป็นช่องทางธรรมชาติ อยู่ตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาถึง 45 ช่องทาง โดยในอำเภอแม่สอด มี 20 ช่องทาง อำเภอพบพระมี 6 ช่องทาง อำเภอแม่ระมาดมี 4 ช่องทาง อำเภอท่าสองยางมี 10 ช่องทาง และอำเภออุ้มผางมี 5 ช่องทาง ซึ่งช่องทางผ่านแดนเหล่านี้ เป็นช่องทางที่ประชาชนของทั้งสองประเทศ ใช้เป็นช่องทางในการไปมาหาสู่กัน รวมไปถึงการค้าขายซึ่งกันและกันมาเป็นเวลาช้านานอีกด้วย (Bureau of Epidemiology, n.d.)

ช่องทางการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นช่องทางหนึ่งที่มีการค้าชายแดนระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยมีแนวโน้มที่จะมีการค้าชายแดนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นในอนาคต จากการศึกษาของ Thammasarakoon. (2015) พบว่าในพรมแดนประเทศเมียนมา ฝั่งตรงข้ามของช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากนั้น คือเมือง เจ้โด่ง ซึ่งอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง ประเทศเมียนมา เมื่อพิจารณาศักยภาพทางด้านประชากรจะเห็นได้ว่าประชากรในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีประมาณ 20,000 กว่าคน และเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทางฝั่งเมืองเจ้โด่ง ประเทศเมียนมา แล้วมีประชากรเกือบ 200,000 คน ซึ่งมากกว่าฝั่งของอำเภออุ้มผาง ประเทศไทย ดังนั้นแนวโน้มความต้องการสินค้าต้องมีเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน สำหรับศักยภาพด้านพื้นที่ของเมืองเจ้โด่ง ประเทศเมียนมา ที่อยู่ติดกับพรมแดนประเทศไทยนั้นจะมีภูมิประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมื่อ และแม่น้ำมื่อตั้ง ซึ่งสามารถทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะพืชไร่และพืชสวนรวมทั้งโคและกระบือมีชีวิต ซึ่งเป็นสินค้าที่ประเทศไทยต้องการนำเข้า สำหรับสินค้าที่ทางฝั่งเมืองเจโด่งต้องการ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค อุปกรณ์ก่อสร้าง และอุปกรณ์การเกษตร นอกจากนี้แล้วชายแดนทางด้านนี้มีระยะทางห่างจากท่าเรือมะละแหม่ง ในประเทศเมียนมาเพียง 100 กิโลเมตร เท่านั้น ซึ่งปัจจุบันได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อเชื่อมต่อมายังช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากแล้ว

จากที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าการค้าชายแดน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งช่องทางการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ก็เป็นจุดผ่านแดนช่องทางหนึ่งที่มีการค้าและการเดินทางไปมาหาสู่กันของประชาชน ซึ่งในอนาคตนั้นช่องทางการค้าบ้านชายแดนบ้านเป็งเคล็ง จะต้องมีการพัฒนาไปสู่จุดผ่านแดนที่ถาวร เพื่อที่จะรองรับกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ ไทย กับประเทศเมียนมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่อง “สภาพและปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณช่องทางบ้าน เป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” โดยจะเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดนในพื้นที่นี้ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการพัฒนาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสำรวจและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะใช้ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้นำเข้าและส่งออกสินค้า ที่ทำการนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

กลุ่มที่ 2 เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ หน่วยงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานฝ่ายปกครอง และหน่วยงานด้านศุลกากร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเก็บข้อมูล 3 วิธีคือ

วิธีที่ 1 เก็บข้อมูลโดยวิธีการสำรวจ ดำเนินการโดยการเก็บข้อมูลสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออกที่ผ่านจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยสุ่มเก็บข้อมูลระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม-เดือนมีนาคม 2560 ซึ่งข้อมูลที่เก็บ ได้แก่ ชนิดของสินค้า และมูลค่าของสินค้า โดยขอความอนุเคราะห์หน่วยเฉพาะกิจกรรมทหารราบที่ 4 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำจุดผ่านแดนเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล

วิธีที่ 2 เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ โดยทำการสุ่มโดยวิธีการเจาะจง โดยได้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลแม่จันซึ่งเป็นหน่วยงานท้องถิ่น นายอำเภออุ้มผางซึ่งเป็นหน่วยงานฝ่ายปกครองอำเภออุ้มผาง และนายด่านศุลกากรแม่สอดซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการค้าชายแดน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ความเป็นมาของการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็ง
- วิถีชุมชนที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็ง เช่น สินค้านำเข้า สินค้าส่งออก การขนส่งสินค้า เป็นต้น
- นโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายภาคราชการ ที่เกี่ยวเนื่องกับการค้าชายแดนบ้านเป็งเคล็ง

- ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน บ้านเปิงเคล็ง ตลอดจนข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของภาครัฐ ในการพัฒนาการค้าชายแดนบ้านเปิงเคล็ง

วิธีที่ 3 เก็บรวบรวมจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสารงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาในครั้งนี้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจปริมาณและมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเปิงเคล็ง ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

1.1 สภาพทางด้านที่ตั้งของจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเปิงเคล็ง

จุดผ่านแดนช่องทางบ้านเปิงเคล็ง ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ตั้งอยู่ที่บ้านเปิงเคล็ง หมู่ที่ 9 ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่จันโดยมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภออุ้มผาง 125 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากศาลากลางจังหวัดตาก 325 กิโลเมตร

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนของเทศบาลตำบลแม่จัน ทราบว่าจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเปิงเคล็ง ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก นี้เป็นจุดผ่านแดนที่มีมานานแล้ว โดยเป็นจุดผ่านแดนที่ทำการค้าขายระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ซึ่งทางฝั่งประเทศเมียนมา คือ อำเภอไจ้โด่ง รัฐกระเหรี่ยง ซึ่งจุดผ่านแดนที่บ้านเปิงเคล็งนี้ในอดีตจะเรียกว่า “ตลาดมืด” เพราะจะทำการค้าขายกันระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ประเทศตั้งแต่เช้ามืด โดยสินค้าที่ทำการค้าส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสินค้าเกษตรเป็นหลัก การค้าขายส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง สำหรับในปัจจุบันประชาชนทางฝั่งประเทศเมียนมามีความต้องการสินค้าจำพวกอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ซึ่งได้มีการขนส่งสินค้าจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มาขายในพื้นที่แห่งนี้ (Gaang Ja-rem., 2017, April 5) และจากสัมภาษณ์ผู้แทนของฝ่ายปกครองอำเภออุ้มผาง ทำให้ทราบว่าสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจุดผ่านแดนช่องทางธรรมชาติบ้านเปิงเคล็ง นั้นเมื่อพิจารณาจากที่ตั้งนั้นเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่อยู่ไกลพอสมควร และในเรื่องของการเจริญเติบโตของการค้าชายแดนนั้นยังไม่ค่อยจะมีมากนัก การค้าส่วนใหญ่จะเป็นการค้าระหว่างประชาชนในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ ซึ่งถ้าดูในเรื่องของความสัมพันธ์แล้วส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม นอกจากนี้แล้วจุดผ่านแดนช่องทางธรรมชาติบ้านเปิงเคล็งนั้น ยังไม่ได้เปิดอย่างเป็นทางการ เป็นเพียงช่องทางหนึ่งที่ประชาชนของทั้ง 2 ประเทศสามารถข้ามไปมาเพื่อซื้อสินค้ากันเท่านั้น จากสภาพพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวทำให้ประชาชนฝั่งประเทศเมียนมา จะเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในฝั่งของประเทศไทย สินค้าที่ประชาชนฝั่งประเทศเมียนมานิยมซื้อจากประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าจำพวกอุปโภคบริโภค และสินค้าที่นำเข้ามาขายในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าพวกการเกษตร โดยเฉพาะหมาก ซึ่งภูมิประเทศในพื้นที่แห่งนี้เหมาะสมแก่การปลูกผลไม้พวกนี้เป็นอย่างมาก ในส่วนของการคมนาคมขนส่งนั้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการก่อสร้างถนนลาดยางไปสิ้นสุดตรงชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเปิงเคล็งเรียบร้อยแล้วแต่ในปัจจุบันถนนดังกล่าวได้ชำรุดลงตามสภาพการใช้งาน นอกจากนี้แล้วทางฝั่งประเทศเมียนมาก็ยังไม่มีมีการสร้างถนนมาเชื่อมต่อกัน ซึ่งถ้าหากมีการสร้างถนนมาเชื่อมต่อกันแล้วจะทำให้การขนส่งสินค้าระหว่าง 2 ประเทศเป็นไปได้โดยสะดวกมากขึ้น และสามารถเชื่อมโยงไปถึงเมืองมันตะเลย์ ซึ่งเป็นเมืองที่ใหญ่รองลงมาจากเมืองย่างกุ้ง ในประเทศ เมียนมา ซึ่งมีประชากรและเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญอีกด้วย นอกจากนี้สามารถที่

จะเชื่อมโยงไปถึงประเทศอินเดียได้อีกด้วย และจะเป็นถนนเส้นยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศที่สำคัญอีกด้วย (Lertwut., 2016, July 10) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้แทนด้านศุลกากรแม่สอดทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมสรุปว่า สภาพทั่วไปของจุดผ่านแดนบ้านเป็งเคล็ง มีลักษณะเป็นจุดผ่านแดนย่อย 2 จุด ได้แก่ จุดผ่านแดนช่องทางห้วยแดน และจุดผ่านแดนช่องทางเลหลอซอ ซึ่งจุดผ่านแดนช่องทางแดน เป็นจุดที่ใหญ่สินค้าส่วนใหญ่จะผ่านเข้าและออก ณ จุดแห่งนี้ ส่วนจุดผ่านแดนช่องทางเลหลอซอ จะเป็นจุดผ่านแดนที่ใช้สำหรับการขนส่งนำเข้าแร่พลวงเข้ามาในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีคอกกักกันสัตว์อยู่จำนวน 1 คอก ส่วนในการค้าชายแดนทางด้านนี้นั้นจะเป็นการค้าชายแดนที่มีมูลค่าไม่มาก ลักษณะของการค้านั้นจะเป็นลักษณะพี่น้องค้าขายกัน ซึ่งจะเริ่มเปิดจุดผ่านแดนตั้งแต่ 06.00 น. และปิดจุดผ่านแดนในเวลา 18.00 น. ในแต่ละวัน โดยจุดผ่านแดนแห่งนี้ยังไม่ถือว่าเป็นจุดผ่านแดนถาวร เป็นเพียงจุดผ่านแดนช่องทางธรรมชาติ ดังภาพที่ 1 (Sripatum., 2017, April 20)

ภาพที่ 1 สภาพทั่วไปบริเวณจุดผ่านแดนบ้านเป็งเคล็ง อำเภอัมพาง จังหวัดตาก

1.2 สินค้านำเข้าและส่งออกที่ผ่านจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง

จากการสำรวจข้อมูลสินค้านำเข้าจากประเทศเมียนมาร์ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม 2560 พบว่าสินค้าที่มีการนำเข้าและค้าขายกันบริเวณชายแดนบ้านเป็งเคล็ง ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร ได้แก่ พริกแห้งซึ่งมีมูลค่าสูงสุดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 4,710,865 บาท รองลงมาได้แก่ มะพร้าวคิดเป็นมูลค่า ประมาณ 747,410 บาท และหมากคิดเป็นมูลค่าประมาณ 571,200 บาท โดยมีมูลค่าการนำเข้ารวมประมาณ 6,029,475 บาท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สินค้านำเข้าช่วงไตรมาสที่ 1 ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม 2560

เดือน	มูลค่าของสินค้านำเข้า (บาท)			รวม (บาท)
	หมาก	มะพร้าว	พริกแห้ง	
มกราคม	106,000	354,090	863,210	1,323,300
กุมภาพันธ์	320,480	244,100	2,721,055	3,285,635
มีนาคม	144,720	149,220	1,126,600	1,420,540
รวม	571,200	747,410	4,710,865	6,029,475

ที่มา : จากการสำรวจ ณ จุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล็ง อำเภอัมพาง จังหวัดตาก

นอกจากการเก็บข้อมูลจากการสำรวจแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่างๆ พบว่าสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ โคและกระบือมีชีวิตโดยในปี พ.ศ. 2558 มีการนำเข้าโค 2,946 ตัว และกระบือ 913 ตัว และในปี พ.ศ. 2559 มีการนำเข้าโค 2,925 ตัว และกระบือ 967 ตัว (Tak Animal Quarantine Station, 2016) รวมทั้งยังมีการนำเข้าแรพลงซึ่งในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม 2560 มีการนำเข้าแรพลงประมาณ 685,000 กิโลกรัม (Maesot Customs House, 2017) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะประมาณราคาได้ ณ จุดผ่านแดน

ในส่วนของการส่งออกนั้น สินค้าที่มีการส่งออกจากประเทศไทย ไปยังประเทศเมียนมา ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม 2560 ผ่านช่องทางบ้านเป็งเค็งนั้น มีมูลค่ารวมประมาณ 12,177,110 บาท ซึ่งสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุด ได้แก่ เครื่องจักรทางการเกษตรมีมูลค่าประมาณ 7,741,744 บาท รองลงมาคือ สินค้าอุปโภคบริโภคมีมูลค่าประมาณ 3,601,719 บาท และอุปกรณ์ก่อสร้างมีมูลค่าประมาณ 833,647 บาทดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สินค้าส่งออกช่วงไตรมาสที่ 1 ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม 2560

เดือน	มูลค่าของสินค้าส่งออก (บาท)			รวม (บาท)
	เครื่องจักรทางการเกษตร	อุปกรณ์ก่อสร้าง	สินค้าอุปโภคบริโภค	
มกราคม	3,231,244	247,767	1,178,048	4,657,059
กุมภาพันธ์	2,070,500	358,745	1,228,730	3,657,975
มีนาคม	2,440,000	227,135	1,194,941	3,862,076
รวม	7,741,744	833,647	3,601,719	12,177,110

ที่มา : จากการสำรวจ ณ จุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเค็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

1.3 นโยบายการพัฒนาการค้าชายแดนที่สำคัญ

จากการศึกษาในด้านนโยบายที่สำคัญ ในการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนบ้านเป็งเค็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก นั้นพบว่านโยบายที่เกี่ยวข้องเนื่องโดยตรงยังไม่มี ด้วยเหตุผลที่ว่ายังเป็นพื้นที่ที่ห่างไกล และระบบการค้ายังเป็นการค้าภายในท้องถิ่นซึ่งยังไม่เปิดกว้างประกอบกับจุดผ่านแดนนั้นยังเป็นจุดผ่านแดนที่เป็นช่องทางธรรมชาติอยู่ จึงไม่มีนโยบายในการพัฒนาที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามการพัฒนาการค้าชายแดนบ้านเป็งเค็งนั้น ยังอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือที่ประเทศไทยได้ทำกับประเทศเมียนมา โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมา ไทย และ เวียดนาม (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) นอกจากนี้ยังอยู่ในกรอบการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดตากตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตาก ได้แก่ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสินค้า OTOP และการค้าชายแดน ซึ่งมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวสินค้า OTOP และส่งเสริมการค้า การลงทุน ในพื้นที่ การค้าชายแดน และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

2. ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเค็ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

2.1 ปัญหาเรื่องเส้นทางคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ซึ่งถ้านับระยะทางตั้งแต่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก มาถึงบ้านเป็งเคล้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก นอกจากจะมีระยะทางที่ไกลแล้ว ความสะดวกในการคมนาคมขนส่งนั้นยังไม่สะดวก ถนนบางช่วงยังชำรุดทรุดโทรม ส่งผลต่อการเดินทางที่ยังไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร

2.2 ปัญหาเรื่องของระยะทาง ซึ่งค่อนข้างไกลซึ่งถ้านับระยะทางจากอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก มาถึงบ้านเป็งเคล้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีระยะทางประมาณ 258 กิโลเมตร และใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง

2.3 ปัญหาเรื่องของงบประมาณที่จะเข้าไปดำเนินการบริหารจัดการ โดยเฉพาะหน่วยงานของด่านศุลกากรแม่สวด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการค้าชายแดน และด้วยเหตุผลนี้เองจึงไม่มีเจ้าหน้าที่ของด่านศุลกากรแม่สวด มาประจำเพื่อตรวจตราสินค้าเข้าและสินค้าออก อย่างไรก็ตามด่านศุลกากรแม่สวด ก็ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

2.4 ปัญหาเรื่องของชนกลุ่มน้อย ที่หลากหลายชาติพันธุ์ทางฝั่งประเทศเมียนมา ส่งผลต่อความปลอดภัยในการขนส่งสินค้าข้ามไป ซึ่งทางฝั่งตรงข้ามด้านจุดผ่านแดนช่องทางธรรมชาติบ้านเป็งเคล้งนี้ มีอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกระเหรี่ยงพุทธ (DKBA) กลุ่มกระเหรี่ยงคริสต์ (KNU) และกลุ่มมอญ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 มีพื้นที่ทับซ้อนกันอยู่

2.5 ปัญหาเรื่องของการใช้พลังงานไฟฟ้า ในปัจจุบันในพื้นที่บ้านเป็งเคล้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก นั้นยังไม่มีกรขยายแนวเขตไฟฟ้าจากส่วนภูมิภาคเข้าไปถึง แต่จะใช้พลังงานไฟฟ้าจากแหล่งไฟฟ้าพลังงานน้ำ ซึ่งมีอยู่ 2 แหล่ง อย่างไรก็ตามก็ยังไม่เพียงพอต่อการใช้งานของประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเมียนมา ยาวมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีระยะทางถึง 540 กิโลเมตร ซึ่งตลอดแนวชายแดนนี้ประชาชนของทั้ง 2 ประเทศได้ไปมาหาสู่และทำการค้าขายกันพื้นที่นี้เอง อย่างไรก็ตามการค้าขายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาหรือแม้แต่กับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ล้วนแล้วแต่จะต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคด้วยกันทั้งสิ้น

จากสภาพทั่วไปของการค้าขายแดน บริเวณจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล้ง ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก พบว่าการค้าขายแดนทางด้านนี้เป็นการค้าในลักษณะการขนส่งและขายปลีก ซึ่งยังเป็นการค้าขายแดนในระดับท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และเป็นช่องทางวัฒนธรรมที่ประชาชนของทั้งสองประเทศใช้เดินทางไปมาหาสู่กัน จากลักษณะการค้าขายแดนของพื้นที่ดังกล่าว สอดคล้องกับ Office of The National Economic and Social Development Board (n.d.) ได้อธิบายว่า เป็นเพียงแค่เส้นทางการเดินทางเข้าและออก ของประชาชนของทั้งสองประเทศในการไปมาหาสู่กัน ซึ่งไม่มีการประกาศเป็นจุดผ่านแดนนั้นให้เรียกว่า “ช่องทางธรรมชาติ” (Natural Border Path) นอกจากนี้แล้วจากข้อมูลของการค้าขายแดนในพื้นที่จะให้เห็นได้ว่าการค้าขายแดนผ่านจุดผ่านแดนช่องทางบ้านเป็งเคล้งนั้น ทางฝั่งของประเทศไทยจะได้ดุลการค้ากับประเทศเมียนมา ซึ่งสอดคล้องกับ Malisorn. (2013) ที่ศึกษาพบว่าการค้าขายแดนไทยกับเมียนมา ในพื้นที่จังหวัดตากได้ดุลการค้า และมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศเมียนมา

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการค้าขายแดน ช่องทางบ้านเป็งเคล้ง นั้นปัญหาอันดับแรกคือเรื่องของเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก และมีระยะทางที่ไกลทำให้ส่งผลถึงการขนส่งสินค้าที่ไม่ค่อยสะดวก รวมทั้งปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการบริหารจัดการ และปัญหาในเรื่องของชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ตลอดจนปัญหาในด้านพลังงานไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Noisopha. (2014) และ Ohranwat. (2013) ซึ่งเห็นตรงกันว่าปัญหาที่สำคัญของการค้าขายแดนคือปัญหาทางด้านการคมนาคมขนส่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะนำข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ได้ เช่น กรมทางหลวงชนบทอาจจะทำการพัฒนาถนนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการค้าชายแดน เป็นต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะนำผลการวิจัยนี้ ไปสังเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นนโยบายการพัฒนาการค้าชายแดนของจังหวัดตากได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาจุดผ่านแดนบ้านเป็งเค็งในการยกระดับจากการเป็นจุดผ่านแดนตามธรรมชาติ ไปสู่การจุดผ่านแดนถาวร
2. ควรศึกษาถึงแนวทางการลดต้นทุนหรือลดระยะเวลาในการขนส่งสินค้า

References

- Bureau of Epidemiology. (n.d.). **Network Development and Disease Preparedness in Outbreak Mae Sot District, Tak Province**. [Online]. Available : http://www.boe.moph.go.th/files/meeting/2013-12-17_9.00_-10.45_1.2.pdf [2017, October 5].
- Gaang Ja-rern, B. (2017, April 5). Secretary to the Mayor Mae Chan Subdistrict Municipality, Mae Chan Subdistrict Municipality. Interview.
- Lertwut, U. (2016, July 10). Umphang Chief District Officer, Umphang District Officer. Interview.
- Maesot Customs House. (2017). **Import statistics of antimony in January-March 2017**. Tak : Maesot Customs House.
- Malisorn, T. (2013). Thailand-Myanmar Border International Trade Potentials Case of Maesot-Myawaddy Border. **University of the Thai Chamber of Commerce Journal**, 33 (special), 335-352.
- Noisopha, S. (2014, September-December). The Role of International Trade Along the Border of Thailand. **Journal of Thonburi University**, 8(17), 119-126.
- Office of The National Economic and Social Development Board. (2015). **Border trade and CROSS BORDER with neighbors 2015**. [Online]. Available : http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6205&filename=esdps [2017, October 5].
- _____. (n.d.). **Definitions related to Border trade**. [Online]. Available : http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6211&filename=esdps [2016, August 8].
- Ohranwat, P. (2013, April-September). The effects of economic borders Thailand-Burma Case Study:Singkorn Pass, Klongwan, Mueang, Prachuap Khiri Khan Province. **Journal of Integrated Sciences College of Interdisciplinary studies Thammasat University**, 10(2), 9-31.
- Sripatum, J. (2017, April 20). Chief of Investigation and Suppression Division, Maesot Customs House. Interview.

Tak Animal Quarantine Station. (2016). **Animal import statistics at Pueng klueng Village.**

Tak : Tak Animal Quarantine Station.

Thammasarangkoon, P. (2015). **Western border trade.** [Online]. Available :

<https://www.gotoknow.org/posts/597901> [2017, October 5].

แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม
อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Developmental Guidelines for Elderly Care of Elders with Dependency in
Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province

ราตรี โพธิ์ระวัช*

Ratree Phorawat

Received : July 19, 2018

Revised : October 11, 2018

Accepted : November 20, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อประเมินภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร วิธิดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ประเมินภาวะพึ่งพิงและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 350 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์ธเอลเอดีแอล (Barthel ADL index) และแบบสัมภาษณ์ความต้องการของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยนักวิชาการสาธารณสุข พยาบาล นักวิชาการศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีประสบการณ์ในด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ วิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่พึ่งตนเองได้ จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 97.43 ดูแลตนเองได้บ้าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.43 พึ่งตนเองไม่ได้ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.14 2. ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ต้องการให้บุคลากรสาธารณสุขให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเองก่อนการเจ็บป่วยและต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสนับสนุน เครื่องใช้อุปโภคและบริโภค 3. แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงควรมีการบูรณาการวางแผนการดูแลแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาระบบการบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผล การให้ความรู้ ผู้สูงอายุ ญาติและผู้ดูแลผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ / ภาวะพึ่งพิง / ดัชนีบาร์ธเอลเอดีแอล

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Faculty of Science and Technology Lecturer Kamphaeng Phet Rajabhat University

ABSTRACT

This research aims to 1) Evaluate the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province. 2) Study the Need of the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province. 3) Guideline to developing the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province. The research procedure was divided into 2 steps as follows; 1) Evaluate data were analyzed from (Barthel ADL index) 350 questionnaires and the interview was performed by the related in the Elderly Care of Elders person. The data were analyzed by using frequency, percentage, and content analysis. The results were found; 1) The Evaluation of the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province dependency 98%, there was separated by moderated dependence was 1 %, and severed Depression was 1%. 2) Study the Need of the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province found Healthcare providers need to get the education health of themselves before illness, supporting from the health department, and consumer goods. 3) Guideline to developing the Elderly Care of Elders with Dependency in Nakhon Chum Sub-District, Mueang District, Kamphaengphet Province was participated in care planning to develop a continuum of dependency care services for the elderly, monitoring, evaluating and providing knowledge and support to caregivers of older adults.

Keywords : Elderly / Dependency / Barthel ADL index

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการที่มีอัตราการลดลงของอัตราการเกิดและอายุขัยเฉลี่ยของประชากรที่ยืนยาวเพิ่มขึ้น และอัตราการเพิ่มของผู้สูงอายุ ร้อยละ 9.4 ในปี 2545 ร้อยละ 10.7 ในปี 2553 และ 11.8 ในปี 2565 ทั้งนี้ภาคเหนือเป็นภาคที่มีดัชนีสูงวัยถึง 97.5 ซึ่งสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆและสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศซึ่งมีค่าดัชนีสูงวัยที่ 83.1 (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI), 2014, p.26) และจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในภาคเหนือตอนล่าง มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 68,664 คน จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง 16,188 คน ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ 1,156 คน จากประชากรทั้งหมดในจังหวัดกำแพงเพชร 622,847 คน (Thailand information center, 2017) จากรายงานการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุตำบลนครชุม พ.ศ. 2559 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 18,425 คน มีประชากรสูงอายุทั้งหมด 2,318 คน (ร้อยละ 12.58) (Report of the Elderly Care Performance for Nakhon Chum, Mueang District, Kamphaengphet Province, 2016, p.1) และเป็นชุมชนที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ มีโรคประจำตัวเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและภาวะทุพพลภาพ จึงเป็นปัญหาในการบริการสาธารณสุข เนื่องจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐมีข้อจำกัดทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และขอบเขตการให้บริการ การช่วยจากหน่วยงานภาครัฐจึงเป็นการช่วยเหลือ ด้านสังคมในลักษณะการเยี่ยมและการสงเคราะห์ ในการจัดบริการสาธารณสุข การพัฒนาระบบ

บริการสาธารณสุขและการบริการด้านสังคมที่ผ่านมา มุ่งให้บริการหลักแก่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่มีภาวะพึ่งพิง ไม่ว่าจะเป็นบริการในชุมชนหรือในสถานบริการในชุมชน สำหรับผู้มีภาวะพึ่งพิงมีจำกัดมากไม่ว่าจะเป็นบริการสาธารณสุขหรือบริการด้านสังคม นอกจากนั้นลักษณะการช่วยเหลือด้านสังคมมักเป็นการสงเคราะห์เป็นครั้งคราวเฉพาะหน้ามิใช่การดูแลอย่างต่อเนื่อง ภาระหลักในการดูแลผู้สูงอายุยังเป็นเรื่องของครอบครัว แต่บางครอบครัวมีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุแตกต่างกัน เนื่องจากชุมชนนครชุม เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชาชนมีความหลากหลาย ขนาดครอบครัวเล็กลง ประกอบกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่เมือง ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จึงต้องดูแลตนเองเนื่องจากขาดผู้ดูแล และระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในประเทศไทยมีเพียงในสถานบริบาลผู้สูงอายุภาคเอกชน จึงมีข้อจำกัดเฉพาะครอบครัวผู้มีความสามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเท่านั้น และอาจขาดการกำหนดมาตรฐานและกลไกในการกำกับตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของสถานบริบาลผู้สูงอายุ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม จึงได้ศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อนำไปใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ หรือให้ผู้สูงอายุช่วยเหลือตนเองได้ ลดภาระการดูแลของครอบครัว และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการเตรียมการดูแลผู้สูงอายุที่เข้าสู่ภาวะพึ่งพิงได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินภาวะพึ่งพิงและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินภาวะพึ่งพิงและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้สูงอายุตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 2,823 คน (Population statistics Amphoe Mueang Kamphaeng Phet, 2016)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 350 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ด้วยการคำนวณโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ

ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

3. กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้สูงอายุที่มีผลการประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index) อยู่ในช่วง 0-11 คะแนน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index)

ซึ่งมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน และมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชนและสังคมได้ (กลุ่มติดสังคม) มีผลรวมคะแนน ADL ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้บ้าง ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (กลุ่มติดบ้าน) มีผลรวมคะแนน ADL อยู่ในช่วง 5-11 คะแนน

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พักพิการ หรือทุพพลภาพ (กลุ่มติดเตียง) มีผลรวมคะแนน ADL อยู่ในช่วง 0 -4 คะแนน

2. สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง ความต้องการการช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับผู้สูงอายุ ที่มีผลการประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index) อยู่ในช่วง 0-11 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประชุมกับผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจร่วมกันในเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมิน เพื่อทำการบันทึกข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง อันประกอบด้วย

1) นักวิชาการศึกษาหรืออาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน

2) นักวิชาการสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

5 คน

3) พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล จำนวน 4 คน

4) นักวิชาการสาธารณสุขในหน่วยงานท้องถิ่น จำนวน 3 คน

5) อาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นหรือเป็นต้นแบบในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ในประเด็นแนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่ใช้ในการประเมินภาวะพึ่งพิง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 68.57 และอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.29 รองลงมา หมู่ที่ 6 จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 16

2. การประเมินภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

กลุ่มผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
พึ่งตนเองไม่ได้	4	1.14
ดูแลตนเองได้บ้าง	5	1.43
พึ่งตนเองได้	341	97.43
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่าผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่พึ่งตนเองได้ (ติดสังคม) จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 97.43 ดูแลตนเองได้บ้าง (ติดบ้าน) จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.43 พึ่งตนเองไม่ได้ พักการ หรือ ทพพลภาพ (ติดเตียง) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.14

3. ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในตำบลนครชุมที่มี ภาวะพึ่งพิงปานกลาง และภาวะพึ่งพิงรุนแรง พบว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนครชุมและศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลนครชุม โดยส่งเจ้าหน้าที่มาดูแลอย่างสม่ำเสมอ ในระหว่างที่ทางเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่ได้มาเยี่ยม ก็มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมาดูแลตลอด

ความต้องการ ของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง คือ ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุน เครื่องอุปโภค สำหรับใช้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น สำลืทำความสะอาด แผ่นอนามัย ถุงมือ ถุงขยะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องการให้บุคลากรสาธารณสุขให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผู้ป่วยติดเตียง ให้มากกว่านี้ กับผู้ดูแล หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพราะบุคคลเหล่านี้จะอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย

4. แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) ควรมีการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกัน และวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกันในการพัฒนาระบบบริการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่องเช่น พัฒนาลักษณะและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกำแพงเพชร นักพัฒนาชุมชน กองช่าง กองสาธารณสุข แม่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน อสม. Care give เครือข่ายผู้พิการ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในตำบล เพื่อมองปัญหาหลายๆมุม หลายๆด้าน

2) การให้บริการดูแลผู้สูงอายุบุคลากรควรมีความรู้และทักษะในการดูแล และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ดูแล

3) ควรมีการจัดหาอุปกรณ์ทางการแพทย์ และเครื่องใช้ที่จำเป็น ที่ผู้ดูแลสามารถใช้ในการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง รวมทั้งเครื่องอุปโภคที่จำเป็นในการดูแล เช่น โดยนักพัฒนาชุมชน เป็นผู้ดำเนินการจัดสรรเครื่องใช้อุปโภคและบริโภค เช่น กางเกงสำเร็จรูป ซึ่งได้รับงบประมาณสำหรับผู้พิการคอยสนับสนุนอยู่ หรืออาจติดต่อทีมแม่บ้านจังหวัด ในการสนับสนุนอุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ดูแลทราบว่าส่วนอุปกรณ์อื่นๆ เช่น น้้ายาล้างแผล ถุงขยะ ถุงมือ ผ้าปิดจมูก สามารถรับได้ที่โรงพยาบาล หน่วยงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน

4) ควรมีการอบรมให้ความรู้แบบเชิงรุก โดยเน้นเนื้อหาความรู้ที่เป็นสาเหตุหรือป้องกันการติดเตียง และนำไปสู่ภาวะพึ่งพิง รวมทั้งการดูแลสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงแล้ว เช่น โรคความดันโลหิตสูง การป้องกันการหกล้ม การส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายที่เหมาะสม การสังเกตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น การเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียง การให้บุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วม การให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วย แก่ญาติหรือผู้ดูแล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การทำกายภาพบำบัด และในการดูแลผู้ป่วยโดยบุคคลในครอบครัว

5) ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุ ผู้จัดการการดูแล มีการอบรม และฝึกปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและชำนาญ

6) สรุปผลการตรวจประเมินติดตามผู้ป่วยแต่ละรายและแต่ละครั้งที่ตรวจเยี่ยมหรือประเมินติดตาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ปัญหาที่อาจเกิดข้อบกพร่องหรืออุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าว

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้สูงอายุในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่พึ่งตนเองได้ (ติดสังคม) ร้อยละ 97.43 ดูแลตนเองได้บ้าง (ติดบ้าน) ร้อยละ 1.43 พึ่งตนเองไม่ได้ พักพิการ หรือ ทุพพลภาพ (ติดเตียง) ร้อยละ 1.14 ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2559 ที่มีผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ ร้อยละ 0.68 ประกอบกับ ตำบลนครชุมมีผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) ร้อยละ 27.18 และวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 14.67 (Report of the Elderly Care Performance for Nakhon Chum, Mueang District, Kamphaengphet Province, 2016, p.1) อายุและภาวะความเสื่อมถอยด้านสุขภาพ นำไปสู่ปัญหา

ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันลดลง และต้องการการดูแลจากผู้อื่นทั้งการดูแลทางเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sihapark., Chuengsatiansup. & Tengrang. (2013, pp.8-9) ซึ่งปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะทุพพลภาพที่นำไปสู่การพึ่งพาระยะยาวในผู้สูงอายุมี 4 สาเหตุหลัก คือ 1) โรคเรื้อรังหรืออาการเจ็บป่วย ทำให้ร่างกายเกิดพยาธิสภาพ ทำให้เกิดการสูญเสียหน้าที่ตามระบบร่างกายที่เจ็บป่วย ทำให้เกิดข้อจำกัดทางด้านร่างกายและจิตใจ และนำมาสู่การสูญเสียความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน 2) ภาวะสมองเสื่อม เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการรับรู้ เป็นกระบวนการคิด การเรียนรู้ และการจดจำ ที่เป็นผลจากเหตุทั้งภายในและภายนอกของผู้สูงอายุเอง 3) การหกล้ม ผู้สูงอายุระบบกระดูกและกล้ามเนื้อทั้งรูปร่างและโครงสร้างเปลี่ยนไป ความแข็งแรงและความสามารถในการเคลื่อนไหวลดลง การทำหน้าที่ของกล้ามเนื้อลดลง จึงทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาโรคของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ความสามารถในการเคลื่อนไหวลดลง โอกาสเกิดการได้รับบาดเจ็บโดยเฉพาะการหกล้มมีสูง การหกล้มทำให้เกิดความกลัวต่อการหกล้ม ทำให้ผู้สูงอายุพยายามหลีกเลี่ยงการปฏิบัติกิจกรรม จึงทำให้เกิดการสูญเสียความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ทำให้ความสมดุลของการควบคุมร่างกายเสียไป จนนำมาสู่ความยากลำบากในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน และ 4) อายุที่เพิ่มสูงขึ้น มีผลให้ร่างกายเกิดกระบวนการทุพพลภาพ และทำให้เสี่ยงต่อการเกิดภาวะทุพพลภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมาก กระบวนการชราภาพจะทำให้เกิดการทำงานของระบบประสาทสัมผัสและประสาทสั่งการลดลง เกิดกระบวนการเสื่อมของระบบหายใจและหัวใจ ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ และระบบประสาท เป็นต้น

ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตำบลนครชุม ต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสนับสนุน เครื่องใช้อุปโภคและบริโภค และต้องการให้บุคลากรสาธารณสุขให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเองก่อนการเจ็บป่วยและหลังการเจ็บป่วย พร้อมทั้งให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพกับผู้ดูแล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุในเขตตำบลนครชุม ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ ต้องพึ่งพาบุตรหลานในทุกด้าน เช่น ด้านการเงินและการกินอยู่ หากบุตรหลานมีรายได้น้อย สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรหลานอุปการะจะมีปัญหาด้านเศรษฐกิจมาก ทำให้ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาจัดซื้อ เครื่องใช้อุปโภคและบริโภคที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องการทางด้านร่างกาย ต่อมา ก็จะมีความต้องการทางด้านความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) ที่พัฒนาขึ้นโดย อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) มาสโลว์ เห็นว่าความต้องการของบุคคลมี 5 กลุ่มจัดแบ่งได้เป็น 5 ระดับจากระดับต่ำไป สูง คือ ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย หากมีรายได้จากการปฏิบัติงานเพียงพอ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารและที่พักอาศัย ลำดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพ

แนวทางการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ควรมีการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกัน เพราะการดูแลผู้ป่วยประเภทติดเตียง นั้นมีขั้นตอนการดูแลค่อนข้างละเอียด เพราะการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้ป่วยนี้เป็นการดูแลสุขภาพเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายเพื่อให้ผู้ป่วยได้กลับมา ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ใช้ระยะเวลานาน อีกทั้งผู้ป่วยแต่ละราย มีปัญหาแตกต่างกัน ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากสาเหตุที่แตกต่างกันในแต่ละราย ในการแก้ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Yodpet. (2009, pp.1-2) ที่ศึกษาเรื่อง บูรณาการระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุไทย การบูรณาการบริการ

สำหรับผู้สูงอายุเป็นการจัดระบบสนับสนุนอย่างต่อเนื่องระหว่างสถาบันบุคคลที่ให้บริการและครอบครัวเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการอย่างมีคุณภาพมีประสิทธิภาพและความพึงพอใจกลวิธีการบูรณาการบริการสุขภาพและสังคมนั้นต้องเริ่มจากการกำหนดหน่วยงานที่เป็นกลางในการกำหนดนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นท้องถิ่นเป็นหลักการถ่ายโอนความรับผิดชอบในการดูแลระยะยาวไปยังหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นการสนับสนุนให้เกิดทางเลือกในการดูแลที่บ้านและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ดูแลแต่ละประเภทเพื่อให้เกิดการพัฒนาการกระจายบริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้สูงอายุส่วนเทคนิคการบูรณาการที่ประเทศต่างๆ ใช้คือการสร้างระบบการเข้าถึงบริการสร้างแบบแผนการดูแลเฉพาะรายและรูปแบบการดำเนินงานแบบเครือข่ายข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบบริการการดูแลระยะยาวของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ระยะคือระยะสั้น (1-5 ปี) ควรจัดทำโครงการทดลองขึ้นในท้องถิ่น/ชุมชนโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนหลักมีหน่วยงานด้านสุขภาพและสังคมเป็นหน่วยงานสนับสนุนร่วมพัฒนาทั้งระบบและทีมงานระยะกลาง (5 -10 ปี) กระจายความรับผิดชอบการดูแลระยะยาวลงสู่ท้องถิ่นให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารและให้หน่วยงานภายในชุมชนทำหน้าที่เป็นจุดเข้าถึงบริการและระยะยาวควรมีการสร้างระบบบูรณาการขึ้นใหม่โดยปรับโครงสร้างองค์กรและกำหนดนโยบายระดับชาติเป็นการจัดบริการภายใต้การจัดการขององค์กรเดียว

การให้บริการดูแลผู้สูงอายุบุคลากรควรมีความรู้และทักษะในการดูแล และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ดูแล เพราะบุคลากรที่มีหน้าที่มาดูแลสุขภาพสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ส่วนใหญ่จะมาดูแล เดือนละ ครั้ง หรือ เดือนละ 2 ครั้ง ผู้ดูแลจึงมีบทบาทสำคัญมากในการดูแล การมาเยี่ยมบ้านจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Sawatphol., Pengpinit., Senanikorn. & Srisuraphol. (2017, pp.387-388) ได้ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยครอบครัวเป็นการดูแลใน ผู้ดูแลหลักคือ ลูกสาว ขณะที่บทบาทภาระของผู้ดูแลหลักมีปัญหาและได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ดูแลหลักที่หลากหลาย คือ ไม่มีประสบการณ์และความรู้ด้านการดูแล มีปัญหาด้านสุขภาพและการเจ็บป่วยร่วม สมรรถนะทางร่างกายลดลง มีปัญหาด้านอารมณ์จิตใจ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ บทบาทและภาระการจัดการบริการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมที่มีความสำคัญ คือ การเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพที่บ้านเป็นการดูแล วงนอก ได้แก่ กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเพื่อนบ้านครัวเรือนแบบชิด กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มองค์กรและสถาบันในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดจากการผสมผสานการนำทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลายและระบบสวัสดิการของรัฐมาใช้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และช่วยเหลือกัน แต่บทบาทและภาระการจัดการบริการโดยชุมชนท้องถิ่นยังสามารถทำได้ในวงแคบๆ ไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง และเข้าไม่ถึงผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง แนวทางในการดูแล คือ การเพิ่มศักยภาพด้านการดูแล และการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ดูแลวงในและวงนอกที่เป็นเครือข่าย และครัวเรือนแบบชิด เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันเป็นกิจจําเป็น และควรพัฒนากลไกในรูปคณะกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากชุมชน

ควรมีการอบรมให้ความรู้แบบเชิงรุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่จะนำไปสู่การติดเชื้อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง การป้องกันการหกล้ม การส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายที่เหมาะสม การสังเกตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น การเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเชื้อให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยแก่ญาติหรือผู้ดูแล พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การเข้าไปกายภาพบำบัด และการให้บุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยเป็นสำคัญ

ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุ ผู้จัดการการดูแล มีการอบรม และฝึกปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับ Sawatphol., Pengpinit., Senanikorn., & Srisuraphol. (2017, pp.387-388) ได้ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แนวทางในการดูแล คือ การเพิ่มศักยภาพด้านการดูแล และการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ดูแลในและวงนอกที่เป็นเครือข่าย และครัวเรือนแบบชิด เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันเป็น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการวางแผนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกัน เพื่อมองปัญหาได้หลายด้าน
2. ในการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง บุคลากรนอกจากมีความรู้และทักษะในการดูแลแล้ว ควรสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ดูแลได้ เนื่องจากจำเป็นต้องนำไปปฏิบัติด้วยตนเองได้
3. ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุ ผู้จัดการการดูแล อบรมและฝึกปฏิบัติให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและชำนาญและควรมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
4. ควรมีการจัดกิจกรรมหรืออบรมให้ความรู้แบบเชิงรุก เพื่อสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่จะนำไปสู่อาการติดเชื้อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง การป้องกันการหกล้ม การส่งเสริมสุขภาพจิต การออกกำลังกายที่เหมาะสม การสังเกตผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น
5. จัดกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพบุคคลครอบครัวชุมชนให้มีความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองได้ในภาวะปกติภาวะเจ็บป่วยรวมทั้งการป้องกันโรคและภาวะเสี่ยงต่อความเจ็บป่วยโดยมีเป้าหมายที่การมีสุขภาพดีทั้งร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและจิตวิญญาณโดยดูแลให้ครอบคลุมทั้งการจัดให้บริการจัดสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนมีการดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยปราศจากภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงต้องเจ็บป่วยและกลายเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง
2. การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยครอบครัว เป็นบทบาทภาระของผู้ดูแลหลักและสมาชิกในครอบครัว ควรส่งเสริมให้ผู้ดูแลหลักมีการเตรียมความพร้อม เพิ่มศักยภาพคนในครอบครัวและช่วยแบ่งเบาภาระและผลกระทบของผู้ดูแลหลักให้สามารถดูแลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้อย่างเหมาะสม
3. การบริการสุขภาพ และอุปกรณ์การช่วยเหลือที่จำเป็น มีข้อจำกัดทั้งงบประมาณ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำงานเชิงรุกให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะพึ่งพิงกับประชากรกลุ่มอื่นๆ

References

- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI). (2014). **Situation of the elderly 2014**. Bangkok : Amarin Printing & Publishing.
- Nakhon Chum District Administrative Organization. (2016). **Report of the Elderly Care Performance for Nakhon Chum District**. Kamphaengphet : Kamphaengphet Province.

- Population statistics Amphoe Mueang Kamphaeng Phet. (2016). [Online]. Available :
[http://odpc3.ddc.moph.go.th/DataCenter/RR506zzz/poptumbol.php?codeprovince=62
 &codeumpur=6201&codetumbol=620105](http://odpc3.ddc.moph.go.th/DataCenter/RR506zzz/poptumbol.php?codeprovince=62&codeumpur=6201&codetumbol=620105). [2016, October 4].
- Sawatphol, C., et al. (2017, May). Care for Elderly Dependents in the Northeast of Thailand.
Journal of MCU Peace Studies, 5(Special Issue), 387-405.
- Sihapark, S., Chuengsatiansup, K. & Tengrang, K. (2013). **Impact and burden of
 careLong-term elderly under Thai culture**. Bangkok : ministry of public health.
- Thailand information center. (2017). **Kamphaeng Phet province**. [Online]. Available :
<http://kampaengphet.kapook.com> [2017, October 4].
- Yodpet, S. (2009). **The Integrations of Long term Care System for the Elderly in
 Thailand**. Bangkok : J print2.

แนวทางปรับปรุง หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิตสาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

The study for Business Administration Program in Marketing improvement approach to ASEAN Economic Community : AEC

อิสรีย์ ดอนคราม*

Itsaree Donkram

Received : April 3, 2018

Revised : November 28, 2018

Accepted : December 8, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางปรับปรุง หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิตสาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) 2) เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1,2 และวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้ใช้บัณฑิต (สถานประกอบการ, นายจ้าง) บัณฑิตสาขาวิชาการตลาด ชั้นปีที่ 2,3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (คณาจารย์สาขาวิชาการตลาด) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้หลักของ Toro Yamane ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง พบว่าผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นด้านบริบทในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับ มาก ($\bar{X}=4.16$) ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) ด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.22$) ด้านผลผลิต ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$) ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่าผู้เกี่ยวข้องมีความคาดหวัง ด้านคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของความคาดหวังอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.39$) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่าหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาดคณะวิทยาการจัดการมีข้อเด่นคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมมีคุณภาพ ผลิตบัณฑิตได้ตรงตามบริบท มีการใช้ปัจจัยนำเข้าน้อยแต่ได้ผลผลิตดีมากที่สุด หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถบูรณาการองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการสำคัญคือหลักสูตร เสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักบริหาร นักคิด นักวิชาการ

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer in Marketing Faculty of Management Science Kamphaeng Phet Rajabhat University

ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และประเทศชาติผู้ใช้บัณฑิตคาดหวัง คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนมากที่สุดคือด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด และให้ความสำคัญในเรื่องของ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การมีน้ำใจ การตรงต่อเวลา การมีความสามัคคี เป็นต้น ดังนั้นในการจัดการการเรียนการสอนจึงควรมีโครงการต่างๆ เพื่อให้นักศึกษา เป็นผู้ดำเนินการเองในทุกขั้นตอน ตลอดจน การประเมินผลภายหลังสิ้นสุดโครงการ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะในทุกด้าน ได้ฝึกหัด แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และควรสอดแทรกอยู่ในรายวิชาต่างๆของสาขาการตลาด ตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละรายวิชา และให้วิธีประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานองค์กรของรัฐ และสถานประกอบการในการ โดยในการร่วมมือกัน ควรให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรม ที่สร้างแรงจูงใจ การรับรู้ และเกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง โดยอาจใช้วันหยุด และกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา แต่ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เข้าใจถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาโดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมทำความเข้าใจและรับรู้ ซึ่งจะเป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่สร้างการรับรู้ ในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างสามฝ่าย อันได้แก่ สถานศึกษา นักศึกษา ผู้ปกครอง ซึ่งในแนวทางนี้มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิต ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : การปรับปรุงหลักสูตร / สาขาวิชาการตลาด / ประชาคมอาเซียน

Abstract

The study for Business Administration Program in Marketing improvement approach to accommodate AEC aims for 1) To assess the business administration program in marketing, the faculty of management 2012 (revised version) 2) To study for an expectancy of the faculty of management on marketing graduates' users at the Kamphaeng Phet Rajabhat University. 3) To find an approach for developments and improvements on the business administration program in marketing, the faculty of management, the Kamphaeng Phet Rajabhat University by applying quantitative research approaches on objectives 1,2 , and qualitative approach on objective 3. Population subjects are graduates' users (entrepreneurs, employers), 2nd and 3rd year undergraduate students, related personnel (lecturers in the marketing division). Toro Yamame principle was used to choose the sample group. The result showed; The first objective: To assess the business administration program in marketing, the faculty of management 2012 (revised version), according to opinions given by related personnel. Assessment result shown an average opinion score given by related personnel on high level ($\bar{X}$ =4.16) On import factors, an overall average high score was shown ($\bar{X}$ =4.13) On the process, an overall average maximum score was shown ($\bar{X}$ =4.22) On the products, an overall average maximum score was shown ($\bar{X}$ =4.25) The second objective: To study for an expectancy of the faculty of management on marketing graduates' users at the Kamphaeng Phet Rajabhat University. Assessment result shown an expectancy of related personnel as follows On ethics, an overall average maximum expectancy score was shown ($\bar{X}$ =4.38) On human relation and responsibility, an overall average maximum expectancy score was shown ($\bar{X}$ =4.39) On numerical analysis, communication, and information technology skills, an overall average high expectancy score was shown ($\bar{X}$ =4.06) The third objective: To find an approach for

developments and improvements on the business administration program in marketing, the faculty of management, the Kamphaeng Phet Rajabhat University The study result shown the strong aspect of the business administration program in marketing, the faculty of management as perceived by related personnel as follows; This program is appropriate, top quality, and produced graduates fit to the context. It used small import factors but gained the best product. The program is correspond with student needs, and could efficiently integrate knowledge to practical works. The important element is the program encourages its students to proceed as administrators, thinkers, academics suitable for local region and the country as expected from the users. The characters of marketing graduates to support AEC are centered on ethics, followed by honesty, discipline, responsibility, well-behavior, kindness, punctuality, and harmony, for example. Therefore, education activities should incorporated with student operated projects, being assessed after project ended, that would make them practice their skills in every aspect to be able to solve the problems at hands. The lecturers in marketing division have suggestions on the development of the program from the meeting results on 22 January 2015 at the marketing division board meeting room that the students should be more developed through actual practices, and this should be integrated within various courses of the marketing division as seen fit for each courses, and there should be cooperation between education sector, government sector, and private sector to make student partake in activities that could give an inspiration, realization, and learning in an actual situations using holidays, and in-class activities. However, the characters of the division's education should be conveyed to their parents through invitations to participate in the class to get the whole picture. This could be yet another approach to make awareness on teaching activities by joint activities among three parties, including education institute, students, and their parents, by which corresponding to the 21st century graduate's characters.

Keywords : Improvement on the Business Administration / Program in Marketing / ASEAN Economic Community : AEC

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนประสบความสำเร็จ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ นอกเหนือธรรมชาติหรือที่เป็นสัญชาตญาณ การได้ศึกษาเรียนรู้จนถึงการพัฒนาศักยภาพของคนให้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีระบบที่เปิดกว้างเป็นทางเลือกสูงสุดในแง่กระบวนการเรียนรู้ และเสริมสร้างความสามารถด้านต่างๆ ในการดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างชาติ เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของคน การศึกษาด้านบริหารธุรกิจ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสถาบันการศึกษาระดับสากลที่มีชื่อเสียง เนื่องจากสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีการปรับตัวทั้งระบบ รวมทั้งศักยภาพการจัดการ

เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างกลมกลืนและสอดคล้อง สามารถรองรับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงในอนาคต Board of Education National Office. (2012)

โดย สาขาวิชาการตลาด จำเป็นต้องจัดทำเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎี และการปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งหมายรวมถึง การสร้างความตระหนักรู้ถึงปรัชญาทางการเมือง บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมและพัฒนาที่สอดคล้อง กับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ การพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ผลิตบัณฑิตป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนและการพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกัน เล็งเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการหาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน และการพัฒนาท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีขั้นตอน 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูล

1. อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 5 คน

2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดคณะวิทยาการจัดการ ในปีการศึกษา 2555-2556 คือ นักศึกษาหมู่เรียน 5514202 สาขาวิชา การบริหารธุรกิจ (การตลาด) ระดับ บธ.บ.4 ปี ภาคปกติ (กำแพงเพชร) จำนวน 17 คน และนักศึกษาหมู่เรียน 5614202 สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ (การตลาด) ระดับ บธ.บ.4 ปี ภาคปกติ (กำแพงเพชร) จำนวน 40 คน

3. ผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งเป็นหัวหน้า เพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการตลาด ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบจำนวนประชากร จากสูตร โคชเรน (W.G. Cochran, 1953, quoted in Yut. (2005) เป็นผู้ใช้บัณฑิต ร้อยละ 20 กำหนดความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 384 คนทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามประเภทของกิจการ หรือหน่วยของผู้ใช้บัณฑิต

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนนี้ คือ ได้แก่ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม 3 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. แบบสอบถามนักศึกษาที่อยู่ระหว่างการศึกษในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

3. แบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิต

โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่น Alpha Coefficients โดยนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และนำมาหาค่าแอลฟา (α) ซึ่งได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.96

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือเรื่องขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. เก็บข้อมูลเพื่อทดสอบเครื่องมือ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งแรก

3. ทีมผู้วิจัยเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม ตามที่กำหนดไว้จนได้จำนวนตัวอย่างครบตามความต้องการ

4. ตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของคำถาม คำตอบ และความสมบูรณ์

5. บันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย

4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
2.51-3.50	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้านสังคมศาสตร์ (Statistical package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งนี้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลจากผลการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ผู้บริหารหลักสูตรหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนประจำบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ นักวิชาการการศึกษา นักศึกษาปัจจุบัน ผู้ใช้บัณฑิตภาครัฐ และผู้ใช้บัณฑิตภาคเอกชน ศิษย์เก่า รวม 17 คน

วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยขั้นตอนนี้ เป็นการวิจัยประชุมแบบเชิงปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ผู้บริหารหลักสูตรหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนประจำบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ นักวิชาการการศึกษา นักศึกษาปัจจุบัน ผู้ใช้บัณฑิตภาครัฐ และผู้ใช้บัณฑิตภาคเอกชน ศิษย์เก่า รวม 17 คน ทีมผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์แล้วนำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ร่วมกันอภิปรายเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารหลักสูตรหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนประจำบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ นักวิชาการการศึกษา นักศึกษาปัจจุบัน ผู้ใช้บัณฑิตภาครัฐ และผู้ใช้บัณฑิตภาคเอกชน ศิษย์ รวม 17 คน

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชิญให้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนตามขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จัดบันทึก และบันทึกเทป

4. ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย สรุปและร่างแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน นำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบหลักสูตรอีกครั้ง

5. ผู้วิจัย ประยุกต์ใช้แนวคิดของคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานการประเมินการศึกษา (Joint Committee on Standard for Educational Evaluation) จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยสร้างเป็นแบบประเมินให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินหลักสูตรฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้การคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) ของความคิดเห็นการประเมินหลักสูตรมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีลักษณะที่ประเมิน (ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์) ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีลักษณะที่ประเมิน (ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์) ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีลักษณะที่ประเมิน (ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์) ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีลักษณะที่ประเมิน (ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์) ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีลักษณะที่ประเมิน (ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์) ในระดับน้อยที่สุด

โดยค่าเฉลี่ย ≥ 3.51 และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1.00 แสดงว่า มีความสอดคล้อง / มีความเหมาะสม / มีความเป็นไปได้ / มีความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา มีดังนี้

1.1 ผลการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า

1.1.1 ด้านบริบทในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 หลักสูตรพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีความรู้ทางด้านการตลาด ($\bar{X}$ = 4.29) ลำดับที่ 2 หลักสูตรพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีความรู้ทางธุรกิจ ($\bar{X}$ = 4.27) ลำดับที่ 3 หลักสูตรพัฒนาให้ผู้เรียน ให้มีความรู้ทางด้านบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.23)

1.1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 อาจารย์ผู้สอนมีคุณสมบัติตรงตามสาขาที่สอน ($\bar{X}$ = 4.42) ลำดับที่ 2 อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะ ($\bar{X}$ = 4.35 ลำดับที่ 3 คู่มือหลักสูตรมีเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.24)

1.1.3 ด้านกระบวนการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 อาจารย์ผู้สอนมีเอกสารประกอบการสอน/ตำรา หลักสูตรวิชาการตลาด ($\bar{X}$ = 4.40) ลำดับที่ 2 อาจารย์ผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการสอนอย่างเหมาะสมกับรายวิชา ($\bar{X}$ = 4.35) ลำดับที่ 3 การเรียนการสอนมีการเน้นสอดแทรกจริยธรรมทางธุรกิจ ($\bar{X}$ = 4.32)

1.1.4 ด้านผลผลิต ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.25) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีจิตบริการ ($\bar{X}$ = 4.34) และหลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักบริหาร นักคตินักวิชาการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและประเทศชาติ ($\bar{X}$ = 4.34) ลำดับที่ 2 หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก ตระหนัก และรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X}$ = 4.27) ลำดับที่ 3 หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.26)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2.1 ผลการประเมินความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร สรุปได้ว่า

2.1.1 ความคาดหวังด้านคุณธรรม จริยธรรม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า คาดหวังมากที่สุด ในทุกประเด็น ยกเว้น จิตอาสาที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 มีความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.59) ลำดับที่ 2 มีความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}$ = 4.53) ลำดับที่ 3 มีความตรงต่อเวลา ($\bar{X}$ = 4.57)

2.1.2 ความคาดหวังด้านความรู้ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 มีความละเอียดรอบคอบในการบริหารงาน ($\bar{X}$ = 4.40) ลำดับที่ 2 ปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย และระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{X}$ = 4.38) ลำดับที่ 3 ค้นหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 4.24)

2.1.3 ความคาดหวังด้านทักษะทางปัญญา ในภาพรวมผู้ใช้บัณฑิตมีความคาดหวังมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 เมื่อเกิดปัญหาสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ($\bar{X}$ = 4.37) ลำดับที่ 2 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.34) ลำดับที่ 3 กล้าคิด ($\bar{X}$ = 4.23)

2.1.4 ความคาดหวังด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย พบว่า คาดหวังมากที่สุด ในทุกประเด็น ยกเว้น ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเป็นผู้นำ ที่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก สามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X}$ = 4.62) ลำดับที่ 2 รู้จักหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.54) ลำดับที่ 3 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{X}$ = 4.50)

2.1.5 ความคาดหวังด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สามารถอ่านภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.26) ลำดับที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.25) ลำดับที่ 3 สามารถสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.20)

2.1.6 ความคาดหวังคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า มีความคาดหวังที่มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.82) เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 มีความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์อนาคตของประชาคมอาเซียน ($\bar{X}$ = 3.98) ลำดับที่ 2 มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ ด้านการตลาดกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ($\bar{X}$ = 3.98) ลำดับที่ 3 มีความรู้เกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรมของประเทศ สมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ($\bar{X}$ = 3.90)

2.2 แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ

2.2.1 หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด มีข้อเด่น คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (อาจารย์ ผู้สอน นักศึกษาและผู้บริหารหลักสูตร) มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสม มีคุณภาพ ผลผลิตบัณฑิตได้ตรงตามบริบท มีการใช้ปัจจัยนำเข้าน้อย แต่ได้ผลผลิตดีมากที่สุด ทั้งนี้ เป็นเพราะกระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรนั้น สาขาวิชามีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของหลักสูตรพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ทางธุรกิจ มีความรู้ทางการตลาด มีความรู้ในเชิงวิเคราะห์ มีความรู้ในการบริหารจัดการ และหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในส่วนของปัจจัยนำเข้า เป็นอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิตรงตามสาขา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ อีกทั้งหลักสูตรสาขาวิชาการตลาดยังมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการสำคัญคือ หลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักบริหาร นักคิด นักวิชาการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและประเทศชาติ

2.2.2 ผู้ใช้บัณฑิตมีความคาดหวังต่อบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน คณะวิทยาการจัดการ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด สูงกว่าด้านทักษะทางปัญญา ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข และทักษะด้านความรู้ แต่ก็ยังคาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา ประเด็นย่อย ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญในเรื่องของความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การอ่อนน้อมถ่อมตน การมีน้ำใจ และการตรงต่อเวลา การมีความสามัคคี เป็นต้น ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอน จึงควรที่จะมีโครงการต่างๆ ให้นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเอง ในทุกขั้นตอน ตลอดจน การประเมินผลภายหลังสิ้นสุดโครงการ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะในทุกด้าน ได้ฝึกการคิด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ชั้นปีที่ 2, 3 อาจารย์ผู้สอน และผู้ใช้บัณฑิต สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ชั้นปีที่ 2,3 สาขาวิชาการตลาด มีความคิดเห็น ในการประเมินหลักสูตรว่า ในด้านบริบท ของหลักสูตรนั้น ค่อนข้างที่จะมีความเห็นด้วย อยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X}$ = 4.16) เพราะหลักสูตรนั้นเอื้อต่อการที่จะให้ความรู้ทางด้านการตลาด ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าประเด็นอื่นๆ จึงเป็นการให้ความรู้ที่ตรงกับสาขาวิชา คือ สาขาวิชาการตลาด ในขณะที่เดียวกันในภาพรวมที่เน้นหลักสูตรบริหารธุรกิจต้องให้ความสำคัญ

และมีอยู่ในหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ทางธุรกิจ ($\bar{X}$ = 4.27) ความรู้ทางการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.23) ความเข้าใจในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ($\bar{X}$ = 4.21) และการให้ความสำคัญให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณ ($\bar{X}$ = 4.18) ดังนั้น จากการประเมินผลกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด นั้น เป็นหลักสูตรที่มีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสมกับโครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร

เมื่อพิจารณาด้านปัจจัยนำเข้า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็มีความคิดเห็นที่เหมาะสมที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นในประเด็นของอาจารย์ผู้สอนที่มีความเห็นว่ามีคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชา และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ประเด็นที่สำคัญคือ การที่นักศึกษาเห็นว่า ค่าเล่าเรียนมีความเหมาะสม ทั้งๆ ที่ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของรัฐ สถาบันอื่นๆ นั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีค่าเล่าเรียนที่ต่ำกว่าสถาบันอื่น ๆ ซึ่งจากประเด็นที่สะท้อนให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจของนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างที่จะต่ำ แต่ด้วยกระบวนการในการจัดการเรียนที่ดี โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง (อาจารย์และนักศึกษา) มีความคิดเห็นว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของอาจารย์ผู้สอนที่มีเอกสารประกอบการสอน การใช้สื่อประกอบการสอนหรือการสอนที่มีการสอดแทรกจริยธรรมในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และกับการทำงาน การบริหารงานของอาจารย์และอาจารย์ที่ปรึกษาในสาขาวิชา ที่ยึดหลักความสะดวกของนักศึกษาเป็นสำคัญ อาจารย์จึงมีการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาแทนกันได้ แม้จะมีได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาก็ตาม จึงทำให้การติดต่อระหว่างนักศึกษากับอาจารย์เป็นงานทำงานความสะดวก รวดเร็วและคล่องตัว

ในส่วนของผลผลิต ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่า ผลผลิตที่ได้นั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้า ค่าเฉลี่ยของผลผลิต มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยของปัจจัยนำเข้า มีการแสดงให้เห็นว่าลงทุนน้อย แต่ได้ผลผลิตมากกว่าการลงทุน จึงแสดงให้เห็นว่า กระบวนการ การบริหารจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ จึงทำให้มีผลผลิตที่บรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นในประเด็นของหลักสูตรเสริมสร้างให้ผู้เรียน มีจิตบริการ เป็นนักบริหาร เป็นนักวิชาการที่เหมาะสมกับท้องถิ่น มีจิตสำนึกที่ตระหนัก และมีความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งหลักสูตรการตลาดยังมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนในการบริหารงานหรือให้คำแนะนำ ในเรื่องของการตลาดแก่บุคคลอื่นๆ ที่ต้องการคำแนะนำได้ด้วย

ซึ่งจากการประเมินหลักสูตรในครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของหลักสูตรที่มีครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังที่ Wichai. (1993) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาว่าอย่างไร คุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข หรือที่ Sumit. (2000) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด อีกทั้ง Jaitip. (1996) การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ตัดสิน หาข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อปรับปรุงแก้ไข ส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พ.ศ. 2555 (ฉบับปรับปรุง) ตามแนวความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องครั้งนี้ นั้น ถือว่าหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ เพราะได้ทำหน้าที่ตามบริบทครบถ้วนมีการนำปัจจัยเข้าน้อย แต่ผลผลิตที่ได้ มีมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดี

ในประเด็นความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตนี้มีต่อบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนนั้น ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการศึกษา (TQF) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาประเด็นย่อย จะเห็นได้ว่า ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญในระดับที่มากที่สุด ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ในสามด้านนี้ ค่าเฉลี่ยที่ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.29) รองลงไปคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.38) ในขณะที่ทักษะทางปัญญาที่ต้องการมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23) ซึ่งในประเด็นนี้ทางผู้บริหารหลักสูตรทางสาขาวิชาต้อง ให้ความสำคัญที่จะเพิ่มคุณลักษณะบัณฑิตลงในช่องทางตรง (ในรายวิชา) และทางอ้อมสอดแทรกในสถานการณ์ และวิชาอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Chaikut. (2012) ที่ได้ทำการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90)

ส่วนคุณลักษณะบัณฑิตเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของผู้ใช้บัณฑิตในภาพรวม คาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.82) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังในเรื่องของการมีความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์อนาคตของประชาคมอาเซียน และมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ ($\bar{X}$ = 3.98) ส่วนอันดับผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังในการมีความสามารถ ในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด ส่วนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ($\bar{X}$ = 3.97) ส่วนความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังว่า บัณฑิตจะมีความรู้ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X}$ = 3.90) ซึ่งผลจากการศึกษานี้ทางผู้บริหารหลักสูตร หรืออาจารย์ผู้สอนจะต้องจัดเสริมเติมให้ โดยเฉพาะในรายวิชาการตลาดระหว่างประเทศ ควรที่จะสอดแทรกในกลุ่มประเทศอาเซียนเข้าไปทั้ง 10 ประเทศหรือในรายวิชาการค้าสมัยใหม่ การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ พฤติกรรมผู้บริโภค อาจารย์ผู้สอนน่าจะจัดให้ความรู้หรือใช้กรณีศึกษาในประเทศต่าง ๆ มาเป็นกรณีศึกษาในการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้เห็นได้ว่า ในแต่ละประเทศมีวัฒนธรรม มีพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างไร สถานการณ์ทางการตลาด การค้าการขายแต่ละประเทศเป็นอย่างไร พร้อมทั้งทางหลักสูตรก็จะให้ความสำคัญ ควบคู่ไปด้วย จึงอาจจะต้องเสริมเป็นพิเศษให้ตามสถานการณ์

ส่วนทักษะด้านความรู้ ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังอยู่ในระดับมาก แต่เป็นที่น่าสนใจว่าในประเด็นของความสามารถในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมายหรือการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย และตรงตามระยะเวลาที่กำหนด และการมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน การค้นหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยของความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23, 4.38, 4.40 และ 4.24) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Nantita. (2010) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2553 สาขาวิชาการตลาด Nantita. (2010) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Siriwan. (2004) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนายจ้างต่อบัณฑิต ด้านวิชาการ อยู่ในระดับมากคือ ความรอบรู้ในสาขาวิชาการ/ วิชาชีพ สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมาย มีการวางแผนการทำงานและปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลไปพัฒนานักศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง และสอดแทรกอยู่ในรายวิชาต่างๆของสาขาวิชาการตลาด ตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละรายวิชา
2. ควรประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานองค์กรของรัฐ และสถานประกอบการ ในการ โดยร่วมมือกัน ควรให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรม ที่สร้างแรงจูงใจ การรับรู้ และเกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบจากปัจจัยที่เกิดขึ้นจริงจากความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานองค์กรของรัฐ ในกิจกรรม ที่สร้างแรงจูงใจ การรับรู้ และเกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนของสถานการณ์จริง

References

- Faculty of Management Science. (2012). **Bachelor of Business Administration**. Kamphaeng Phet : Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Chuearattanapong, J. (1996). **Curriculum Development : Principles and Practices**. Bangkok : Alean Press.
- Lagchaikul, Y. (2005). **Evaluation: Concepts and Practices**. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Kaiwan, Y. (2005). **Marketing research**. Bangkok : Enhanced media center in Bangkok.
- Loendpanid, C. (2012). **Graduate Survey desirable features to meet the needs of a user graduates**. Faculty of Management Science Lampang Rajabhat University.
- Phetchalapon, N. (2010). **The expectations of the graduates with the characteristics of graduates who have completed their undergraduate studies 2010**. Bangkok : Rajapruk university
- Sanpak, P. (2012). **Desirable characteristics of graduates of the University for Phanomwan College of Technology**. Nakhornratsima : Printing Factory.
- Wongyai, W. (1993). **The process of curriculum development and teaching practice**. Bangkok : Suwiliyasas.
- Khunakorn, S. (2000). **Curriculum and instruction**. Bangkok : Chuanpim.
- Board of Education National Office. (2012). **The quality and standard of national education**. [Online]. Available : <http://www.onec.co.th> [2018, February 3].
- Siriputthaiwan, S. (2004). **Graduate attributes that affect the employment of graduates For Thaksin University**. Songkhla : Thaksin University.
- Worthen & Sanders. (1973). **Educational Evalution : Theory and Practice**. Ohio : Charies and Joanes.

การพัฒนาแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับ
เทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี

The development of blended learning using activity-based to think out of the
box techniques for encourage creativity at the undergraduate level.

วิชา เลี่ยมสกุล*

Wicha Leamsakul

ทรงศักดิ์ สองสนธิ**

Songsak Songsanit

พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์**

Pongthon Photpoolsak

Received : May 11, 2018

Revised : August 1, 2018

Accepted : November 8, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 1.2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 2.1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี 2.2) เพื่อประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี 2.3) เพื่อพัฒนาบทเรียน ตามรูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรีระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 3.1) เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้การสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี 3.2) เพื่อหาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

*นักศึกษาลัทธิปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Doctor of Philosophy Program Computer Studies Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Doctor of Philosophy Program Computer Education Department, Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University

ด้วยบทเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชา คอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ชั้นปีที่ 2 คัดเลือกมาเป็นกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาในระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะสภาพการเรียนในปัจจุบันยังขาดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบการเรียนการสอนแบบ ผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญา ตรี ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่ใช้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักศึกษา โดยจะมีกิจกรรมร่วมกับแนวคิดนอก กรอบ เพื่อกำหนดโจทย์ให้นักศึกษาคิดไอเดียต่างๆ จากการทำกิจกรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการตอบโจทย์ ผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน คือ เรียนในห้องเรียนตามปกติร่วมกับแบบออนไลน์ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบที่ พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) 2) บทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80/80 3) นักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการ สอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับ ปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$)

คำสำคัญ : การเรียนแบบผสมผสาน / การคิดนอกกรอบ / กิจกรรมเป็นฐาน / ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

The research was divided into three phases: 1) problem analysis, 2) development of a blended learning model and 3) model implementation. In the first phase, the author focused on analyzing the problems of creative thinking of undergraduate students of Rajabhat Universities and the problems of instructional management for undergraduate students of Rajabhat Universities. In the second phase, the author developed a blended learning model by using activity-based learning with lateral thinking technique and assessed the appropriateness of the model for improving undergraduate-level creative thinking skills. In the third phase, the author implemented the instructional model with the second year students of the Computer Education Program at Rajabhat Mahasarakham University and assessed the efficiency of the model and surveyed the satisfaction of the students with the instructional model for improving creative thinking. The samples were selected by simple random sampling. The research results showed that the overall creative thinking of Rajabhat university undergraduate students was at a moderate level, and the problem of the instruction on creative thinking of Rajabhat universities was at a high level. Regarding the blended learning model, the average appropriateness of the model for improving creative thinking of undergraduate students of Rajabhat universities was at a high level ($\bar{X} = 4.35$). The findings indicated that the efficiency of the model for improving creative thinking of Rajabhat university students was 80/80. Additionally, the findings revealed that the average creative thinking of the experimental group and control group was significantly different at the .05 level. The average creative thinking of the students after using the blended learning model improved significantly. Finally, the overall

satisfaction of the students with the blended learning model was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.51).

Keywords : Blended Learning / Lateral Thinking Technique / Activity Based Learning / Creative Thinking

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2560 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวในรายการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (NBT 2HD., 2560) ตอนหนึ่งว่า กลไกประชารัฐประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นสำคัญโดยเฉพาะภาควิชาการนั้น ในหลวงรัชกาลที่ 10 เคยมีรับสั่งให้ส่งเสริมสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏ (มรภ.) อย่างเต็มที่ในเรื่องหลักๆ คือ 1) การผลิตและพัฒนาครู 2) ให้มหาวิทยาลัยทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นในแต่ละแห่งของตนเอง ซึ่งต้องวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย โดยความสำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ และเพื่อเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ทุกๆ ภูมิภาคของประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสำรวจสภาพปัญหาจากแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาด้านการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มเป้าหมายมีข้อค้นพบ โดยผู้วิจัยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาด้านการคิดสร้างสรรค์และการจัดการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้ 1) ขาดแรงจูงใจ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน 2) ขาดทักษะการคิดสร้างสรรค์ 3) ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น 4) สอนโดยบรรยายเป็นส่วนใหญ่ 5) สื่อ/อุปกรณ์ที่ล้าสมัย

ประสิทธิภาพของการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถนำเอาความรู้ที่ได้จากการเรียนในบทเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตอบโจทย์ หรือสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่เพื่อต่อยอดและให้เกิดประโยชน์ ไม่เป็นเพียงการท่องจำอีกต่อไป จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าการใช้สื่อการสอนจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น การใช้สื่อการสอนที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางให้ครูอาจารย์ และผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นับแต่อดีตสื่อการสอนมีการพัฒนาขึ้นมาหลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย เนื้อหาบทเรียน และผู้เรียน การพัฒนาเหล่านี้ เป็นการประยุกต์เอาเทคนิค วิธีการ แนวความคิด วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีมาใช้ในวงการศึกษา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากพัฒนาการของเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกระบวนการต่างๆ มาใช้ในการเรียนการสอน (Pisutha., 2550)

กิจกรรมเป็นฐานหมายถึงวิธีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งกับตัวผู้เรียนด้วยกันและกับผู้สอน อันจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจึงมีประโยชน์ที่จะนำมาพัฒนาให้เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วย วิธีการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เพื่อจะนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในสังคมสมัยใหม่ในยุคโซเชียลมีเดีย (Social media) ทั้งในปัจจุบันถึงอนาคตโดยยังคงไว้ซึ่งการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมแบบปกติ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิด วิธีการ การจัดการปัญหา โดยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี เพื่อนำมาซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาดังกล่าว ให้เกิดแนวคิด วิธีการในการเรียนรู้ ทำให้การตอบสนองกับสังคมยุคใหม่ที่บุคคลจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันหลายรูปแบบ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยผู้สอนเป็นคนวางต้นแบบการเรียนรู้

และให้ผู้เรียนเป็นผู้นำเสนอแนวความคิดร่วมกันให้เกิดแนวความคิดใหม่ ไม่จำกัดอยู่แต่ในกรอบเดิมๆ เพื่อแสวงหาคำตอบผ่านการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี
4. เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบทเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้น

สมมุติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่เรียนในระดับปริญญาตรีที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีความคิดสร้างสรรค์หลักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

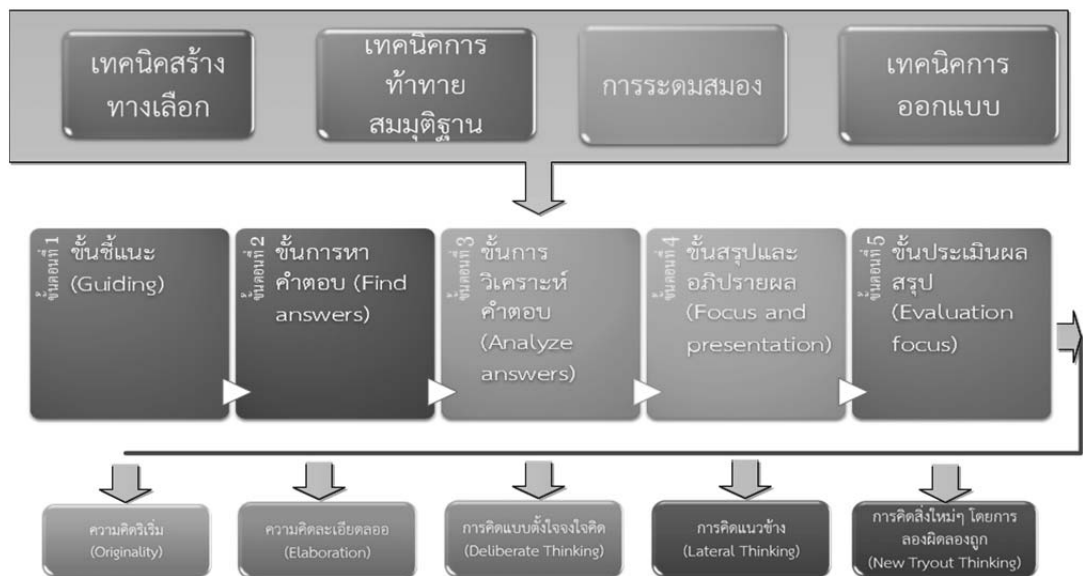
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้ มีดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี

เพื่อเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านซึ่งประกอบด้วย ด้านที่ 1 ความคิดริเริ่ม (Originality) ด้านที่ 2 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ด้านที่ 3 การคิดแบบตั้งใจใจจด (Deliberate Thinking) ด้านที่ 4 การคิดแนวข้าง (Lateral Thinking) ด้านที่ 5 การคิดสิ่งใหม่ๆ โดยการลองผิดลองถูก (New Tryout Thinking) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือ เรียกว่า รูปแบบ BATEC ซึ่งย่อมาจาก B (blended), A (activity), T (techniques out of box), E (encourage), C (creativity) เป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ หรือเรียกว่า BATEC Model

2. แผนการสอนรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์

3. บทเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี

4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

5. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนและความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนและความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาการเรียนการสอนและความคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบ

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.2 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.1 ประสิทธิภาพของบทเรียน ตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

3.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพเครื่องมือ

1. วิเคราะห์หาค่าคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรีโดยใช้ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาและเทคนิควิธีการ จำนวน 5 ท่าน

2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดย ผู้เชี่ยวชาญแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ (Monchai., 2011) (Index of item object congruence : IOC) เกณฑ์การพิจารณา มีค่า IOC มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป

3. วิเคราะห์ความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้ดัชนีความยากง่าย (P) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบจะมีค่าไม่เกิน 1

4. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้อำนาจจำแนก (D) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อควรมีค่าสูง เกิน 0.4 ขึ้นไป

5. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทุกข้อ โดยใช้วิธี KR-20 ของ Kuder, G.F., & Richardson, M.W. (1937)

6. วิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ โดยประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความพึงพอใจ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลอง

1. หาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรีตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2. หาประสิทธิภาพของบทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ตามเกณฑ์ 80/80 (Chaiyong., 1977)

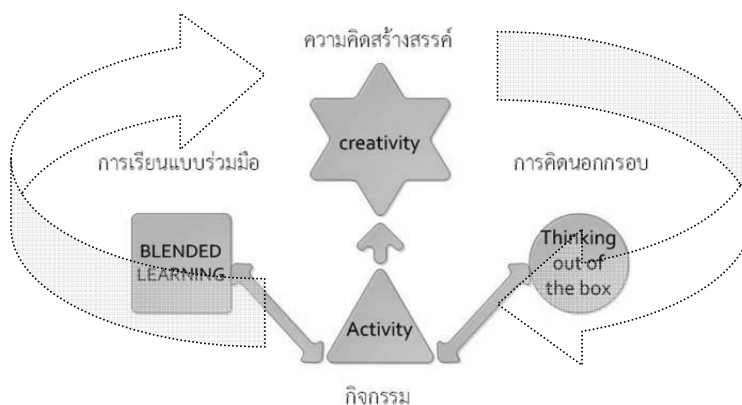
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิด

สร้างสรรค์ หลังเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากค่าสถิติ Independent sample t-test

4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ผู้เรียนทำจากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยคำนวณจากค่าร้อยละ

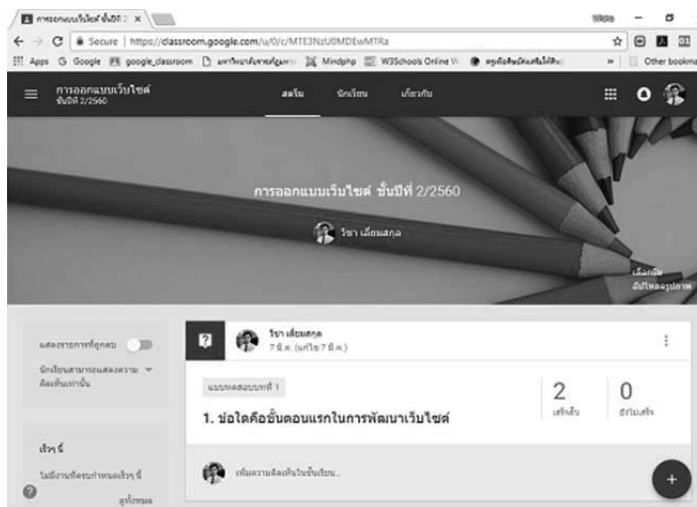
5. นำระดับความพึงพอใจจากผู้เรียนมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยที่ศึกษาเป็นการรวบรวมกระบวนการและแนวคิดเพื่อออกแบบให้มีการเรียนแบบผสมผสานปรับปรุงจาก Intarayuth., Tansriwong. & Koseeyaporn. (2016) เพื่อให้การเรียนแบบปกติในห้องเรียนกับการเรียนโดยมีสื่อออนไลน์ ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบขึ้นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ในระดับปริญญาตรี ดังภาพที่ 3

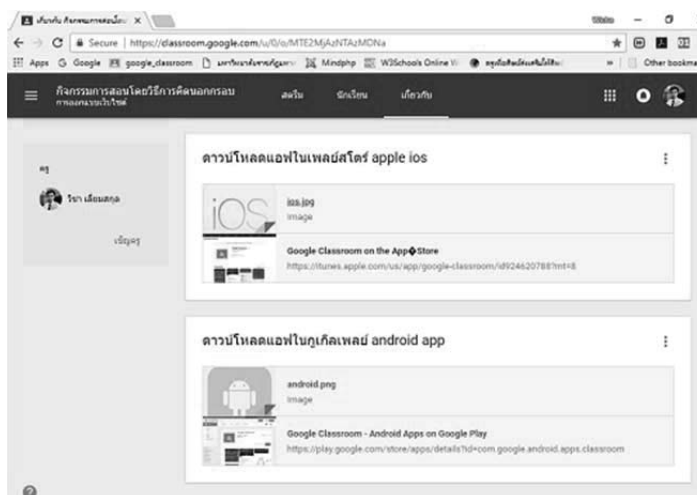

ภาพที่ 3 การเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี

การเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น นำมาออกแบบบทเรียนและทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผ่านสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและแบบออนไลน์โดยมีเครื่องมือคือกูเกิ้ลคลาสรูม (Google classroom) ทำให้ได้บทเรียนตามภาพที่ 4 ภาพที่ 5 และภาพที่ 6 ตามลำดับ

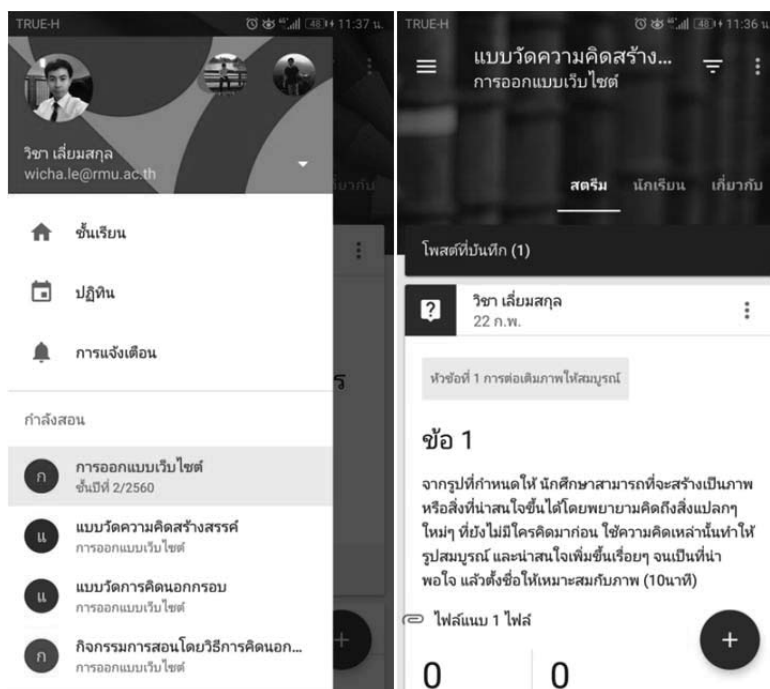

ภาพที่ 4 การเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยสื่อที่ทันสมัย

ภาพที่ 5 ลิงก์ให้ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ได้จากสมาร์ทโฟนทั้ง IOS และ Android

การเรียนรู้แบบอิสระซึ่งสามารถใช้ทั้งคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์ที่เป็นโมบายด์ไวซ์ (Mobile device) ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านระบบเครือข่ายด้วยเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ทำให้บทเรียนที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรีดังภาพที่ 5 มีความสะดวกในการใช้งานและเข้าถึงได้ง่าย

ภาพที่ 6 การเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันจากกูเกิ้ลคลาสรูมด้วยบทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการได้ทดลองเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ผลประเมินรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ
วิธีการออกแบบ	4.47	0.68	มาก
เทคนิคและกระบวนการ	4.28	0.80	มาก
นวัตกรรมที่นำมาใช้	4.30	0.33	มาก
เฉลี่ยรวม	4.35	0.60	มาก

2) บทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	คะแนนรวม	เกณฑ์มาตรฐาน	E_1/E_2
คะแนนระหว่างเรียน	70	55.31	1,659	80	79.01
คะแนนหลังเรียน	40	33.04	1,321	80	82.60

3) นักศึกษาที่ผ่านการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับมากกว่า .05

คะแนนการคิดสร้างสรรค์	N	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	30	16.84	1.08	11.22	.017
หลังเรียน	30	24.48	2.26		

4) ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น (กลุ่มที่ 1) มากกว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยการเรียนในห้องเรียนปกติ (กลุ่มที่ 2) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 18.2

กลุ่มทดลอง	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าความแตกต่างร้อยละ
กลุ่มที่ 1	40	29.39	1.03	18.2
กลุ่มที่ 2	40	22.11	0.78	

5) ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	4.57	0.75	มากที่สุด
2. ด้านบทเรียน	4.51	0.99	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรม	4.72	1.22	มากที่สุด
4. ด้านแบบทดสอบ	4.24	1.16	มาก
เฉลี่ยรวม	4.51	1.03	มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรีมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก
2. บทเรียนบนเว็บที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80/80
3. นักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ระดับความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่ผ่านการเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมากกว่ากลุ่มที่เรียนในห้องเรียนปกติ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.2
5. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียน บนเว็บที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ที่เรียนด้วยบทเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ใน

ระดับปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นเพราะบทเรียนมีการฝึกให้คิดเพื่อหาคำตอบจากโจทย์ โดยให้แต่ละหน่วยการเรียนรู้มี กิจกรรมฝึกความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ (Payom., 2008) สอดคล้องกับหลักการคิดสร้างสรรค์ของ Torrance. & Press. (1966) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tullavantana. & Sujpluem. (2003) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการใช้เทคนิคการคิดนอกกรอบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา : กรณีศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาหลังการทดลอง สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองและแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2. รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีขั้นตอน กระบวนการที่ส่งผลถึงระดับการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ หรือรายวิชาที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่ใกล้เคียงกันในการออกแบบสื่อผสม (Multi media) หรือเนื้อหา (Content) ต่างๆ ที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ และมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่นำมาใช้คือ เทคนิคการคิดนอกกรอบ (think out of the box) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phichittra. (2013) ได้ทำงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานวิชาการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (E1) 80.00 และ ประสิทธิภาพของผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (E2) 83.56

3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ที่สุด เนื่องจากรูปแบบที่นำมาทดลองใช้ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนด้วยการเรียนรู้อย่างอิสระทุกสถานที่ ทุกเวลา สามารถศึกษาเรียนรู้ตามความถนัด ตามศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาของโลกในยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Songsak. (2009) ได้ทำงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยอาศัยพื้นฐานการเรียนรู้ แบบโครงงาน ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบทเรียนที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำเอารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี มีข้อพิจารณาด้วยว่าสามารถประยุกต์ใช้กับเนื้อหาและรายวิชาได้

2. เมื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนในรายวิชาใดๆ ควรมีการตรวจสอบความพร้อมของนักศึกษาว่ามีความพร้อมในการใช้งานสื่อและอุปกรณ์ที่จัดเตรียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาทำกิจกรรม ฝึกใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ในสถานการณ์ต่างๆ นักศึกษาจะทำกิจกรรมตามความสามารถของบุคคล จะต้องมีการปรับเวลาให้เหมาะสมตามความสามารถของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. มีการพัฒนาบทเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้กับรายวิชาอื่นๆ ได้

References

- Intarayuth, S., Tansriwong, S. & Koseeyaporn, P. (2016, January-April). Development of training focused programs. And computer-based learning based on mixed-group learning theory. Circuit Analysis. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)**, 22(1).
- Kuder, G.F., & Richardson, M.W. (1937). The theory of the estimation of test reliability. **Psychometrika**, 2(3), 151-160.
- Payom, S. (2008). **Relationships between Critical Thinking, Creativity and Scientific Process of Problem Solving Ability of Matthayomsuksa Three Students**. Thesis of Master Degree of Education in Educational Measurement and Research Prince of Songkla University.
- Phichittra, T. (2013). **The Development of Teaching Model : Curriculum Development Course by using Research based learning Approach for pre-service Teachers**. Thesis of Doctor Degree of Philosophy Program in Curriculum and Instruction Department of Curriculum and Instruction Graduate School Silpakorn University.
- Pisutha, A. (2007). **Educational Software Development**. Mahasarakham : Faculty of Science and Technology Mahasarakham Rajabhat University.
- Promwong, C. (1977). **Performance media learning test**. [Online]. Available : <https://www.slideshare.net/ittpatinya/ss-39561953> [2560, February 2].
- NBT 2HD. (2016). **King's Science To sustainable development 8 Sep 60**. [Online]. Available : https://www.youtube.com/watch?v=xGd_fBkccFA. [2560, January 5].
- RMU Office of Academic Promotion and Registration. (2018). [Online]. Available : <https://regis.rmu.ac.th/registrar/studentset.asp> [2018, April 5].
- Songsak, S. (2009). **The Development of a Web-Based Collaborative Learning Model using Principles of a Project Approach**. Thesis Ph.D. King Mongkut's University of Technology North Bangkok. **Teantong Monchai. (2554). Courseware design and development for CAI**. (3rd edition) Bangkok : Department of Computer Education Faculty of Industrial Education King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Torrance, E.P. & Press, P. (1966). **Torrance tests of creative thinking**. Princeton, N.J : Personnel Press.
- Tullavantana, R. & Sujpluem, P. (2003). **The Study Effect of Emphasizing on Lateral Thinking Technique for Developing Creative Thinking of Student : The Case Study of Communication Arts at Dhurakijpundit University**. [Online]. Available : https://www.youtube.com/watch?v=xGd_fBkccFA [2560, October 14].

การพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
Development of Strategies to Promote Quality of Life for the aging

in Loei Province

อาวธ อมรทวิสิน*

Avut Amornthaweasin

ภัทรธิดา ผลงาม**

Patthira Phon-ngam

จุลดิษฐ์ อุปฮาด***

Julladit Uppahart

นัยนา อรรถนัท***

Naiyana Atchanathon

Received : June 18, 2018

Revised : August 28, 2018

Accepted : September 8, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย และนำยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติรวมทั้งประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์เป็นการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผสมผสานวิธีเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เทคนิคการประชุมเพื่อระดมความคิด การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจสุขภาพ ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ได้ 4 ยุทธศาสตร์ คือ (1) การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ (2) การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุ (3) การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน และ (4) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม/ชุมชน ผลการนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลยไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินกิจกรรมต่างๆตามยุทธศาสตร์ เป็นเวลา 2 ไตรมาส ประเมินผลการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา มีความสุข ไม่เครียด และมีอาชีพเสริม มีสินค้าของกลุ่มสูงอายุ และมีการสร้างรายได้

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ / คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ / ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

*นักศึกษาลัทธิทอปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Doctor of Philosophy Program Regional Development Strategy Loei Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Lecturer in Regional Development Strategy Loei Rajabhat University

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop, implement and evaluate the strategies to improve the quality of life of the aging in Loei Province. This study is a Participatory Action Research that employed both quantitative and qualitative methods. The focus group discussion techniques, a brain storming session, an in-depth interview, and a participatory observation were used to obtain the qualitative data. Questionnaires and the ageing's health profiles were used to obtain the quantitative data. From a development of the strategies to develop the quality of life of the aging in Loei province, 4 strategies were obtained. These strategies were as follows : 1) the strategy to improve the well-being of the ageing, 2) the strategy to improve the advancement of family relations, 3) the strategy to promote the participation of the ageing in the community cultural preservation, and 4) the strategy to support the participation of ageing in developing economy of society/community. After the implementation of the activities of all four strategies to develop the quality of life of the aging in Loei province for two quarters, the evaluation of the strategies had shown that the ageing participated in different activities. They were healthy, happy, and free from loneliness and stress. They also had economic well-being. Products created by the ageing group also created supplementary jobs and income.

Keywords : Development / Strategies / Elderly People

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” แล้วเนื่องจากมีประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 10 เนื่องจากมีอัตราการเกิดลดลงจากในอดีตที่ครอบครัวไทยนิยมมีลูกหลายคน แต่ในปัจจุบันมี 1-2 คน หรือบางครอบครัวไม่มีลูกเลย และเพศหญิงมีความเป็นโสดสูงขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีการทำงานนอกภาคการเกษตรมากขึ้น และผู้หญิงมีอาชีพทำงานนอกบ้านมากขึ้น มีความขัดแย้งกับผู้ชายมากขึ้น แต่งงานช้าลง การแพทย์เจริญทำให้มีอายุยืนมากขึ้น จึงส่งผลให้มีผู้สูงอายุมากขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยียังส่งผลให้คนไทยมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจากภาวะดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และลูกหลานที่ต้องมีการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมการทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ เพื่อรองรับผู้สูงอายุ ในขณะที่สังคมไทยยังให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุน้อยมาก ผู้สูงอายุจำนวนมากมีฐานะยากจน จึงขาดการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจที่เหมาะสม และไม่สามารถหารายได้เลี้ยงดูตนเอง มีการเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องใช้เงินในการรักษาจำนวนมาก ผู้สูงอายุจึงกลายเป็นบุคคลที่เป็นภาระของสังคมและครอบครัว ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุ และครอบครัวส่วนใหญ่ยังขาดการเตรียมการเพื่อรับสภาพปัญหาดังกล่าวอีกทั้งรัฐมีข้อจำกัดด้านสวัสดิการ การสงเคราะห์ การบริการด้านสุขภาพ ไม่ทั่วถึงทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ สถานที่ จึงทำให้ไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ส่วนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการดูแลตนเอง มีความรู้ มีประสบการณ์ ก็ยังขาดการบริหารจัดการ ที่จะส่งเสริมให้มีโอกาสสร้างประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจ และสังคมที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Srisantisuk, 1996) ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีความสุข มีความรู้สึกพอใจกับชีวิตทั่วไป ความสามารถทางจิตใจที่จะประเมินชีวิตของตนเองว่ามีความพึงพอใจหรือไม่กับภาวะทางกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ซึ่งการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำเป็นต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ คุณภาพชีวิตทางกาย ทางจิตใจ คุณภาพชีวิตทางสังคม และคุณภาพชีวิตทางปัญญา

ในจังหวัดเลยมีจำนวนผู้สูงอายุประมาณ 92,349 คน โดยอำเภอเมืองมีผู้สูงอายุประมาณ 18,715 คน (Leoi Statistics, 2017) โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคไต หอบหืด เป็นต้น รวมทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุโดยทั่วไปจะมีรายได้ลดลงเมื่ออายุมากขึ้นจากการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเนื่องจากไม่มีแรงที่จะทำงานได้อย่างเดิม จึงทำให้รายได้ลดลง อีกทั้งยังปัญหาไม่มีคนเลี้ยงดูเนื่องจากลูกหลานย้ายไปทำงานต่างถิ่น และมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุ แต่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเป็นภารกิจที่ยาก และท้าทายอย่างมาก ไม่สามารถสำเร็จได้ง่าย จึงจำเป็นต้องสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุ แต่ในจังหวัดเลยยังไม่มียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันในระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตัวแทนจากโรงพยาบาลเลย ตัวแทนจากเทศบาลเมืองเลย ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุจังหวัดเลย เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากปัญหาที่กล่าวมาจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจังหวัดเลย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาลเลย เทศบาลเมืองเลย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดเลย ผนึกกำลังกันพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาได้ยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขในบั้นปลายสุดท้ายของชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
3. เพื่อนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติและประเมินผลการใช้

ยุทธศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีเสริม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Brainstorming) และ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดเลย จำนวน 92,349 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดเลยจำนวน 398 คน เพื่อประเมินสภาวะของผู้สูงอายุ และตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุ พยาบาลจากโรงพยาบาลเลย เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
- 2) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประชุมระดมความคิดเห็น ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองเลย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเลย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย เกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
- 3) กลุ่มเป้าหมายใช้ในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ที่มีอายุระหว่าง 60-70 ปี เข้าร่วมในกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 100 คน
- 4) กลุ่มเป้าหมายวิทยายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเทศบาลเมืองเลย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเลย ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประเมินสุขภาวะของผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และแบบ Check list และแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ได้ 0.91 มีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Corrected item total correlation) อยู่ระหว่าง 0.24-0.82

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวสัมภาษณ์เจาะลึก แนวสนทนากลุ่ม และ ประเด็นการประชุมระดมความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก ประธานชมรมผู้สูงอายุ พยาบาลจากโรงพยาบาลเลย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมดังนี้

1. วิเคราะห์ศักยภาพของเทศบาลเมืองเลย โดยการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) ใช้กรอบ 4Ms ประกอบด้วย บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นการวิเคราะห์ โอกาส (Opportunities) ภาวะคุกคาม (Threats) ใช้กรอบการวิเคราะห์ STEP ประกอบด้วย สังคม (Social) เทคโนโลยี (Tectnology) เศรษฐกิจ (Economic) การเมืองหรือนโยบาย (Political)

2. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ

3. จัดเวทีวิพากษ์โดยการประชุม ผู้นำชุมชน แกนนำผู้สูงอายุอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตัวแทนจากเทศบาลเมืองเลย ตัวแทนจากโรงพยาบาลเลย ตัวแทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ขั้นตอนที่ 3 นำยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลยสู่การปฏิบัติ ในกระบวนการนี้จะเน้นการมีส่วนร่วม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีการลงมือปฏิบัติจริง โดยการนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย สู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้เป็นการสรุปผลการดำเนินการต่างๆ ร่วมกัน ระหว่างนักวิจัย กับกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการนั้นเกิดประโยชน์อะไรบ้าง อย่างไรบ้าง กิจกรรมใดบ้างที่เหมาะสม

วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจ สอบข้อมูล โดยการพิจารณาถึงเวลา สถานที่ บุคคล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลาสถานที่ และบุคคลของผู้ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐานที่ใช้ประกอบด้วย ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) โดยการหมวดหมู่แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดหรือทฤษฎีเพื่อหาข้อสรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการการศึกษา สภาพปัจจุบัน พบว่ามีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ด้านสุขภาพโดยมีการตรวจร่างกายประจำปี มีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น เดินแอโรบิก และมีอสม. แนะนำการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ เช่น การกินผักผลไม้ กินเนื้อปลา งดการกินเนื้อสัตว์ใหญ่ และอาหารรสจัด ส่วนในด้านสังคม มีการจัดงานวันผู้สูงอายุ และแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้นได้ศึกษาสภาวะผู้สูงอายุเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการประเมินสภาวะของผู้สูงอายุ

จากการประเมินสภาวะของผู้สูงอายุจำนวน 398 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.30) อายุต่ำสุด 50 ปี สูงสุด 96 ปี ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 61-70 ปี (ร้อยละ 51.76) จบการศึกษาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา (ร้อยละ 79.14) และไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 69.00) ในส่วนผู้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 30.40) ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่/ทำนา/ทำสวน (ร้อยละ 57.03) มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท (ร้อยละ 44.22)

ผลการศึกษาสุขภาพทั่วไปของผู้สูงอายุพบว่าสุขภาพทั่วไปของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่สุขภาพแข็งแรงดีสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (ร้อยละ 63.82) ในด้านสายตาสามารถมองเห็นชัดเจน (ร้อยละ 48.74) และการฟังได้ยินชัดเจนดี (ร้อยละ 70.38) สภาพฟัน แข็งแรงดี (ร้อยละ 46.25) ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 50.50) โรคประจำตัวที่เป็นส่วนใหญ่เป็นความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 36.84) ไม่มีปัญหาท่อน้ำปัสสาวะ ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา (ร้อยละ 80.40) ในรอบหนึ่งเดือนที่ผ่านมาไม่มีการเจ็บป่วย (ร้อยละ 74.15) เมื่อเจ็บป่วยแล้วไปรับการรักษา (ร้อยละ 57.29) ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด (ร้อยละ 57.46) สิ่งที่ไม่รับบริการคือรับยา (ร้อยละ 34.01) ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ไม่เคยมีการเจ็บป่วยจนไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้จนต้องนอนพักรักษาตัวที่บ้าน (ร้อยละ 80.90) ในรอบ 1 ปี ไม่เคยเจ็บป่วยจนต้องเข้าทำการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล (ร้อยละ 81.90) ในภาพรวมแล้วสุขภาพดี (ร้อยละ 33.40)

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ดื่มสุรา/เบียร์ (ร้อยละ 73.85) ไม่ดื่มยาตอง (ร้อยละ 84.17) ไม่สูบบุหรี่ (ร้อยละ 81.40) ไม่เคี้ยวหมาก (ร้อยละ 88.94) แต่รับประทานยาแก้ปวดนานๆ ครั้ง (ร้อยละ 45.98)

2) ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลยพบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง มีเพียงร้อยละ 2.30 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.2 ผลการศึกษาปัญหาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาในเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงและยังไม่เพียงพอต่อการจ้างบุคลากร ซึ่งเป็นปัญหาหลักต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย และ ปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอของบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้ง ปัญหาของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนั้นแล้วยังมีปัญหามาจากตัวของผู้สูงอายุที่บางส่วนไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมักจะมาสายแต่กลับก่อน และเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุบางคนเจ็บป่วยแต่อยากเข้าร่วม อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุของงบประมาณจากท้องถิ่นไม่ได้ ไม่สามารถเขียนโครงการของงบประมาณได้

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลยโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเลยใช้การวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strengths) และ จุดอ่อน (Weakness) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ/กิจกรรม รวมทั้งการวิพากษ์ยุทธศาสตร์แล้วจึงทำแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลที่ได้มีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

ผู้สูงอายุในจังหวัดเลย มีสุขภาพแข็งแรง อยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

พันธกิจ

1. พัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพกาย อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ
2. พัฒนาสัมพันธภาพของผู้สูงอายุให้สามารถอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้
3. ส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
4. พัฒนาอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อให้มีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

เป้าประสงค์

1. ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีอย่างครอบคลุมในทุกมิติทั้ง ในด้านสุขภาพกาย อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ
2. ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้และอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีความสุข
3. ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเพื่อให้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร

ยุทธศาสตรที่ 1 การสงเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีกิจกรรมดังนี้

1. โครงการออกกำลังกายแบบจ๊ิง
2. โครงการกีฬาเพื่อสุขภาพ
3. โครงการอบรมให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ
4. โครงการฝึกปฏิบัติธรรม ธรรมะในผู้สูงอายุ ทุกวันพระ
5. โครงการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ผู้สูงอายุ
6. โครงการฝึกอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นผู้สูงอายุ
7. โครงการพัฒนาสงเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ (การจัดการความเครียดในผู้สูงอายุ)
8. โครงการสงเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ
9. โครงการออกกำลังกายด้วยเพลงพื้นบ้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตรที่ 2 การสงเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุ มีกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมวันผู้สูงอายุในชุมชน
2. กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ในชุมชน
3. กิจกรรมลูกหลานคืนสู่บ้าน 14 เมษายน
4. กิจกรรมสังสรรค์ในครอบครัว ในบุญประจำปี
5. กิจกรรมบุญข้าชะ
6. กิจกรรมอนุรักษ์การแข่งขันเรือในชุมชนกมวงชี

ยุทธศาสตรที่ 3 การสงเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน มีกิจกรรมดังนี้

1. โครงการสงเสริมผู้สูงอายุเผยแพร่ภูมิปัญญา (รำดอกไม้)
2. โครงการจัดศูนย์เรียนรู้ แสดงผลงานผู้สูงอายุ
3. โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนผู้สูงอายุ
4. โครงการกิจกรรมนุงขาวเข้าวัดทุกวันพระ
5. โครงการประกวดเล่านิทานพื้นบ้านผู้สูงอายุ
6. โครงการจัดกิจกรรมในงานบุญประจำปี
7. โครงการประกวดร้องสรภัญญะในผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตรที่ 4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม / ชุมชน มีกิจกรรมดังนี้

1. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ
2. โครงการจิตอาสาในผู้สูงอายุ
3. โครงการสงเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรในท้องถิ่น
4. โครงการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ
5. โครงการหน้าบ้าน นามอง
6. โครงการร่วมกันพัฒนาวัด และสาธารณะประโยชน์ทุกวันพระ

3. ผลการนำยุทธศาสตรการสงเสริมคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติและประเมินผลการนำยุทธศาสตรไปใช้

ยุทธศาสตรที่ 1 การสงเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ได้ดำเนินโครงการดังนี้

1) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพแข็งแรง ลดภาวะเจ็บป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บ ให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมความรัก/สามัคคี แก่หมู่คณะ และลดภาระทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวและประเทศชาติ กิจกรรมในงานประกอบด้วย การแสดงโชว์ออกกำลังกายแบบจ๊ิง การร่ำวงพื้นบ้านและการเต้นแอโรบิค

2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต โดยการลดความเครียดในผู้สูงอายุ กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยาย การละลายพฤติกรรม การเล่นเกมต่างๆ ลดความเครียดทำให้ผู้สูงอายุสนุกสนาน

3) โครงการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย การคัดกรองโรค ตรวจหาโรค เมื่อพบโรคจึงส่งต่อการรักษาไปการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การลงทะเบียนผู้สูงอายุแล้วตรวจร่างกายเบื้องต้นคือ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดรอบเอว ตรวจวัดความดัน เจาะเลือด ตรวจคัดกรองโรคหอบหืด ตรวจช่องปาก ตรวจวัดสายตา พบแพทย์ รับยา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุ ได้ดำเนินโครงการดังนี้

1) กิจกรรมวันผู้สูงอายุ กิจกรรมนี้กำหนดจัดในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุ เป็นวันที่ลูกหลานกลับมาเยี่ยมบ้าน เยี่ยมพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำให้วันนี้เป็นเหมือนวันรวมญาติ ที่จะได้อยู่กันแบบอบอุ่น กิจกรรมในงานประกอบด้วย กิจกรรมรดน้ำขอพรมอบของขวัญและขอพรจากผู้สูงอายุ การแสดงการเล่นของผู้สูงอายุ รวมทั้งการบริการตรวจสุขภาพฟัน การตรวจสายตา การตรวจสุขภาพเบื้องต้น การตรวจวัดความดัน เบาหวาน

2) กิจกรรมวันครอบครัวสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ดำเนินการทุกที่ 14 เมษายน ของทุกปี กิจกรรมเริ่มต้นตอนเช้าตักบาตรพระสงฆ์ 5 รูป สวดมนต์ ฟังเทศน์ 1 กัณฑ์ รับประทานอาหารร่วมกัน และจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ ขอมพร เสร็จแล้วสงฆ์ผู้สูงอายุ และมีกิจกรรมการเล่น เช่น ปิดตาตีปิ๊บ การเล่นเกมวงฆ้องวงน้ำเต้าลูกมะนาว การร่ำวงของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ได้ดำเนินโครงการดังนี้

1) กิจกรรมบุญข้าชะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมบุญข้าชะ ในชุมชนเป็นการทำบุญเพื่อล้างเสนียดจัญไร เชื่อว่าเมื่อทำแล้ว จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งได้เลิกไปแล้วไม่ได้ทำเป็นเวลานานมาก โดยจัดขึ้นตามความพร้อมของชุมชน (ปกตินิยมจัดกันในเดือน 7) กิจกรรมเริ่มต้นตอนเช้า สวดมนต์ ตักบาตรพระภิกษุสงฆ์และถวายภัตตาหาร และฟังเทศน์ 1 กัณฑ์ เสร็จแล้วผู้สูงอายุร่วมรับประทานอาหาร ส่วนตอนเย็น 18.00 น. พระสงฆ์พาสวดมนต์เย็น และฟังเทศน์ 1 กัณฑ์ พร้อมกันนั้นสมาธิ

2) กิจกรรมนุ่งขาวเข้าวัดทุกวันพระ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้สูงอายุด้วย กิจกรรมนี้ดำเนินการในทุกวันพระ 15 ค่ำโดยเริ่มครั้งแรกในวันพุธที่ 31 มกราคม 2561 กิจกรรมในตอนเช้ามีการสวดมนต์ และตักบาตรพระสงฆ์ 5 รูป ฟังเทศน์ 1 กัณฑ์ และทำวัตรเช้าเสร็จแล้ว ร่วมรับประทานอาหารเข้าด้วยกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม/ชุมชน ได้ดำเนินโครงการดังนี้

1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการทำบายศรีสู่ขวัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการทำบายศรีสู่ขวัญให้แก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นความต้องการของกลุ่มเพื่อทำจำหน่ายและใช้ในชุมชนในงานพิธีต่างๆ

การดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำบายศรี และสาธิตการทำบายศรีสู่ขวัญ หลังจากนั้นมีการลงมือปฏิบัติทำบายศรีซึ่งผู้สูงอายุทุกคนสามารถทำบายศรีสู่ขวัญได้ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุและทำใช้ในชุมชน เช่น งานแต่งงาน, งานมงคลต่างๆ

2) การอบรมอาชีพแปรรูปสมุนไพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการแปรรูปสมุนไพร ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อจำหน่ายและใช้ในครัวเรือนลดรายจ่าย โดยอบรมการแปรรูปสมุนไพรต่างๆ ได้แก่ การทำสบู่เหลวจากสมุนไพร ทำแชมพูสมุนไพรทำขี้ผึ้งไหล และทำน้ำมันเหลือง ผู้สูงอายุทุกคนสามารถทำได้เป็นการสร้างอาชีพเสริม และนำกลับบ้านไปใช้ในครัวเรือนเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน

3) กิจกรรมการพัฒนาอาชีพการทำกะหรีปีโป้สมุนไพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการทำขนมกะหรีปีโป้ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสินค้าของกลุ่มนำไปจำหน่ายที่ถนนคนเดิน ซึ่งผู้สูงอายุทุกคนสามารถทำกะหรีปีโป้ได้ด้วยตนเอง

ผลประโยชน์ผลการนำยุทธศาสตร์ไปใช้

ผลการประเมินการนำยุทธศาสตร์ไปใช้โดยการประเมินผลลัพธ์จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เห็นว่าผลจากการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ไปทดลองใช้ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาสุขภาพทางร่างกาย จากการออกกำลังกาย ทำให้มีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย สุขภาพทางสังคมจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา และสุขภาพทางเศรษฐกิจจากการสร้างรายได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการการศึกษา สภาพปัจจุบัน พบว่ามีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย ด้านสุขภาพโดยมีการตรวจร่างกายประจำปี มีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น เดินแอโรบิค และมี อสม. แนะนำการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ เช่น การกินผักผลไม้ กินเนื้อปลา งดการกินเนื้อสัตว์ใหญ่ และอาหารรสจัด ส่วนในด้านสังคม มีการจัดงานวันผู้สูงอายุ และแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และกิจกรรมตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในทุกกิจกรรมเช่นการจัดงานวันผู้สูงอายุ และแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นงานประจำที่ต้องทำตามภาระกิจในการส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ส่วนในชุมชนมีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น เดินแอโรบิค ทั้งนี้เพราะการเดินแอโรบิคเป็นนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุขที่ส่งเสริมให้ทุกชุมชนมีการออกกำลังกายโดยการเดินแอโรบิค โดยมีงบประมาณสนับสนุนการเดิน มีการอบรมผู้นำเดิน ซึ่งการออกกำลังกายนี้เป็นไปตามแนวคิดการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของ Siripanitch (2000) ที่ได้กล่าวว่าการออกกำลังกายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุจะช่วยให้ร่างกายมีสมรรถภาพทางกายดีขึ้น ลดอัตราเสี่ยงของการเกิดโรคหัวใจ ช่วยควบคุมน้ำหนักตัว ปรับปรุงสัดส่วนของร่างกายให้ดีขึ้น ทำให้ร่างกายมีการหดยึดกล้ามเนื้อ และ ข้อต่อ ทำให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น การออกกำลังกาย ช่วยให้มีการหายใจลึกมีผลทำให้เม็ดเลือดแดงได้รับออกซิเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การออกกำลังกายทำให้ระยะเวลาในการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังลดลงช่วยให้อายุขัยต่างๆ ของร่างกายทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ลดอัตราการเสื่อมของกระดูก ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น อีกทั้งทำให้มีจิตใจสดชื่นแจ่มใส สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาค้นคว้านี้ได้รับการยืนยันจากผลการวิจัยของ Yongyuth. (2003) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า โครงการโรงพยาบาลเคลื่อนที่เป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างสุขภาพโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือโรงพยาบาลเลยซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นภาระกิจงานประจำตามหน้าที่ของโรงพยาบาลที่รับผิดชอบ ดำเนินการให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาในเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงและยังไม่เพียงพอต่อการจ้างบุคลากร ซึ่งเป็นปัญหาหลักต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย และ ปัญหาเรื่องความไม่เพียงพอของบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้ง ปัญหาของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ เพราะปัญหาเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่าย ปัญหาบุคลากรนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญของการดำเนินงานซึ่งทั้งเรื่องงบประมาณและเรื่องบุคลากรเป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาจากตัวของผู้สูงอายุที่บางส่วนไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมักจะมาสาย แต่กลับก่อน ผลการศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2010) ได้ศึกษาพบว่าปัญหาในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตพบว่ามีปัญหาในเรื่องผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้สูงอายุไม่สนใจ ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย

ผลการพัฒนาได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ/กิจกรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชนและยุทธศาสตร์ที่ 4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม/ชุมชน ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ได้มีมาจากความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ได้ สอดคล้องกับปฏิญญาผู้สูงอายุไทยในข้อ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และข้อ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้ง ได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามศรัทธา อีกทั้งยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ และหน้าที่ชนชาวไทยเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ (Siriniyomchai, 2011) และยังสอดคล้องกับ (The Second Long-Term National Plan for Aging (2002-2021) ในหมวดที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ที่มีมาตรการในการ ส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น และการจัดบริการการอบรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ (Rattana-ubon, et al., 2009)

3. ผลการนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ดำเนินโครงการดังนี้

1) การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพแข็งแรง ลดภาวะเจ็บป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บ ให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผลการศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่สรุปว่าพฤติกรรมออกกำลังกายเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับวัยอื่น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Duangkaew & Det-Udom (2007) ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพธิ์มะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า การออกกำลังกายเหมาะสมกับวัยและสภาพความพร้อมของร่างกาย เช่น รำไม้พลอง รำไทเก็ก เปตอง และผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2013) ได้วิจัยและพัฒนานวัตกรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดเลยได้นวัตกรรมด้านสุขภาพ ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพเดินแอโรบิกและออกกำลังกายโดยใช้กลาหารษา

2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต โดยการลดความเครียดในผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ที่สรุปสาระสำคัญว่าความสนใจของผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมาจึงจะเกิดความพึงพอใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pender (1996) เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตว่าต้องประกอบด้วยการมีสุขภาพจิตดี มีจิตใจที่เป็นสุขหรือมีความทุกข์ใจความวุ่นวายใจน้อยที่สุด มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการและเกิดความสงบสุขในชีวิต ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tancharoenrat (1993) ที่ได้วิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการสร้างหลักสูตรได้เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ โภชนาการในผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ หลังจากทดลองใช้หลักสูตรพบว่า การอบรมว่าเป็นแนวทางการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุได้

3) โครงการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพกายการคัดกรองโรค ตรวจหาโรค ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับแนวคิดแผนระยะยาวเพื่อผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ที่มีมาตรการในการส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น (Rattana-ubon, et al., 2009) ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2010) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนบ้านศรีบุญเรือง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย โดยได้ดำเนินกิจกรรมตลาดนัดสุขภาพ โดยมุ่งส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการจัดบรรยากาศภายในชุมชน จำลองให้เป็นโรงพยาบาลภายในชุมชน ซึ่งในวันนั้นจะมีกิจกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับกิจกรรมในโรงพยาบาล ได้แก่ การทำบัตรทองโดยเจ้าหน้าที่ การตรวจสุขภาพโดยแพทย์ การตรวจฟันโดยทันตแพทย์ การฉายยาโดยเภสัชกร เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผู้สูงอายุ ผลการพิจารณาเลือกโครงการดังนี้

1) กิจกรรมวันผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้ทุกวันที่ 13 เมษายน ของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติโดยกำหนดให้มีกิจกรรมต่างๆ แตกต่างกันไปในแต่ละบริบทพื้นที่ตามความพร้อมของหน่วยงานที่จัดงาน ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2010) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนศรีบุญเรือง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลยได้ดำเนินกิจกรรมงานวันผู้สูงอายุ กิจกรรมนี้จัดในช่วงวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ในงานมีกิจกรรมการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุ และการประกวดผู้สูงอายุสุขภาพดี โดยมีการแจกของขวัญให้ผู้สูงอายุทุกคน หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

2) กิจกรรมวันครอบครัวสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Prasutha (2008) ได้วิจัยเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นมีความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและชุมชนได้ และผลการศึกษาค้นคว้านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khunmuang (2003) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสูงจะมีการปรับตัวได้ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม และบุคคลที่สามารถดำรงกิจกรรมทางสังคมได้จะเป็นผู้ที่มีความพอใจในชีวิตสูงและมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวเองดี ผู้สูงอายุที่พยายามหากิจกรรมอื่นมาทดแทนกิจกรรมเดิม ซึ่งทำให้ยังคงบทบาทบางอย่างของตนไว้ได้ก็จะทำให้บุคคลผู้นั้นเป็นผู้สูงอายุที่มีความพอใจในชีวิต ทำให้มองโลกมีชีวิตชีวาไม่หดหู่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ผลการพิจารณาเลือกโครงการดังนี้

1) กิจกรรมบุญช่าชะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมบุญช่าชะ โดยผู้สูงอายุได้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจ โดยการปฏิบัติธรรม นั่งวิปัสสนา สวดมนต์ร่วมกัน และชำระล้างบ้านให้สะอาด ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสุขภาวะทางจิตโดยการปฏิบัติทางธรรมมีการฝึกสมาธิ วิปัสสนาและปฏิบัติธรรม (Thai Health Promotion Foundation, 2001) และผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Aunsiri (2016) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่บ้านแสงเจริญ อำเภอนาดูน จังหวัดเลย ต้องการทำกิจกรรมทำบุญปฏิบัติธรรมที่วัดในวันพระเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ

2) กิจกรรมนุ่งขาวเข้าวัดทุกวันพระ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาจิตวิญญาณของผู้สูงอายุด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความสุขในผู้สูงอายุว่าผู้สูงอายุต้องมีกิจกรรมทำอย่างอยู่เฉยๆ การมีกิจกรรมทำสามารถผ่อนคลายความเครียดได้ ซึ่งในวันพระนั้นประชาชนส่วนใหญ่จะหยุดงาน และไปวัดเป็นการทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขได้ทำกิจกรรมใกล้ชิดศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความสุขของ Siripanich (2000) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการได้ไปวัดหรือโบสถ์เพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมหรือสันทนาธรรมที่ทำให้จิตใจของตนสงบและเป็นสุข และผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2010) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยได้ดำเนินกิจกรรมพบกันวันพระ กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจ โดยการปฏิบัติธรรม นั่งวิปัสสนา สวดมนต์ร่วมกัน ซึ่งกำหนดให้มีกิจกรรมนี้ทุกวันพระ 8 คำ (วันพระเล็ก) และ 15 คำ (วันพระใหญ่) ซึ่งในวันพระนั้นประชาชนส่วนใหญ่จะหยุดงาน และไปวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม/ชุมชน ผลการพิจารณาเลือกโครงการดังนี้

1) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพการทำบายศรีสู่ขวัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการทำบายศรีสู่ขวัญให้แก่ผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ เพื่อคลายเหงา เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ มีความสุขได้รายได้เพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาผู้สูงอายุที่ได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำโดยรัฐบาลได้เปิดตลาดอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Phon-ngarm, 2010) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ได้ดำเนินกิจกรรมการทำดอกไม้จันทน์ ผู้สูงอายุได้รวมตัวกันเพื่อทำดอกไม้จันทน์ และได้้นำดอกไม้จันทน์ไปส่งที่ร้านขายสังฆภัณฑ์ต่างๆ ในเขตอำเภอวังสะพุง

2) การอบรมอาชีพแปรรูปสมุนไพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการแปรรูปสมุนไพร ให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมที่ได้ทั้งหมดนี้มาจากความต้องการของผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับบริบทชุมชน วิถีชุมชน ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมที่ดำเนินการโดยภาครัฐโดยไม่มีการสำรวจความต้องการแต่ดำเนินการโดยหน้าที่ภายใต้งบประมาณที่ได้รับ เมื่อหมดงบประมาณก็หยุดดำเนินงาน กิจกรรมนั้นๆ จึงไม่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความสุขในผู้สูงอายุว่าผู้สูงอายุต้องมีกิจกรรมทำอย่างอยู่เฉยๆ การมีกิจกรรมทำสามารถผ่อนคลายความเครียดได้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2010) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยได้ดำเนินกิจกรรมสร้างรายได้โดยการแปรรูปสมุนไพร โดยดำเนินการฝึกอบรมการแปรรูปสมุนไพร ให้แก่ผู้สูงอายุได้อบรมการแปรรูปสมุนไพรเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ คือ น้ำยาล้างจานมะกรูด ยาหม่องเสลดพังพอน พิมเสนน้ำ น้ำยาอบเนกประสงค์สมุนไพร น้ำยาปรับผ้านุ่มสมุนไพร

และเทียนโล่งตะไคร้หอม เมื่อสิ้นสุดการอบรมสามารถผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในชมรมผู้สูงอายุ และจำหน่ายในชุมชน

3) กิจกรรมการพัฒนาอาชีพการทำกะหรี่ปั๊บนมโพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้ในการทำขนมกะหรี่ปั๊ป ให้แก่ผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโดยการประกอบ เพื่อคลายเหงา เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ มีความสุข ได้รายได้เพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมอีกด้วย ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phon-ngarm (2013) ได้วิจัยและพัฒนานวัตกรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดเลย ได้ดำเนินกิจกรรมการทำกะหรี่ปั๊ปใส่น้ำพริกแจ่วดำน้าผักสะทอน ผู้สูงอายุได้รวมตัวกันเพื่อทำกะหรี่ปั๊ปใส่น้ำพริกแจ่วดำน้าผักสะทอน หลังจากนั้นได้นำไปขายในโรงเรียนเทศบาลหนองผก้ามตลาดหนองผก้าม และจำหน่ายในกลุ่มที่มาศึกษาดูงาน

ผลการประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลยโดยการประเมินความพึงพอใจผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พบว่าทุกฝ่ายต่างพึงพอใจเพราะกิจกรรมที่ดำเนินการ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาสุขภาพทางร่างกายจากการออกกำลังกาย ทำให้มีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย สุขภาพทางสังคมจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้มีเพื่อน ไม่เหงา และสุขภาพทางเศรษฐกิจจากการสร้างรายได้การที่ทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจนั้นสอดคล้องกับแนวคิดความพึงพอใจที่สรุปว่าเมื่อคาดหวังหรือมีความตั้งใจได้รับการตอบสนองด้วยดีจะเกิดความพึงพอใจในสิ่งนั้น (Pannatawee, 1999) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Hiranto (1988) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคน เกิดความสบายใจ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตนทำให้เกิดความสุข ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suthon (2017) ได้วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่าผลการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดความพึงพอใจของทุกฝ่ายทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Gnophanxay, 2017) ได้วิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนทางไกล ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายปากซัน แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีการประเมินผลการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ พบว่าทุกโครงการที่ได้นำไปปฏิบัติจริงก่อให้เกิดผลความพึงพอใจในภาพรวมทุกโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยได้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ได้
2. จากการศึกษาพบว่าการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตามต้องมาจากความต้องการของผู้สูงอายุจึงได้รับความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้น ครั้งต่อไป ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมด้วย
3. จากการศึกษาพบว่าการอบรมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น โรงพยาบาล เทศบาล ฯลฯ ควรจัดการอบรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ
2. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในทุกภูมิภาค

References

- Gnophanxay, C. (2017). **Strategy Development of Distance Teaching-learning of Paksan High School Bolikhamxay Province Vientiane Lao P.D.R.** Ph.D. Dissertation. Doctor of Philosophy Program in Regional Development, Loei Rajabhat University.
- Suthon, C. (2017). **Strategies to Promote Learning of School Children in Loei Primary Education Office Area 3 by Integrating the Life insurance Business in Loei Province.** Ph.D. Dissertation. Doctor of Philosophy Program in Regional Development, Loei Rajabhat University.
- Aun-siri, N. (2016). **Innovation Development for Community Elderly Health Promotion in : A Case Study of Saengcharoen Villange, Na-Duang Subdistrict, Na-Duang District, Loei Province.** Ph.D. Dissertation. Doctor of Philosophy Program in Regional Development, Loei Rajabhat University.
- Siripanitch, B. (2000). **Handout for the Elderly.** Bangkok : Moh-chao-Ban.
- Phon-ngarm, P. (2010). **A Participatory Action Research for a Development of Community Elderly Health Promotion : A Case Study of Sribunrueng Villange, Wang Saphung District, Loei Province.** Loei : Loei Rajabhat University.
- Phon-ngarm, P., et al. (2015). **A Research and Development of Community Elderly Health Promotion Innovation : A Case Study of Muang District, Loei Province.** Loei : Loei Rajabhat University.
- Yongyuth, S. (2003). **The Study of Health Behaviors and Physical Exercise of Aged Persons Attending the Service Program at Center of Social Service for Aged Person in Khon Khaen Province.** M.Ed. Thesis. Graduate School. Khon Khaen University.
- Srisantisuk, S. (1996). **Sociology of aging : realities and prospectives in Thai society.** Bangkok : Chulalongkorn University.
- Rattana-ubon, A., et al. (2010). **A study and Lifelong Learning of the Elderly in Thailand.** Bangkok : Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute.
- Khunmuang, A. (2003). **Mental Health Behaviors of Elderly Club Members in Sra Kaew Province. Independent Study.** Master of Nursing Science. Khon Kaen University.
- Hiranto, U. (1988). **Principles of Personnel Administration.** (2 nd ed.). Bangkok : O.S. Printing House.

การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

The Development Management Model Toward Excellence of Small-Size
Schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1

ศรวาสี สิริ*

Sorawat Siri

พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข**

Pitsamai Robchanachai Poolsuk

ณัฐนันท์ พรหมณังษ์***

Nuttinun Pramsung

Received : June 2, 2018

Revised : October 18, 2018

Accepted : November 8, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยแบ่งวิธีการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม 2) พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศโดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศโดยใช้แบบประเมิน 4) เพื่อจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการโดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการและใช้แบบประเมินคู่มือ ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปมีการปฏิบัติที่ตามระบบและระเบียบการบริหารสถานศึกษาแต่ยังมีบางขั้นตอนเกิดปัญหา ขั้นตอนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบแบ่งได้ 7 องค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการและการประเมินคู่มือ พบว่า ความเหมาะสมของคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบ / เพื่อความเป็นเลิศ / บริหารสถานศึกษา / ขนาดเล็ก

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Doctor of Philosophy Program in Education Faculty of Education Kamphaeng Phet Rajabhat University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer in Doctor of Philosophy Program, Faculty of Education, Education Administration Rajabhat University Kamphaeng Phet

***ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

Director of the Chalerm Phrakiat Somdej Srinagarindra School Office of Secondary Educational Service Area 41

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop management model toward excellence of small-sized schools under Kamphaeng Phet primary educational service area office 1. The research comprised 3 phases as follows: 1) to study the state and problem of management model toward excellence of small-sized schools; 2) to develop and validate the management model toward excellence of small-sized schools; 3) to evaluate the management model toward excellence of small-sized schools and 4) to conduct a manual, proposed policy, and practical policy of the using of management model toward excellence of small-sized schools. The research findings revealed that even though the first phase, the state and problem of academic administration, budgeting administration, personnel administration and general administration performed and obeyed the rules and administrative regulations strictly, there were ambiguous in some aspects. The second phase showed that the key components of the development management model toward excellence of small-sized schools consisted of 7 components. The finding of the third phase showed that the evaluation levels of management model toward excellence of small-sized schools were found at the highest levels. The result of the last phase in this research revealed that the appropriateness of the manual, proposed policy, and practical policy of using the management model toward excellence of small-sized schools was validated at the highest level of applicability.

Keywords : Model / Excellence Schools / School administration / Small-sized

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลวัตของข้อมูลข่าวสารทำให้โลกแคบลง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษาทั่วโลกมีการจัดระเบียบสังคมที่เป็นสากลมากขึ้น ทำให้ทุกประเทศต้องเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ เพราะประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพย่อม ได้เปรียบกว่าชาติอื่น และการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงมุ่งไปที่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพด้วยการปฏิรูปหรือพัฒนาการศึกษา (Ministry of Education, 2014, p.5) รายงานเรื่อง “การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน” เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้ข้อสรุปเป็นผลการศึกษาดังนี้ ประเทศอาเซียนทุกประเทศมีแนวโน้มที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา โดยมีจุดร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียน ด้านการศึกษาโดยกำหนดเป้าหมายการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาเพื่อระดับสากล ประเทศไทยก็ควรเร่งการยกระดับความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์อาเซียนให้มากขึ้น (Office of the Education Council, 2016, pp.115-116) ประเทศไทยเช่นเดียวกันมุ่งพัฒนาเพื่อก้าวเพื่อการเป็นประเทศที่มีความมั่นคงและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องวางรากฐานรับโครงสร้างสังคมให้สมดุล และพัฒนาทุนทางปัญญาที่เป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยเพิ่มสมรรถนะของคนไทยเพื่อให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ จึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมี

ความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข โดยยึดหลัก 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้รับผิดชอบ แต่จากการดำเนินมาตรการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมาทำให้เกิดข้อถกเถียงในหลายประเด็น ทั้งด้านความเสมอภาคและความเท่าเทียมด้านโอกาสรับบริการทางการศึกษาและด้านคุณภาพทางการศึกษา จนเป็นเหตุให้รัฐบาลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีงบประมาณนั้น (Ministry of Education, 2013, pp.11-12)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายโดยมุ่งหวังจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ด้วยการทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานสูงระดับสากลในปี พ.ศ. 2550 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาพื้นฐานอย่างทั่วถึงเพื่อให้เด็กวัยเรียนทุกคนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน โดยมีสถานศึกษาในความรับผิดชอบทั้งหมด 32,228 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ลงมาซึ่งโรงเรียนเล็กเหล่านี้มักประสบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลา ไม่เต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นทั้งจากจัดการเรียนการสอนทั้งงานจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่นๆ การสอนที่ไม่ตรงตามความถนัดหรือตามสาขาวิชาเอก ขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ อาคารเรียน นักเรียนมาจากครอบครัวฐานะยากจน โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ปัญหาด้านขวัญกำลังใจ ขาดพลังใจในการทำงาน ขาดความก้าวหน้า ขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน แม้ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการร่วมกับทางโรงเรียนในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตาม แต่ว่าบทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่มากนัก และถ้าหากนับรวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกแล้วยังมีน้อยหรือไม่มีเลย (Office of the Basic Education Commission, 2009, p.12) และจากงานวิจัยของ Pusawat. (2004, p.77) พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กกลับมีต้นทุนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และประสิทธิภาพการจัดการศึกษาก็มีความแตกต่างกันตามบริบท จำนวนนักเรียน ขนาดโรงเรียน คุณภาพของบุคลากรรวมทั้งงบประมาณที่แต่ละโรงเรียนได้รับ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และจากการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบสาม ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2558 พบว่า มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 64.91 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ตั้งอยู่นอกเมือง ขาดความพร้อมในด้านต่างๆ โดยภาพรวมของมาตรฐานที่ไม่ผ่านเกณฑ์มากที่สุด คือ มาตรฐานด้านวิชาการและมาตรฐานด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน การใฝ่รู้ใฝ่เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่น่าพอใจ (Office of the Basic Education Commission, 2009, p.4) เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเสนอแนะให้มียุทธศาสตร์ในการดำเนินการได้แก่ ยุทธศาสตร์ศูนย์โรงเรียน (School Center) ยุทธศาสตร์เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks) และยุทธศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) ซึ่งจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์เครือข่ายความร่วมมือ เป็นทางเลือกสำคัญเพื่อการเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของชุมชนและศูนย์โรงเรียน (School Center) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

ตามที่ Pinyowong. (2010) กล่าวไว้ว่า ที่ผ่านมาพบว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ คือ 1) นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กไม่ชัดเจนและเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษายังยึดติดกับตำแหน่ง ไม่ต้องการให้มีการยุบรวมสถานศึกษา เพราะขาดความมั่นใจว่าเมื่อสถานศึกษาที่ตนเองครองตำแหน่งอยู่ถูกยุบรวม เลิกแล้ว ตนเองจะมีตำแหน่งอยู่ที่ใด 3) ค่าพาหนะที่นักเรียนได้รับวันละ 6 บาทนั้นค่อนข้างน้อย ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน นอกจากนั้นในบางปี งบประมาณยังล่าช้าหรือถูกตัด 4) ชุมชนบางส่วนต่อต้านการยุบรวมสถานศึกษา เพราะยังไม่มั่นใจกับมาตรการและการสนับสนุนที่จะมารองรับ 5) การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนยังไม่ค่อยได้ผลดีนัก จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว หากไม่รีบปรับปรุงแก้ไขก็จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก เหล่านั้นได้รับการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานกลายเป็นนักเรียนด้อยโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งไม่ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วยเหตุนี้ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ดำเนินการศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยยึดหลักการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ในการดำเนินงาน ด้านการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ มีการบริหารจัดการและควบคุมการทำงานในทุก ระบบของการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเพื่อให้ทราบทิศทาง หรือแนวโน้มของการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กในปัจจุบัน รวมถึง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูล และ ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เกิดความเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
4. เพื่อจัดทำคู่มือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็น เลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 1.1 ผู้วิจัยศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มงานงบประมาณ หัวหน้ากลุ่มงานบุคคล หัวหน้า กลุ่มงานทั่วไป หรือ ครูผู้สอนที่รับผิดชอบกลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานงบประมาณ กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงานทั่วไป ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 612 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน

(Krejcie & Morgan) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้จำนวน 242 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพหาค่า IOC และนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Relibility) ได้เท่ากับ 0.89 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลสถานภาพและสภาพการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ส่วนปัญหาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 1.2 การศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มงานงบประมาณ หัวหน้ากลุ่มงานบุคคล หัวหน้ากลุ่มงานทั่วไป หรือ ครูผู้สอนที่รับผิดชอบกลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานงบประมาณ กลุ่มงานบุคคล กลุ่มงานทั่วไป ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสนทนากลุ่มในเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ การยกย่องรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ประสบความสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2.1.1 การศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2.1.2 การศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2.2 ยกย่องรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและการยกย่องรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2.2.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร โดยวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2.2.2 รวบรวมรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 2.3 ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 1 โดยใช้แบบประเมิน

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการจัดทำคู่มือ และตรวจสอบคู่มือ

ขั้นตอนที่ 4.1 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 4.2 การตรวจสอบคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยใช้แบบประเมินด้วยผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

1.1 สภาพการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่าด้านการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษามีการนำข้อมูลสภาพ และ ปัญหาด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของตนเอง สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ สถานศึกษามีวิเคราะห์และพัฒนานโยบายด้านงบประมาณของสถานศึกษา สถานศึกษาร่วมกันมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ และความรับผิดชอบของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ศิษย์เก่า และชุมชน ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานบุคคลได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า สถานศึกษามีการนำข้อมูลสภาพ และ ปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา อุปสรรค ของตนเอง สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานทั่วไปได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

1.2 ปัญหาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่านโยบายจากส่วนกลางเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา งบประมาณที่ใช้ในการบริหารงานวิชาการมีไม่เพียงพอ การบริหารงานวิชาการ และการควบคุมงานวิชาการบางขั้นตอนกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับไม่ชัดเจน ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่าการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดการศึกษายังไม่เพียงพอ และต่อเนื่อง นโยบายและการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ไม่ตรงตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ การประเมินความสำเร็จทางการบริหารงบประมาณยังไม่ชัดเจน ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบุคคลในสถานศึกษา ยังไม่เพียงพอ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนยังไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่ และตัวบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรบุคคล การวางแผนและการจัดทำกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษายังไม่ตอบสนองทิศทางในการบริหารองค์กร ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ระบบสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป ไม่เพียงพอ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ การบริหารงานทั่วไปไม่สนองความต้องการของผู้รับบริการ

2. พัฒนา และตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ การยกย่องรูปแบบและการตรวจสอบรูปแบบ

2.1 จากการศึกษาแนวปฏิบัติการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขต 1 ที่ประสบความสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์ พบว่า เอกสารหลักฐานที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนปฏิบัติราชการประจำปีการศึกษา 2560 รายงานการปฏิบัติงานและผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report) รายงานการจัดซื้อจัดจ้าง ทะเบียนคุมพัสดุ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการเงินและพัสดุ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมภายใน รายงานควบคุมภายใน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป กิจกรรมการทำแผน พัฒนาแผนปฏิบัติราชการประจำปี กิจกรรมพัฒนางานในสถานศึกษา กิจกรรมพัฒนางานพัสดุ รางวัลโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ประจำปี พ.ศ. 2559 และยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด และเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระบบให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยน่านวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อ สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2.2 ยกย่องรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและการยกย่องรูปแบบ พบว่า การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และร่างรูปแบบโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้องค์ประกอบ ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1) หลักการ องค์ประกอบที่ 2) วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3) โครงสร้าง องค์ประกอบที่ 4) กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5) ผลที่เกิดกับสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 6) ความเป็นเลิศของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 7) การประเมินผลการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ

2.3 ตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผลการตรวจสอบพบว่า ได้องค์ประกอบของรูปแบบ เป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 โครงสร้าง องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5 ผลที่เกิดกับสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 6 ความเป็นเลิศของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 7 การประเมินผลการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ

3. การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พร้อมกับให้ข้อเสนอแนะ และนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบมีความ

เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61) ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49)

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการจัดทำคู่มือ และตรวจสอบคู่มือ

4.1 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ Workshop) ได้ คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ ต้องประกอบด้วย 5 บท ประกอบด้วย ปก ส่วนนำ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ บทที่ 3 หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติงาน/เงื่อนไข บทที่ 4 วิธีการปฏิบัติงาน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรค/แนวทางการแก้ไข และพัฒนางาน บรรณานุกรม ภาคผนวก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

นโยบายที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

นโยบายที่ 3 ด้านการส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

นโยบายที่ 4 ด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษา

นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นโยบายที่ 6 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

แนวปฏิบัติที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวปฏิบัติที่ 2 เพิ่มและยกระดับคุณภาพนักเรียนทุกระดับ

แนวปฏิบัติที่ 3 เพิ่มและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับชั้น

แนวปฏิบัติที่ 4 เพิ่มศักยภาพและทักษะวิชาการ

แนวปฏิบัติที่ 5 เพิ่มศักยภาพและทักษะอาชีพ

แนวปฏิบัติที่ 6 เพิ่มศักยภาพและทักษะชีวิตด้วยกิจกรรมลูกเสือ

แนวปฏิบัติที่ 7 พัฒนาความเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ด้วยกิจกรรมบูรณาการที่หลากหลาย

4.2 การตรวจสอบ คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การประเมินด้วยผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยประเมินความเหมาะสมคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการตรวจสอบคู่มือ พบว่าคู่มือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์

สภาพการบริหารของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า

ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า สถานศึกษามีการนำข้อมูลสภาพ และ ปัญหาด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของตนเอง สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chantane. (2002, p.142) ได้กล่าวว่าการบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะในสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนของฝ่ายวิชาการต้องมีการทำแผน ปรับปรุงแผน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นระบบ ระเบียบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pongpan. (1998, p.10) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดนโยบาย การวางแผนและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า สถานศึกษาวิเคราะห์และพัฒนานโยบายด้านงบประมาณของสถานศึกษา สถานศึกษาร่วมกันกำหนดผู้รับผิดชอบ และข้อที่การดำเนินการสูงสุด คือ มีความรับผิดชอบ ของผู้บริหาร ครู บุคลากร ทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ศิษย์เก่า และชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Satjapunroj. (1994, p.23) กล่าวไว้ว่า แผนเบ็ดเสร็จซึ่งแสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะงบประมาณบริหารกิจกรรมโครงการ และค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะในสถานศึกษาขนาดเล็ก จะต้องมีการเขียนแผนงบประมาณให้สอดคล้องกับโครงการ กิจกรรม ของสถานศึกษาให้มีความชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Suriarn. (2009, p.8) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง แผนการใช้ทรัพยากรการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงิน ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเลขไม่ว่าจะเป็นงบประมาณของรัฐบาลหรือธุรกิจเอกชนก็ตาม ย่อมจะต้องประกอบด้วยแผนการจัดหารายรับและแผนการใช้จ่ายตามหลักสากล สำหรับประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย งบประมาณจะมีผลบังคับใช้ ก็ต่อเมื่องบประมาณได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้วเท่านั้นซึ่งตามหลักการบริหารแผนใหม่ ถือว่างบประมาณเป็นมาตรการอันสำคัญยิ่งใน การวางแผน การประสานงาน การรายงานผล และการควบคุมการปฏิบัติกล่าวอีกนัยหนึ่ง นักบริหารสนใจในแง่ที่ว่าทำอย่างไรงบประมาณจึงจะเป็นเครื่องมือช่วยในการบริหารงานได้ผลดีที่สุด

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนอัตรากำลังคนและกำหนดตำแหน่ง เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานบุคคลได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย สอดคล้องกับแนวคิดของ Kajonnan. & Samerjai. (2004, p.152) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการบริหารกำลังคนขององค์กรผ่านทาง การวางแผน

นโยบาย กฎ ระเบียบ และขั้นตอนการทำงาน เป็นงานที่เกี่ยวกับสมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้ได้ บุคลากรที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และระยะเวลาที่เหมาะสม โดยการจัด บุคลากรเข้าทำงานจะเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานบุคคลซึ่งจะประกอบด้วยงานสำคัญๆ คือ การสรรหา การ คัดเลือก ค่าตอบแทน และสิ่งจูงใจ การประเมินผล การปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง และการโยกย้าย เพื่อจัด คนให้เหมาะสมกับความต้องการของงาน ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะในสถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนบุคลากรค่อนข้าง จำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนงานที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง จึงต้องมีแลกเปลี่ยนและทำงานงาน ร่วมกันตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Sathorn. (1989, p.9) ให้ความหมายของ การบริหารงานบุคคล คือ การดำเนินการในการวางแผน และการกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านศึกษา และวิจัย ในอันที่จะปรับปรุงนโยบายด้านบุคคล เทคนิคในการบริหารงานบุคคล และการพัฒนาความสามารถ ของบุคคลในองค์กร

ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า สถานศึกษามีการนำข้อมูลสภาพ และ ปัญหาด้านการ บริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามาใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา อุปสรรค ของตนเอง สถานศึกษาของท่านมีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ บริหารงานทั่วไปได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย สอดคล้องกับ Ministry of Education (2014, p.64) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบบริหารองค์กรให้บริการงานอื่นๆ บรรลุตาม มาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักการในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการวิจัยทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะ การบริหารงานทั่วไปเป็นการสนับสนุน การทำงานของสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามกฎหมาย ระเบียบของกฎหมาย และนโยบายจากส่วนกลาง อย่างถูกต้องและชัดเจน สอดคล้องกับ Office of the Basic Education Commission (2009, p.197) งานการบริหารทั่วไป หมายถึง งานการบริหารสถานศึกษาอื่นๆ ที่สนับสนุนการบริหารวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2. การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1) หลักการ องค์ประกอบที่ 2) วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3) โครงสร้าง องค์ประกอบที่ 4) กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5) ผลที่เกิดกับสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 6) ความเป็นเลิศของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 7) การประเมินผลการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยการศึกษาแนวปฏิบัติ ที่ประสบความสำเร็จด้วยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ ดำเนินการการร่างรูปแบบโดยการประชุมเชิง ปฏิบัติการ และการตรวจสอบรูปแบบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ Tisana. (2002, p.12) กล่าวถึง รูปแบบในเชิงระบบความโครงสร้าง เป็นรูปแบบสามารถนำไปสู่ การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ / สังเกตได้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น / ปรากฏการณ์เชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบ ยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา / ช่วยสืบเสาะความรู้ รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยงส่วนองค์ประกอบ ที่ 4 องค์ประกอบที่ 5 และองค์ประกอบที่ 7 มีความเชื่อมโยงและ เกื้อหนุนกันและกันและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในเชิงระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Sudtar. (2010) การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาด

เล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก การดำเนินการวิจัย มี 2 ระยะๆ ละ 2 ขั้นตอนดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบ และส่วนที่ 6 ทั้งนี้ องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจะมีรูปแบบองค์ประกอบที่เป็นไปตามทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต

3. การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.61$) คือ วัตถุประสงค์ หลักการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ มีระบบตามวัตถุประสงค์ หลักการ ของการพัฒนารูปแบบ ตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการศึกษา สภาพ ปัญหา การสร้างรูปแบบอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบรูปแบบ และประเมินรูปแบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Srisa-ard. (2010, pp.104-106) กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบนี้สามารถทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างหรือพัฒนารูปแบบ โดยจะมีการสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยอาจจะคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงโดยอาศัยสารสนเทศจากการศึกษาองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วจึงเลือกองค์ประกอบย่อย หรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แบ่งออกเป็น 5 บท ประกอบด้วย ปก ส่วนนำ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ บทที่ 3 หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติงาน/เงื่อนไข บทที่ 4 วิธีการปฏิบัติงาน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรค/แนวทางการแก้ไข และพัฒนางาน บรรณานุกรม ภาคผนวก เมื่อพิจารณา เนื้อหาในส่วนส่งเสริมรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดเล็ก การกำหนดหัวข้อเรื่องสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องนั้นๆ การใช้ภาษามีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นเช่นนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอีกประการที่ส่วนประกอบ เนื้อหาในคู่มือ ได้ผ่านการพัฒนาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งผลให้เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในคู่มือมีความสมบูรณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของคู่มือ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kamesak. (2010, p.4) กล่าวไว้ว่า คู่มือการปฏิบัติงานประกอบการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง ที่กำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง (Job Description) มีคำอธิบายงานที่ปฏิบัติ ประวัติความ

เป็นมา มีแผนกลยุทธ์การปฏิบัติ กำหนดตัวชี้วัด การประเมินผล ซึ่งในแต่ละบท / เรื่อง / หัวข้อ ต้องมีความคิดหลัก วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่มีความสมบูรณ์ มีรายละเอียดครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละเรื่อง มีกฎระเบียบ พระราชบัญญัติ หนังสือเวียน มติต่างๆ เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง หลักเกณฑ์และวิชาการ เทคนิคหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ต้องใช้ประกอบการปฏิบัติงานมาแล้ว และต้องจัดทำเป็นรูปเล่ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สามารถนำองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศทั้ง 7 องค์ประกอบ ไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารสถานศึกษา การขนาดเล็ก

2. หน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และนำคู่มือไปประกอบการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง กับโรงเรียนขนาดเล็กอื่นๆในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

2. ควรนำผลที่ได้ไปศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไป

3. ควรนำผลที่ได้ไปศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะงาน เช่น งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป

References

- Chantaneer, S. (2002). *Theory and Practice in Educational Management Institution*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Education Council, Office. (2016). *The Direction Educational Development in National Economic and Social Development Plan Issue 10. (2007-2013). national education plan 2545-2559*. Bangkok : Chulalongkorn Publishing.
- _____. (2008). *Development Strategy for Quality Education: National Agenda (2008-2012)*. Bangkok : Prik Wan Graphic.
- Ministry of Education. (2014). *General Administration of Small-Size School*. Bangkok : The Express Transportation Organization of Thailand Publishing.
- _____. (2014). *Quality and Efficiency of Small-Size School*. Bangkok : The Express Transportation Organization of Thailand Publishing.
- _____. (2014). *Strategy Plan for Development of Small-Size School*. [Online]. Available : <http://www.ryt9.com/s/cabt/275327/> [2018, July 7].
- Kajonnan, N. & Samerjai, S. (2004). *Management*. Bangkok : SE-EDUCATION.
- Kamesak, S. (2010). *Work Manual Writing of Civil Servant Position. (Revised edition, 2010)*. Bangkok : Office of the President Srinakharinwirot University.

- Office of The Basic Education Commission. (2009). **Internal Control Manual**. Bangkok : Office of the Basic Education Commission.
- _____. (2009). **Duties and Responsibilities of the Educational Service Area Office**. Bangkok : Office of the Basic Education Commission.
- Pinyowong, A. (2010). **Mission of Small-Size School Management**. [Online]. Available : <https://www.gotoknow.org/posts/343990>. [2018, July 7].
- Pongpan, P. (1998). **Instruction Materials for Study Regulation**. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Pusawat, W. (2004) **Team Building Factors Related to Elementary School Effectiveness under the Jurisdiction of the Office of the National Primary Education Commission, Educational Region 12**. Master's degree thesis Faculty of Management Studies College, Burapha University.
- Sudtar, K. (2010). **Development of Academic Administration Model for Small Sized Schools**. Master's thesis Rajabhat, Maha Sarakham University.
- Satjapunroj, N. (1994). **National Budget Administration: Theory and Practice**. Bangkok : Bophit Printing.
- Sathorn, P. (1989). Educational Administration and Development. **Journal of Educational Research**, 9, 22.
- Srisa-ard, B. (2010). **Introduction of Research**. (5 th ed.). Bangkok : Suviriyasarn Publishing.
- Suriharn, P. (2009). **Principles of Management**. Khon Kaen : Department of Management Studies Faculty of Education, Khon Kaen University.
- Tisana, K. (2002). **A Variety of Alternative Teaching Styles**. Bangkok : Book Point.

การพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนใน
มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

Model to Enhancement the Performance of University Employers
(Support Line) in Northern Rajabhat Universities, Thailand

เลเกีย เขียวดี*

Lakia Khieodi

พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข**

Pitsamai Robchanachai Poolsuk

พชรไพ ประภัสสร***

Phathuramphai Prapassorn

Received : November 22, 2018

Revised : January 4, 2019

Accepted : January 15, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง และ 4. เพื่อพัฒนาคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก สมรรถนะการปฏิบัติงานที่สูงที่สุดได้แก่ ด้านสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ และ ด้านการทำงานเป็นทีม และผลการสัมภาษณ์ ด้านที่ปฏิบัติสอดคล้องกันมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาความรู้/ทักษะในการปฏิบัติงาน การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม และด้านการเสริมสร้างค่านิยมหลักและสมรรถนะหลักของมหาวิทยาลัย 2) สภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก ด้านที่พบปัญหาสูงที่สุดได้แก่ ด้าน การมีจิตบริการ รองลงมา ได้แก่

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

PhD students Education Administration, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Faculty of Education Administration Program Kamphaeng Phet Rajabhat University

***อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Lecturer in Communication Arts Faculty of Management Science Kamphaeng Phet Rajabhat University

ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด 4) การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่าความเหมาะสมของคู่มือรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ / การเสริมสร้างสมรรถนะ / การปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน

ABSTRACT

This research aims : 1) to study the Performance of University employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand; 2) to study the problems and demand for working competency of the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand; 3) to develop a working competency model of the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand; and 4) to develop the manuals and policy recommendations and action on the working competency of the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand. The sample in this research includes executives, government officers, and the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, and the research instruments used assessment are interview guidelines and questionnaires. Statistical Package was used to analyze the mean, percentage, standard deviation and content analysis. The research results were found as follows: 1. The working competency of the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand was at high levels, including secondary achievement motivation, expertise, and teamwork. In the interview results, the most consistent aspects are knowledge and skill development in work, integrity, and strengthening the core values and core competencies of the university. 2. The problems and Needs of the employers in the Lower Northern Rajabhat Universities were high. The most common problems were service mind set, secondary, integrity and teamwork. Assessment in suitability possibility and usefulness were at higher levels. 4. The preparation manual policy and action recommendations in the working competency model of the employers in Lower Northern Rajabhat Universities, Thailand were highly suitable with working manual.

Keywords : Model Development / University Employers / Working Competency University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนหลักขององค์กร เพื่อสร้างความสำเร็จและความสามารถในการแข่งขัน ถือเป็นการปฏิวัติขององค์กรยุคใหม่ที่เกิดผลกระทบต่อการดำเนินการทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล ดังนั้นองค์กรต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการวัด

ความสำเร็จของการดำเนินงาน วัดจากคุณค่าความสำเร็จขององค์กรในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้เป็นหลัก (Keplan & Norton, 2003) ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพขององค์กรในยุคปัจจุบันเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูป สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ มีภารกิจโดยรวมคือการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ของประเทศให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ บุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงต้องฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูงขึ้น หรือหากองค์กรต้องปรับลดขนาดลง การพัฒนาบุคคลยังมีส่วนสำคัญ ที่จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันกับความเจริญ สามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้อย่างเต็มภาคภูมิ โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากรก็จะมากขึ้นด้วย

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลเพื่อรองรับการปฏิรูประบบราชการเพื่อให้คนที่ปฏิบัติงานสอดคล้องกับระบบการบริหาร งานที่เปลี่ยนแปลงไปโดยคำนึงถึง หลักคุณธรรมหลักสมรรถนะ หลักผลงาน หลักการกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ หลักความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตและการปฏิบัติงาน การนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคล จึงมีความสำคัญอย่างน้อย 4 ประการดังนี้ 1) ช่วยให้องค์กรให้ความสนใจต่อพฤติกรรม สามารถมีจุดแข็ง และระบุจุดที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 2) สร้างความมั่นใจว่าการฝึกอบรมมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ขององค์กร ช่วยให้การฝึกอบรมและพัฒนา มีจุดเน้นและมั่นใจว่าผลของการฝึกอบรมและพัฒนา มีส่วนช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ 3) ช่วยให้การใช้ทรัพยากรสำหรับการอบรมและพัฒนา มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยสนับสนุนยุทธศาสตร์และสอดคล้องกับวัฒนธรรมขององค์กร และ 4) ใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสำหรับผู้บังคับบัญชาและผู้ที่มีหน้าที่สอนงาน ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดำเนินการอย่างเหมาะสมเป็นระบบสามารถเชื่อมโยงการจัดการผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Rojnirutikul, 2007, p.143) ดังนั้น ความรู้ ทักษะ ความสามารถของคนจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยหลักการบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่กลุ่มผู้ทำหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิจัย คือบุคลากรสายวิชาการ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ บุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์หลากหลายที่ช่วยสนับสนุนงานของมหาวิทยาลัยให้บรรลุเป้าหมาย คือ บุคลากรสายสนับสนุน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลไกการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยดำเนินไปได้อย่างไม่ติดขัดจนบรรลุวัตถุประสงค์ของของมหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานใน มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง จากการปฏิบัติงานในตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ และบังคับบัญชาบุคลากรสายสนับสนุน เห็นว่ายังไม่มีรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสายสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่างยังไม่มีรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจในการศึกษาถึงรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง ดังนั้นการเพิ่มสมรรถนะให้แก่พนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนในด้านต่างๆ จะส่งผลให้บุคลากรมีประสิทธิภาพสูงขึ้นไม่จะเป็นการปฏิบัติงานหลัก หรือสนับสนุนพันธกิจต่างๆ ของมหาวิทยาลัยซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเหลือให้กระบวนการจัดการต่างๆ ภายใน

มหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพสูงขึ้นรวมถึงคุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากระบบการเรียนการสอนและการสนับสนุนจากบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง
4. เพื่อพัฒนาคู่มือและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถาม

การศึกษาศมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ตามกรอบ สมรรถนะการปฏิบัติงานตามแผนเส้นทางการพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยมหิดล แนวคิดสมรรถนะบุคคลของเคอร์สเตด (Kierstead) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้ดี โดยเป็นผลรวมของสมรรถนะขององค์กรและสมรรถนะที่เกี่ยวกับงาน และ สมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญเพื่อให้ส่วนราชการใช้เป็นแนวทางดำเนินการกำหนดสมรรถนะใน 5 ด้าน ของสำนักงาน ก.พ. ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) บริการที่ดี 3) การส่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 4) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม 5) การปฏิบัติงานเป็นทีม ผู้วิจัยนำแนวคิดทั้ง 3 แนวคิด มาสังเคราะห์และพิจารณาความสอดคล้อง รวมถึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้สมรรถนะที่เหมาะสมต่อการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 322 คน โดยใช้ตารางของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย สร้างแบบแบบสอบถาม นำแบบแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพหาค่า IOC และนำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.87 นำไปทดลองใช้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม ให้กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 มหาวิทยาลัย และรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถาม และ การสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยสร้างแบบแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบ สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ และและพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 322 คน โดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำแบบแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพหาค่า IOC และนำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.87 นำไปทดลองใช้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 มหาวิทยาลัย และรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2.2 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้การสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 21 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพนักงานมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ ด้านสภาพปัญหาและความต้องการการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ การกร่างรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3.1 การศึกษาแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยที่ประสบผลสำเร็จ โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยที่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 9 มหาวิทยาลัย จากการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ 1) คู่มือสมรรถนะสำหรับบุคลากร 2) คู่มือพนักงานมหาวิทยาลัย 3) หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินสิทธิภาพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำหรับข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พนักงานมหาวิทยาลัย และลูกจ้างประจำ 4) รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2558 5) หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติราชการของข้าราชการและพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา 6) เอกสารอื่นๆของมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ จากมหาวิทยาลัยที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหิดล 2) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 3) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ 4) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารและการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3.2 การยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบและการยกร่างรูปแบบ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ จำนวน 5 คน โดย เป็นนักวิชาการที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการจัดการความรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบบันทึกผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาและปรับแก้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้เพิ่มเติมรายละเอียดภายในของแต่ละองค์ประกอบและให้คงไว้ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบเช่นเดิม

ขั้นตอนที่ 3.3 การตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บันทึกผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา และปรับแก้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้เพิ่มเติมรายละเอียดภายในของแต่ละองค์ประกอบและให้คงไว้ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบเช่นเดิม

ขั้นตอนที่ 3.4 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบประเมิน ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่า สามารถยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างโดยการจัดทำคู่มือ และตรวจสอบคู่มือ

ขั้นตอนที่ 4.1 การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดีจำนวน 2 คนผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล จำนวน 6 คนเจ้าหน้าที่ด้านบริหารบุคคลหรืองานการเจ้าหน้าที่ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คนพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน จำนวน 5 คน โดยจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สรุปผลจากการประชุมเชิง

ปฏิบัติการ ได้คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ข้อเสนอแนะการจัดทำคู่มือที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งคู่มือมีองค์ประกอบครบถ้วน แต่ให้ปรับแก้รายละเอียดภายในส่วนของปกคู่มือ และบทที่ 4 วิธีการปฏิบัติงาน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4.2 การตรวจสอบ คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบประเมิน ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดีจำนวน 2 คนผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลจำนวน 6 คนเจ้าหน้าที่ด้านบริหารบุคคลหรืองานการเจ้าหน้าที่ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คนพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน จำนวน 5 คน ในการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ ความเหมาะสม รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าสามารถยอมรับได้

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก สมรรถนะการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ ด้านสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ และ ด้านการทำงานเป็นทีม และผลการสัมภาษณ์ ด้านที่ปฏิบัติสอดคล้องกันมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาความรู้/ทักษะในการปฏิบัติงาน การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ ด้านการเสริมสร้างค่านิยมหลักและสมรรถนะหลักของมหาวิทยาลัย

2. สภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง

2.1 สภาพปัญหาการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก ด้านที่พบปัญหาสูงที่สุดได้แก่ ด้านการมีจิตบริการ รองลงมาได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ ด้านการทำงานเป็นทีม ผลการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ การมีจิตบริการ ด้านการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ และการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม

2.2 ความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ด้านที่มีความต้องการสูงที่สุด ได้แก่การมีจิตบริการ รองลงมาได้แก่ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ การทำงานเป็นทีม และผลการสัมภาษณ์ พบว่า ความต้องการที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ การคิดวิเคราะห์ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม การสื่อสารเชิงใจ

3. ผลการพัฒนาแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยสามารถแบ่งได้เป็น 9 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สภาพแวดล้อม 4) ปัจจัยนำเข้า 5) การนำไปใช้ 6) กระบวนการ 7) ผลผลิต

8) การประเมินผล และ 9) เงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิบัติ ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ การปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ การปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่าความเหมาะสมของคู่มือรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุษยามาศ แสงเงิน (Sang-ngern, B., 2016, p.5) ที่กล่าวว่า การพยายามปรับปรุงงานการทำงานได้ตามเป้าหมาย การทำงานได้ดีกว่าคนอื่น ๆ และการทำงานที่ยากท้าทายซึ่งอาจไม่เคยมีใครทำมาก่อน รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ด้านการทำงานเป็นทีม การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ เป็นสมรรถนะในกลุ่มกระบวนการคิด หรือความฉลาด เป็นส่วนหนึ่งของทีม โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม และด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ (Moolkum, S., 2004, p.9) ที่กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริง และเมื่อพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ด้านที่ปฏิบัติสอดคล้องกันมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาความรู้/ทักษะในการปฏิบัติงาน โดยมีการสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนานตนเองตามศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องกับงาน หรือในระดับที่สูงขึ้นโดยมีทุนสนับสนุน การจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับแนวคิด วีระประवालพฤกษ์ (Prawanlapruk, T., 1995, p.136) ที่กล่าวว่า การหมุนเวียนงาน คือ การเคลื่อนย้ายบุคลากรจากงานในหน้าที่หนึ่งไปสู่งานอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคลากรนั้นได้ประสบการณ์ที่ต่างไปจากเดิม รองลงมาได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม โดยปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ มาศโมฬี จิตวิริยธรรม (Jitwiriyyatham, M., 2009, p.43) ที่กล่าวว่า คุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย เทวธรรม 2 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 อารยวินัย 5 การไม่มัวเมา 4 สัมปยุตธรรม 7 ศีล สุตตะ ขันติ โสรัจจะ รวมถึงหลักการพูดและวิธีการสอนที่ดี และรองลงมาคือ ด้านการเสริมสร้างค่านิยมหลักและสมรรถนะหลักของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับ คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน (Office of the civil service commission, 2010, p. 6) ที่กล่าวว่า คือ ความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ดีหรือให้เกินมาตรฐาน และพัฒนาบุคลากรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและส่วนงานต่างๆภายในมหาวิทยาลัย โดยมีการสอดแทรกค่านิยมและสมรรถนะหลัก

2. สภาพปัญหาและความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่า

2.1 จากผลการศึกษาสภาพปัญหาการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

ปัญหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้าน การมีจิตบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริรัตน์ เมืองแมน (Muangman, S., 2017, p.1) ที่กล่าวว่า การมีจิตบริการ คือ ให้เกียรติ ให้ความสำคัญต่อผู้พูด ผู้มารับบริการ เปิดใจที่จะรับฟัง ฟังอย่างมีสติ ปราศจากอคติใดๆ รองลงมาได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (The Office of the National Counter Corruption Commission, 2017, p.5) ที่กล่าวว่า กรอบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ แบ่งออกเป็น 5 ดัชนี ได้แก่ ดัชนีความโปร่งใส ดัชนีความพร้อมรับผิด ดัชนีความปลอดภัยจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน ดัชนีวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร ดัชนีคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน รองลงมาได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุษยมาศ แสงเงิน (Sang-ngern, B., 2016, p.5) ที่กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมีฐานะหัวหน้าทีม ก็สามารถพัฒนาภาวะผู้นำได้ และด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้/ทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีระดับของปัญหาเท่ากัน และเมื่อพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ การมีจิตบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริรัตน์ เมืองแมน (Muangman, S., 2017, p.1) เช่นกันกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการขาดจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี การพูดจาและการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน ไม่กระชับ ยากต่อการเข้าใจ รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนาวาสี (Kanchanawasee, S., 2007, p.27) ที่กล่าวว่า รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) ภาพวาดความสำเร็จ 2) การกำหนดโครงสร้าง 3) การบริหารจัดการ 4) การติดตามกำกับ โดยบุคลากรใหม่บางส่วนยังไม่เข้าใจหน้าที่ของตำแหน่งงาน ระบบงาน และรองลงมาได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (The Office of the National Counter Corruption Commission, 2018, p.5) เช่นกันกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยบุคลากรไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ไม่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท ซื่อสัตย์ สุจริต และมักแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

2.2 จากผลการศึกษาความต้องการ การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ด้านที่มีค่าความถี่สูงสุด ได้แก่การมีจิตบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริรัตน์ เมืองแมน (Muangman, S., 2017, p.1) ที่กล่าวว่า การบริการที่ดีผู้รับบริการจะได้รับความพึงพอใจ มีความสุข และได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ตามที่คาดหวัง ให้เกียรติ ให้ความสำคัญต่อผู้พูด ผู้มารับบริการ เปิดใจที่จะรับฟัง ปราศจากอคติใดๆ มีความเอาใจใส่อย่างจริงใจและจริงใจต่อผู้รับบริการ การให้บริการที่เป็นมิตร สุภาพ รองลงมา ได้แก่ การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บัทเลอร์ (Butler, 2001, p.8) ที่กล่าวว่า การพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ และการพัฒนาความสามารถของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้น โดยอาศัยผ่านระบบการศึกษา การพัฒนา และการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ให้ผลในระยะสั้นๆ การพัฒนาทัศนคติ การพัฒนาลักษณะนิสัย และการพัฒนาการจูงใจ เป็นการพัฒนาบุคลากรและองค์การให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน รองลงมา ได้แก่ การทำงานเป็นทีม โดยสนับสนุนให้บุคลากรได้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร่วมงานอื่นๆ ในการสร้างเครือข่าย อันจะก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน กับองค์กร มีความสามัคคีปรองดอง สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ และด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุด ได้แก่ การควบคุมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ภูวิภาตาวรรณ (Phuvipadawat, S., 2001, p.140) ที่กล่าวว่า ประโยชน์ของมาตรการให้คะแนนต่อการประเมิน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถควบคุมตนเองในการปฏิบัติงานเพื่อไปสู่ความสำเร็จได้ และเมื่อพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์ พบว่าความต้องการที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ การคิด

วิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (Srisa-ard, B., 1998, p.35) ที่กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดแยกแยะหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและองค์ประกอบหรือสิ่งต่างๆ อันจะช่วยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่างๆ เหล่านั้น รองลงมา ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (The Office of the National Counter Corruption Commission, 2018, p. 5) ที่กล่าวว่า กรอบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน โดยต้องการให้บุคลากรเห็นคุณค่าของระเบียบ วินัย ในการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณอยู่เสมอ แสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึก และภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการของตนเอง และรองลงมา ได้แก่ การสื่อสารเชิงใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเสริฐ ศรีแสนปาง (Srisanpang, P., 2008) ที่กล่าวว่า แนวทางแก้ปัญหา คือ โรงเรียนควรแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบการติดต่อสื่อสารผ่านระบบสำนักงานอัตโนมัติให้ชัดเจนและสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ โดยต้องการให้บุคลากรเลือกใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสาร จัดลำดับความสำคัญของงาน

3. การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง โดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ การยกย่องรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า

3.1 จากการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ได้องค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สภาพแวดล้อม 4) ปัจจัยนำเข้า 5) การนำไปใช้ 6) กระบวนการ 7) ผลผลิต 8) การประเมินผล และ 9) เงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิบัติ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยการศึกษาแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จด้วยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ ดำเนินการการยกย่องรูปแบบโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการตรวจสอบรูปแบบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (Asawapoom, S., 2006, pp.83-84) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบใดๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบต้องรู้ว่าจะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยทั่วไปจะพัฒนารูปแบบเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง หลักการของรูปแบบ ต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆ บนฐานคิดของทฤษฎีและหลักการใด ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนองค์ประกอบ 3 สภาพแวดล้อม องค์ประกอบ 4 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบ 5 การนำไปใช้ องค์ประกอบ 6 กระบวนการ และองค์ประกอบ 7 ผลผลิต มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยผลจากองค์ประกอบหนึ่งส่งผลต่อองค์ประกอบถัดไปอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันทา แก้วสุข (Kaewsuk, S., 2010, p.4) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ และ 4) ผลผลิต ส่วนองค์ประกอบ 8 การประเมินผล และองค์ประกอบ 9 เงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (Khammanee, T., 2009, pp.221-222) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย ผลที่ควรจะได้รับจากการใช้รูปแบบ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและคุณภาพของรูปแบบ และการนำรูปแบบไปใช้

3.2 การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า

กระบวนการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการมีความเป็นระบบตาม วัตถุประสงค์ หลักการ ของการพัฒนารูปแบบ ตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยเริ่มจากการศึกษา สมรรถนะ สภาพ ปัญหา และความต้องการ และนำผลที่ได้มาสร้างรูปแบบอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบรูปแบบ และประเมินรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิสุทธิ วิจิตร พัทธภรณ์ (Vijitpatcharaporn, W., 2014, p.1) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ความนำ ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่ 2) องค์ประกอบของรูปแบบและสาระสำคัญของการกระจายอำนาจ และ 3) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จและสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวานิช (Wongwanich, S., 2006, pp.54-56) ที่กล่าวว่า หลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้านคือ มาตรฐานความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม ซึ่งสรุปได้ว่าองค์ประกอบของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาสามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การจัดทำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง พบว่าความเหมาะสมของคู่มือรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัย ราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ปก ส่วนนำ บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบเขต นิยามศัพท์ ประโยชน์ บทที่ 2 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย บทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบ ลักษณะงานที่ปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบ โครงสร้างการบริหารจัดการระดับมหาวิทยาลัย บทที่ 3 หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติงาน/เงื่อนไข ประกอบด้วย หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติงาน/เงื่อนไข หลักเกณฑ์การปฏิบัติงานงาน ข้อควรพิจารณาในการปฏิบัติ เงื่อนไขความสำเร็จสู่การปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือเวียน มติ บทที่ 4 วิธีการปฏิบัติงาน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย วิธีการปฏิบัติงาน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต การประเมินผล ขั้นตอนการปฏิบัติงาน บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรค/แนวทางการแก้ไข และพัฒนางาน ประกอบด้วย ปัญหา อุปสรรค/แนวทางการแก้ไขและพัฒนางาน แนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ และบรรณานุกรม ภาคผนวก เป็นต้น เมื่อพิจารณาเนื้อหาของคู่มือมีส่วนในการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยได้ ในส่วนของวิธีการเขียนคู่มือ มีการกำหนดหัวข้อเรื่อง สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องนั้น ๆ การใช้ภาษามีความถูกต้อง ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือ และสร้างคู่มือ พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ภาษาที่ใช้ในคู่มือมีความสมบูรณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบของคู่มือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กฤษฎี พลไทย (Ponthai, K., 2010, p.53) ที่กล่าวว่า คู่มือคือการอธิบายหรือให้รายละเอียดของการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผล สำเร็จ โดยผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถดำเนินการด้วยตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของ ของธนวิชัย จินดาประดิษฐ์ และจากรวรรณ ณ ยอดระฆัง (Jindapradit, T. & Na Yodrakang, J., 2009, p.26) ที่กล่าวว่า คู่มือการปฏิบัติงานเปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไว้อ้างอิงในความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสถียร คามีสักดิ์ (Kameesak, S., 2010, p.4) ที่กล่าวว่า คู่มือการ

ปฏิบัติงาน หมายถึง เอกสารที่ใช้ประกอบการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง ที่กำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง มีคำอธิบายงานที่ปฏิบัติ ประวัติความเป็นมา มีแผนกลยุทธ์การปฏิบัติ กำหนดตัวชี้วัดการประเมินผล ซึ่งในแต่ละบท/เรื่อง/หัวข้อ ต้องมีความคิดหลัก วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่มีความสมบูรณ์เทคนิคหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงองค์กรที่มีรูปแบบการบริหารงานบุคคล สามารถนำรูปแบบรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ที่พัฒนาขึ้นนี้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละองค์กร

2. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบที่มีการดำเนินงานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และต้องดำเนินการตามรูปแบบครบทุกขั้นตอนเพื่อที่จะได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้และเกิดประสิทธิภาพของรูปแบบ

3. คู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง มีการสังเคราะห์ และวิเคราะห์ ครบทุกส่วนทุกขั้นตอนตรงตามวัตถุประสงค์สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้ผู้วิจัยไม่ได้ทดลองใช้รูปแบบ และไม่ได้นำไปใช้จริง ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้รูปแบบ และนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง พร้อมทั้งประเมินผลการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายงานอื่น ๆ เพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรต่อไป

3. ควรนำคู่มือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ไปทดลองใช้เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประเมินผลสำเร็จของงานต่อไป

References

- Asawapoom, S. (2006). **Development of Educational Management elementary education Model of Province Level**. Doctoral thesis Chulalongkorn University.
- Butler, M.J. (2001). Outport adaptations : Social indicators through Newfoundland's Cod crisis. **Human Ecology Review**, 8 (2), 1-11.
- Jindapradit, T. & Jaruwan, Y. (2009). **Work manual**. Cabinet and Royal Gazette Publishing Office.
- Jitwiriyatham, M. (2009). **The virtue for being Kalayanamitta of administrators in the Publec Higher Education Institutes**. Doctoral thesis Silpakorn University.
- Kameesak, S. (2010). **How to write a manual Government Officials General Position Professional expertise and university staff academic Support**. Office of the president Srinakharinwirot University.
- Kanchanawasee, S. (2007). **Evaluation Theory**. (5 th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University.

- Kaewsuk,S. (2010). **The Quality Assurance Process for Educational Quality Assessment : A Case Study of Nakhon Pathom Rajabhat University** Doctoral thesis Faculty of Education Burapha University.
- Keplan, RS, and Norton, D.P.(2003). **Strategy Maps : Converting intangible Assets into Tan-gibleOutcomes**. Massachutsetts : Harvard Business School Press.
- Khammanee, T. (2009). **Teaching knowledge to process the Process, Learn effective**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Moolkum, S. (2004). **Idea Machine**. (3 rd ed.) . Bangkok : prints
- Muangman, S. (2017). **Service Mind**. Office of Academic Resources Prince of Songkla University, Pattani Campus.
- Office of the civil service commission. (2010). **Civil Service Competency Determination Manual : Core Competency Guide**. Bangkok : Office of the civil service commission.
- Phuvipadawat, S. (2001). **Student-Centered Enforcement and Evaluated by the Real Situation**. (4 th ed.). Chiangmai : The Knowledge Center.
- Ponthai, K. (2010). **Manual writing**. Chumphon : Maejouniversity-Chumphon.
- Prawanlapruk, T. (1995). **Personnel development and training**. Bangkok : Kansatsana Printing House.
- Rojnirutikul, N. (2007). **Human Resource Management and Performance Management**. Journal of Industrial Education Bangkok : King Mongkut's University of Technology Thonburi.
- Srisa-ard, B. (1998). **Teaching Development**. (2 nd ed.). Bangkok : Chomromdek.
- Sangngen B. (2016). **Achievement Motivation**. Phitsanulok : Pibulsongkram Rajabhat University.
- Srisanpang, P. (2008). **The Study of the states, problems, and solving guidelines through ofiice automation system of basic educational school under Nakhon Ratchasima educational service area office 1-7**. Doctoral thesis Nakhon Ratchasima Rajabhat University.
- The Office of the National Counter Corruption Commission. (2018). **Integrity and transparency Assessment: ITA**. Bureau of higher education standards and education.
- Vijitpatcharaporn, W. (2014). **A development of model of decentralized education management in basic education schools based on the National Educational Act B.E**. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Wongwanich, S. (2006). **Type of procedure for assessing the meta-and qualification of the assessor**.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชันที่มีต่อมโนคติ
เรื่องแสงและการมองเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Effect of Inquiry Approach Embedded with Peer Instruction on Light and
Vision Concepts of Grade 11 Students

ฐิติคมภัก ขนอย*

Thitikom Khanoie

เดชา ศุภพิทยากรณ์**

Decha Suppapittayaporn

นิคม พงษ์ประเสริฐ**

Nikom Pongprasert

Received : July 21, 2018

Revised : September 27, 2018

Accepted : October 15, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน ที่มีต่อมโนคติเกี่ยวกับเรื่องแสงและการมองเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอรุณวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 36 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน จำนวน 5 แผน ซึ่งผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบวัดมโนคติวิทยาศาสตร์เรื่องแสงและการมองเห็น ซึ่งได้ผ่านการประเมินจนเป็นที่ยอมรับได้ การจัดการเรียนรู้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และใช้เวลา 20 คาบ (4 สัปดาห์) การวิเคราะห์ผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยพิจารณาค่า Class Average Normalized Gain ($\langle g \rangle$) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.27 แสดงว่ามโนคติของนักเรียนเกี่ยวกับแสงและการมองเห็นเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ การจัดการเรียนรู้อย่างนี้จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการสื่อสารของครูผู้สอนกับนักเรียนในการจัดการเรียนรู้เป็นภาษาไทยซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนามโนคติของนักเรียนชาติพันธุ์

คำสำคัญ : เพียร์ อินสตรัคชัน / แสงและการมองเห็น / การสืบเสาะหาความรู้

*นักศึกษาลัทธิทอศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Master of Education Program in Education, Faculty of Education Chiang Mai University

**อาจารย์ประจำสาขาฟิสิกส์และสาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Lecturer in physics and science education Faculty of Education Chiang Mai University

ABSTRACT

This research studies the result of inquiry embedded with peer instruction approach on 36 grade 11 students' concepts of light and vision at Arunothai Wittayakom School, Chiang Mai. Most students are from different ethnics groups whose Thai is not used as first language. The research tools are; 1) 5 inquiry embedded with peer instruction lesson plans which were verified by several experts in the field, and 2) a light and vision concepts inventory which was validated to be acceptable. The learning engagement was done in the 2nd semester of 2017 academic year and lasted for 20 hours (4 weeks). The analysis of pre-post scores, considering the class average normalized gain (<g>), it indicates that the gain is 0.27 which means that the students' light and vision concepts were only slightly improved. The engagement needed to be refined in detail for a better result, e.g., to improve teacher-students communication in the engagement with Thai language which seems to be the main obstacle for enhancing ethnic groups students' concepts.

Keywords : Peer Instruction / Light and Vision / Inquiry

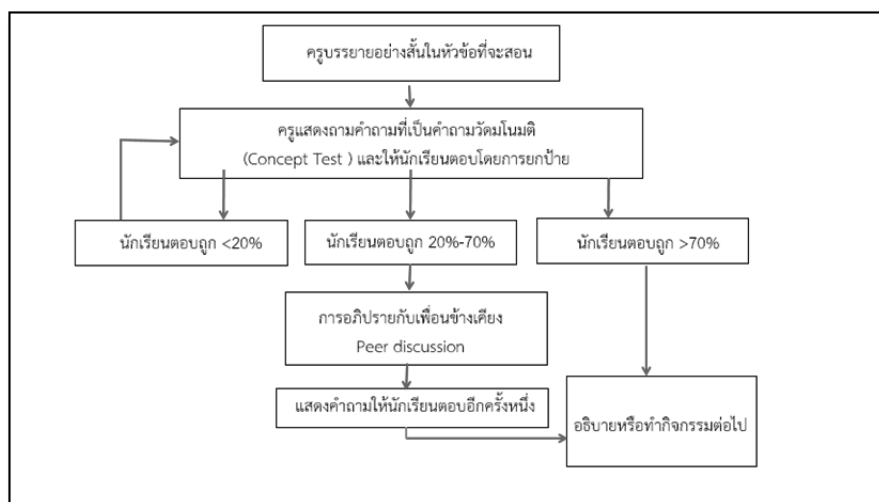
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ฟิสิกส์เป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาธรรมชาติทางกายภาพ และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปใช้อธิบายธรรมชาติ และสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ดังที่ Sangpradit. (2015) ได้กล่าวถึงมโนคติในวิชาฟิสิกส์ที่ถูกต้องว่ามีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายปรากฏการณ์รอบๆ ตัว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้นอกจากนั้นแล้วยังเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้มโนคติที่มีความซับซ้อนขึ้น แต่บางครั้งมโนคติที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์หรือทางฟิสิกส์อาจยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดมโนคติที่คลาดเคลื่อนสอดคล้องกับ Keokaew. (1997) ได้กล่าวว่าในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับต่างๆ นั้นมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างถ่องแท้ มีโอกาสเพียงได้รับทราบแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น สาเหตุประการหนึ่งในหลายๆ สาเหตุคือ นักเรียนมีมโนคติความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นและอธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้นตามความรู้สึกละตินของตนเอง โดยคำอธิบายนั้นแตกต่างจากคำอธิบายของนักวิทยาศาสตร์

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า นักเรียนมีมโนคติคลาดเคลื่อนในวิชาฟิสิกส์มากมาย ดังเช่นงานวิจัยของ Buarapan. & Singh. (2007) พบว่า นักเรียนมีมโนคติที่คลาดเคลื่อนในเรื่อง ธรรมชาติของแรง การเคลื่อนที่ของนิวตัน แรงเสียดทาน และแรงโน้มถ่วง งานวิจัยของ Linder. & Erickson. (1989) พบว่านักเรียนมีมโนคติที่คลาดเคลื่อนในเรื่อง ธรรมชาติของเสียง การเกิดเสียงและการได้ยิน เช่นเดียวกับ Sangpradit. & Rodranka. (2009) ที่ได้สำรวจมโนคติเรื่องแสงและการมองเห็นของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีมโนคติที่คลาดเคลื่อนในเรื่อง ธรรมชาติของแสง การเกิดภาพจากกระจกและเลนส์ การหักเหของแสงและการมองเห็น

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาฟิสิกส์ในปัจจุบัน ผู้สอนจำนวนหนึ่งใช้วิธีสอนที่เน้นการบรรยายและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสร่วมเรียนรู้ คิด แก้ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนมีมโนคติคลาดเคลื่อนในหลาย

เรื่อง (Chanserm., 2008) นักการศึกษาเสนอว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ในปัจจุบัน ควรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดมโนคติวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหรือการให้นักเรียนได้มีโอกาสสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น (Wuttiprom., 2006; Buarapan., 2007; Mazur., 1997; National Research Council, 2000) จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า เพียร์ อินสตรัคชัน (Peer Instruction) เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีปฏิสัมพันธ์กับครู ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์เอริก มาซัวร์ (Eric Mazur) อาจารย์สอนวิชาฟิสิกส์ที่มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งออกแบบให้ในช่วงที่หยุดการบรรยายเป็นระยะ ๆ ระหว่างการสอน เพื่อตั้งคำถามแบบเลือกตอบเพื่อวัดความเข้าใจ ก่อนที่จะสอนหัวข้อต่อไป (Mazur, 1997) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ เพียร์ อินสตรัคชัน (Mazur., 1997)

จากภาพที่ 1 เป็นแผนผังรูปแบบการสอน เพียร์ อินสตรัคชัน โดยขั้นแรกครูจะทำการบรรยายหัวข้อที่จะสอนเพื่อเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนอย่างสั้นๆ ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที จากนั้นครูจะนำคำถามที่เรียกว่า Concept Test ซึ่งเป็นคำถามแบบปรนัย เพื่อวัดความเข้าใจเดิมของนักเรียน ให้นักเรียนเลือกคำตอบโดยการโหวต ถ้านักเรียนตอบถูกมากกว่า 70% ครูอาจอธิบายเพิ่มเติมเพราะนักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจแล้วหรือทำกิจกรรมต่อไป และถ้านักเรียนตอบถูกไม่ถึง 20% ครูอาจจะต้องกลับทบทวนหรือขยายความเกี่ยวกับคำถามใหม่ซึ่งนักเรียนอาจไม่เข้าใจในคำถามหรือคำถามซับซ้อนเกินไป แต่ถ้านักเรียนตอบถูกประมาณ 20-70% ครูจะให้นักเรียนหันไปคุยกับเพื่อนข้างเคียงแลกเปลี่ยนแนวคิดเพื่อให้เพื่อนสอนเพื่อนผ่านการอภิปราย (Peer discussion) ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1-3 นาที โดยที่ยังไม่เฉลย จากนั้นก็แสดงคำถาม Concept Test อีกครั้งหนึ่ง ให้นักเรียนโหวต เพื่อดูว่า นักเรียนเปลี่ยนแปลงคำตอบไปในทิศทางใด เพื่อที่จะได้ปรับแนวทางการสอนต่อไปซึ่งครูอาจจะอธิบายหรือให้นักเรียนทำกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ต่อไป กระบวนการดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีการปรับเปลี่ยนมโนคติ (Posner., 1982; Driver., 1994, quoted in Suppapittayaporn, 2010a) ที่ว่าเมื่อนักเรียนเผชิญภาวะไม่สมดุลทางความคิด (Disequilibrium) จะมีแนวโน้มมองหากรอบความรู้เพื่อคำอธิบายใหม่ ครูสามารถใช้โอกาสนี้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการความคิดสร้างความรู้โดยกระบวนการซึมซับ (Assimilation) เพื่อปรับโครงสร้างทางความรู้ (Accommodation) โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่

เอื้ออำนวย เช่นการให้คุยกับเพื่อน หรือการให้ทำกิจกรรมที่ให้เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์โดยการสำรวจ สร้างคำอธิบายใหม่ ให้นักเรียนเข้าสู่สมดุลทางความคิดครั้งใหม่ (Equilibrium) จากการสืบเสาะหาความรู้

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบเพียร์ อินสตรัคชัน มีส่วนช่วยทำให้นักเรียนเกิดมโนคติทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องได้ ดังเช่นผลการวิจัยของ Suppapittayaporn., et al. (2010a) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบเพียร์ อินสตรัคชัน เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบประเมิน Force and Motion Conceptual Evaluation (FMCE) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่ถูกต้องมากขึ้น คล้ายกับ Chalermchart. & Wuttiptom. (2015) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ชุดการทดลองร่วมกับการสอนแบบ เพียร์ อินสตรัคชัน เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่ พบว่า กลุ่มทดลองมีความเข้าใจเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ (Maleehuan. & Suppapittayaporn., 2017) ได้ศึกษาผลการสอนแบบเพียร์และกิจกรรมการลงมือปฏิบัติทางฟิสิกส์เพื่อพัฒนามโนคติเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนมีมโนคติเกี่ยวกับแรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนถูกต้องเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ในการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ โรงเรียนอรุณทัยวิทยาคม ผู้วิจัยได้สอนวิชาฟิสิกส์เรื่องแสง และพบว่านักเรียนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแสงเชิงเรขาคณิตรวมทั้งการมองเห็นสีของวัตถุ ประกอบกับโรงเรียนอรุณทัยวิทยาคมเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล บริเวณชายแดนไทย-พม่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นชาวเขาชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างมีปัญหาด้านการใช้ภาษาไทยกลางและไม่คุ้นเคยกับศัพท์เฉพาะทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน จากผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน (O-NET) ในปีการศึกษา 2558 ช่วงชั้นที่ 4 วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน พบว่า ในระดับโรงเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 28.35 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศ (National Institute of Educational Testing Service (Public Organization), 2015) และเมื่อแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้ในมาตรฐาน ว 5.1 ซึ่งเป็นเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ เรื่อง พลังงาน นักเรียนโรงเรียนอรุณทัยวิทยาคมมีคะแนนเฉลี่ย 30.59 ซึ่งถือว่าเป็นคะแนนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศโดยปกติ ผู้สอนได้ใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ตามหนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ยังไม่สามารถมองเห็นความคิดของนักเรียนหรือทำให้การคิดของนักเรียนมีเสถียรภาพ การใช้วิธีการสอนแบบ เพียร์ อินสตรัคชัน เพิ่มเข้าไปในขั้นของการสร้างความสนใจหรือ Engagement น่าจะช่วยให้เห็นมโนคติของนักเรียนจากการโหวตเลือกคำตอบของคำถาม Concept Test และการอธิบายให้เพื่อนด้วยกัน (Peer Discussion) รวมทั้งการสำรวจ (Exploration) การสร้างคำอธิบาย (Explanation) การขยายความรู้ (Elaboration) การประเมิน (Evaluation) จะช่วยพัฒนามโนคติของนักเรียนได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน เพื่อพัฒนามโนคติเกี่ยวกับแสงและการมองเห็นของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

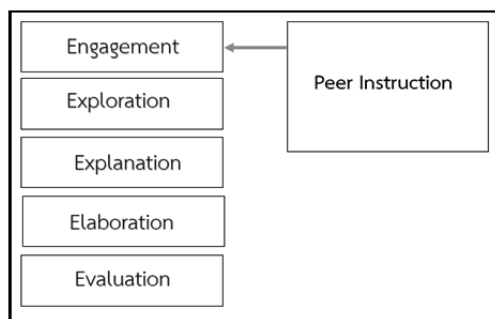
เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชันต่อมโนคติเรื่องแสงและการมองเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอรุณทัยวิทยาคม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน และแบบวัดมโนคติวิทยาศาสตร์เรื่องแสงและการมองเห็น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน ผู้วิจัยได้สร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องพลังงาน ของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามตัวชี้วัดที่ ว 5.1 ม 4-6
- 2) ศึกษาโมเดลที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องแสงและการมองเห็นและกำหนดโมเดลที่ต้องการศึกษา จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการเรียนรู้และกำหนดเวลาที่ใช้สอนเป็น (1) เรื่องธรรมชาติของแสงและการเกิดเงา (2) เรื่องการสะท้อนของแสง (3) เรื่องการหักเหของแสง (4) เรื่องปรากฏการณ์เกี่ยวกับแสง และ (5) เรื่องตาและการมองเห็นสีของวัตถุ โดยใช้เวลาในการสอนแผนละ 4 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง
- 4) ศึกษาหลักการ แนวคิด และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเลือกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ ขั้นการสร้างความสนใจ (Engage) ขั้นการสำรวจและค้นคว้า (Explore) ขั้นการอธิบาย (Explain) ขั้นการขยายความรู้ (Elaborate) และขั้นการประเมิน (Evaluate)
- 5) ศึกษาหลักการ แนวคิด และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเพียร์ อินสตรัคชันจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามภาพที่ 1 และออกแบบวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน ในขั้นนำ (Engage) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบและประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยพิจารณา ความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรม จนเป็นที่ยอมรับได้ก่อนนำไปใช้จริง

2. การสร้างแบบวัดมโนคติ ผู้วิจัยได้สร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง พลังงาน ตัวชี้วัดที่ ว 5.1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหนังสือเรียนวิชาฟิสิกส์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (สสวท.) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดประเด็นมโนคติวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องแสงและการมองเห็นที่

ต้องการศึกษา ซึ่งได้แบ่งกลุ่มมโนคติที่ต้องการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การสอนท่อนของแสง การหักเหของแสง และ ตาและการมองเห็นสี โดยพิจารณาโมดีย่อยทั้งหมด 15

2) ศึกษาวิธีการวัดมโนคติที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแสงและการมองเห็นและเลือกใช้คำถามแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 31 ข้อ

3) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาตามหลักวิชาการเพื่อพิจารณาว่าคำถามมีความถูกต้องเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมในการวัดมโนคติที่ศึกษาหรือไม่ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบวัดมโนคติวิทยาศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกัน จำนวนนักเรียน 30 คน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์พบว่าค่าความยาก (p) ในช่วง 0.40 - 0.59 ค่าอำนาจจำแนก (r) มากกว่า 0.20 และหาค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ 0.59 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มีความเชื่อมั่นปานกลาง

5) นำแบบวัดมโนคติใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของมโนคติวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ด้วยวิธีการหา Class Average Normalized Gain (<g>) (Hake, 1998) ดังสมการ 1)

$$<g> = \frac{<\%post - \%pre>}{100 - \%pre} \text{-----} 1)$$

เมื่อ <g> เป็นค่า Class Average Normalized Gain
<%pre> เป็นร้อยละของค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนเรียน
<% post> เป็นร้อยละของค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียน

โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินตาม Hake (1998) ซึ่งแบ่งออกเป็น ระดับ ดังนี้ 3

ระดับสูง (High gain) ถ้าค่า <g> มากกว่า 0.7

ระดับปานกลาง (Medium gain) ถ้าค่า <g> อยู่ในช่วง 0.3 – 0.7

ระดับต่ำ (Low gain) ถ้าค่า <g> น้อยกว่า 0.3

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชันที่มีต่อมโนคติเรื่องแสงและการมองเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ผลการวัดก่อนและหลังการเรียนรู้แล้วพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของมโนคติในแต่ละกลุ่มมโนคติที่ต้องการศึกษา ทำการหาค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Class Average Normalized gain (<g>) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มโนคติที่ศึกษาตามกลุ่ม ร้อยละคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนและค่า <g>

มโนคติที่ศึกษา	คำถาม ข้อที่	ร้อยละคะแนนเฉลี่ย		<g>
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
กลุ่มที่ 1 เรื่อง การสะท้อนของแสง				
1. เมื่อแสงตกกระทบวัตถุ วัตถุจะสะท้อนแสงออกมาสู่ตาเราทำให้เรามองเห็นวัตถุ	1, 2	40.28	90.28	0.84
2. การสะท้อนของแสง มุมตกกระทบเท่ากับมุมสะท้อน	3, 4	33.33	36.11	0.04
3. การเกิดภาพบนกระจกราบ จะเกิดภาพเสมือนด้านหลังกระจก ระยะวัตถุเท่ากับระยะภาพ	5	33.33	50.00	0.25
4. การเกิดภาพในกระจกราบ ภาพที่เกิดจะกลับหน้าเป็นหลัง	7	55.56	80.56	0.56
5. การเกิดภาพบนกระจกเว้า จะเกิดภาพจริงด้านหน้ากระจก โดยที่ระยะวัตถุ มากกว่า เท่ากับ น้อยกว่า ระยะภาพ ส่วนภาพเสมือนจะเกิดด้านหลังกระจกระยะภาพน้อยกว่าระยะวัตถุเสมอ	6	22.22	47.22	0.32
6. กระจกนูนให้ภาพเสมือนหัวตั้ง ขนาดภาพเล็กกว่าขนาดวัตถุ เกิดด้านหลังกระจก	8	27.78	41.67	0.19
7. กระจกเว้าให้ภาพจริงหัวกลับขนาด ใหญ่กว่า เท่ากับ เล็กกว่าวัตถุและภาพเสมือนหัวตั้งขนาดภาพใหญ่กว่าวัตถุ โดยภาพจริงอยู่ด้านหน้ากระจกและภาพเสมือนอยู่หลังกระจก	9, 10, 11, 12	27.08	45.14	0.25
รวม		34.23	55.85	0.33
กลุ่มที่ 2 เรื่อง การหักเหของแสง				
8. การมองเห็นวัตถุในตัวกลางต่างกัน เราจะเห็นวัตถุนั้นอยู่แตกต่างไปจากความเป็นจริง	13, 14	33.33	40.28	0.10
9. การมองเห็นวัตถุในตัวกลางต่างกัน เราจะเห็นขนาดของวัตถุนั้นแตกต่างไปจากความเป็นจริง	15, 16	36.11	72.22	0.57
10. เลนส์นูนจะสร้างภาพจริงหัวกลับ ขนาดใหญ่กว่า เท่ากับ เล็กกว่าวัตถุและภาพเสมือนหัวตั้งขนาดใหญ่มากกว่าวัตถุ	17, 18, 19	19.44	21.30	0.02
11. การปิดเลนส์ไว้ส่วนหนึ่งภาพที่เห็นยังเหมือนเดิมเสมอ แต่สีของภาพจะจางลง	22	27.78	26.39	-0.02
12. เลนส์เว้า ทำให้เกิดภาพเสมือนหัวตั้งขนาดภาพเล็กกว่าขนาดวัตถุ ระยะภาพสั้นกว่า ระยะวัตถุเสมอ	20, 21	16.67	19.44	0.03
รวม		29.17	40.05	0.15

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มโนคติที่ศึกษา	คำถาม ข้อที่	ร้อยละคะแนนเฉลี่ย		<g>
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
กลุ่มที่ 3 เรื่อง ตาและการมองเห็นสี				
13. แม่สีของสารสีคือ สารสีแดงม่วง สารสีเหลือง สารสีน้ำเงินเขียว ส่วนสารสีอื่นๆ เกิดจากการผสมแม่สี	23,24, 25	31.48	57.41	0.38
14. แม่สีของแสงสีคือ แสงสีแดง แสงสีเขียว แสงสีน้ำเงิน ส่วนแสงสีอื่นๆ เกิดจากการผสมแม่สี	26, 27, 28, 29	27.08	56.94	0.41
15. สารสีกับแสงสีผสมกันไม่ได้ แสงสีมีสมบัติในการสะท้อนแสงสีของตนเองและดูดกลืนแสงสีอื่น แสงที่สะท้อนออกมาจะเป็นแสงสีที่มองเห็น	30, 31	30.56	61.11	0.44
รวม		26.45	48.73	0.30
รวมทั้งหมด		30.80	49.73	0.27

จากตารางที่ 1 คะแนนมโนคติเกี่ยวกับแสงและการมองเห็นของนักเรียนในภาพรวมก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 30.80 หลังเรียนเป็นร้อยละ 49.73 ได้ค่า <g> เท่ากับ 0.27 ถือว่าความเข้าใจของนักเรียนถูกต้องเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ (Hake, 1998) เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มมโนคติที่ศึกษาพบว่า ทั้งสามกลุ่มมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนเช่นกัน คือ กลุ่มที่ 1 เป็นมโนคติที่เกี่ยวกับการสะท้อนของแสง ก่อนเรียนเป็นร้อยละ 34.23 หลังเรียนเป็นร้อยละ 55.85 ได้ค่า <g> เท่ากับ 0.33 ถือว่าความเข้าใจของนักเรียนถูกต้องเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง (Hake, 1998) กลุ่มที่ 2 เป็นมโนคติที่เกี่ยวกับการหักเหของแสง ก่อนเรียนเป็นร้อยละ 29.17 หลังเรียนเป็นร้อยละ 40.05 ได้ค่า <g> เท่ากับ 0.15 ถือว่าความเข้าใจของนักเรียนถูกต้องเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ (Hake, 1998) กลุ่มที่ 3 เป็นมโนคติที่เกี่ยวกับตาและการมองเห็นสี ก่อนเรียนเป็นร้อยละ 26.45 หลังเรียนร้อยละ 48.73 ได้ค่า <g> เท่ากับ 0.30 ถือว่าความเข้าใจของนักเรียนถูกต้องเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง (Hake, 1998)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชันที่มีต่อมโนคติเรื่องแสงและการมองเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเพียร์ อินสตรัคชัน เพื่อพัฒนามโนคติเกี่ยวกับแสงและการมองเห็น ของนักเรียนที่ศึกษาแม่สีว่าค่า <g> ในภาพรวมมีค่าไม่สูง แต่เมื่อพิจารณารายกลุ่มย่อย พบว่า ในกลุ่มที่ 1 ซึ่งเกี่ยวข้องกับมโนคติของนักเรียนเกี่ยวกับการสะท้อนของแสง ให้ค่า <g> ที่ดีที่สุดเมื่อเทียบกับอีกสองกลุ่ม แต่ก็ยังอยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณามโนคติที่ศึกษาจะพบว่า การสะท้อนของแสงเป็นเรื่องที่ไม่ยาก นักเรียนอาจจะเคยเรียนมาบ้างแล้วในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างไรก็ตามมโนคติที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนยังแน่นหนาอยู่ เช่น ในเรื่องการมองเห็นวัตถุ นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าตาของเราสามารถส่งรังสีไปยังวัตถุทำให้เราสามารถมองเห็นวัตถุได้ เช่นเดียวกับที่รายงานในงานวิจัยของ Fetherstonhaugh. & Treagust. (1992) ในเรื่องการสะท้อนของแสง นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าเมื่อแสงตก

กระบวนทัศน์แสงจะสามารถสะท้อนไปยังทิศทางใดก็ได้ ในเรื่องการเกิดภาพบนกระจกราบเงาและหุ่น นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าภาพที่เกิดบนกระจกจะเกิดขึ้นที่ผิวกระจกเท่านั้น นักเรียนมีไม่มีโน้มนำเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าหรือหลังกระจก รวมทั้งการจำแนกชนิดของภาพเป็นภาพจริงและเสมือน ในเรื่องการเกิดภาพในกระจกราบที่ภาพที่เกิดจะกลับหน้าเป็นหลัง นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจว่าการเกิดภาพในกระจกราบภาพที่เกิดจะกลับขวาเป็นซ้าย ในเรื่องของขนาดและชนิดของภาพที่เกิดบนกระจกโค้งพบว่านักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าขนาดของภาพขึ้นอยู่กับขนาดของภาพขึ้นอยู่กับขนาดของเส้นผ่านศูนย์กลางของกระจกยิ่งกระจกใหญ่ขึ้นภาพที่ได้ก็จะใหญ่ขึ้นตามขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของกระจก นอกจากนี้ยังเข้าใจว่าภาพที่เกิดจากกระจกโค้งมีขนาดเท่าวัตถุด้วยซึ่งได้ผลที่คล้ายกับผลการศึกษาของ Sornpimpo. & Tanahuang. (2014) ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน พบว่านักเรียนมีปัญหาตั้งแต่การทำความเข้าใจภาษาที่ใช้ ตั้งแต่การใช้คำถามใน Concept Test ที่นักเรียนไม่เข้าใจสถานการณ์ของคำถามที่ใช้คำธรรมดาทั่วไป ไม่มีการใช้คำศัพท์เฉพาะ ทำให้ใช้เวลามากในการทำความเข้าใจเดิมของนักเรียน เช่น เมื่อให้เปรียบเทียบขนาดของภาพที่เกิดจากกระจกโค้ง นักเรียนก็จะงงว่า ทำไมต้องมีการเปรียบเทียบ เพราะไม่มีโน้มนำเกี่ยวกับขนาดภาพที่แตกต่างไปจากเดิมในชีวิตประจำวัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในช่วงการจัดกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ การลงมือทดลอง นักเรียนก็สามารถทำได้ระดับหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะเนื้อหาไม่ยากมากนัก เมื่อพิจารณาผลในกลุ่มที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับโน้มนำของนักเรียนเรื่องการหักเหของแสง พบว่า ให้ค่า $<g>$ ที่ต่ำที่สุดและต่ำมาก แสดงให้เห็นว่า การสร้างและปรับเปลี่ยนโน้มนำของนักเรียนกลุ่มที่ทำวิจัยนี้ทำได้ยากที่สุด เมื่อพิจารณาโน้มนำที่ศึกษาบางมโนคติ เช่น การมองเห็นวัตถุในตัวกลางต่างกัน นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าเมื่อวัตถุอยู่ในตัวกลางอื่นๆ วัตถุจะอยู่ตามตำแหน่งจริงและขนาดจริงที่นักเรียนเห็น ในเรื่องของภาพที่เกิดจากการหักเหของแสงผ่านเลนส์ นักเรียนเข้าใจว่าเปลี่ยนแปลงตามขนาดของเลนส์และเกิดภาพที่จุดโฟกัสเท่านั้น ซึ่งเป็นผลที่คล้ายกับผลการศึกษาของ Keawkhong, et al. (2010) และ Sornpimpo. & Tanahuang. (2014) ในเรื่องของภาพจากการปิดเลนส์ไว้ส่วนหนึ่ง นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจว่าจะปรากฏภาพเพียงครึ่งเดียว สอดคล้องกับการศึกษาของ (Goldberg. & McDermot., 1987, quoted in Suppapittayaporn, et al., 2010b) เป็นต้น เมื่อพิจารณากิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงที่สอนเรื่องการหักเห พบว่า เป็นช่วงที่จัดการเรียนรู้ได้ยากในทุกขั้นตอน นักเรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ด้วยความยากลำบาก ตั้งแต่การใช้คำถาม Concept Test การทำกิจกรรมการสืบเสาะหาความรู้ สังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า นักเรียนมีปัญหาในการทำความเข้าใจภาษาหรือศัพท์ทางฟิสิกส์ที่ใช้หรือการตีความหมาย เช่น มุมวิกฤติ ความลึกปรากฏ ระยะเสมือน เป็นต้น เมื่อพิจารณาผลในกลุ่มที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับโน้มนำของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับตาและการมองเห็นสีของวัตถุ ให้ค่า $<g>$ ที่อยู่ในระดับปานกลาง และดีที่สุด 3 กลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากในขั้นการสร้างแรงบันดาลใจที่ให้มี เพียร์ อินสตรัคชัน ที่ให้นักเรียนมีการโหวตเลือกคำตอบของ Concept Test นักเรียนมีมโนคติที่คลาดเคลื่อนมาก โดยเฉพาะการเอาแสงสีมาผสมกับสารสี แต่เมื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงๆ ก็จะพบด้วยตัวเองว่า ตัวเองเข้าใจผิดจริงและเกิดการปรับเปลี่ยนมโนคติจากการมองเห็นหลักฐานเป็นที่ประจักษ์ (National Research Council, 2000) ทำให้เกิดกระบวนการปรับโครงสร้างของความรู้ใหม่จากประสบการณ์จริง ตัวอย่างมโนคติที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียน เช่น ในเรื่องของแม่สีของสารสี นักเรียนส่วนหนึ่งเข้าใจว่า การผสมสารสีสามารถผสมสีแบบแม่สีในทางศิลปะ การผสมแสงสีเป็นแบบเดียวกันกับผสมแบบสารสีได้ บางครั้งนักเรียนก็อธิบายการมองเห็นสีของวัตถุโดยการนำสารสีผสมกับแสงสี ซึ่งคล้ายกับผลการศึกษาของ Hundula. (2014)

เมื่อพิจารณาวิธีการสอนในภาพรวม ผู้วิจัยพบว่าการใช้ เพียร์ อินสตรัคชัน ในขั้นสร้างแรงบันดาลใจโดยใช้ Concept Test เป็นการสร้างความเข้าใจเดิมของนักเรียนที่มีความคลาดเคลื่อนได้ดี นักเรียนจะเลือกคำตอบตาม

ความเข้าใจของตนเองซึ่งสะท้อนความเข้าใจหรือมโนคติที่คลาดเคลื่อนออกมา นอกจากนี้ ผลการสังเกตการโหวตเลือกคำตอบของนักเรียนก็สะท้อนให้เห็นแนวทางคำตอบที่นักเรียนตอบในแบบวัดมโนติก่อนเรียนไปทางเดียวกัน กระบวนการของการอภิปรายร่วมกับเพื่อนก็ช่วยปรับเปลี่ยนมโนคติได้ (Mazur, 1997; Driver, 1994, quoted in Suppapittayaporn, 2010) อย่างไรก็ตามถ้ามโนคติเดิมส่วนใหญ่ของนักเรียนจะคลาดเคลื่อนคล้ายๆ กันจะต้องให้นักเรียนทำการสืบเสาะหาความรู้ระดับต่าง ๆ ช่วยในการปรับเปลี่ยนมโนคติ อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วผลที่ได้ก็ถือว่าดีขึ้นกว่าวิธีการสอนแบบเดิมที่ผู้วิจัยได้ใช้การสืบเสาะหาความรู้ตามแบบเรียนเพียงอย่างเดียวมากพอสมควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มโนคติเรื่องแสงและการมองเห็น ของนักเรียนเพิ่มขึ้นในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาบริบทของการจัดการเรียนการสอนจริงซึ่งนักเรียนเป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ อาจจะต้องมีครูผู้ช่วยที่เข้าใจภาษาท้องถิ่นมาช่วยอธิบายเพิ่มเติมหรือช่วยแปลภาษาไทยเป็นภาษาท้องถิ่นในบางช่วงของการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การใช้การสอนแบบเพียร์ อินสตรัคชัน ช่วยเสริมให้การจัดการเรียนรู้นักเรียนมีส่วนร่วมและสนใจมากขึ้น ถือว่าดีกว่าวิธีการสอนแบบเดิมอย่างชัดเจน

2. การใช้คำถาม Concept Test สถานการณ์ในชีวิตประจำวันในการสร้างความขัดแย้งทางความคิดนำไปสู่การปรับโครงสร้างทางความคิดได้ ครูผู้สอนใช้เวลาเพิ่มอีกเล็กน้อยโดยการแทรกคำถามดังกล่าวในระหว่างการสอน ไม่ว่าจะสอนโดยวิธีใดหรือเนื้อหาใดก็ตาม สามารถช่วยให้มองเห็นความคิดหรือความเข้าใจเดิมของนักเรียนในเรื่องที่เราจะสอนได้

ข้อเสนอแนะในการทบทวนครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษามโนคติตามประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในเชิงลึกมากขึ้น หรือประเด็นอื่นๆ ที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษา แต่ครูผู้สอนหรือผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเรื่องแสง
2. อาจจะแทรกการใช้ เพียร์ อินสตรัคชัน ในชั้นของการขยายความรู้ เพื่อศึกษาว่า ความสามารถของนักเรียนในการทำโจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์จะพัฒนาดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร
3. ควรจะมีการวิจัยกับนักเรียนชาติพันธุ์ โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษาท้องถิ่นที่มีความรู้ทางด้านฟิสิกส์มาช่วยในการสื่อความหมายและดูว่าจะสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจฟิสิกส์ได้มากเพียงใด

References

- Buarapan, K. (2007). Relationships between Fourth-Year Preservice Physics Teachers' Conceptions of Teaching and Learning Physics and their Classroom Practices during Student Teaching. *Songklanakarin Journal of Social Science and Humanities*, 13(4), 595-620.
- Buarapan, K. & Singh. (2007). Misconceptions in Force and Motion. *Journal of Educational Criticism*, 22(3), 49-63
- Chalermchart, S. & Wuttirom, S. (2015). Effect of Peer Instruction Teaching Method on Grade 10 Students' Understanding of Concepts in Force and Motion. *Unit of Research in Science Technology and Environment for Learning Journal*, 6(2).

- Chanserm, N. (2008). **The Results of Constructivist-based POE Approach on the Topic of Work and Energy Among Grade 10 Students**. Thesis of Master's in Science Education, Khonkaen University.
- Fethestonhaugh, T. & Treagust, D.F. (1992). Students understanding of light and its properties: teaching to engender conceptual change. **Science Education**, **76**(6), 653-672.
- Hundula, C. (2014). **A study of Conceptions and Conceptual Change in Light and Vision of Grade 8 Students Through POE-based Activities**. Thesis of Master's in Education, Mahasarakam Rajabhat University.
- Kaenane, T. (2013). **Science of Teaching: Knowledge for Effective Process of Learning Management**. (17 th ed). Bangkok : Chulalongkorn Press.
- Keawkhong, K, Emarat, N. & Arayathanitkul, K. (2010, March). **Thai Students' Ideas About an Image Formed by a Plane Mirror**. Siam Physics Congress 2010. Kanchanaburi, Thailand.
- Keokaew, S. (1997). **Secondary Level Science Teaching**. Prince of Songkla University, Pattani Campus.
- Linder, C. & Erickson, G. (1989). A Study of Tertiary Physics Students' Conceptualization of Sound. **International Journal of Science Education**, **11**(5), 491-501.
- Maleehuan, P. & Suppavitayaporn, D. (2017). The Effect of Peer Instruction Complemented with Hands-on Physics Activities on the Conception of Force and Motion Of 10th Grade Students. **Nakhon Phanom University Journal**, **7**(3), 87-95.
- Mazur, E. (1997). **Peer Instruction : A User's Manual**. New Jersey. USA : Upper Saddle River.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2015). **Ordinary National Education Test Report**. [Online]. Available : <http://www.newonetestresult.niets.or.th/ExamWeb/FrLogin.aspx?ReturnUrl=%2fExamWeb%2fdefault.aspx> [2016, April 20].
- National Research Council. (2000). **Inquiry and the national science education standards : A guide for teaching and learning**. Washington, D.C. : National Academy Press.
- Richard R, Hake. (1998). Interactive-Engagement Versus Traditional Methods: A Six-Thousand-Student Survey of Mechanics Test Data for Introductory Physics Courses. **American Journal of Physics**, **66**, (64-74).
- Sangpradit, T. (2015). Alternative Conceptions of Students in Physics. **Journal of Education Naresuan University**, 202-209.
- Sangpradit, T. & Rodranka, W. (2009, April). A Survey for Conceptual Understanding in Light of Grade 8 Students in Municipal School of Bangkok. **Journal of Research Konkaen University**, (4), 310-322.
- Sornpimpo, P. & Tanahuang, C. (2014, March). Development of Light and Vision Concepts of Grade 8 Students Using POE Approach. **Journal of Khonkaen University**, (15).

- Suppapittayaporn, D., Panichpun, B. & Emarat, N. (2010). Can We Trace Arbitrary Rays To Locate an Image Formed by a Thin Lens, **The Physics Teacher**, **48**, 256-257.
- Suppapittayaporn, D., Emarat, N. & Arayathanikul, K. (2010b) The effectiveness of peer instruction and structured inquiry on conceptual understanding of force and motion : a case study from Thailand, **Research in Science & Technological Education**, **28**, 63-79.
- Wuttirom, S. (2006). **Alternatives for Physics Learning Management for Self-Learning**. [Online]. Available : <http://penthai.sc.mahidol.ac.th/html/articles.html> [2006, January 18].

การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดบึงกาฬ

Evaluating the Supplementary Food Project (Milk) of Schools under Local
Administration, Bueangkarn Province

ธีรวัฒน์ ปิตกัษรากร*

Thirawat Pitokprathrakorn

อาทิตย์ อาจหาญ**

Arthit Archarn

พงศกร พิมพะนิทย์**

Pongsakorn Pimpanit

Received : June 2, 2018

Revised : October 18, 2018

Accepted : November 8, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินด้านโครงการอาหารเสริม (นม) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 467 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) ด้านบริบท ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านผลผลิต ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การประเมินโครงการ / อาหารเสริม

*นักศึกษาลัทธิสุตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Master of Education Program Educational Research and Evaluation Department Maha Sarakham
Rajabhat University

**อาจารย์ประจำสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Lecturer in Educational Research and Evaluation Department Maha Sarakham Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of the research were to evaluate the context of the supplementary food project side of content, side of import factor, side of process, side of productivity. This research qualitative method, questionnaire was used with 467 samples. Data were analyzed by basic statistics include deviation and standard deviation. Results of the research were as follows: The findings showed that the average evaluation of the supplementary food project of schools was at the highest level Regarding four items of the evaluation, the findings revealed that: 1) The overall opinion of the school administrators was at the highest level. 2) The overall opinion of the school administrators was at the highest level. 3) The overall opinion of the school administrators was at a high level. 4) The overall opinion of the school administrators was at the highest level.

Keywords : Project Evaluating / Supplementary Food

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 ได้กำหนดหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ หมวด 5 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา สำหรับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16-18 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบอันได้แก่ เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระบบบริการสาธารณะประเภทหนึ่งและ มาตรา 30(1) บัญญัติให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความครอบคลุมถึงการถ่ายโอนภารกิจการศึกษา นอกจากนี้กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ได้กำหนดนโยบายให้กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ให้มีความคล่องตัว และมีอิสระในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Secretariat of the Council of Education 2008, 2008, pp.1-2)

โครงการอาหารเสริมโรงเรียน เป็นโครงการที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหารและภาวะทุพโภชนาการในเด็ก ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้แนะนำให้เด็กได้ดื่มนม ซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง อันจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพประกอบกับระยะเวลาดังกล่าวรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ตลอดจนการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้สามารถขายนํ้านมดิบได้ จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กนักเรียนได้ดื่มนมอย่างจริงจัง โดยการดำเนินการระยะแรก ปี 2535-2543 มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ (สพช.) เป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อเฉพาะโรงเรียนในสังกัด ระยะต่อมา ตั้งแต่ปี 2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ถ่ายโอนงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อ โครงการนมในโรงเรียนจึงเกิดขึ้นโดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้โรงเรียนทุกโรงได้จัดโครงการนมโรงเรียนให้นักเรียน ให้ครบตามงบประมาณที่ทางรัฐบาลได้จัดสรรให้ โดยให้สรุปและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการเป็นระยะ โดยเฉพาะการประเมินโครงการที่จัดทำขึ้นต้องมีความถูกต้อง รัดกุม ชัดเจน ตรวจสอบได้ ซึ่งรัฐบาลได้ใช้งบประมาณของประเทศจำนวนมากในการจัดโครงการนมโรงเรียน การบริหารโครงการนมโรงเรียนนั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งในขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน ที่เป็นการกิจสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียนที่ต้องจัดบริการให้นักเรียน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการแก้ไขภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน และจากการดำเนินงานโครงการนมโรงเรียน เห็นได้ว่าบรรลุเป้าหมายด้านปริมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือสามารถทำให้นักเรียนระดับประถมศึกษาทุกคนได้ดื่มนม แต่คำถามก็มีอยู่ว่าโครงการนมโรงเรียน ได้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งปัญหาของโครงการนมโรงเรียนนั้นได้เกิดขึ้นหลากหลายปัจจัย เช่น ปัจจุบัน รัฐบาลจัดสรรงบประมาณโครงการนมโรงเรียนปีละ 13,000 ล้านบาท พบว่าในจำนวนนี้เป็นนมปลอมปนมากถึง ร้อยละ 70 มีเม็ดเงินถึงมือเกษตรกรโคนมเพียง 1,585 ล้านบาทเท่านั้น การทุจริตคุณภาพนมส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อเกษตรกรและเด็กนักเรียน ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณ ขณะที่เด็กไทยได้ดื่มนมโรงเรียนเพียง ร้อยละ 60-70 จากทั้งหมด รว 10 ล้านคน ส่วนเด็กอีก ร้อยละ 40 ไม่ได้ดื่มนม เพราะนำไปเททิ้งจากการไม่เห็นคุณค่าหรือนมบูดเสียจนดื่มไม่ได้ การจัดกิจกรรมดังกล่าวจะประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไรนั้นโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬได้รับงบประมาณตามโครงการดังกล่าวที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดสารอาหาร และภาวะทุพโภชนาการในเด็ก ด้วยเห็นว่า เด็กควรจะได้ดื่มนมซึ่งเป็นอาหารธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง อันจะส่งผลให้พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาร่างกายของนักเรียนให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงและมีน้ำหนัก ส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข จำเป็นต้องมีการประเมินโครงการ เพราะการประเมินจะได้สารสนเทศผลการดำเนินงานทราบถึงปัญหาข้อบกพร่องในการดำเนินงานโครงการ เพื่อเป็นประโยชน์ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารโครงการว่าจะดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่และหรือมีข้อปรับปรุงอย่างไร (Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education Office Lunch Program, 2011)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการประเมินโครงการ ของสตีฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบการประเมินโครงการอย่างครบถ้วนและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เป็นการประเมินผลที่ครอบคลุมถึงผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบ CIPPIEST ของสตีฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) มาเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1,432 คน (Department of Local Administration, 2015)

กลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 467 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจำนวน 167 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 150 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 150 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1977) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยวิธีกำหนดสัดส่วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินครั้งนี้ประกอบด้วย แบบประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬในด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอน เป็นแบบสอบถามใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต จำนวน 24 ข้อ ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเป็นแบบสอบถามใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต จำนวน 32 ข้อ ฉบับที่ 3 สำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเป็นแบบสอบถามใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต จำนวน 32 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในแต่ละโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปชี้แจงและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยขอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยนำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละรายการแล้ววิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน เกี่ยวกับการประเมินด้านโครงการอาหารเสริม (นม) ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model จากการประเมินความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร

สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ โดยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.45) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูมีความคิดเห็นว่าในภาพรวมด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.45)
2. ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.42) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูมีความคิดเห็นว่าในภาพรวมด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.42)
3. ด้านกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.65) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครู มีความคิดเห็นว่าในภาพรวมด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.40) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.53) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.52)
4. ด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.79) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครู มีความคิดเห็นว่าในภาพรวมด้านผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.52) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.53) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบึงกาฬ มีประเด็นสำคัญของการอภิปรายดังนี้

1. ผลการประเมินด้านบริบท ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสอดคล้องวัตถุประสงค์ของโครงการอาหารเสริมนำไปสู่การปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ Sudto. (2010, pp.76-77) ได้ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัด เทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก การกำหนดบทบาทวัตถุประสงค์มีความเป็นไปได้อย่างจริงตามแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาล
2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานที่เก็บอาหารเสริมมีความสะอาดและเพียงพอ งบประมาณที่ได้รับมีความเหมาะสมสอดคล้อง Sripa. (2010, p.4) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลท่าผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาในด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์, เป้าหมาย, บุคลากรของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ในด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า งบประมาณ, ความเหมาะสมของบุคลากรกับงานและความร่วมมือในการปฏิบัติ, เวลา และการติดตามผลเป็นไปอย่างเหมาะสมผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านกระบวนการ พบว่า การสำรวจความต้องการ, การกำหนดแนวทาง, วิธีการดำเนินงาน, การประสานงาน, การตรวจสอบการปฏิบัติงาน, วิธีการจัดซื้อ และจำนวน

วันที่ได้รับ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และในด้านผลผลิต พบว่าอาหารเสริม (นม) มีความสะอาด ไม่หมดอายุ, นักเรียนรักการดื่ม, นักเรียนได้รับอาหารเสริม (นม) ตรงตามกำหนดเวลา และนักเรียนได้รับอาหารเสริม (นม) ที่มีรสชาติที่ต้องการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าด้านกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องสอดคล้องกับ Srimahavaro. (2014, p.113) ได้ประเมินโครงการครอบครัวร่วมทำน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านสระบัว ผลการประเมินด้านกระบวนการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินด้านผลผลิต ครูและผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าด้านผลผลิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาหารเสริมที่ได้รับตรงตามกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอและอาหารเสริมที่ได้รับสะอาดไม่หมดอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sripa. (2010, p.4) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าผา อำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาในด้านสภาพแวดล้อม พบว่าความเหมาะสมของวัตถุประสงค์, เป้าหมาย, บุคลากรของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ในด้านปัจจัยนำเข้า พบว่างบประมาณ, ความเหมาะสมของบุคลากรกับงานและความร่วมมือในการปฏิบัติ, เวลา และการติดตามผลเป็นไปอย่างเหมาะสมผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านกระบวนการ พบว่า การสำรวจความต้องการ, การกำหนดแนวทาง, วิธีการดำเนินงาน, การประสานงาน, การตรวจสอบการปฏิบัติงาน, วิธีการจัดซื้อ และจำนวนวันที่ได้รับ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และในด้านผลผลิต พบว่าอาหารเสริม (นม) มีความสะอาด ไม่หมดอายุ, นักเรียนรักการดื่ม, นักเรียนได้รับอาหารเสริม (นม) ตรงตามกำหนดเวลา และนักเรียนได้รับอาหารเสริม (นม) ที่มีรสชาติที่ต้องการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรมีการนำผลการประเมินโครงการในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการใช้รูปแบบการประเมินที่ทำการวิจัยนี้ประเมินโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะส่งผลให้โครงการต่างๆ ประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

References

- Department of Local Administration. (2015). **Local Educational Information System**. [Online]. Available : <http://www.thailocaladmin.go.th>. [2018, January 20].
- Jirakidarensorn, W. (2015). **Product management strategies affecting consumer attitudes of soybean milk in Bangkok**. Master of Business Administration Stamford International University
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1977). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.

- Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education Office Lunch Program. (2011). **Lunch Program**. [Online]. Available : http://www.schoolslunch_obec@hotmail.com. [2018, January 20].
- Srimahavaro, K. (2014, July-December). Evaluation of a family project for the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy of Ban Bua School. **Journal of Nakabutparithas**, 6(2), 113-122.
- Secretariat of the Council of Education. (2008). **Report on Monitoring, Decentralization, Management and Education Management to Education and Academic Campuses, Fiscal Year 2008**. Bangkok : Plearn Studio Co., Ltd.
- Sudto, K. (2010). **Evaluation of Health Promotion Project of Suphan Buri Municipality**. Master Thesis Kanchanaburi Rajabhat University.
- Sripa, P. (2010). Evaluation Project a Nutrition (Milk) of Primary School in the Phaphum Sub-district Administration Organization. **Mae Hong Son Province. Master of Public Administration**. Chiang Rai Rajabhat University.